

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi alkoholilain muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi alkoholilakia.

Lakia muutettaisiin siten, että mahdollistettaisiin alkoholiyhtiö Alko Oy:lle sekä toimijoille, joilla on alkoholijuomien vähittäismyyntilupa, alkoholijuomien verkkokauppa sekä muut jakeluun ja noutoon perustuvat vähittäismyyntikonseptit, kuten alkoholijuomien toimitus. Ehdotuksen mukaan muutokset toteutettaisiin ikärajavaivonta turvaten.

Esitys liittyy valtion vuoden 2025 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.1.2025.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ	1
PERUSTELUT	3
1 Asian tausta ja valmistelu	3
1.1 Tausta	3
1.2 Valmistelu	3
2 Nykytila ja sen arviointi	6
2.1 Nykytila	6
2.1.1 Lainsäädäntö	6
2.1.2 Alkoholin kulutuksen ja haittojen yleinen kehitys	8
2.1.3 Nykytilan arviointi	9
3 Tavoitteet	13
4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset	13
4.1 Keskeiset ehdotukset	13
4.2 Pääasialliset vaikutukset	14
4.2.1 Yleistä	14
4.2.2 Taloudelliset vaikutukset	16
4.2.3 Muut ihmisiin kohdistuvat ja yhteiskunnalliset vaikutukset	22
5 Muut toteuttamisvaihtoehdot	27
5.1 Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset	27
5.2 Ulkomaiden lainsäädäntö ja muut ulkomailla käytetyt keinot	29
6 Lausuntopalaute	35
7 Säännöskohtaiset perustelut	42
8 Lakia alemman asteinen sääntely	60
9 Voimaantulo	61
10 Toimeenpano ja seuranta	61
11 Suhde muihin esityksiin	61
12 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys	62
12.1 Yleistä	62
12.2 Henkilötietojen suoja	62
12.3 Oikeus työhön ja elinkeinonvapaus	65
12.4 Yhdenvertaisuus	67
12.5 Rikosoikeudellinen laillisuusperiaate	68
12.6 Oikeus sosiaaliturvaan	69
12.7 Lasten ja nuorten asema	70
12.8 Julkisen vallan velvollisuus turvata perus- ja ihmisoikeuksien toteutuminen	72
12.9 Valvontaviranomaisen koeostot	73
12.10 Valvontamaksu	74
12.11 Seuraamusmaksu	75
12.12 Asetuksenantovaltuus	76
LAKIEHDOTUS	78
Laki alkoholilain muuttamisesta	78
LIITE	89
ALKOHOLILAIN 74 JA 75 §:SSÄ TARKOITETUT VALVONTAMAKSUT	89
LIITE	91
RINNAKKAISTEKSTI	91
Laki alkoholilain muuttamisesta	91

PERUSTELUT

1 Asian tausta ja valmistelu

1.1 Tausta

Alkoholilain tarkoituksena on vähentää alkoholipitoisten aineiden kulutusta rajoittamalla ja valvomalla niihin liittyvää elinkeinotoimintaa alkoholin käyttäjilleen, muille ihmisille ja koko yhteiskunnalle aiheuttamien haittojen ehkäisemiseksi. Alkoholilaki uudistettiin edellisen kerran vuonna 2017. Laki tuli nyky muodossaan voimaan vuonna 2018.

Valmisteltu esitys on osa pääministeri Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelman toimeenpanoa. Hallitusohjelman mukaisesti hallitus uudistaa alkoholipolitiikkaa vastuullisesti eurooppalaiseen suuntaan ja jatkaa vuonna 2018 tehtyä alkoholilain kokonaisuudistusta. Hallituksen tavoitteena on reilun ja avoimen kilpailun edistäminen. Hallitusohjelmassa on sovittu useista alkoholikauppaa koskevista markkinoiden avaamiseen ja kilpailun lisäämiseen liittyvistä lainsäädäntömuutoksista.

Esityksen tarkoituksena on mahdollistaa alkoholijuomien toimitus kotimaan vähittäismyyntistä ja alkoholiyhtiöstä tilaajalle tai muulle vastaanottajalle. Maan sisäisessä toimitusmyynnissä noudatetaan käsityöläispanimo-, pienpanimo- ja tilaviinipoikkeukset huomioden voimassa olevia kotimaan vähittäismyyntin vahvuusrajoja. Tällä hetkellä yli 2,8 prosenttisia alkoholijuomia on mahdollista ostaa vain vähittäismyyntiluvan saaneissa myyntipaikoissa tai alkoholiyhtiön tiloissa.

Ehdotettu laki ei muuttaisi voimassa olevaa oikeustilaa alkoholijuomien etämyyntin, etäostamisen ja rajat ylittävien toimitusten osalta.

1.2 Valmistelu

Esitys on valmisteltu sosiaali- ja terveysministeriössä.

Esitys oli lausuntokierroksella 5.7.-30.8.2024. Lausuntoa pyydettiin esityksen kannalta keskeisiltä ministeriöiltä, viranomaisilta, toimialaa edustavilta järjestöiltä, kaupan alalta sekä terveysjärjestöiltä. Lausuntopyyntö julkaistiin myös sosiaali- ja terveysministeriön julkisella verkkosivulla.

Hallituksen esitystä koskevat asiakirjat ovat saatavilla osoitteessa <https://valtioneuvosto.fi/hankkeet> tunnuksella STM101:00/2023.

Jatkovalmistelu

Jatkovalmistelussa esityksessä mahdollistettiin kotimaisille viinitiloille ja käsityöläispanimoille niiden valmistamien tilaviinien ja käsityöläisolutien toimittaminen niiden vähittäismyyntiluvassa sallittuun prosenttirajaan saakka. Muutos toteutettiin muuttamalla alkuperäisen esityksen 35 a §:ää sekä täydentämällä tältä osin myös säännöskohtaisia perusteluja. Lisäksi muutosten vaikutuksia kuvattiin vaikutustenarviointeihin sekä täydennettiin tältä osin myös esityksen nykytilan kuvausta ja säätämisyjärjestysperusteluja.

Lausuntopalautteen perusteella määritelmäpykälään tehtiin muutoksia. Alkoholijuomien toimittajan määritelmää selkeytettiin siten, että alkoholijuomien toimittajat voivat olla myös toimeksiantosuhteisia toimittajia. Tämä huomioitiin myös 17 a, 39, 57 ja 62 §:issä, joissa ei enää viitata alkoholijuoman toimitusluvan haltijan henkilökuntaan, vaan alkoholijuomien toimittajiin. Lisäksi vähittäismyyntiin määritelmää muokattiin siten, että määritelmästä poistettiin viittaukset maksun vastaanottamiseen. Anniskelun määritelmä poistettiin esityksestä kokonaan, minkä vuoksi voimassa olevaa anniskelun määritelmää ei muuteta esityksessä.

Lausuntopalautteen perusteella esityksessä muutettiin 17 §:ää siten, että vähittäismyyntilupa voi koskea luovutusta alkoholijuoman toimitukseen luvassa määritellyistä vähittäismyyntipaikan noutopisteistä. Lisäksi jatkovalmistelussa selkeytettiin 17 a §:ssä säädettyjä luvan myöntämistä varten toimitettavia selvityksiä. Samassa pykälässä säädettyjä lupaehtoja tarkennettiin ja täydennettiin perusteluja näiden osalta.

Jatkovalmistelussa muutettiin vähittäismyyjälle 35 §:ssä asetettua vaatimusta tarkastaa alkoholijuoman toimittajan tiedot siten, että riittävää olisi se, että tiedot on todennettavissa jälkikäteen eikä tietoja ei tarvitse toimittaa heti ostajalle.

Lausuntopalautteen perusteella iän tarkistamiseen alkoholijuomien toimitukseen liittyvissä luovutustilanteissa tiukennettiin. Lain 35 a ja 40 §:ien perusteella ikä tulee tarkistaa joka kerta todennettavasti luovutustilanteissa.

Lain 37 §:ään toimituskielloista tehtiin muutoksia. Toimituskieltojen piirissä olevia kohteita osin laajennettiin, mutta toisaalta määräaikaisista ja toimijoiden itse asettamista kielloista luovuttiin. Toimituskieltoihin sisällytettiin sosiaalihuollon yksiköt, anniskelupaikat ja alkoholilain 85 §:ssä tarkoitetut paikat, joissa on voimassa alkoholijuomien nauttimiskiello.

Lain 90 §:ään tehtiin lausuntokierroksen jälkeen muutos siten, että alkoholirikkomuksesta voidaan tuomita myös se, joka rikkoo 37 §:n 1-3 momentissa säädetyn toimituskiellon.

Toimituspassia koskevia 58 §:ssä olevia säännöksiä muutettiin siten, että testi tulisi tarjota suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi. Lisäksi oppilaitosten oikeutta periä maksu testin järjestämisestä muutettiin siten, että oppilaitoksilla on oikeus periä kohtuullinen maksu toiminnasta.

Lausuntokierroksen perusteella alkoholilain liitteessä olevia valvontamaksusäännökset muutettiin. Valvontamaksu määräytyisi perusmaksun ja tämän päälle tulevan toimitusten määrään perustuvan lisämaksun perusteella. Valvontamaksujen perimistä koskevia säännöksiä tarkennettiin.

Jatkovalmistelussa esityksestä poistettiin lausuntokierroksella olleet muutosehdotukset 8, 64, 65 ja 66 §:iin. Nämä pykälät säilyvät voimassa olevan lain mukaisina.

Jatkovalmistelussa lain 71 §:ää seuraamusmaksusta muutettiin siten, että seuraamusmaksun suuruuteen vaikuttaa myös luvanhaltijan taloudellinen asema. Lisäksi esityksen erinäisiin pykäliin tehtiin pienempiä ja teknisempiä muutoksia.

Lausunnon antajien palautteen perusteella jatkovalmistelussa täydennettiin esityksen vaikutusten arviointeja muilta osin. Vaikutustenarviointiin kuvattiin esimerkiksi aiempaa tarkemmin arvioita esityksen vaikutuksia valvontaviranomaisiin, vaikutuksista sukupuolten väliseen tasa-arvoon sekä joistakin lupa-asioita yleisesti koskevista muista seikoista.

Esityksen nykytilan kuvausta täydennettiin lausuntopalautteen perusteella siten, että nykytilan arvioinnissa kuvattiin myös tarkemmin, toistaiseksi vielä osin epäselvää oikeustilaa alkoholijuomien etämyynnin- ja ostamisen osalta ja tuotiin esille, että tätä epäselvää oikeustilaa tullaan tarkentamaan hallitusohjelmassa kuvatulla tavalla myöhemmin hallituskauden aikana.

Esityksen säätämisyjärjestysperusteluja täydennettiin jatkovalmistelussa kuvaamalla esitykseen liittyvien koeostojen suhdetta perustuslain 124 §:ssä säädettyyn hallintotehtävän antamiseen muulle kuin viranomaiselle.

Lainsäädännön arviointineuvosto

Lainsäädännön arviointineuvosto on arvioinut esitysluonnoksen 26.9.2024. Arviointineuvoston lausunnon mukaan hallituksen esitysluonnos täyttää hyvin lainvalmistelun vaikutusarviointiohjeen vaatimukset. Lausunnon mukaan alkoholilain muuttamista koskevan esitysluonnoksen perusteella saa käsityksen alkoholihaittojen esiintyvyydestä. Esitysluonnoksessa on tunnistettu olennaiset vaikutuslajit ja tuodaan avoimesti esille ehdotuksen riskejä.

Lausunnossa on nostettu kolme merkittävintä kehittämiskohdetta. Lausunnon mukaan hallitusohjelman alkoholipolitiikkaa koskevien lainsäädäntömuutosten yhteisvaikutuksia tulee arvioida tarkemmin. Esityksessä tulee kuvata suuntaa antavasti, ovatko esityksen taloudelliset hyödyt kokonaisuutena suuremmat kuin esityksestä aiheutuvat kustannukset ja muut haitat. Lisäksi esityksessä tulee tarkentaa yritysvaikutuksia. Ehdotuksesta aiheutuvia kustannuksia yrityksille on kuvattu, mutta epäselväksi jää vaikutusten merkittävyys kilpailuun ja kotimarkkinoiden kasvuun.

Lausunnon perusteella vaikutustenarviointeihin on tehty tarkennuksia yritysvaikutuksiin ja vertailtu kattavammin esityksen taloudellisia hyötyjä suhteessa aiheutuviin kustannuksiin ja muihin haittoihin. Kaikkien hallitusohjelman alkoholipolitiikkaa koskevien lainsäädäntömuutosten yhteisvaikutusten arviointi tässä vaiheessa ei ole ollut mahdollista, sillä niitä voidaan arvioida vasta siinä vaiheessa, kun sääntelyratkaisut selviävät. Yhteisvaikutukset voivat olla merkittäviä sekä alkoholikulutuksen ja kansanterveyden näkökulmasta, mutta myös taloudellisten vaikutusten osalta. Näiden tarkempi arviointi on kuitenkin hyvin haastavaa tässä vaiheessa, sillä se, miten muutokset toteutetaan ei ole vielä selvillä.

Myös pienempiä arviointineuvoston esille nostamia huomioita on otettu huomioon esityksessä.

Notifiointi

Esitys ilmoitettiin Euroopan komissiolle heinäkuussa 2024 direktiivin 2015/1535 mukaisesti. Euroopan komissio pyysi 2. elokuuta Suomen viranomaisia toimittamaan lisätietoja ilmoitetusta luonnoksesta ja erityisesti siitä, sovelletaanko luonnoksen säännöksiä tarkoitus soveltaa direktiivissä 2000/31/EY tarkoitettuihin tietoyhteiskunnan palvelujen tarjoajiin ja asetuksen (EU) 2022/2065 3 artiklan g alakohdassa määriteltyihin välityspalvelujen tarjoajiin. Suomen viranomaiset vastasivat 16. elokuuta 2024 komission lisätietopyyntöön.

Lausuntokierroksen jälkeen esitysluonnosta muutettiin siten, että myös tilaviinien ja käsityöläisöluiden toimittaminen mahdollistettiin suoraan myyntipaikalta ostajalle. Tämän vuoksi aikaisempi notifiointi peruutettiin ja esityksestä tehtiin uusi notifiointi. Esitys ilmoitettiin uudelleen Euroopan komissiolle 18.9.2024. Direktiivin mukainen odotusaika tähän päättyy 19.12.2024.

2 Nykytila ja sen arviointi

2.1 Nykytila

2.1.1 Lainsäädäntö

Alkoholilain 1 §:n mukaan lain tavoitteena on vähentää alkoholipitoisten aineiden kulutusta rajoittamalla ja valvomalla niihin liittyvää elinkeinotoimintaa alkoholin käyttäjilleen, muille ihmisille ja koko yhteiskunnalle aiheuttamien haittojen ehkäisemiseksi.

Alkoholilaissa säädetään erinäisistä luvista, joita alkoholilain mukaiselta toiminnalta edellytetään. Lain 5 §:n mukaan alkoholijuomia ei saa valmistaa eikä myydä ilman lupaa. Väkiwiinaa ei saa valmistaa, tuoda maahan, myydä, käyttää eikä pitää hallussa ilman lupaa. Lain 6 §:ssä säädetään kuitenkin eräistä poikkeuksista luvanvaraisuuteen. Esimerkiksi enintään 2,8 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävien alkoholijuomien valmistus ja myynti on sallittu 5 §:ssä säädetystä huolimatta.

Kun kuluttaja hankkii alkoholia Suomesta, hän voi hankkia alkoholijuomia joko vähittäismyynnistä tai anniskelusta. Alkoholilain 3 §:n 1 momentin 11 kohdan mukaan alkoholijuoman vähittäismyynnillä tarkoitetaan alkoholijuoman myyntiä nautittavaksi muualla kuin myyjän hallitsemisissa tiloissa tai myyjän järjestämässä valvonnassa. Saman pykälän 1 momentin 12 kohdan mukaan alkoholijuoman anniskelulla tarkoitetaan alkoholijuoman myyntiä nautittavaksi myyjän hallitsemisissa tiloissa tai myyjän järjestämässä valvonnassa.

Anniskeluluvasta ja sen myöntämisen edellytyksistä säädetään 18 §:ssä. Anniskelulupa koskee anniskelupaikan anniskelualuetta ja se myönnetään majoitus- ja ravitsemistoiminnasta annetussa laissa (308/2006) tarkoitettua ravitsemistoimintaa harjoittavalle hakijalle, mikäli luvan edellytykset täyttyvät. Alkoholijuomien anniskelupaikasta säädetään 36 §:ssä. Sen mukaan alkoholijuomien anniskelua saa harjoittaa vain luovuttamalla niitä asiakkaan nautittaviksi hyväksytyllä anniskelualueella. Anniskelualueella saa nauttia vain anniskeluluvan haltijan myymää alkoholijuomaa. Anniskeltua alkoholijuomaa ei saa kuljettaa anniskelualueen ulkopuolelle eikä nauttia sen ulkopuolella.

Vähittäismyyntiluvasta ja sen myöntämisen edellytyksistä säädetään 17 §:ssä. Pykälän mukaan käymisteitse valmistetun enintään 8,0 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävän ja muulla tavoin valmistetun enintään 5,5 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävän alkoholijuoman vähittäismyyntilupa koskee vähittäismyyntiä yhden vähittäismyyntipaikan sisätiloissa. Myyntipaikkana voi olla joko elintarvikeliike, myymäläauto tai -vene, anniskelupaikka tai valmistuspaikan yhteydessä oleva myymälä.

Alkoholiyhtiöllä on pääsäännön mukaan yksinoikeus enemmän kuin 8,0 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävän ja muulla tavoin valmistetun enemmän kuin 5,5 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävän alkoholijuomien vähittäismyyntiin. Pääsäännöstä on poikkeukset 17 §:ssä tilaviinin ja käsityöläisoluen vähittäismyyntilupien osalta. Poikkeukset mahdollistavat sen, että enintään 13 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävää tilaviiniä sekä enintään 12 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävää käsityöläisolutta voidaan myydä niiden vähittäismyyntipaikassa. Tilaviinin ja käsityöläisoluen vähittäismyyntilupa koskee vähittäismyyntiä yhden vähittäismyyntipaikan sisätiloissa ja se myönnetään kyseisten alkoholijuomien valmistajalle sen maankäyttö- ja rakennuslaissa tarkoitetussa rakennuksessa sijaitsevan valmistuspaikan, jossa alkoholijuoman käyminen on tapahtunut, yhteyteen tai välittömään läheisyyteen. Kyse on rajatusta poikkeuksesta Alkon vähittäismyyntimonopoliin. Sen lisäksi, että vähittäismyynti on sidottu valmistuspaikan välittömään yhteyteen tai

läheisyyteen, on tilaviinien ja käsityöläisöluiden tuotantomääriä rajoitettu. Lain 3 §:ssä olevien käsityöläisöluiden ja tilaviinien määritelmien mukaisesti tilaviiniä voidaan valmistaa kalenterivuoden aikana enintään 100 000 litraa ja käsityöläisölut 500 000 litraa.

Alkoholijuomien vähittäismyyntipaikasta säädetään 35 §:ssä. Sen mukaan alkoholijuomien vähittäismyyntiä saa harjoittaa vain luovuttamalla niitä asiakkaalle hyväksytyssä vähittäismyyntipaikassa. Vähittäismyyntiluvan haltija saa myydä vain luvassa tarkoitettuja alkoholijuomia. Vähittäismyyntipaikasta tulee siis myydä ja luovuttaa luvan saaneissa tiloissa. Vähittäismyyntiluvan haltija voi ottaa vastaan tilauksia ja maksuja verkkokaupassaan myös alkoholijuomista, mutta asiakkaan tulee noutaa alkoholijuomat vähittäismyyntipaikasta. Verkkokauppa on näin ollen sallittua siten, että tilaaja noutaa verkkokauppaostokset vähittäismyyntipaikasta.

Alkoholiyhtiön osalta 27 §:ssä säädetään, että siltä ostettuja alkoholijuomia saadaan luovuttaa ostajille myös avoimessa liikehuoneistossa, jonka toiminnanharjoittajan kanssa alkoholiyhtiö on tehnyt luovutuspaikkasopimuksen (ns. noutopiste). Luovutuspaikkaan saadaan toimittaa vain ostajan sinne tilaamia alkoholijuomia. Toimitetut alkoholijuomat saadaan luovuttaa vain niiden ostajalle tai tämän valtuutetulle henkilölle ja noutamatta jääneet alkoholijuomat on palautettava alkoholiyhtiölle viimeistään kahden viikon kuluttua niiden saapumisesta luovutuspaikkaan. Sääntely ei alkoholiyhtiön osalta mahdollista sitä, että alkoholijuomia toimitettaisiin luovutuspaikasta kuluttajan osoittamaan paikkaan. Verkkokauppa on myös alkoholiyhtiön osalta mahdollinen ainoastaan siten, että alkoholiyhtiö ottaa tilauksia ja maksuja vastaan verkkokaupassa, mutta asiakas noutaa juomat itse paikan päältä vähittäismyynti- tai luovutuspaikasta.

Lain 37 §:ssä säädetään vähittäismyynti- ja anniskelukielloista. Pykälän mukaan alkoholijuomaa ei saa myydä eikä muutoin luovuttaa alle 18-vuotiaalle, henkilölle, jonka päihtymys on selvästi havaittavissa tai joka käyttäytyy häiritsevästi eikä silloin, jos on perusteltu syy olettaa alkoholijuoman luvaton luovuttamista tai välittämistä. Vähittäismyyntipaikassa väkeviä alkoholijuomia ei saa edellä säädetystä poiketen luovuttaa alle 20-vuotiaalle. Alkoholijuomien hallussapitoa ja nauttimista ei puolestaan anniskelupaikassa saa sallia henkilölle, joka on alle 18-vuotias, jonka päihtymys on selvästi havaittavissa tai joka käyttäytyy häiritsevästi.

Edellä mainittujen luovutuskieltojen lisäksi 5 luvussa säädetään erinäisistä rajoituksista ja velvoitteista alkoholijuomien vähittäismyyntipaikasta ja anniskelusta. Luku sisältää muun muassa säännökset vähittäismyyntipaikan ja anniskelun henkilökunnalle asetettavista vaatimuksista, iän todistamisesta alkoholijuomaa luovutettaessa sekä sallituista vähittäismyynti- ja anniskelupaikoista.

Lupaviranomaisena sekä vähittäismyynti- että anniskeluluissa toimii 7 §:n perusteella aluehallintovirasto. Lain 9 luvussa säädetään lisäksi valvonnasta ja ohjauksesta ja 10 luvussa kielloista ja rikkomusten seuraamuksista. Aluehallintovirasto voi muun muassa kieltää luvanhaltijaa jatkamasta elinkeinotoimintaa siltä osin kuin se on olennaisesti lain 4 §:ssä tarkoitettulla tavalla hyvän tavan vastaista eikä kyseistä toimintaa ole korjattu tai lopetettu asetetussa kohtuullisessa määräajassa valvontaviranomaisen kehotuksesta huolimatta. Säännökset mahdollistavat myös uhkasakon asettamisen tai seuraamusmaksun määräämisen muun muassa silloin, kun luvanhaltija on rikkonut 5 luvussa säädettyjä velvollisuuksiaan.

Vähittäismyyntiä ja anniskelua koskevista maksuista säädetään alkoholilain 11 luvussa. Alkoholilain 75 §:n mukaan aluehallintovirasto perii valvonnasta aiheutuvien kustannusten kattamiseksi vuotuisen valvontamaksun. Lisäksi lupamaksuista säädetään erikseen valtion maksuperustelaisissa.

2.1.2 Alkoholin kulutuksen ja haittojen yleinen kehitys

Alkoholilain tarkoituksena on vähentää alkoholipitoisten aineiden kulutusta rajoittamalla ja valvomalla niihin liittyvää elinkeinotoimintaa alkoholin käyttäjilleen, muille ihmisille ja koko yhteiskunnalle aiheuttamien haittojen ehkäisemiseksi. Alkoholilain mukaan valtion omistamalla alkoholiyhtiöllä, jäljempänä Alko, on nykyisinkin muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta yksinoikeus harjoittaa alkoholijuomien vähittäismyyntiä. Vuonna 2018 voimaan tulleen alkoholilain uudistuksen myötä aiempaa vahvemmat alkoholijuomat tuotiin kuitenkin Alkon myynnistä kauppojen, kioskien ja huoltamoiden vähittäismyyntiin. Lisäksi vuonna 2024 eduskunta hyväksyi lain (305/2024), jonka mukaan käymisteitse valmistettuja enintään 8,0 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältäviä alkoholijuomia voidaan myydä vähittäismyynnissä.

Suomessa alkoholin kokonaiskulutus kolminkertaistui vuodesta 1960 vuoteen 2005, jolloin alkoholin kokonaiskulutus 15 vuotta täyttäneellä asukasta kohti oli 12,1 litraa sataprosenttista alkoholia. Vuosien 2007 ja 2017 välillä alkoholin kokonaiskulutus laski noin viidenneksellä (kuvio 1). Useat alkoholiveron korotukset ja vuoden 2008 jälkeen pitkään jatkunut talouden laskusuhdanne myötävaikuttivat tähän kehitykseen voimakkaasti. Vuonna 2023 alkoholin kokonaiskulutus 15 vuotta täyttäneellä kohti oli 8,7 litraa 100-prosenttista alkoholia.¹

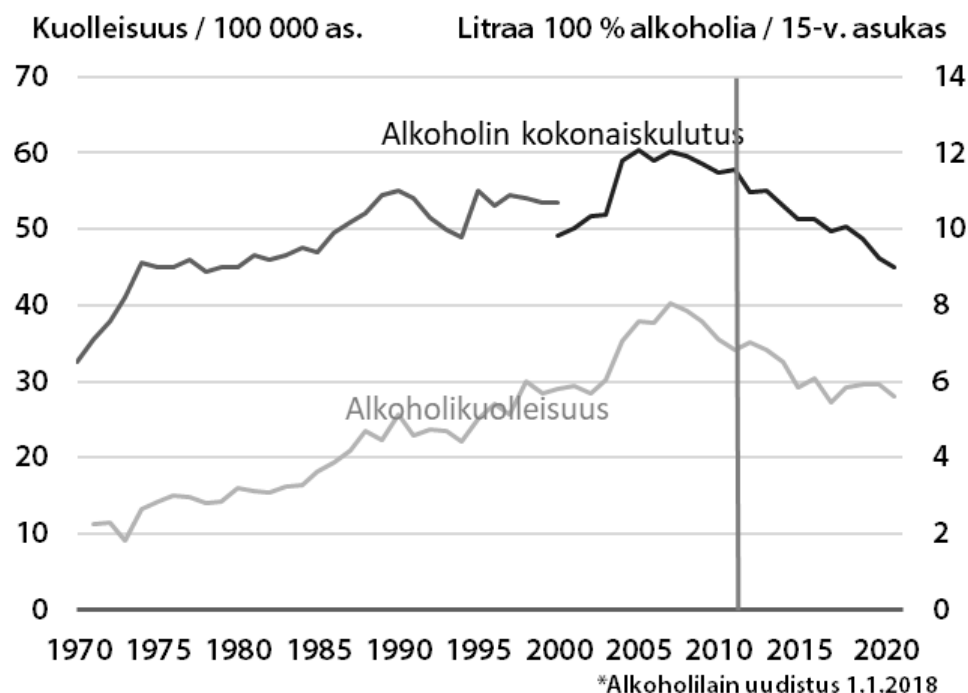
Samoin työikäisillä sekä humalajuominen että alkoholin riskikulutus vähenivät viime vuosikymmenellä. Eläkeikäisillä humalajuomisen trendi taas pysyi melko tasaisena, mutta riskijuominen lisääntyi. Alaikäisten suomalaisnuorten laskeva alkoholin käyttö on jatkunut vuosituhaten vaihteesta saakka lähes yhtäjaksoisesti.

Alkoholihaittojen kehitys on pääpiirteissään seurannut kokonaiskulutuksen muutoksia. Vuosien 2007 ja 2017 välillä kuolleisuus alkoholiperäisiin tauteihin ja alkoholimyrkytykseen väheni voimakkaasti, jopa voimakkaammin kuin kokonaiskulutus (kuvio 1). Alkoholikuolleisuuden pitkään jatkunut voimakas laskeva trendi taittui vuonna 2018. Vaikka alkoholin kokonaiskulutus on jatkanut laskuaan myös vuonna 2018 voimaan tulleen uudistuksen jälkeen, eivät alkoholikuolemat ole vähentyneet odotusten mukaisesti samassa suhteessa. Tämä voi viitata siihen, että alkoholia paljon käyttävät, joille alkoholinkulutus on voinut jo aiheuttaa esimerkiksi vaurioita maksassa, ovat lisänneet alkoholijuomien kulutusta muita kuluttajia enemmän uudistuksen jälkeen. Vuoden 2018 alkoholilain uudistuksen lisäksi koronapandemiaan liittyvä alkoholin ongelmien kärjistyminen on voinut lisätä alkoholihaittoja erityisesti vuonna 2020. Vuonna 2021 alkoholikuolleisuus puolestaan laski 4 prosenttia vuoteen 2020 verrattuna, mikä osoittaa, että alkoholikuolleisuudessa on, vuodesta riippuen, vaihtelua. Vuonna 2022 alkoholiperäisiin tauteihin ja alkoholimyrkytykseen kuoli yhteensä 1 664 henkilöä.

Huolimatta tutkimustuloksesta, jonka mukaan vuonna 2018 voimaan tulleen alkoholilain uudistuksen jälkeen suurituloiset lisäsivät uusien juomien ostoja enemmän kuin pienituloiset, vuosina 2017–2019 alkoholikuolleisuus kasvoi erityisesti miesten kolmessa alimmassa tuloviidenneksessä (+18–19 %). Alkoholikuolleisuuden eriarvoisuus on siis lisääntynyt vuoden 2017 jälkeen.

¹ Alkoholijuomien kulutus 2023. Tilastoraportti 39/2024, THL 17.6.2024. <https://thl.fi/tilastot-ja-data/tilastot-aiheittain/paihteet-ja-riippuvuudet/alkoholi/alkoholijuomien-kulutus>

Kuvio 1. Alkoholiperäisten tautikuolemien ja alkoholimyrkytyskuolemien määrä väestön 100 000 kohti sekä alkoholin kokonaiskulutus vuosina 2000–2021.

2.1.3 Nykytilan arviointi

Kotimaan lupajärjestelmä

Kuten edellä on todettu, alkoholilain tavoitteena on vähentää alkoholipitoisten aineiden kulutusta rajoittamalla ja valvomalla niihin liittyvää elinkeinotoimintaa alkoholin käyttäjilleen, muille ihmisille ja koko yhteiskunnalle aiheuttamien haittojen ehkäisemiseksi.

Alkoholilaki rakentuu lupajärjestelmälle, joka mahdollistaa alkoholijuomien kaupan valvomisen niiden valmistuksesta tukkumyynnin kautta vähittäismyyntiin ja anniskeluun saakka. Nykyinen sääntely on mahdollistanut tehokkaan viranomaisvalvonnan sekä sen, että alkoholia ei myydä alkoholilain 37 §:n vastaisesti. Alkoholin myyminen luvan saaneessa vähittäismyyntipaikassa on varmistanut sen, että alkoholia ei myydä esimerkiksi alaikäisille tai vahvasti päihtyneille. Lisäksi alkoholipitoisten aineiden kulutusta on pyritty vähentämään esimerkiksi myyntiaikoja sääntelemällä.

Nykyinen lainsäädäntö ei mahdollista alkoholijuomien toimitusta kotimaan vähittäismyyntipaikasta tai alkoholiyhtiöstä ostajan osoittamaan paikkaan, vaan vähittäismyyntiä saadaan harjoittaa vain luovuttamalla niitä asiakkaalle hyväksytyssä vähittäismyyntipaikassa.

Vaikka alkoholijuomien luovutustilanteita on tällaisissa tapauksissa haastavampi valvoa, voidaan lupamenettelyllä ja luovutustilanteita koskevalla sääntelyllä vähentää riskejä siitä, että alkoholijuomia luovutettaisiin luovutuskieltojen vastaisesti. Lisäksi alkoholijuomien toimittamiseen voidaan ulottaa vastaavanlaisia rajoituksia ja toiminnan edellytyksiä kuin vähittäismyynnissä ja anniskelussa on jo tällä hetkellä. Näitä ovat esimerkiksi alkoholijuomien toimitusaikaa koskevat säännökset sekä alkoholijuomien toimittajia koskevat vaatimukset.

Suhde EU-oikeuteen

Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (SEUT) 34 artiklan mukaan jäsenvaltioiden väliset tuonnin määrälliset rajoitukset ja kaikki vaikutukseltaan vastaavat toimenpiteet ovat kiellettyjä. Kuitenkin SEUT 36 artiklassa määrätään poikkeuksista tähän kieltoon. Sen mukaan 34 artikla ei estä sellaisia tuontia, vientiä tai kauttakuljetusta koskevia kieltoja tai rajoituksia, jotka ovat perusteltuja muun muassa julkisen moraalin, yleisen järjestyksen tai turvallisuuden kannalta, ihmisten, eläinten tai kasvien terveyden ja elämän suojelemiseksi, taiteellisten, historiallisten tai arkeologisten kansallisaarteiden suojelemiseksi taikka teollisen ja kaupallisen omaisuuden suojelemiseksi. Nämä kiellot tai rajoitukset eivät kuitenkaan saa olla keino mielivaltaiseen syrjintään tai jäsenvaltioiden välisen kaupan peiteltyn rajoittamiseen.

Kansalliset monopolit ovat erityistapauksia EU-lainsäädännössä, ja monopolin alaisista tuotteista määrätään SEUT 37 artiklassa. Kyseisen artiklan 1 kohdan mukaan jäsenvaltiot mukauttavat kaupallisia valtion monopolejaan niin, että tavaroiden hankintaa tai myyntiä koskevissa ehdoissa ei syrjitä jäsenvaltioiden kansalaisia. Artiklan 2 kohdan mukaan jäsenvaltiot eivät toteuta uusia toimenpiteitä, jotka ovat ristiriidassa 1 kohdan periaatteiden kanssa tai joilla rajoitetaan jäsenvaltioiden välisten tullien ja määrällisten rajoitusten kieltämistä koskevien artiklojen soveltamisalaa. EU-oikeus mahdollistaa siten kansallisen monopolin ylläpitämisen, kunhan tavaroiden myyntiä tai hankintaa koskevissa ehdoissa ei syrjitä jäsenvaltioiden kansalaisia. Monopolin alaisia tuotteita arvioidaan siis SEUT 37 artiklan perusteella ja monopolista tehtyjä poikkeuksia SEUT 34 ja 36 artiklan perusteella.

Alkoholilain systematiikan mukaisesti Alkolla on monopoli alkoholijuomien vähittäismyyntiin lukuun ottamatta 6 §:ssä säädettyjä poikkeuksia. Alkoholilain 6 §:n mukaisesti poikkeuksena Alkon monopolista ovat käymisteitse valmistetut enintään 8,0 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävät ja muulla tavoin valmistetut enintään 5,5 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävät alkoholijuomat sekä alkoholilaissa määritellyt tilaviinit ja käsityöläisolut. Lakiehdotuksen mukaan alkoholijuomien toimittaminen sallittaisiin myös tilaviini- ja käsityöläisolutien vähittäismyyntipaikasta. Tilaviini- ja käsityöläisolutia koskevat poikkeukset eroavat muista Alkon monopoliin tehdyistä vähittäismyynnin poikkeuksista, sillä ne koskevat vain alkoholijuoman valmistajaa. Tilaviini- ja käsityöläisolutien muista poikkeavat vähittäismyyntiluvat on katsottu mahdolliseksi monopolin ja EU-oikeuden näkökulmasta, sillä poikkeukset ovat rajattuja ja pienimuotoisia. Niin sanotusta tilaviinipoikkeuksesta säädettiin alun perin vuoden 1994 alkoholilaissa (1143/1994). Poikkeusta Alkon vähittäismyyntimonopoliin merkinnyttä tilaviinien vähittäismyyntioikeutta enintään 13 % asti perusteltiin alun perin erityisesti sillä, että toiminta olisi rajattua ja käsiteollista, ja näiden tuotteiden valmistaminen ja myyminen liittyi läheisesti maaseudun puutarhatuotantoon ja maatilamatkailuun.²

Käsityöläisolut puolestaan tuotiin lakiin vuoden 2017 uudessa alkoholilaissa (voimassa oleva laki). Alkoholilain mukaan tilaviinien osalta niiden valmistuksen ja myynnin piti tapahtua

² Kts. Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö StVM 32/1994 vp, s. 4.

maatalouden harjoittamisen yhteydessä. Samanlaista vaatimusta ei ole käsityöläisölueen osalta, mutta alkoholilain 17 §:n mukaisesti vähittäismyyntilupa tilaviineille ja käsityöläisölueille voidaan myöntää kyseisten alkoholijuomien valmistajalle valmistuspaikan, jossa alkoholijuoman käyminen on tapahtunut, yhteyteen tai välittömään läheisyyteen. Lisäksi alkoholilaissa asetetaan toiminnalle vaatimuksia muutoin muun muassa sen osalta, että toiminnan tulee olla tilaviinien tuotannon tapaan rajallista (enintään 500 000 litraa vuodessa), ja se koskee vain perinteisiä ja käsityövaltaisia oluita. Alkoholilain esitöissä (HE 100/2017 vp) on myös todettu, että käsityöläisöluiden poikkeus Alkon vähittäismyyntimonopoliin olisi tilaviinipoikkeuksen mukaisesti rajoitettu sellaiseen tuotantomäärään, joka osoittaisi toiminnan olevan rajallista, perinteistä ja käsiteollista. Riittävän rajattuun toimintaan myönnetty vähittäismyyntilupa ei EU:n tuomioistuimen ratkaisukäytännön mukaan välttämättä olisi kotimaisen tuotannon suosimista verrattuna tilanteeseen, jossa ulkomaisten panimoiden ainoa myyntikanava on Alko. Lisäksi hallituksen esityksessä todetaan alkoholilain 17 §:ää koskevissa yksityiskohtaisissa perusteluissa, että tilaviinin ja käsityöläisölueen valmistusluvun haltijalla saisi ehdotuksen mukaan olla ainoastaan yhteen vähittäismyyntipaikkaan oikeuttava vähittäismyyntilupa. Käytännössä omien tuotteiden rajattu myynti tarkoittaisi esimerkiksi tuotesittelyn luonteista myyntiä valmistuspaikan esittelykierroksen päätyttyä.

Euroopan unionin tuomioistuin (EUT) on arvioinut tilaviinien vähittäismyyntipoikkeuksen hyväksyttävyyttä EU-oikeuden näkökulmasta ratkaisussa C-198/14 *Visnapuu*. Ratkaisussaan tuomioistuin katsoi, että tilaviinien vähittäismyyntiä tulee arvioida SEUT 34 ja 36 perusteella. Tuomioistuin totesi, koska tilaviinejä koskevaa poikkeusta voidaan soveltaa vain Suomeen sijoittautuneiden valmistajien hyväksi, kyseinen säännös voisi johtaa käymisteitse valmistettujen enintään 13 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävien alkoholijuomien kotimaisen tuotannon suojelemiseen. Tällaisen vaikutuksen olemassaolo ei kuitenkaan riitä päätelmään, jonka mukaan kansanterveyttä ja yleistä järjestystä koskevien syiden, joihin Suomen viranomaiset ovat vedonneet, varsinainen tarkoitus on sivuutettu ja niitä käytetään siten, että muista jäsenvaltioista peräisin olevia tavaroita syrjitään tai että tiettyä kotimaista tuotantoa välillisesti suojellaan SEUT 36 artiklassa ja edellä mainitussa oikeuskäytännössä tarkoitettulla tavalla.³ EUT totesi ratkaisussaan, että ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen asiana on arvioida kaikkien asian kannalta merkityksellisten tosiseikkojen tai oikeudellisten seikkojen perusteella, onko kansanterveyttä ja yleistä järjestystä koskevien syiden, joihin Suomen viranomaiset ovat vedonneet, varsinainen tarkoitus sivuutettu ja käytetäänkö niitä siten, että muista jäsenvaltioista peräisin olevia tavaroita syrjitään tai että tiettyä kotimaista tuotantoa välillisesti suojellaan SEUT 36 artiklassa tarkoitettulla tavalla. EUT myös totesi merkityksellisiin tosiseikastoihin kuuluvan muun muassa sen, että kotimainen tuotanto, jonka hyväksi kyseistä poikkeusta sovelletaan, on luonteeltaan rajallista, perinteistä ja käsiteollista.⁴

EUT:n ratkaisun perusteella korkein oikeus arvioi tilaviini- ja käsityöläisöluita koskevien poikkeuksien hyväksyttävyyttä ratkaisussa KKO:2018:49. Korkein oikeus totesi perusteluissaan, että tilaviinien tuotantomäärä on pieni, ja niiden myynti tapahtuu suoraan valmistustilalta. Näistä syistä korkein oikeus piti selvänä, että tilaviinejä koskevaa lupajärjestelmää ei ole käytetty siihen, että muista jäsenvaltioista peräisin olevia alkoholijuomia syrjittäisiin ja kotimaista tuotantoa välillisesti suosittaisiin. Korkein oikeus katsoi tuomiossaan lisäksi, että sekä tilaviinien että käsityöläisöluiden vähittäismyynti on alueellisesti rajattua ja suhteellisen pienimuotoista, minkä vuoksi vähittäismyyntipoikkeuksen laajennusta

³ Visnapuu, tuomion kohta 126.

⁴ Visnapuu, tuomion kohta 128.

käsityöläisöluisiin ole aihetta pitää myöskään unionin oikeuden kannalta merkityksellisenä muutoksena.⁵

Tilaviinien ja käsityöläisöluiden valmistajille sallittu poikkeus myydä tuotteitaan valmistuspaikasta tai sen välittömästä läheisyydestä on edellä kerrotuin tavoin arvioitu EU-oikeuden mukaiseksi. Menettelyn ei ole katsottu syrjivän muita jäsenvaltioita, sillä poikkeukset ovat olleet rajattuja ja ne ovat olleet sidottuja valmistuspaikkaan. Nyt ehdotettavassa lakimuutoksessa myös tilaviinien ja käsityöläisöluiden toimittaminen näiden vähittäismyyntipaikasta suoraan ostajalle tai muulle vastaanottajalle sallittaisiin. Tämä laajentaisi Alkon monopoliin myönnettyä poikkeusta, eivätkä EUT:n tai KKO:n perustelut enää pätsisi kaikilta osin. Poikkeusta ei siten voitaisi enää perustella sillä, että myynti olisi sidottu valmistuspaikkaan.

Kun tilaviinin ja käsityöläisöluiden toimittaminen ostajalle tai muulle vastaanottajalle mahdollistettaisiin, olisi todennäköistä, että EU katsoisi sääntelyn syrjivän muita jäsenvaltioita. Suomessa oikeustila on nimittäin epäselvä sen suhteen, onko ulkomaisilla toimijoilla oikeus myydä alkoholijuomia Suomeen vai ei. Alkoholilaissa ei ole nimenomaisia säännöksiä etäostosta tai etämyynnistä. Voimassa oleva alkoholilain 35 §:n mukaan alkoholijuomien vähittäismyyntiä saa harjoittaa vain luovuttamalla niitä asiakkaalle hyväksytyssä vähittäismyyntipaikassa. Alkoholilain 32 §:ssä puolestaan säädetään, että alkoholijuomia saa tuoda maahan ilman erillistä maahantuontilupaa omaa käyttöä varten sekä kaupalliseen tai muuhun elinkeinotarkoitukseen. Kaupallisessa tai muussa elinkeinotarkoituksessa enemmän kuin 2,8 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältäviä alkoholijuomia käyttävä tarvitsee kuitenkin maahan tuotavan alkoholijuoman osalta toimintaansa tämän lain mukaisen luvan.

Sosiaali- ja terveysministeriö ja alkoholilain mukainen toimivaltainen lupaviranomainen Valvira ovat tulkinneet, että voimassa olevan alkoholilainsäädännön mukaan alkoholijuomien myyjällä tulisi olla alkoholilaissa tarkoitettu vähittäismyyntilupa ja vähittäismyyntipaikka Suomessa, ja että vaatimus vähittäismyyntiluvasta koskee myös ulkomaille sijoittautuneita alkoholijuomien myyjiä. Edellä viitatussa ratkaisussa KKO:2018:49 korkein oikeus katsoi, että myyjä oli syyllistynyt alkoholirikokseen, kun myyjä oli kuljettanut juomat Virossa Suomeen ilman alkoholilain mukaista lupaa. Kuitenkin keväällä 2022 syyttäjä tiedotti tehneensä syyttämättäjäntämispäätökset ns. alkoholin etämyyntiasiassa. Valvira oli 25.9.2020 tehnyt tutkintapyyntö, jossa se oli pyytänyt esitutkintaviranomaisia tutkimaan, olivatko virolaisen ja ranskalaisen yhtiön vastuhenkilöt ja yhtiöissä määräysvaltaa käyttäneet henkilöt syyllistyneet alkoholijuomia internetin kautta Suomeen myydessään rikokseen.⁶

Hyväksyessään alkoholilain vuonna 2017 eduskunta edellytti ponnessaan, että hallitus selvittää etämyyntiä koskevat säännökset ottaen huomioon unionin oikeuden vaatimukset sekä KKO:n tuleva ratkaisu Visnapuu-tapauksessa. Sosiaali- ja terveysministeriön vastuulla olevassa valmistelussa tulee EU-oikeudellisten reunaehtojen ohella ottaa huomioon erityisesti se, että etämyyntiä koskevat ratkaisut eivät saa vaarantaa laissa säädetyn vahvuusrajan ylittävien alkoholijuomien vähittäismyyntin yksinoikeuden säilyttämistä eivätkä suomalaisen elinkeinoelämän yhdenvertaisuutta ulkomaisiin kilpailijoihinsa nähden. Valmistelussa tulee ottaa huomioon myös valmisteverojen sujuvalle perinnälle asetettavat vaatimukset.

⁵ KKO:2018:49, tuomion kohdat 70-71.

⁶ Syyttäjän tiedote 12.4.2022: <https://syyttajalaitos.fi/-/syyttamattajattamispaatokset-ns.-alkoholin-etamyyntiasiassa>

Pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelmassa on etämyyntiä koskeva kirjaus. Hallitusohjelman mukaan selkiytetään vallitseva epäselvä tulkinta yksiselitteiseksi siten, että suomalaisilla on oikeus ostaa etämyyntimenettelyn kautta alkoholia toisissa EU-maissa toimivilta yrityksiltä. Ulkomailta tapahtuvan etämyynnin selkeyttämistä koskevat säännökset tullaan antamaan erillisellä hallituksen esityksellä.

3 Tavoitteet

Hallituksen esityksen tavoitteena on toteuttaa pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelmaa. Hallitusohjelman mukaisesti hallitus uudistaa alkoholipolitiikkaa vastuullisesti eurooppalaiseen suuntaan ja jatkaa vuonna 2018 tehtyä alkoholilain kokonaisuudistusta. Hallituksen tavoitteena on reilun ja avoimen kilpailun edistäminen.

Esityksessä ehdotetaan hallitusohjelman mukaisesti, että Alkolle ja vähittäismyyntiluvallisille toimijoille mahdollistettaisiin alkoholijuomien verkkokauppa sekä muut jakeluun ja noutoon perustuvat vähittäismyyntikonseptit, kuitenkin ikärajavalvonta turvaten. Esityksellä ei muutettaisi merkittävästi Alkon kansanterveydellistä tehtävää ja asemaa. Esitys ei muuttaisi voimassa olevaa oikeustilaa alkoholijuomien etämyynnin, etäostamisen tai rajat ylittävien toimitusten osalta. Esityksen tavoitteena on luoda edellytyksiä kotimarkkinoiden kasvulle sekä suomalaisten hyvinvoinnin ja vapauden lisääntymiselle.

4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset

4.1 Keskeiset ehdotukset

Alkoholilaissa mahdollistettaisiin alkoholijuomien toimitus kotimaan vähittäismyyntistä asiakkaalle. Esitys ei muuttaisi voimassa olevaa oikeustilaa alkoholijuomien etämyynnin, etäostamisen tai rajat ylittävien toimitusten osalta.

Alkoholilakiin otettaisiin vähittäismyyntiluvan ja anniskeluluvan lisäksi käyttöön uusi alkoholijuomien toimituslupa. Alkoholijuomien toimitukseen kotimaan vähittäismyyntistä tai alkoholiyhtiöstä asiakkaalle pitäisi siis hakea erillinen lupa. Viranomaisille säädettäisiin oikeus valvoa toimituksia koeostoilla.

Laissa säädettäisiin, että alkoholijuomien toimitus olisi sallittua vain, jos alkoholijuoma olisi ostettu ja noudettu kotimaan vähittäismyyntistä tai alkoholiyhtiöstä. Alkoholijuoman toimittaja saisi luovuttaa ostajalle tai muulle vastaanottajalle vain sellaisia alkoholijuomia, joita toimitukseen luovuttaneella vähittäismyyntiluvanhaltijalla ja alkoholiyhtiöllä olisi vähittäismyyntiluvan tai lain nojalla oikeus myydä.

Laissa säädettäisiin lisäksi alkoholijuomien toimitusluvan edellytyksistä ja lupaehdoista. Alkoholijuomien luovuttaminen olisi sallittua vain kello 9 ja 21 välillä. Alkoholiyhtiöstä hankitun alkoholijuoman luovuttaminen olisi kuitenkin sallittu vain alkoholiyhtiön vähittäismyyntiaikojen mukaisesti. Alkoholijuoman toimituksen ostaja olisi velvollinen todistamaan ikänsä ennen alkoholijuoman ostamista. Jos alkoholijuoman ostosta tapahtuisi etäyhteyden välityksellä, olisi alkoholijuoman ostaja velvollinen todistamaan ikänsä vahvan sähköisen tunnistautumisen avulla. Lisäksi alkoholijuomien luovuttamisen yhteydessä tulisi joka kerta todennettavasti tarkastaa vastaanottajan ikä. Alkoholijuomia ei saisi luovuttaa, jos vastaanottaja kieltäytyisi todistamasta ikänsä.

Alkoholilaissa säädetyt vähittäismyynti- ja anniskelukiellot ulotettaisiin koskemaan myös alkoholijuomien toimitusta. Lisäksi alkoholilakiin lisättäisiin erikseen sääntelyä

alkoholijuomien toimituskielloista. Alkoholijuomia ei saisi toimittaa sosiaali- ja terveydenhuollon palveluyksikköön, varhaiskasvatuksen järjestämispaikkaan, esi- tai perusopetuksen järjestämispaikkaan eikä pääosin lasten ja nuorten kokoontumiseen liittyvän toiminnan järjestämispaikkaan. Alkoholijuomaa ei myöskään saa toimittaa alkoholilain 85 §:ssä tarkoitettuun paikkaan, jossa on voimassa alkoholijuomien nauttimiskielto eikä tilaan tai paikkaan, joka on hyväksytty anniskelualueeksi.

Alkoholijuomien toimitusluvanhaltijan olisi huolehdittava sen lukuun toimivien alkoholijuomien toimittajien riittävästä osaamisesta. Toimitusluvanhaltijan tulisi huolehtia siitä, että sen lukuun toimivilla alkoholijuomien toimittajilla olisi suoritettuna alkoholilain toimitusta koskevan sääntelyn ja toimitusta koskevien toimintaohjeiden tuntemista osoittava Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston hyväksymän mallin mukainen todistus (*toimituspassi*). Samalla lakiin otettaisiin jo vakiintuneessa käytössä oleva termi anniskelupassi, johon viitataan voimassa olevassa laissa alkoholilain tuntemista osoittavana todistuksena.

Alkoholilain säännöksiä vähittäismyyntiin ja anniskelun henkilökunnan paikalla olosta tarkennettaisiin. Jatkossa vähittäismyynti- ja anniskelupaikassa tulisi olla paikalla luvanhaltijan määräämä luvanhaltijan edustaja, kun paikassa saisi myydä tai nauttia yli 2,8 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältäviä alkoholijuomia ja paikka olisi avoinna asiakkaille. Muutos mahdollistaisi sen, että vähittäismyynti- tai anniskelulupa voitaisiin myöntää sille ajalle, jolla vähittäismyyntipaikassa tosiasiallisesti myytäisiin alkoholia tai anniskelupaikassa tosiasiallisesti anniskeltaisiin tai nautittaisiin alkoholijuomia. Henkilökunnan tulisi näin ollen olla paikalla vain silloin, kun paikassa myytäisiin, anniskeltaisiin tai nautittaisiin alkoholijuomia.

Samalla lakiin tehtäisiin joitain pieniä tai teknisiä muutoksia. Voimassa olevaa sääntelyä esimerkiksi täsmennettäisiin siten, että alkoholilain luvanvaraisuus koskisi vain yli 2,8 prosenttia etyylialkoholia sisältäviä alkoholijuomia.

Alkoholilaissa säädetyn seuraamusmaksun ylärajaa nostettaisiin 20 000 euroon. Luvan peruuttamisen edellytyksiä osittain lievennettäisiin nykyisestä, jotta sääntely tukisi paremmin vaikuttavaa viranomaisvalvontaa. Lakiin lisättäisiin selvyyden vuoksi uusi pykälä koskien luvan lopettamista.

Alkoholilaissa rangaistavaksi säädettyjen alkoholirikkomusten alaa laajennettaisiin koskemaan myös alkoholijuomien toimittamisen yhteydessä tapahtuvaa alkoholijuomien luovutusta, mikäli tilanteessa rikottaisiin laissa säädettävää toimituskieltoa kyseisestä pykälästä tarkemmin ilmenevällä tavalla. Alkoholijuomien toimittaja syyllistyisi alkoholirikkomukseen, mikäli hän luovuttaisi tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta alkoholijuomia esimerkiksi alaikäiselle tai vahvasti päihtyneelle henkilölle.

Lisäksi lakiin tehtäisiin eräitä muita vähäisiä tai teknisluonteisia muutoksia esimerkiksi tiedonsaantiin liittyen.

4.2 Pääasialliset vaikutukset

4.2.1 Yleistä

Alkoholijuomien valmistus, myynti ja markkinointi tuottavat yhteiskunnalle yli miljardin verotuloja, erilaisille yrityksille miljardien elinkeinotuloja ja alkoholin valmistukseen, myyntiin ja markkinointiin osallistuville ihmisille työtuloja. Toisaalta alkoholinkäyttö aiheuttaa yhteiskunnalle, yrityksille ja yksilöille miljardien eurojen välittömiä ja välillisiä kustannuksia.

Alkoholin verkkokauppa ja toimitus ovat suhteellisen uusia ilmiöitä alkoholikaupassa. Koronapandemia on kiihdyttänyt alkoholijuomien verkkokauppaa maailmanlaajuisesti ja verkkokauppaan sekä toimitukseen liittyviä rajoituksia höllennettiin useissa maissa koronapandemian aikana, jotta elinkeinotoiminnan toimintaedellytykset paranisivat poikkeusoloissa. Alkoholijuomien verkkokauppa ja toimitus uusina saatavuuskanavina luovat uudenlaisia haasteita alkoholin vähittäismyynnin vastuullisuusperiaatteiden noudattamiselle ja valvonnalle. Alkoholi ei ole tavanomainen kulutushyödyke vaan se aiheuttaa monenlaisia sosiaalisia ja terveydellisiä ongelmia kuluttajille.

Koska alkoholinverkkokauppa ja toimitus ovat vielä suhteellisen uusia ilmiöitä, on kansainvälisessä tutkimuskirjallisuudessa julkaistu vain rajattu määrä toimitusta (tai kotiinkuljetusta) käsitteleviä artikkeleita. THL on koonnut alkuvuodesta 2024 Tutkimuksesta tiiviisti –julkaisuun olemassa olevaa tutkimus- ja kokemustietoa alkoholijuomien kotiinkuljetustoiminnan (tässä lakiehdotuksessa alkoholijuoman toimitus sisältäisi kotiinkuljetustoiminnan) vaikutuksista⁷. Tätä tietopohjaa on voitu hyödyntää myös tämän lakiesityksen vaikutusten arvioinnissa.

Siitä, vaikuttaako alkoholijuomien toimitus alkoholinkulutuksen kokonaismäärään yksilö- tai yhteiskuntatasolla, ei ole suoraa tutkimustietoa. Verkkokaupassa kuluttajilla voi olla taipumus käyttää alkoholiin enemmän rahaa kerralla kuin myymälässä asioidessa, ja suuremmat alkoholimäärät kotona voivat lisätä kulutusta. Lisäksi tiedetään, että alkoholijuomien hinta vaikuttaa kulutukseen ja alkoholin toimitus voi vähentää alkoholin hankintaan liittyvää vaivaa muun muassa säästetyn ajan muodossa. Alkoholijuomien hankintaan liittyvän vaivan voidaan taas nähdä olevan osa juoman kokonaiskustannuksesta kuluttajalle⁸. Tilaamisen helppous voisi siis lisätä joidenkin kuluttajien alkoholijuomien kulutusta. Jatkossakin valtaosa kulutetusta alkoholista ostettaisiin todennäköisesti asioimalla fyysisissä myyntipisteissä ja toimituksella ostetun alkoholin osuus olisi todennäköisesti suhteellisen pieni. Näin lakiesitys vaikuttaisi todennäköisesti suhteelliseen pieneen osaan alkoholin kokonaiskulutuksesta ja siksi esityksen vaikutus alkoholin kokonaiskulutukseen yhteiskuntatasolla arvioidaan olevan suhteellisen vähäinen. Tähän arvioon sisältyy kuitenkin merkittävää epävarmuutta. Yksilötasolla alkoholijuomien toimitus ja erityisesti pikatoimitukset voivat vaikuttaa erityisesti alkoholin riski- ja humalakäyttöön ja siten alkoholihaittoihin. Lakiesityksen vaikutuksia alkoholihaittoihin on kuvattu tarkemmin erityisesti kappaleessa ”vaikutukset hyvinvointiin ja terveyteen”.

Esityksellä olisi tavoiteltuja positiivisia taloudellisia vaikutuksia, sillä se edistäisi kuluttajien kulutusmahdollisuuksia sekä alkoholijuomia markkinoilla myyvien toimijoiden liiketoimintamahdollisuuksia mahdollistamalla alkoholijuomien toimituksen. Vaikka esitys samalla lisäisi myös yritysten sääntelytaakkaa, olisi esitys kokonaisuudessaan yritystoimintaa edistävä. Samalla esityksellä voisi olla alkoholihaittoja ja niistä erityisesti sosiaali- ja terveydenhuollolle sekä järjestyksenpidolle aiheutuvaa kuormitusta kasvattava vaikutus. Näiden haittojen merkittävyys vaihtelee kuitenkin sen mukaan, tarkastellaanko niitä yksilö-, yhteisö- vai yhteiskuntatasolla. Yhteiskuntatasolla lakiesityksen vaikutukset alkoholihaittoihin olisivat todennäköisesti melko vähäisiä, mutta joidenkin yksilöiden tai yhteisöjen kohdalla lakiesityksen vaikutukset voivat olla merkittäviä. Alkoholijuoman toimituksen yhteydestä

⁷ Mäkelä, P & Warpenius K (2024) Alkoholijuomien kotiinkuljetus – tietopohjaa sääntelystä ja vaikutuksista. Tutkimuksesta tiiviisti 11/2024. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, Helsinki

⁸ Stockwell T, Gruenewald PJ. (2004) Controls on the physical availability of alcohol, The essential handbook of treatment and prevention of alcohol problems. West Sussex: John Wiley & Sons, 213–33.

alkoholihaittoihin ei ole kuitenkaan olemassa suoraa tutkimustietoa, jonka avulla voisi muodostaa tarkkoja arvioita esityksen yhteydestä alkoholihaittoihin.

Koska esityksen taloudellisiin hyötyihin sekä haittoihin liittyy merkittävää epävarmuutta, on hyvin vaikea esittää arvioita esityksen taloudellisten hyötyjen ja esityksestä aiheutuvien haittojen välillä. Esityksellä on lisäksi hyötyjä sekä haittoja, joiden keskinäinen vertailu on hyvin vaikeaa niiden erilaisen laadun vuoksi. Esimerkiksi kuluttajalle esitys yhdistettynä alkoholin verkkokauppaan mahdollistaisi helpomman alkoholituotteiden hinnan vertailun ja vähentäisi tarvetta matkustaa erikseen kauppaan alkoholijuoman hankkimiseksi. Yrityksille alkoholijuoman toimittamiseen liittyvästä palvelusta ja alkoholijuoman myynnistä taas kertyisi tuloja. Sosiaali- ja terveydenhuollolle sekä järjestyksenpidolle voisi aiheutua esityksestä kustannuksia, mikäli esitys lisäisi alkoholihaittoja tai alkoholista aiheutuvia järjestyshäiriöitä.

Pääministeri Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelmassa on useita tavoitteita alkoholimarkkinaan liittyen. Laki alkoholilain 17 ja 26 §:n muuttamisesta (HE 7/2024) tuli voimaan 10 kesäkuuta 2024. Laki sallii aiempaa vahvempien käymisteitse valmistettujen alkoholijuomien myynnin luvanvaraisessa vähittäismyynnissä. Tammikuusta 2024 voimaan tulleet muutokset alkoholijuomaverossa (HE 37/2023) laskevat oluen verotusta ja korottavat yli 5,5 tilavuusprosenttia alkoholia sisältävien viinien ja muiden käymisteitse valmistettujen juomien sekä välituotteiden ja etyylialkoholijuomien alkoholiveroa. Vaikka esitys kohdistuu pääosin samoihin ihmisryhmiin ja toimijoihin kuin aikaisemmin vuonna 2024 voimaan astunut lakiuudistus, jossa sallittiin entistä väkevempien alkoholijuomien myynti luvanvaraisessa vähittäismyynnissä, ei esityksillä olisi todennäköisesti esitysten itsenäisiä vaikutuksia merkittävästi vahvistavia yhteisvaikutuksia. Vaikka molemmilla esityksillä olisi vaikutuksia alkoholijuomien myyntikanaviin, olisivat lakiesitysten itsenäiset vaikutukset todennäköisesti melko samankaltaisia, vaikka toista esitystä ei toteutettaisikaan. Lakiesityksessä ehdotettaisiin, että alkoholijuoman toimitus olisi sallittua, jos alkoholijuoma on ostettu ja noudettu kotimaan vähittäismyynnistä tai alkoholiyhtiöstä. Entistä vahvempien alkoholijuomien myynnin salliminen luvanvaraisessa vähittäismyynnissä ei siis ole vaikuttanut siihen mitä alkoholijuomia voitaisiin lakiesityksen myötä toimittaa. Toisaalta olisi mahdollista, että kynnys päivittäistavara-kaupasta tilaamiseen olisi matalampi, kun sieltä voisi ostaa myös ruokaa ja muita tuotteita. Kun tarkastellaan hallituksen koko alkoholipolitiikkaa hallituskaudella toistaiseksi, voidaan sen nähdä sisältäneen alkoholin kokonaiskulutuksen näkökulmasta sekä alkoholin kulutusta todennäköisesti lisääviä toimia (vahvempien käymisteitse valmistettujen alkoholijuomien myynti luvanvaraisessa vähittäismyynnissä) että alkoholin kulutusta todennäköisesti kokonaisuutena laskevia veromuutoksia. Yritystoiminnan näkökulmasta esitys jatkaa hallitusohjelman mukaisia tavoitteita reilun ja avoimen kilpailun edistämiseksi.

4.2.2 Taloudelliset vaikutukset

Vaikutukset julkiseen talouteen

Kuten edellä on kuvattu, alkoholin toimituksen vaikutuksesta alkoholin kulutukseen ei ole suoraa tutkimusnäyttöä ja yleisesti esityksen vaikutus alkoholin kokonaiskulutukseen arvioidaan olevan vähäinen. Tästä huolimatta esityksellä voi olla vaikutuksia julkiselle taloudelle alkoholin käytöstä aiheutuviin tuloihin sekä kustannuksiin. Alkoholista sosiaali- ja terveydenhuollolle aiheutuva kuormitus on merkittävä. Terveystalouden palveluiden osalta kuormitus ilmenee esimerkiksi alkoholin aiheuttamina tapaturmista johtuvina päivystyskäynteinä tai pitkäaikaisen runsaan alkoholinkäytön aiheuttamien sairauksien hoitona. Sosiaalihuollossa kuormitus puolestaan ilmenee esimerkiksi päihdepalveluiden käyttönä. Jos lakiesitys lisäisi alkoholin kokonaiskulutusta tai alkoholin kulutusta runsaasti alkoholia

käyttävien keskuudessa, voisi esityksellä olla myös alkoholihaittojen hoidosta sosiaali- ja terveydenhuollolle aiheutuvaa kuormitusta ja näin myös hoidosta aiheutuvia kustannuksia kasvattava vaikutus. Kokonaisuudessa tämän hallituksen esityksen itsenäiset vaikutukset sosiaali- ja terveydenhuoltojärjestelmän kuormitukseen olisivat luonteeltaan pääosin negatiivisia mutta kuitenkin suhteellisen vähäisiä. Vaikutukset voisivat vaihdella alueittain, sillä Suomi on vahvasti jakautunut alueittain alkoholiongelmien osalta. Vaikka vaikutukset olisivat todennäköisesti suhteellisen vähäisiä, ovat ne sosiaali- ja terveydenhuoltojärjestelmän näkökulmasta haastavia, sillä julkiseen palveluntuotantoon kohdistuu samanaikaisesti merkittäviä säästöpaineita. Vastaavasti, mikäli esitys lisäisi alkoholin kulutusta, voisi tällä olla myös vähäinen alkoholiveron tuottoja lisäävä vaikutus.

Esityksellä voisi olla vaikutus alkoholiveron kertymään, mikäli osa ulkomaisista verkko-ostoista siirtyisi esityksen seurauksena kotimaiseen verkkokauppaan. Vaikutuksen verokertymään arvioidaan kuitenkin olevan vähäinen. On epätodennäköistä, että merkittävä osa ulkomaisen verkkokaupan ostajista siirtyisi kotimaisen verkkokaupan piiriin, sillä ulkomaisista verkkokaupoista hankkimisen taustalla on valtaosalla ostajista ollut tavoitteena hankkia alkoholijuomia mahdollisimman edullisesti. Vain pienestä osasta ulkomaisesta alkoholijuomien verkkokaupasta on maksettu nykyisin alkoholiveroa joko myyjien tai ostajien toimesta säännösten mukaisesti. Verkkokaupasta on maksettu alkoholiveroa nykyisin noin miljoona euroa vuosittain, kun esimerkiksi vuonna 2023 verkon kautta ostetun alkoholijuomien määrälle, arviolta noin 0,7 miljoonaa litraa sataprosenttisena alkoholina⁹, laskettu alkoholiveron määrä olisi arviolta noin 30 miljoonaa euroa. Veromäärä kuvastaa arviota verovajeesta eli sitä alkoholiveron määrää, joka olisi pitänyt maksaa verkko-ostoista. Lukuja tulkittaessa on syytä huomata, että vastaavaa verokertymälisäystä ei kuitenkaan syntyisi, jos esimerkiksi kaikkea alkoholijuomien verkkokauppaa voitaisiin tarkalleen valvoa ja verottaa. Veromääriä vertailemalla voidaan kuitenkin arvioida, että valtaosasta verkko-ostamisesta ei ole nykyisin maksettu veroja Suomeen.

Esityksen välittömät budjettivaikutukset kohdistuisivat sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto Valviran määrärahoihin. Esitys lisäisi alkoholilakia valvovien viranomaisten eli aluehallintovirastojen sekä Valviran työtä ja kustannuksia, sillä valvonnan piiriin tulisi kokonaan uusi alkoholijuoman toimituslupa. Esityksen myötä aluehallintovirastot voisivat periä valvontamaksuja.

Vaikutukset yrityksiin

Esitys lisäisi yleisesti markkinoiden toimivuutta ja kilpailua, sillä se mahdollistaisi alkoholijuomien toimituksen kaikilta alkoholijuoman toimitusluvan haltijoilta. Alkoholijuoman toimitusluvan voisi hankkia lakiesityksen edellyttämin ehdoin kaikki vähittäismyyntiluvan haltijat, alkoholiyhtiö sekä esimerkiksi kuljetus- ja ruokalahettipalvelut. Alkoholijuoman toimituksen edellytyksenä olisi, että alkoholijuoma on ostettu kotimaan vähittäismyyntistä tai alkoholiyhtiöstä. Esitys lisäisi siis myös kotimaisten alkoholijuomia laillisesti myyvien toimijoiden liiketoimintamahdollisuuksia, sillä ostajakunta voisi laajentua sellaisiinkin kuluttajiin, jotka eivät muuten asioisi paikan päällä myyntipaikassa.

Esitys tasapainottaisi kotimaisten toimijoiden asemaa suhteessa ulkomaisiin alkoholimyyjiin, sillä aikaisemmin alkoholin ostaminen toimituksella on tietyin edellytyksin ollut mahdollista

⁹ Alkoholijuomien matkustajatuonti ja verkko-ostaminen 2023. Tilastoraportti 10/2024, 1.3.2024. THL. <https://thl.fi/tilastot-ja-data/tilastot-aiheittain/paihteet-ja-riippuvuudet/alkoholi/alkoholin-matkustajatuonti-ja-verkko-ostaminen>

ulkomaisilta alkoholimyymijiltä, mutta ei kotimaisilta alkoholimyymijiltä. Esityksen myötä kuluttajan olisi mahdollista tilata alkoholijuoma kotimaisilta alkoholimyymijiltä verkon kautta ja saada toimitus itselleen hyvinkin nopeasti. Alkoholijuomia voitaisiin tilata esimerkiksi ruokaostosten yhteydessä. Vaikka alkoholijuomien tilaaminen ulkomailta on tietyn edellytyksin mahdollista, toimitusajat ovat lähtökohtaisesti pidempiä kuin kotimaisilla alkoholimyymijillä. Lisäksi kuluttajilta kannettavat kuljetusmaksut kotimaasta tilattaessa voivat olla alhaisempia kuin ulkomailta tilattaessa, mikä voisi tasapainottaa kotimaisten ja ulkomaisten alkoholimyymijien välistä kilpailua.

Päivittäistavarakauppa on suurin alkoholin myyntikanava Suomessa. Vuonna 2023 lähes 50 prosenttia alkoholin tilastoidusta kulutuksesta ostettiin Alkon ulkopuolisesta vähittäismyynnistä eli elintarvikeliikkeistä, kioskeista ja liikenneasemilta. Ruoan verkkokauppa on kasvattanut suosiotaan viime vuosina ja sen osuus päivittäistavarakaupan myynnistä oli vuonna 2024 2,7 prosenttia¹⁰. Nykyisin kuluttajat eivät ole voineet tilata alkoholijuomia verkkokaupasta toimitettuna elintarvikkeiden tilaamisen yhteydessä. Lakiesityksen myötä kuluttaja voisi ostaa kaikki ostoksensa päivittäistavarakaupasta verkkokaupan välityksellä toimitettuna, mikä voisi edistää päivittäistavarakaupan verkkokaupan kasvua. Kotiinkuljetuspalveluiden kasvava suosio osoittaa, että kuluttajat ovat valmiita maksamaan kotiinkuljetuksesta sen helpottaessa arkea. Todennäköisesti osa päivittäistavarakaupan yrityksistä toimittaisi alkoholijuomia itse, mutta merkittävä osa yrityksistä voisi hyödyntää alkoholijuoman toimituksessa myös ulkopuolisia kuljetusyrityksiä.

Lakiesitys voisi lisätä myös ravintoloiden liiketoimintamahdollisuuksia. Alkoholijuoman toimitusta voisivat hyödyntää erityisesti alkoholin vähittäismyyntiluvalliset ruokaravintolat, jotka nykyisin kuljettavat omana toimintanaan ruoka-annoksia asiakkaille tai jotka ovat tehneet sopimuksen kuljetuksesta toisen yrityksen kanssa. Mikäli ravintola kuljettaisi alkoholin itse asiakkaalle, ravintolalta edellytettäisiin alkoholijuoman toimituslupa. Mikäli alkoholijuoman toimitus tapahtuisi toisen yrityksen kuten ruokalahettilpalvelun toimesta, kyseiseltä toiselta yritykseltä edellytettäisiin alkoholijuoman toimituslupa. Alkoholijuoman toimituksen mahdollistaminen ei olisi ravintola-alan näkökulmasta ainoastaan liiketoimintaa edistävä uudistus. Alkoholijuoman myynti toimituksella saattaisi tapahtua osin anniskelumyynnin kustannuksella. Näin ollen esitys saattaisi heikentää etenkin niiden ravintoloiden asemaa, joilla on anniskelulupa mutta ei vähittäismyyntilupaa. Mikäli esityksen johdosta alkoholin kulutus lisääntyisi kotioiloissa, saattaisi se puolestaan vähentää ravintoloiden alkoholin myyntiä.

Alkoholijuomien toimitusluvan haltijan lukuun toimivalla alkoholijuoman toimittajalla tulisi olla käytynä alkoholijuoman toimituskoulutus (alkoholijuoman toimituspassi). Alkoholijuoman toimituspassi olisi periaatteiltaan samankaltainen kuin nykyinen anniskelupassi. Alkoholijuoman toimituspassi aiheuttaisi vähäisiä kustannuksia alkoholijuoman toimitusta harjoittaville yrityksille koulutuksen suorien kustannusten sekä muun muassa sijaisjärjestelyjen muodossa. Toimituspassikokeen suorat kustannukset olisivat todennäköisesti joitain kymmeniä euroja kokeen suorittavaa henkilöä kohden. Esimerkiksi anniskelupassitestien hinnat vaihtelevat nykyisin pääasiassa noin 30 ja 60 euron välillä.

Alkoholijuoman toimitusta harjoittaville yrityksille aiheutuisi kustannuksia toimitusluvan hakemisesta erityisesti aluehallintovirastojen perimän lupamaksun muodossa. Aluehallintovirastojen perimistä lupamaksuista säädetään aluehallintovirastojen maksuasetuksessa ja alkoholijuoman toimitusluvan hakemisesta perittävän lupamaksun suuruus

¹⁰ PTY ry. (27.03.2024). Päivittäistavarakaupan myynti ja markkinaosuudet 2023.
<https://www.pty.fi/blog/2024/03/27/paivittaistavarakaupan-myynti-ja-markkinaosuudet-2023/>

määritettäisiin myöhemmin valtioneuvoston asetuksella. Lisäksi toimitusluvanhaltijoilta perittäisiin vuosittainen valvontamaksu. Luvan hakemisesta aiheutuvat kustannukset sekä vuosittaiset valvontamaksut voisivat vähentää erityisesti joidenkin pienten toimijoiden halukkuutta luvan hakemiseen. Lakiesityksessä alkoholijuoman toimituksen valvontamaksun suuruus vaihtelisi luvanhaltijan ilmoittamien toimitusten määrän mukaisesti. Valvontamaksun suuruus olisi vähintään 100 euron perusmaksun suuruinen ja kasvaisi 0,1 euroa toimitusta kohden tuhannen toimituksen ylittävältä osalta. Alkoholijuoman toimituslupaa tulisivat hakemaan sellaiset toimijat joilla toimitettavien alkoholijuomien määrä ja niistä saatavaa tulo olisi riittävän suuri suhteessa luvan hakemisesta aiheutuviin kustannuksiin. Sellaiset nykyisin alkoholia laillisesti myyvät toimijat, jotka eivät itse ryhtyisi esityksen myötä toimittamaan alkoholijuomia, voisivat käyttää juomien toimittamiseen alkoholin toimitusluvan omaavaa kuljetus- tai ruokalahettipalvelua. On kuitenkin epäselvää, miten erityisesti jotkin Suomessa toimivat ruokalahettipalvelut tulisivat järjestämään toimituslupa-asiansa. Nykyisin jotkin Suomessa toimivat ruokalahettipalvelut käyttävät kuljetuksissa itsenäisiä yrittäjiä, ja olisi mahdollista, että itsenäiset yrittäjät hakisivat itselleen alkoholijuoman toimitusluvan. Itsenäisille yrittäjille luvan hakemisesta aiheutuvat lupa- ja valvontamaksut voisivat kuitenkin olla suuria suhteessa toiminnasta saatavaan tuloon. Tämän vuoksi olisi todennäköisempää, että luvan hakisi alustapalvelu, joka puolestaan hyödyntäisi itsenäisiä yrittäjiä toiminnassaan.

Vaikutukset viranomaisten toimintaan

Alkoholijuomien vähittäismyynnin ja anniskelun sekä alkoholimainonnan valvonta kuuluvat Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto Valviralle sekä aluehallintovirastoille. Lakiesityksen myötä Valvira ja aluehallintovirastot valvoisivat myös alkoholijuomien toimituksia. Alkoholijuomien toimitusta harjoittavien tulisi hakea alkoholijuomien toimitukseen oikeuttava lupa aluehallintovirastolta.

Suomessa oli alkuvuodesta 2024 noin 4200 voimassa olevaa alkoholin vähittäismyyntilupaa ja noin 490 Alkon myymälää tai noutopistettä sekä noin 9 900 voimassa olevaa alkoholin anniskelulupaa. Noin 1400:lla alkoholin anniskeluluvan haltijalla oli myös alkoholin vähittäismyyntilupa. Lakiesitys lisäisi alkoholiviranomaisten valvottavien kohteiden määrää ja lisäisi näin alkoholiviranomaisten valvontatyötä. Suurella osalla alkoholijuomien toimitusluvan hakijoista ei välttämättä ole entuudestaan alkoholin vähittäismyyntilupaa. Alkoholijuoman toimitus uutena lupaprosessina lisäisi merkittävästi lupahallinnon työtä ainakin lain voimaantullessa, mutta myös säännöllisenä ja vakituksena lupahallinnon muotona.

Lakiesitys lisäisi merkittävästi alkoholiviranomaisten valvottavien kohteiden määrää ja samalla alkoholiviranomaisten valvontatyötä. Kun alkoholiviranomaisilla on ollut aiemmin valvottavana noin 14 500 anniskelu- tai vähittäismyyntipaikkaa, on jatkossa valvontakohteina käytännössä rajaton määrä alkoholijuomien toimituksen luovutuspaikkoja. Valvira toimisi jatkossakin alkoholilain valvonnan ohjaavana viranomaisena ja valvoisi näin myös alkoholijuomien toimitusta koko maassa. Vastaavasti aluehallintovirastot valvoisivat alkoholijuomien toimitusta alueellaan. Alkoholijuomien toimituksen viranomaisvalvonta toteutettaisiin osin koeostojen avulla, mikä on Suomessa täysin uusi viranomaisvalvonnan muoto alkoholin myynnin yhteydessä. Tämä edellyttäisi uusien toimintamallien luomista. Valvonnan tarve kasvaisi väliaikaisesti myös tästä syystä. Uutena tehtävänä Valvira vastaisi toimituspassikokeeseen liittyvästä oppilaitosten ohjauksesta.

Esityksestä alkoholihallinnolle kohdistuvia vaikutuksia sekä valvontamaksukertymää arvioitaessa on oletettu, että alkoholijuoman toimitusluvanhaltijoita olisi noin 100-300. Oletukseen kohdistuu merkittävää epävarmuutta, sillä on hyvin vaikea ennakoida, miten

käytännössä alkoholijuoman toimitusta harjoittavat toimijat tulisivat toimintansa järjestämään. Lisäksi valvontamaksumallia on muutettu merkittävästi lausuntokierroksen jälkeen eikä muutoksista olla ehditty kuulla keskeisiä toimijoita esityksen kiireisen aikataulun vuoksi. Nykyisistä alkoholien vähittäismyyntiluvanhaltijoista osa saattaisi järjestää alkoholijuoman toimituksen itse, mutta merkittävä osa käyttäisi alkoholijuoman toimituksessa todennäköisesti ulkopuolista kuljetusrytystä. Tämän vuoksi esityksessä arvioinnissa on oletettu, että alkoholijuoman toimitusluvanhaltijoita olisi merkittävästi pienempi määrä kuin esimerkiksi alkoholien vähittäismyyntiluvanhaltijoita.

Esityksestä aiheutuisi aluehallintovirastoille uusia tehtäviä. Jatkossa aluehallintovirastot vastaisivat alkoholijuomien toimituslupaa hakevien luvittamisesta ja alkoholijuomien toimitusluvanhaltijoiden valvonnasta. Uusista tehtävistä aiheutuisi aluehallintovirastoille myös lisätyötä. Lisätyöstä aiheutuva kustannus olisi lain ensimmäisenä soveltamisvuonna arviolta noin 320 000 euroa, joka vastaisi noin neljää henkilötyövuotta. Ensimmäisenä vuonna puolet eli kahta henkilötyövuotta vastaava 160 000 euron kustannus kohdistuisi luvittamiseen ja puolet eli kahta henkilötyövuotta vastaava 160 000 euron kustannus valvontaan. Luvittamisesta aiheutuvat kustannukset katettaisiin aluehallintovirastojen toimitusluvanhakijoilta perimin lupamaksuin. Koska toimitusluvanhakijoiden määrää on vaikea ennakoida aluehallintovirastojen lupamaksutulot ovat epävarmoja. Jos lupamaksun oletettaisiin vastaavan esimerkiksi anniskeluluvan, jossa luvanhakijalla ei ole anniskelupaikkaa lupamaksua (950 euroa), 100-300 luvanhakijaa vastaisi noin 100 000 – 290 000 euron lupamaksutuloa. Ensimmäisen vuoden jälkeen luvittamisesta aiheutuva lisätyö pienenesi ja valvonnan osuus lisätyöstä suurensi siten, että vuodesta 2026 alkaen luvanhaltijoiden valvonnasta aiheutuva kustannus olisi aluehallintovirastoille kolmea henkilötyövuotta vastaava 240 000 euroa.

Esityksellä olisi vaikutuksia myös Valviran toimintaan ja alkoholivalvonnassa tarvittaviin tietojärjestelmiin. Valviralle aiheutuisi esityksen mukaisista uusista tehtävistä pysyvä 80 000 euron lisäresurssitarve, joka vastaisi yhtä henkilötyövuotta. Pysyvän lisäresurssitarpeen lisäksi Valviralle ollaan esittämässä vuoden 2024 kolmannen lisätalousarvioesityksen yhteydessä kertaluontoista 375 000 euron lisäresurssia alkoholielinkeinorekisterin, sähköisen asioinnin sekä hakemuslomakkeiden muutoksiin. Alkoholielinkeinorekisterin, sähköisen asioinnin sekä hakemuslomakkeiden muutokset tulisi aloittaa nopealla aikataululla, jotta lain voimaantullessa järjestelmän vaatimustenmukaisuus olisi varmistettavissa, kun toiminta käynnistyisi. Kertaluontoinen lisäresurssi toimintamenomomentille 33.02.05 (Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston toimintamenot) rahoitettaisiin valtion budjettirahoituksella. Tietojärjestelmämuutosten aiheuttamat kustannukset kuitenkin jyvitetäisiin lupa- ja valvontamaksuille tulevana vuosina investointienmenon vuosittaisia poistoja vastaavasti.

Aluehallintovirastot perisivät alkoholijuoman toimitusluvanhaltijoilta valvontamaksun, jolla katettaisiin alkoholihallinnolle alkoholijuoman toimitusluvan valvonnasta aiheutuvia kustannuksia. Vastaavaa valvontamaksua peritään myös vähittäismyynti- ja anniskeluluvanhaltijoilta. Esityksessä valvontamaksut määräytyisivät alkoholijuoman toimitusluvanhaltijan toimitusten perusteella. Kaikilta toimitusluvanhaltijoilta perittäisiin 100 euron perusmaksu. Tuhannen toimituksen ylittävältä osalta valvontamaksun määrä olisi perusmaksun lisäksi 0,1 euroa toimitusta kohden. Esimerkiksi 10 000 toimitusta vuodessa tekevän luvanhaltijan toimitusmaksu olisi 1 000 euroa. Kerättäviin valvontamaksuihin liittyy merkittävää epävarmuutta sekä toimitusluvanhaltijoiden että toimitusluvanhaltijoiden toimitusten määrän arviointiin liittyen. Valvontamaksukertymää arvioitaessa on oletettu, että suuri osuus luvanhaltijoista (noin kolme neljäsosaa) olisi suhteellisin pieniä toimijoita, jotka maksaisivat valvontamaksun perusmaksua. Lisäksi luvanhaltijoista noin neljännes olisi hieman suurempia toimijoita, joiden toimitusmäärä olisi joitain kymmeniä tuhansia toimituksia vuodessa. Näiden lisäksi luvanhaltijoina olisi muutama suuri toimija, joiden vuosittainen

toimitusmäärä olisi joitain satoja tuhansia toimituksia. Edellä kuvatuin oletuksin valvontamaksuilla kerättävän tulon arvioidaan olevan vuosittain noin 200 000-350 000 euroa.

Alkoholivalvonnan valvontamaksutuotot tuloutetaan valtion talousarvion momentille 11.10.19. (muut veroluontoiset maksut), kuitenkin täysimääräisesti arvioidun mukaisesti vasta vuodesta 2027 lähtien. Kerätyin valvontamaksutuotoin olisi mahdollista rahoittaa hallituksen esityksestä Valviran toimintamenomomentille aiheutuva pysyvä lisäresurssitarve sekä aluehallintovirastoille luvanhaltijoiden valvonnasta aiheutuva kustannus. Valtion vuoden 2025 talousarvioesitys ei sisällä aluehallintovirastoille lisärahoitusta esityksen mukaisiin uusiin tehtäviin, vaan ne tulisi voida hoitaa olemassa olevin määrärahoihin. Aluehallintovirastoille esityksestä aiheutuvien uusien tehtävien rahoitusta voidaan tarkastella uudelleen talousarvioesitystä täydentävän esityksen käsittelyn yhteydessä.

Valvontamaksutuloja ei kertyisi vielä vuonna 2025, sillä valvontamaksut laskutettaisiin vasta jälkikäteen luvanhaltijan ilmoittamiin toteutuneisiin toimituksiin perustuen. Valtion talousarvion momentille 11.10.19 (muut veroluontoiset tulot) ei kertyisi valvontamaksuista tuloja täysimääräisesti myöskään vuodelle 2026, sillä lain siirtymäajasta johtuen lakia sovellettaisiin todennäköisesti aikaisintaan 1.6.2025 alkaen. Näin luvanhaltijoiden ilmoittamiin toimituksiin perustuvaa valvontamaksukertymää kertyisi vain osalta vuotta 2025. Alkoholijuoman toimituslupan valvontamaksuista vuonna 2026 momentille 11.10.19 (muut veroluontoiset maksut) tuloutettavan valvontamaksukertymän arvioidaan olevan noin 100 000 – 200 000 euroa. Virastoille esityksestä aiheutuneiden uusien tehtävien rahoitusta ja luvanhaltijoilta perittävien valvontamaksujen tasoa voi olla tarpeen tarkastella muutoksen voimaan tulon jälkeen uudelleen huomioiden toimitusluvanhaltijoiden lopullinen lukumäärä ja saadut kokemukset valvontatyön käytännön toteuttamisesta.

Valtion aluehallinnon kokonaisuudistus on parhaillaan valmisteilla valtiovarainministeriössä. Aluehallintouudistus tulee toteutuessaan vaikuttamaan merkittäväällä tavalla alkoholilain lupa- ja valvontaviranomaisten toimintaan, sillä aluehallintouudistuksessa muun muassa Valvira ja aluehallintovirastot yhdistyisivät yhdeksi valtakunnalliseksi Lupa- ja valvontavirastoksi. Aluehallintouudistusta koskevien lakiehdotusten on tarkoitus tulla voimaan vuoden 2026 alussa. Näin ollen nyt ehdotettava alkoholilain muutos ja sen vaikutukset alkoholilaissa tarkoitettuihin lupa- ja valvontaviranomaisiin jäisi enintään vuoden mittaiseksi välivaiheeksi ennen Lupa- ja valvontaviraston toiminnan käynnistymistä, mikäli aluehallintouudistus toteutuu suunnitellussa aikataulussa.

Esityksellä voisi olla vaikutuksia myös poliisin toimintaan. Alkoholilain muutos on yleisin vaikuttava tekijä väkivallan, onnettomuuksien ja tapaturmien taustalla. Alkoholilain käyttö ja erityisesti humalahakuinen juominen lisäävät riskiä sekä syyllistyä väkivaltarikokseen että joutua sen uhriksi. Vuonna 2023 poliisille aiheutui alkoholisisidonnaisia hälytystehtäviä¹¹ noin 224 000 kappaletta. Lakiesitys voisi lisätä järjestyshäiriöitä sekä rikoksia ja näin poliisin tehtäviä. Erityisesti poliisin kotihälytystehtävät voisivat lisääntyä, mikäli alkoholiin käyttö kotioiloissa lisääntyy esityksen seurauksena. Toisaalta alkoholisisidonnaiset hälytystehtävät ajoittuvat erityisesti ilta- ja yöaikaan. Koska alkoholijuoman toimitus olisi sallittua ainoastaan kello 9:stä kello 21:een, ei lakiesityksellä todennäköisesti olisi merkittävää vaikutusta yöaikaan tapahtuviin poliisin tehtäviin.

¹¹ Alkoholisisidonnaisiksi tehtäviksi on tässä määritetty pahoinpitelyt, kotihälytykset, häiriökäyttäytyminen ja väkivalta, rattijuopumukset sekä päihtynyt henkilö –tehtävät.

Esityksen myötä oppilaitokset voisivat järjestää toimituspassin kokeita, jonka suorittanut henkilö saisi todistuksen toimituspassistä. Toimituspassi olisi osoitus alkoholijuoman toimittajan pätevyydestä. Oppilaitoksilla olisi oikeus periä kokeesta maksu. Yleisesti kokeen suorittavien henkilöiden määrää riippuisi alkoholitoimituslupaa hakevien yritysten määrästä. Yhtä toimituslupaa hakevaa yritystä kohden kokeen suorittavia alkoholijuomien toimittajia voisi olla yksittäisistä henkilöistä tuhansiin henkilöihin. Kysyntä toimituspassin kokeille olisi todennäköisesti suurta välittömästi lain voimaantulon jälkeen.

Vaikutukset kotitalouksien ja kuluttajien asemaan

Vaikka suomalaisten säännöllinen alkoholin käyttö on vähentynyt, edelleen vähintään viikoittain alkoholia käyttävien osuus oli vuonna 2023 miehillä 48 prosenttia ja naisilla 22 prosenttia. Täysin raittiiden osuus vuonna 2023 oli 12 prosenttia väestöstä¹². Uudistus hyödyttäisi sitä merkittävää osaa suomalaisista, jotka kuluttavat alkoholia, sillä alkoholijuoman ostaminen ei jatkossa edellyttäisi asioimista alkoholista myyvän toimijan fyysisessä myyntipisteessä. Alkoholia toimituksella tilaavat kuluttajat säästäisivät ostosmatkoihin kuluvaan aikaa ja kustannuksia. Alkoholijuomien tilaamisen voisi yhdistää myös verkon välityksellä tilattavien ruokaostosten yhteyteen. Lisäksi verkkokaupassa kuluttaja voi vertailla helpommin alkoholijuomien hintoja, mikä alentaa alkoholijuoman etsintäkustannuksia. Verkkokauppa mahdollistaa kuluttajalle myös laajemman tuotevalikoiman. Esityksen myötä kuluttajien ostomahdollisuudet siis paranisivat.

Toisaalta merkittävä osa suomalaisista ostaisi alkoholijuomansa jatkossakin asioimalla fyysisessä myyntipaikassa. Alkoholin toimitus olisi todennäköisesti kuluttajalle helpointa ja edullisinta tiheästi asutuilla alueilla, joissa toimitus voidaan järjestää edullisesti. Näillä alueilla etäisyydet lähimpään kauppaan tai Alkoon ovat nykyisinkin pääosin lyhyitä.

4.2.3 Muut ihmisiin kohdistuvat ja yhteiskunnalliset vaikutukset

Vaikutukset hyvinvointiin ja terveyteen

Suomessa alkoholisairauksiin ja -myrkytyksiin kuolee asukaslukuun suhteutettuna ihmisiä yli kolminkertainen määrä Ruotsiin ja Norjaan verrattuna. Alkoholi on myös monien sairauksien taustatekijä. Alkoholin runsaaseen käyttöön liittyy merkittävästi suurentunut vaara sairastua suuontelon, kurkunpään, nielun, ruokatorven ja maksan syöpiin sekä lievästi suurentunut rintasyövän ja paksusuolen syövän riski. Esimerkiksi rintasyövän riskiä alkoholi lisää jo vähäisellä kulutustasolla ja riski kasvaa samassa suhteessa kuin alkoholin kulutus. Vaikka alkoholijuomien kokonaiskulutus sekä riskikulutus ovat laskeneet tasaisesti viimeisen reilun kymmenen vuoden aikana, on alkoholin riskikulutus edelleen yleistä Suomessa.

Tutkimuskirjallisuudessa on havaittu, että alkoholin verkko-ostoksia sekä toimituksia (tutkimuksissa terminä home delivery, kotiinkuljetus) hyödyntävissä on keskimääräistä enemmän alkoholin riskikäyttäjää¹³. On kuitenkin mahdollista, että alkoholin riskikäyttäjät suosivat verkkokauppaostoja muita kuluttajia enemmän sen sijaan, että verkko-ostaminen sinänsä lisäisi tilaajien alkoholinkäyttöä. Lakiesityksellä voi kuitenkin olla negatiivisia

¹² Suomalaisten alkoholinkäyttötavat 2023. THL tilastoraportti 59/2023, 30.10.2023.

https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/147677/Tilastoraportti_59_2023_Suomalaisten_alkoholink%C3%A4ytt%C3%B6tavat_2023_s.pdf?sequence=1&isAllowed=y

¹³ Coomber K. ym. (2023) Characteristics of high- and low-risk drinkers who use online alcohol home delivery in Western Australia. Drug and Alcohol Review, 1-9.

vaikutuksia alkoholihaittoihin erityisesti niiden henkilöiden kohdalla, jotka käyttävät jo entuudestaan alkoholia paljon.

Monella alkoholiongelmista kärsivällä alkoholijuomien hankinta on edellyttänyt ajokuntoisena olemista, mikä ei alkoholijuomien toimituksen myötä olisi enää välttämätöntä. Mikäli alkoholijuomien toimituksissa lain ehtojen täyttymistä ei kyetä riittävästi varmistamaan, on riski, että alkoholiriippuvuudesta kärsivien alkoholinkulutus lisääntyy, jos alkoholin hankintaa varten ei enää ole tarvetta olla välillä selvänä. Yleisesti ottaen päihtymystilan arviointi on huomattavasti vaikeampaa alkoholijuoman toimituksen yhteydessä, sillä alkoholijuomat luovuttava henkilö ei pysty tarkkailemaan päihtyneen henkilön tuntomerkkejä samalla tavalla kuin myymälässä.

Alkoholijuomien toimitus voikin johtaa joillain henkilöillä juomistilanteiden pitkittymiseen ja suurien alkoholimäärien juomiseen tilauskerralla¹⁴. Australiassa tehdyssä tutkimuksessa edellä mainittu ongelma on yhdistetty erityisesti pikatilauksen yhteyteen. Callinan ym. (2023)¹⁵ ovat painottaneet, että tämä nopea toimitus lisää mahdollisuutta alkoholinkäytön impulsiivisuuteen ja impulsiivisuus on puolestaan keskeinen tekijä alkoholin riskikäytön ja siihen liittyvien haittojen synnyssä. Toisaalta lakiesityksessä alkoholijuomien toimitus olisi rajattu kello 9 ja 21 välille. Tämä ehkäisisi etenkin hyvin myöhään illalla tapahtuvaa alkoholijuomien impulsiivista tilaamista. Erityisesti suomalaisten humalajuominen (viisi tai enemmän nautittua annosta) ajoittuu usein iltaan. Suomalaisten (20-79-vuotiaat) kotiympäristössä tapahtuneista humalakerroista 74 prosentissa alkoholia nautittiin myös klo 9.00-21.00 ulkopuolella¹⁶.

Alkoholihaitat ilmenevät ikääntyvillä huomattavasti pienemmillä annoksilla kuin nuorilla. Alkoholijuoman toimitus voisi tehdä helpommaksi erityisesti huonokuntoisten ikääntyneiden henkilöiden alkoholiostot ja näin lisätä kyseisten henkilöiden alkoholinkulutusta ja niistä aiheutuvia haittoja. Sekä pitkäaikaisesta alkoholinkäytöstä aiheutuvat alkoholihaitat, että kotitapaturmat voisivat lisääntyä, mikäli esitys lisäisi alkoholin käyttöä ikääntyneiden keskuudessa.

Vaikutukset lapsiin ja nuoriin

Suomessa alkoholijuomien tyypillisin juomistilanne on kotiympäristö (oma tai toisen koti tai muu yksityinen tila)¹⁷. Esitys voisi lisätä alkoholinkäyttöä erityisesti kotiolosuhteissa. Suomessa on tällä hetkellä arviolta 65-70 000 lasta (noin 6 % alaikäisistä), joiden toisella tai molemmilla vanhemmilla on päihdeongelma. Vanhempien päihdeongelmista kärsineiden lasten mielenterveysongelmien riski 13-17-vuotiaana on noin puolitoistakertainen ja haitallisen päihteen käytön riski kaksinkertainen verrattuna lapsiin, joiden vanhemmilla ei ole päihdeongelmaa. Alkoholista aiheutuvat negatiiviset vaikutukset lapsiin ja nuoriin eivät liity kuitenkaan ainoastaan vakavasti päihderiippuvaisten vanhempien lapsiin. Monissa perheissä myös alkoholin riskikäyttö on yleistä. Perheissä, joissa riskikäyttöä esiintyy, kasvaa myös riski lasten ja nuorten kokemalle turvattomuuden tunteelle, erinäisille pelkotiloille ja heitä koskevan huolenpidon laiminlyönnille. Jos alkoholin käyttö kotiololoissa lisääntyy esityksen seurauksena

¹⁴ Colbert S ym. (2023) Cross-sectional survey of a convenience sample of Australians who use alcohol home delivery services. *Drug Alcohol Rev.* 42, 986-995

¹⁵ Callinan S. ym. (2023) In order to assess the impact of home delivery expansion within Australia, researchers need regulators to collect and share data on sales. *Drug Alcohol Rev.* 42, 1309-1311.

¹⁶ Tieto perustuu THL:n tuottaman juomatapatutkimuksen aineistoon vuodelta 2023

¹⁷ Mäkelä P. ym. (2023) Drinking in the home: what does it entail for younger and older Finns? *Drug and Alcohol Review* 42, 1004-1012.

erityisesti sellaisissa perheissä, joissa vanhemmalla on alkoholiongelma tai alkoholin riskikäyttöä, voi myös lasten hyvinvointi heikentyä kyseisissä perheissä.

Alkoholi on merkittävä lähisuhdeväkivallan taustatekijä.¹⁸ Mikäli esitys lisäisi alkoholikäyttöä erityisesti kotiolosuhteissa, kasvaisi riski myös lähisuhdeväkivallan lisääntymiseen. Alkoholin käytön lisääntymisen ja lähisuhdeväkivallan lisääntymisen yhteys vaikuttaa myös lapsiin. Lapset voivat kotona joutua itse väkivallan kohteeksi vanhemman taholta tai he voivat joutua vanhempien välisen tai toisen vanhemman toiseen vanhempaan kohdistaman väkivallan todistajaksi.

Suomessa nuorten alkoholinkäytön vähenemiseen yksi keskeisesti vaikuttanut tekijä on ollut nuorten kokemaa alkoholin saatavuuden vaikeutuminen¹⁹ eli käytännössä tehostunut ikärajavalvonta. Sekä yksityiset vähittäisliikkeet että Alkot ovat tehostaneet ikärajavalvontaa 2010-luvulle tultaessa. Nykyisin alkoholin toimituksen sallivista maista saadun kokemuksen perusteella alkoholijuomien toimituksessa keskeinen vastuullisen myynnin ja myynninvalvonnan ongelma liittyy ikärajojen tarkistamiseen ja alkoholin luovuttamiseen alaikäisille. Esimerkiksi Alankomaissa alkuvuodesta 2024 tehdyssä viranomaisvalvonnassa selvisi, että 70 % alkoholijuomien myyjistä ei tarkastanut vastaanottajan ikää alkoholijuoman toimituksen yhteydessä ja luovutti alkoholijuoman alaikäiselle koeostajalle²⁰. Esityksessä säädettäisiin, että alkoholijuomien luovuttamisen yhteydessä tulisi tarkastaa vastaanottajan ikä todennettavasti, eikä alkoholijuomia saisi luovuttaa henkilölle, joka ei luovutushetkellä olisi 18 vuotta. Mikäli ikärajavalvontaa ei toteuteta tehokkaasti, alkoholin toimitus voi kuitenkin lisätä alkoholin saatavuutta erityisesti nuorille.

Australiassa tehdyssä tutkimuksessa pikatilaukset olivat erityisen yleisiä alle 25-vuotiailla. Pikatilaukset voivat näin johtaa juomatilanteiden pitkittymiseen sekä kerralla nautittujen alkoholiannosten kasvuun erityisesti nuorilla. Toisaalta lakiesitys ei sallisi toimituksia kello 21 jälkeen, mikä ehkäisisi myöhään illalla tapahtuvia pikatilauksia ja juomiskertojen pitkittymistä myöhään ilta- ja yöaikaan. Nuorten (20–34-vuotiaiden) juomiskerroista kotiympäristössä noin 60 prosentissa alkoholia nautittiin myös klo 9.00–21.00 ulkopuolella. Nuorten kotiympäristössä tapahtuneista juomiskerroista, joissa alkoholia juotiin humalaan, 90 % loppui kello 9–21 ulkopuolella.

Vaikutukset sukupuolten väliseen tasa-arvoon

Tilastokeskuksen vuoden 2021 väestön tieto- ja viestintätekniikan käyttö –tutkimuksen mukaan ostosten tekeminen verkosta on suunnilleen yhtä yleistä miesten ja naisten keskuudessa.²¹ Silti lakiesityksen pääasiallisten vaikutuksien voidaan arvioida kohdistuvan eri tavoin naisiin ja

¹⁸ Sosiaali- ja terveysministeriö 2007. Koko perhe kierteessä – Lähisuhdeväkivalta ja alkoholi. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2007:27, s.31. Verkossa: <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/72104/Selv200727.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.

¹⁹ Raitasalo K ym. (2018) What is going on in underage drinking? Reflections on Finnish ESPAD data. Drug and Alcohol Review 37, 76–84.

²⁰ Inspectieresultat - Pilot leeftijdsgrenscontrole bij aflevering van alcoholhoudende dranken bij online verkoop. Alankomaisten elintarvike- ja kulutustuoteturvallisuusviranomainen, 31.5.2024. <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/publicaties/2024/05/31/inspectieresultat-pilot-leeftijdsgrenscontrole-bij-aflevering-van-alcoholhoudende-dranken-bij-online-verkoop>

²¹ Tilastokeskus: Verkkokauppa murroksessa 30.11.2021, https://stat.fi/til/sutivi/2021/sutivi_2021_2021-11-30_tie_001_fi.html

miehiin. Miesten osalta vaikutukset voivat näkyä erityisesti alkoholin kulutuksen ja sitä kautta alkoholihaittojen kasvuna. Esityksen keskeiset riskit alkoholihaittojen kasvusta liittyvät erityisesti juomistilanteiden pitkittymiseen sekä kerralla juotujen annosten kasvuun, jonka voidaan nähdä olevan yhteydessä erityisesti pikatilauksiin. Kyseisten riskien voidaan arvioida korostuvan erityisesti alkoholia jo entuudestaan paljon käyttävien yksilöiden kohdalla. Koska miehet kärsivät vakavista alkoholiongelmista huomattavasti naisia useammin, esityksellä voidaan arvioida mahdollisesti olevan enemmän vaikutusta miesten terveyteen kuin naisten terveyteen.

Alkoholikuolleisuus on suurempaa miesten kuin naisten keskuudessa. Suomessa alkoholiperäisiin tauteihin ja alkoholimyrkytykseen menehtyi vuoden 2022 aikana yhteensä 1 664 henkeä. Näistä miehiä oli 1 251 ja naisia 413.²² Vuonna 2023 toteutetun juomatapatutkimuksen mukaan miehet käyttävät alkoholia naisia useammin. Viikoittain alkoholia käyttävien osuus oli miehillä 48 prosenttia ja naisilla 22 prosenttia. Myös miesten humalahakuinen juominen on naisia huomattavasti yleisempää. Kuukausittain itsensä humalaan juoneita oli miehistä 32 prosenttia ja naisista 10 prosenttia.²³ Alkoholinkäytön kohtalaisen riskin rajan (miehillä yli 14 ja naisilla yli 7 annosta viikossa) ylitti miehistä 15 ja naisista yhdeksän prosenttia.²⁴

Mikäli kotiinkuljetus lisäisi alkoholihaittoja, näitä lisäongelmia tulisi todennäköisesti kokemaan useampi mies kuin nainen. Alkoholijuomien toimituksen sääntelyllä, luvanvaraisuudella ja viranomaisvalvonnalla voidaan pyrkiä vaikuttamaan riskien realisoitumiseen. Erityisen merkittävänä voidaan pitää sitä, kuinka hyvin alkoholijuomaa toimittaessa noudatetaan esityksen luovuttamiskieltoa päihtyneille henkilöille, jotta alkoholin saatavuus päihtyneille henkilöille ei lisääntyisi esityksen seurauksena.

Alkoholi on lisäksi merkittävä lähisuhdeväkivallan taustatekijä. Mikäli esitys lisäisi alkoholikäyttöä erityisesti kotiolosuhteissa, myös riskin lähisuhdeväkivallan lisääntymiseen voidaan arvioida kasvavan. Lähisuhdeväkivalta on Suomessa yleinen ja vakava ilmiö. Suurin osa lähisuhdeväkivallan uhreista on naisia tai tyttöjä. Tuoreen tilastoraportin mukaan vuonna 2021 viranomaisten tietoon tulleissa pari- ja lähisuhdeväkivaltarikoksissa oli 10 900 uhria. Täysi-ikäisistä uhreista naisia oli 75 prosenttia ja pari- ja lähisuhdeväkivaltaan syylliseksi epäillyistä 77 prosenttia oli miehiä. Läheskään kaikkea perhe- ja lähisuhdeväkivaltaa ei kuitenkaan ilmoiteta viranomaisille.²⁵ Tilastojen mukaan noin kolmasosa naisista on kokenut kumppanin taholta fyysistä väkivaltaa, fyysisen väkivallan uhkaa tai seksuaaliväkivaltaa joskus elämänsä aikana. Miehistä tällaista väkivaltaa kumppanin taholta on kokenut vajaa viidesosa.²⁶

Runsas alkoholin käyttö lisää lähisuhdeväkivallan riskiä ja vaikuttaa väkivallan uusiutumiseen, vakavuuteen ja seurauksiin. Tekijän päihtymys lisää riskiä enemmän kuin uhrin päihtymys. Juomisen runsaus on merkittävämpi tekijä kuin juomisen useus. Seuraukset ovat vakavampia silloin, kun väkivallan tekijä tai sen molemmat osapuolet ovat päihtyneitä.²⁷

²² Tilastokeskuksen kuolemansyytilasto,

https://pxdata.stat.fi/PxWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin_ksyyt/statfin_ksyyt_pxt_11bx.px/, 23.8.2024.

²³ THL:n tilastoraportti 59/2023, Suomalaisten alkoholinkäyttötavat 2023, s. 3-4.

²⁴ THL:n tilastoraportti 59/2023, Suomalaisten alkoholinkäyttötavat 2023, s. 6.

²⁵ THL:n tilastoraportti 43/2023, Lähisuhdeväkivalta 2021, 23.8.2024, s. 3.

²⁶ Tilastokeskus: Sukupuolistunut väkivalta ja lähisuhdeväkivalta Suomessa 2021, s. 17.

²⁷ THL: Alkoholi lähisuhdeväkivallan riskitekijänä,

https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/116695/Alkoholi_l%c3%a4hisuhdev%c3%a4kivallan_ris_kitekij%c3%a4n%c3%a4_2014.pdf?sequence=1&isAllowed=y, 2014.

Lähisuhdeväkivallan tekijä on päihtynyt vajaan puolella väkivaltatilanteista ja alkoholisidonnaisen lähisuhdeväkivallan seuraukset ovat usein vakavampia kuin ei-alkoholisidonnaisen.²⁸

Lähisuhdeväkivalta tapahtuu usein kodeissa tai muilla yksityisillä paikoilla. Koska lakiesityksellä mahdollisesti olisi vaikutusta kotona juomisen lisääntymiseen, voisi se samalla lisätä riskiä myös lähisuhdeväkivallan lisääntymiseen. Erityisesti pikatoimitusten mahdollistaminen lisäisi tätä riskiä, sillä tällaisia tilauksia voidaan tehdä impulsiivisesti ja mahdollisesti päihtyneenä. Esityksen mukaan alkoholijuomien toimittamisessa noudatettaisiin samoja luovutuskieltoja kuin esimerkiksi vähittäismyynnissäkin on tähän saakka ollut. Siten alkoholijuomia ei saisi luovuttaa selvästi päihtyneelle henkilölle. Riskien toteutumisen kannalta merkityksellistä on se, miten hyvin luovutuskieitoja noudatetaan.

Suomalainen henkirikollisuus on viime vuosikymmeninä keskittynyt yksityisasuntoihin. Katsauskauden rikoksista 68 prosenttia oli tehty niissä. Suomalaiset henkirikokset liittyvät läheisesti alkoholin käyttöön ja alkoholinkäyttötilanteisiin. Henkirikosten pääosa liittyy Suomessa keski-ikäisten työelämän ulkopuolella olevien miesten keskinäisiin alkoholinkäyttötilanteisiin. Vuosina 2010–2018 58%:ssa aikuisten välisiä henkirikoksia kaikki osapuolet olivat rikoshetkellä humalassa, 77 %:ssa rikoksia ainakin yksi osapuolista oli humalassa. Kytkös alkoholin käyttöön oli erityisen kiinteä miehillä: henkirikosten aikuisista miesosapuolista oli humalassa rikoshetkellä 72 prosenttia. Rikoksiin syyllistyneet miehet ja naiset, jotka saatiin välittömästi teon jälkeen kiinni, olivat keskimäärin vajaan kahden promillen ja uhrin selvästi yli kahden promillen humalassa. Syyllisten kohdalla tulokset eivät ole yleistämiskelpoisia, sillä on todennäköistä, että humalatilan syvyys vaikutti kiinnijäämisriskiin. Sen sijaan uhrien osalta humalatilan syvyydellä ei mittaustuloksiin ollut vaikutusta, uhriksi valikoitumiseen sen sijaan todennäköisesti oli. Uhrien humalatilat olivat alkoholisidonnaisissa henkirikoksissa yleensä tekijöiden humalatiloja syvempiä. Vahva humalatila lieenee vaikeuttanut uhriksi joutuneiden toimintakykyä konfliktitilanteissa – niin henkistä kuin fyysistäkin. Humalassa rikoshetkellä olleista miesepäilyistä 67 prosenttia oli pelkästään alkoholihumalassa ja 33 prosenttia alkoholin ja jonkin muun (tai useampien muiden päihteiden) vaikutuksen alaisena. Naisepäilyistä vastaavat osuudet olivat 69 ja 31 prosenttia.²⁹

Vaikutukset alkoholijuomien toimittajien työturvallisuuteen

Esityksen mukaan alkoholijuoman toimittaja toimittaisi alkoholijuoman asiakkaalle. Toimittajalla tarkoitettaisiin toimituslupan haltijaa tai ja tämän järjestämän toimituksen suorittajaa. Toimitustilanteessa toimittaja toimisi todennäköisesti yksin ja luovutustilanteet voisivat tapahtua yksityisissä tiloissa. Alkoholijuomia voitaisiin tilata esimerkiksi ostajan kotiin, jolloin luovutus tapahtuisi kotiovelle. Näissä tilanteissa voi esiintyä alkoholijuomien toimittajaa kohtaan hankalia ja mahdollisia työturvallisuuteen liittyviä uhkia.

Luovutustilanne toimituksessa olisi varsin erilainen kuin myymälässä, jossa paikalla on useasti muita kollegoita, asiakkaita ja mahdollisesti myös vartijoita. Myymälässä on usein myös valvontakamerat ja siellä voi olla käytössä myös painike, mitä painamalla myyjä voi kutsua

²⁸ Sosiaali- ja terveysministeriö 2007. Koko perhe kierteessä – Lähisuhdeväkivalta ja alkoholi. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2007:27, s.31. Verkossa: <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/72104/Selv200727.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.

²⁹ Lehti Martti (2020) Henkirikoskatsaus 2020. Helsingin yliopisto, Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti, Katsauksia; 41/2020.

apua. Koska toimittaja olisi näissä tilanteissa yksin vieraassa paikassa, riskit työturvallisuuden vaarantumiseen voisivat olla suuremmat kuin esimerkiksi vähittäismyynissä. Alkoholijuoman toimituksessa asiakas saattaisi esimerkiksi suostutella tai painostaa alkoholijuoman toimittajaa luovuttamaan alkoholijuoman asiakkaalle, vaikka tämä olisi esimerkiksi päihtynyt. Vakavimmillaan alkoholijuoman toimittaja voisi kohdata jopa väkivallan uhkaa.

Vaikutukset Alkon asemaan

Edellä Suhde EU-oikeuteen -kappaleessa on kuvattu, miten tilaviinien ja käsityöläisöluiden toimittamisen mahdollistaminen suoraan myyntipaikalta ostajalle vaikuttaisi myös etämyyntiä koskevaan oikeustilaan. Jaksossa kuvatuin tavoin tilaviinin ja käsityöläisöluiden toimittamisen mahdollistaminen tuotantopaikalta ostajan osoittamaan paikkaan johtaisi todennäköisesti siihen, että EU edellyttäisi vastaavien säännösten soveltamista myös muiden jäsenvaltioiden myyjiin. Näin ollen etämyynti ulkomailta tulisi yksiselitteisesti sallia kaikille enintään 13 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältäville alkoholijuomille.

Jos etämyynti tulisi mahdolliseksi, voitaisiin Suomeen myydä alkoholituotteita, jotka kuuluvat Alkon monopolin alaan. Tällä voisi olla vaikutusta Alkon asemaan. Vaikutukset Alkon asemaan riippuisivat osittain siitä, missä määrin kuluttajat korvaisivat aikaisemmin Alkosta tekemänsä ostokset etämyynistä ostetuilla alkoholijuomilla. Alkon myynti voisi vähentyä, jolloin taloudelliset edellytykset toiminnalle heikkenisivät. Toisaalta etämyynin mahdollistaminen voisi vaikuttaa Alkon monopoliasemaan siten, että sen olemassaolon oikeutus heikentyisi. Alkolle on alkoholilaissa annettu yksinoikeus alkoholijuomien myyntiin kansanterveydellisten syiden vuoksi. Kun monopolin ala supistuisi, myös perusteet kansanterveyden näkökulmasta heikkenisivät.

5 Muut toteuttamisvaihtoehdot

5.1 Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset

Alkoholijuomien toimitus vähittäismyyntiluvalla

Vaihtoehtona nyt ehdotetulle muutokselle valmistelussa harkittiin sääntelymallia, jossa alkoholijuomien toimitus mahdollistettaisiin vain alkoholilaissa tarkoitetuille vähittäismyyntiluvan haltijoille. Vaihtoehtoina pohdittiin mallia, jossa toimitus sisältyisi automaattisesti vähittäismyyntilupaun, ilman erillistä toimitusluvan hakemista. Toisena vaihtoehtona harkittiin mallia, jossa ainoastaan vähittäismyyntiluvan haltijat voisivat hakea lupaa alkoholijuomien toimitukseen. Tällöin lupaa olisi haettu joko luvanmuutoksena jo olemassa olevaan vähittäismyyntilupaun tai samassa yhteydessä kuin haetaan uutta vähittäismyyntilupaa.

Valmistelussa tunnistettiin, että vähittäismyyntiluvan yhteyteen sisällytettävä alkoholijuomien toimitusmahdollisuus muuttaisi vähiten nykyistä alkoholilain lupajärjestelmää. Mallissa alkoholielinkeinonharjoittajien kyky vastata velvoitteistaan varmistettaisiin lupaharkinnassa, ja heidän tietonsa olisivat viranomaisvalvontaa varten rekisterissä. Vastuu toiminnasta ja lain noudattamisesta olisi selvästi luvanhaltijalla, jolla olisi myös konkreettiset keinot ohjata henkilökunnan työskentelyä. Tässä mallissa alkoholielinkeinorekisteriin tarvittavat muutokset ja sen myötä kustannukset olisivat pienimmät. Samoin viranomaisvalvonnan laajuus ja valvottavien määrä ei todennäköisesti kasvaisi merkittävästi, sillä vähittäismyyntiluvallisten toimijoiden määrän ei arvioitu tässä toteuttamisvaihtoehdossa muuttuvan huomattavasti.

Tämä sääntelyvaihtoehtoista ei todennäköisesti olisi edellyttänyt niin laajoja muutoksia alkoholilainsäädäntöön kuin muut arvioitavina olleista sääntelyvaihtoehtoista. Myös alkoholijuomien toimituksen mahdollistavasta muutoksesta johtuvat haitalliset vaikutukset olisivat tässä vaihtoehdossa olleet todennäköisesti kaikkein pienimmät. Toisaalta, tämä sääntelyvaihtoehtoista ei todennäköisesti mahdollistaisi juurikaan uusien toimijoiden pääsyä markkinoille yhtä laajasti kuin valittu vaihtoehto, eikä siten toteuttaisi sääntelyn taustalla olevaa tavoitetta yhtä tehokkaasti.

Alkoholijuomien toimituksen mahdollistamisen taustalla vaikuttaa erityisesti hallituksen tavoite reilun ja avoimen kilpailun edistämisestä. Hallituksen tavoitteena on luoda edellytyksiä kotimarkkinoiden kasvulle sekä suomalaisten hyvinvoinnin ja vapauden lisääntymiselle. Hallitus aikoo myös jatkaa markkinoiden avaamista määrätietoisesti ja vastuullisesti. Hallituksen tavoitteena on lisäksi uudistaa alkoholipolitiikkaa vastuullisesti eurooppalaiseen suuntaan. Valmistelussa arvioitiin, että vähittäismyyntilupa sisältävä lupa alkoholijuomien toimitukseen ei toteuttaisi hallituksen ja nyt ehdotettavan muutoksen tavoitteita markkinoiden avaamisesta ja reilumman ja avoimemman kilpailun edistämisestä yhtä tehokkaasti kuin valittu sääntelyvaihtoehto. Valmistelussa arvioitiin, että vaikka haitalliset vaikutukset tässä vaihtoehdossa olisivat todennäköisesti pienemmät kuin valitussa sääntelyvaihtoehdossa, olisivat toisaalta myös sääntelystä aiheutuvat positiiviset vaikutukset valittua vaihtoehtoa suppeammat. Vähittäismyyntilupa sisältävä toimituslupa ei myöskään mahdollistaisi uusien toimijoiden pääsyä markkinoille ja siten nyt valittu sääntelyvaihtoehto edistää elinkeinonharjoittamisen oikeutta tätä vaihtoehtoa paremmin.

Alkoholijuomien toimituslupa vain koti- ja yritysosoitteisiin

Valmistelussa harkittiin vaihtoehtoa, joka vastaisi muutoin nyt ehdotettua sääntelyä, mutta alkoholijuomia olisi voinut toimittaa vain koti- ja yritysosoitteisiin. Tässä sääntelyvaihtoehdossa alkoholijuomia olisi voinut tilata nyt ehdotettua muutosta vastaavasti toimitettuna, mutta toimitus olisi tullut tilata johonkin tiettyyn kiinteään koti- tai yritysosoitteeseen, eikä juomia olisi siten voinut tilata esimerkiksi julkisille paikoille.

Valmistelussa arvioitiin, että tämä sääntelyvaihtoehto olisi toteuttanut hyvin alkoholilain tarkoitusta ja tavoitetta, mutta se ei olisi vastannut hallituksen hallitusohjelmaan kirjattua tavoitetta yhtä hyvin ja laajasti kuin valittu sääntelyvaihtoehto. Toisaalta sääntelyvaihtoehto olisi mahdollisesti minimoinut nyt ehdotettua muutosta paremmin alkoholijuomien toimitusten seurauksena mahdollisesti lisääntyviä järjestyshäiriöitä, mutta samalla se olisi voinut aiheuttaa epäselviä tilanteita alkoholijuomien toimittajille sen osalta, mihin osoitteisiin alkoholijuomia olisi luvallista toimittaa ja mihin osoitteeseen ei.

Alkoholijuomien toimitus ilmoituksenvaraisena toimintana

Valmistelussa arvioitiin yhtenä vaihtoehtona myös mallia, jossa alkoholijuomien toimitusta harjoittavan tulisi tehdä ilmoitus viranomaiselle ennen toimituksen aloittamista. Etuna tässä mallissa olisi se, että samoin kuin vähittäismyyntiluvanhaltijat, myös alkoholijuomien toimituksen harjoittajat olisivat edelleen viranomaisen rekisterissä. Toisaalta ilmoituksenvaraisen toiminnan osalta alkoholijuomien toimitusta harjoittavan toimijan edellytyksiä tehtävässä toimimisessa ei arvioitaisi, eli toimintaan ei siis sisältyisi ennakollista viranomaisvalvontaa. Tässä sääntelyvaihtoehdossa toiminnanharjoittajien ja siten viranomaisten valvottavien määrä kasvaisi todennäköisesti enemmän, ja toisaalta lainvastaiseen toimintaan puuttuminen olisi haastavampaa kuin valitussa sääntelyvaihtoehdossa. Toisaalta tämä malli mahdollistaisi valittua mallia paremmin elinkeinonharjoittajalle alkoholijuomien

toimituksen käynnistämisen ja avaisi siten hallituksen tavoitteiden mukaisesti kilpailua valittua mallia enemmän. Valmistelussa arvioitiin kuitenkin, että ilmoituksenvaraisen toiminnan valvonnan ja lainvastaiseen toimintaan puuttumisen ongelmat sekä mahdolliset alkoholijuomista aiheutuvat haitalliset vaikutukset olisivat tässä vaihtoehdossa huomattavasti suuremmat kuin valitussa mallissa. Valittu malli myös toteuttaa alkoholilainsäädännön tarkoitusta ja tavoitetta tätä sääntelyvaihtoehtoa paremmin.

Alkoholijuomien toimitus ilman lupa- tai ilmoitusmenettelyä

Yhtenä vaihtoehtona arvioitiin myös mallia, jossa alkoholijuomien toimitus ei edellyttäisi ilmoitusta viranomaiselle eikä erillisen luvan hakemista. Tämä olisi elinkeinonharjoittajien näkökulmasta kaikkein kevyin malli ja mahdollistaisi kaikkien toimijoiden vapaan markkinoille pääsyn.

Tässä sääntelyvaihtoehdossa alkoholijuomien toimitusta harjoittavat toimijat eivät olisi viranomaisen rekisterissä eivätkä lupajärjestelmän piirissä, eikä heiltä tutkittaisi luvan saannin yleisiä edellytyksiä. Toimitusta voisi tällöin tulla harjoittamaan myös toimijoita, jotka eivät voisi saada alkoholilain mukaista lupaa. Toimitusta harjoittavien toimijoiden lukumäärä olisi myös täysin rajoittamaton, eikä välttämättä edes alkoholijuomien vähittäismyyjillä, saati viranomaisilla, olisi tietoa luovutuksen tekijöistä tai heidän toimintansa lainmukaisuudesta. Riskit alkoholihaittojen ja myös harmaan talouden lisääntymiselle olisivat tässä sääntelyvaihtoehdossa suurimmat verrattuna muihin arvioitavana olleisiin sääntelyvaihtoehtoihin.

Valmistelussa todettiin, että sääntelyvaihtoehto, jossa alkoholijuomia voisi kuljettaa asiakkaille vapaasti kuka tahansa, kyseenalaistaisi olemassa olevan alkoholilainsäädännön lupajärjestelmän ja hämärtäisi lisäksi luvanvaraisen toiminnan rajoja. Valmistelussa huomioitiin, että rikoslaissakin alkoholirikoksena sanktioitu palkkiota vastaan välittämisen kielto menettäisi tässä sääntelyvaihtoehdossa käytännössä merkityksensä. Tässä vaihtoehdossa myös alkoholilainsäädännön lupajärjestelmän legitimizeetti kyseenalaistuisi, jos alkoholijuomien luovuttaminen anniskelupaikoissa ja vähittäismyyntipaikoissa vaatisi luvan, mutta sama vaatimus ei koskisi toimitusta, jossa kuitenkin riskit luovuttamiskieltojen rikkomiselle ovat tutkimusten valossa suuremmat kuin anniskelu- tai vähittäismyyntipaikoissa.

Valmistelussa arvioitiin, että tässä sääntelyvaihtoehdossa haitat olisivat hyötyjä suuremmat eikä vaihtoehto olisi myöskään alkoholilain tarkoituksen ja tavoitteen näkökulmasta hyväksyttävä.

5.2 Ulkomaiden lainsäädäntö ja muut ulkomailla käytetyt keinot

Alkoholijuomien verkkokauppa ja toimitus tai kotiinkuljetus ovat suhteellisen uusia ilmiöitä alkoholikaupassa, kun asiaa tarkastellaan maailmanlaajuisesti. Koronaepidemia kiihdytti osaltaan alkoholijuomien verkkokauppaa. Eri puolilla maailmaa verkkokauppaan ja toimitukseen liittyviä rajoituksia höllennettiin koronaepidemian aikaan, jotta elinkeinoelämän toimintaedellytykset paranisivat poikkeusoloissa.³⁰ Monet näistä nopeasti tehdyistä

³⁰ Huckle T & ym. (2021) Online alcohol delivery is associated with heavier drinking during the first New Zealand COVID-19 pandemic restrictions. *Drug and Alcohol Review* (July 2021) 40, 826–834.
Callinan S & ym. (2023) In order to assess the impact of home delivery expansion within Australia, researchers need regulators to collect and share data on sales. *Drug Alcohol Rev.* 42, 1309–1311.
Lemp JM & ym. (2023) Here to stay? Policy changes in alcohol home delivery and “to-go” sales during and after COVID-19 in the United States. *Drug Alcohol Rev.* 2023, 1–6.

toimenpidemuutoksista jäivät kuitenkin voimaan pysyvästi. Alkoholijuomien toimitus on sallittua Suomen lähimmissä vertailumaissa, kuten Ruotsissa, Norjassa, Tanskassa, Virossa, Latviassa ja Liettuaissa.

Ruotsi

Ruotsissa alkoholijuomien valmistuksesta, maahantuonnista ja maastaviennistä, markkinoinnista sekä tukku- ja vähittäiskaupasta ja anniskelusta säädetään vuonna 2010 uudistetussa alkoholilaissa (Alkohollag 2010:1622). Vuonna 1955 perustetulla alkoholiyhtiöllä (Systembolaget Aktiebolag) on yksinoikeus väkevien alkoholijuomien, viinin ja vahvan oluen (yli 3,5 %) vähittäismyyntiin. Ruotsissa alkoholikauppa on siis lähes kokonaan keskitetty valtion yksinoikeusjärjestelmälle (Systembolaget), ja sama koskee alkoholijuomien verkkokauppaa ja toimitusta.

Norja

Norjan alkoholilaissa (LOV-1989—06-02-27) säädetään alkoholijuomien valmistuksesta, maahantuonnista ja maastaviennistä, myynnistä ja anniskelusta ja niihin liittyvästä lupajärjestelmästä sekä markkinoinnista.

Norjan alkoholilaissa alkoholijuomat jaotellaan kolmeen eri ryhmään. Ensimmäiseen ryhmään kuuluvat 2,5 - 4,7% vahvuiset alkoholijuomat. Toiseen ryhmään kuuluvat 4,7 -22% vahvuiset alkoholijuomat. Kolmannen ryhmän alle kuuluvat kaikki vahvat yli 22% vahvuiset alkoholijuomat. Ensimmäisen alkoholiryhmän vähittäismyyntiä varten on haettava myyntilupa. Luvan myöntää se kunta, jossa myyntipiste sijaitsee. Norjassa vahvan alkoholin myynti (ryhmät 2 ja 3) on Norjan valtion omistaman monopoliyrityksen Vinmonopoletin hallinnassa. Vinmonopoletilla on yksinoikeus yli 4,7 prosenttisten alkoholituotteiden vähittäismyyntiin Norjassa pois lukien siiderit ja hedelmäviinit, joita saa myydä suoraan tuottajatilojen omista myymälöistä vuositason 15.000 litraan asti. Lisäksi Norjassa alkoholin huutokauppa on mahdollistettu huutokauppayrityksen kautta, mutta tällöinkin myynti tapahtuu Vinmonopoletin mandaatin alla.

Norjan alkoholilaki antaa mahdollisuuden alkoholiryhmään 1 kuuluvien alkoholijuomien verkkomyyntiin (esim. miedot oluet). Tällöin on haettava alkoholinmyyntilupaa siitä kunnasta, jossa myyntipiste tai varasto sijaitsee. Lisäksi myyntilupa on haettava erikseen kaikilta niiltä kunnilta, joiden alueelle alkoholia on tarkoitus toimittaa. Alkoholitoimituksien tulee tapahtua kunkin kunnan alkoholin myyntiaikojen sisällä. Vastaanottajan tulee pystyä todistamaan henkilöllisyytensä toimituksen yhteydessä, eikä toimitusta saa luovuttaa päihtyneelle henkilölle. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että esimerkiksi ruokakaupat voivat toimittaa elintarviketilauksen yhteydessä mietoja alkoholiryhmän 1 tuotteita, mikäli paikallinen kunta on antanut tähän myyntiluvan.

Alkoholiryhmien 2 ja 3 verkkomyynti tapahtuu Vinmonopoletin kautta. Vinmonopoletin verkkosivuilta on mahdollista tilata alkoholijuomia niin, että toimitus tapahtuu joko valittuun Vinmonopoletin myymälään, itse valittuun postipisteeseen tai kotiosoitteeseen. Noudon postipisteestä ja kotiinkuljetuksen tulee tapahtua Vinmonopoletin aukioloaikojen sisällä. Vastaanottajan tulee pystyä todistamaan henkilöllisyytensä toimituksen yhteydessä, eikä toimitusta saa luovuttaa päihtyneelle henkilölle. Norjassa Vinmonopoletin kotiinkuljetuksista vastaa Norjan posti.

Tanska

Tanskassa alkoholijuomien vähittäismyynnin sääntely on ollut minimaalista. Elintarvikeviranomaisen myöntämään elintarvikekaupan harjoittamislupaan sisältää myös luvan alkoholijuomien myyntiin. Vähittäiskaupan aukioloaikojen sääntelystä luovuttiin vuonna 2012 lukuun ottamatta kymmenkuntaa pyhäpäivää, jolloin aukiolo ei ole sallittu. Alkoholien myynnillä ei ole kellonaikarajoituksia.

Tanskassa alkoholin vähittäismyynti ei siis edellytä erillistä alkoholijuomien vähittäismyyntilupaa, eikä alkoholin toimittaminenkaan ole Tanskassa luvanvaraista.

Myyjän on verkkokaupassa tapahtuvassa 1,2–16,5 prosenttia alkoholia sisältävien juomien myynnissä vaadittava asiakkaita ilmoittamaan, että he ovat vähintään 16-vuotiaita ennen myynnin toteuttamista. Vastaavasti vaaditaan, että yli 16,5 prosenttisten alkoholien kohdalla asiakas ilmoittaa olevansa vähintään 18-vuotias.

Islanti

Islannissa alkoholin myynti edellyttää lupaa. Alkoholien myynti alle 20-vuotiaille on Islannissa kiellettyä ja alkoholia voidaan kieltäytyä myymästä henkilölle, joka on ilmeisen päihtynyt. Islannissa alkoholimainonta ei ole sallittua. Islannin valtion alkoholi- ja tupakkayhtiöllä (Vinbúðin) on monopoli alkoholin vähittäismyynnissä. Monet yritykset ovat kuitenkin alkaneet myydä Islannissa alkoholijuomia verkossa ja Islannin hallituksen käsiteltävänä on lakialoite, joka oletettavasti sääntelisi tätä tilannetta. Alkoholijuomien toimittaminen ei ole Islannissa mahdollista.

Viro

Viron itsenäistyminen johti alkoholikaupan yksityistämiseen eikä alkoholia koskevaa sääntelyä aluksi juuri ollut. Alkoholihaittojen ehkäisyyn tähtäävään sääntelyn palattiin vuonna 1995. Alkoholijuomien kioskimyynti kiellettiin kokonaan vuonna 2001. Vuonna 2008 yhtenäistettiin vähittäismyyntiajat kautta maan siten, että myynti on sallittu kello 10–22.

Virossa alkoholin vähittäismyynti ja verkkokauppa eivät edellytä erillistä myyntilupaa. Myyjän tulee kuitenkin ilmoittaa toiminnastansa Maatalous- ja elintarvikelautakunnalle sekä tehdä ilmoitus taloudellisesta toiminnasta toimipaikkarekisteriin. Alkoholijuomien verkkokaupan on oltava sidoksissa johonkin fyysiseen osoitteeseen. Verkkokaupan myyntipisteen ei kuitenkaan tarvitse olla myyntipiste, vaan se voi olla esimerkiksi varasto.

Alkoholien toimitus on sallittua samalla aikarajoituksella kuin sen vähittäismyynti eli kello 10–22. Toimitukseen ei tarvita myöskään erityistä lupaa. Verkkokaupasta tilattaessa ostajan ikä on todennettava ennen alkoholin luovuttamista. Luovutus voi tapahtua kuriirin tai noutolaitteen välityksellä.

Latvia

Latviassa verkkokauppa on luvanvaraista ja sidoksissa fyysiseen myyntipisteeseen.

Liettua

Liettuassa verkkokauppa on luvanvaraista ja sidoksissa fyysiseen myyntipisteeseen. Liettuan alkoholilainsäädännön mukaan alkoholijuomien tukku - ja vähittäiskaupan huumausaine -, tupakka - ja alkoholivalvontaosasto myöntää luvan muun muassa alkoholijuomien

tukkukauppaan ja voi esimerkiksi varoittaa luvan mahdollisesta keskeyttämisestä tai peruuttamisesta tai keskeyttää tai peruuttaa luvan voimassaolon. Kyseinen osasto valvoo myös, miten alkoholijuomien tukkukaupan tai vähittäiskaupan luvanhaltijat noudattavat luvanvaraisen toiminnan ehtoja. Liettuassa kunnan pormestari tai hänen valtuuttamansa kunnanhallinto myöntää alkoholijuomien vähittäismyyntilupia ja luvan täydennyksiä tai muutoksia sekä täsmentää luvan ehtoja. Kunnan pormestari tai hänen valtuuttamansa kunnanhallinto voi myös varoittaa luvan mahdollisesta keskeyttämisestä tai peruuttamisesta.

Lupa myönnetään sellaisille yrityksille, eurooppalaisille oikeushenkilöille ja niiden sivuliikkeille, jotka ovat tehneet lupahakemuksen alkoholituotteiden valmistamiseksi, alkoholijuomien tukku - tai vähittäiskaupan harjoittamiseksi, jos ne täyttävät laissa säädetyt luvan saannin edellytykset.

Liettuassa alkoholia ei saa myydä alle 18-vuotiaille. Alkoholin myynti Liettuassa on kiellettyä muun muassa vankiloissa, sotilas - ja puolisolitaallisessa palveluksessa, poliisissa, terveydenhuollossa, oppilaitoksissa sekä näiden laitosten alueilla ja palvelotaloissa. Alkoholia ei myöskään saa myydä vähittäisliikkeissä, joissa lapsille ja nuorille tarkoitettujen tavaroiden osuus on vähintään 30 prosenttia tavaroiden vähittäismyyntistä, messuilla (lukuun ottamatta luonnossa käyneitä alkoholijuomia, joiden etyylialkoholin tilavuuspitoisuus on enintään 7,5 prosenttia), näyttelyissä (lukuun ottamatta luonnossa käyneitä alkoholijuomia, joiden etyylialkoholin tilavuuspitoisuus on enintään 13 prosenttia), myyntiautomaateissa ja pääsääntöisesti alkoholia ei saa myydä myöskään ei-kiinteässä vähittäiskaupassa ja julkisessa ruokahuollossa.

Alkoholin myyminen verkossa ja alkoholijuomien toimitus on Liettuassa sallittua. Alkoholijuomien verkkokauppa tai toimitus ei edellytä erillistä lupaa tai lisenssiä, mutta elinkeinonharjoittajan, joka haluaa harjoittaa alkoholijuomien verkkokauppaa ja/tai toimittaa alkoholijuomia, on hankittava lain mukainen vähittäismyyntilupa ja sillä tulee olla myymälä, jossa vähittäiskauppaa harjoitetaan. Alkoholin toimitukseen sovelletaan Liettuassa samoja alkoholijuomien myyntiä koskevia vaatimuksia kuin vähittäismyyntipisteisiin.

Puola

Puolassa alkoholijuomien myynti on luvanvaraista ja luvanvaraisuus koskee kaikkia enemmän kuin 0,5 prosenttia etyylialkoholia sisältäviä tuotteita. Puolassa erivahvaisille alkoholituotteille on erilliset lupatyypit; a) lupa alle 4,5% alkoholia sisältäville tuotteille ja oluttuotteille b) lupa 4,5-18% alkoholia sisältäville tuotteille ja c) lupa yli 18% alkoholia sisältäville tuotteille. Luvat ovat maksullisia ja niitä luvan myöntää kaupungin- tai kunnanvaltuusto. Jokainen kunta tai kaupunki myöntää rajallisen määrän alkoholituotteiden myyntilupia per vuosi.

Puolan alkoholilainsäädäntö on peräisin vuodelta 1982, mistä johtuen siinä ei olla voitu ottaa huomioon verkkomyyntiä yhtenä sallituista myyntipaikoista. Puolan viranomaisten ja tuomioistuinten kanta on aiemmin ollut, että verkkokaupan puuttuminen sallittujen myyntipaikkojen listalta merkitsee, että alkoholijuomien myynti verkkokaupoissa on kielletty. Puolan korkeimman hallinto-oikeuden 8.9.2022 antama tuomio muutti edellä esitettyä lähestymistapaa todeten, että verkkokauppa ei ole erillinen alkoholin myyntipaikka, vaan yrittäjän ja potentiaalisten asiakkaiden välinen kommunikaatiomuoto ja työkalu, joka mahdollistaa myynnin myös tietoverkon välityksellä. Korkeimman hallinto-oikeuden tuomion mukaan voimassaolevat määräykset eivät kiellä alkoholin myyntiä internetin kautta, ja selkeän kiellon puuttuminen tarkoittaa siis, että myynti tässä muodossa on laillista. Alkoholin

verkkomyynti Puolassa edellyttää, että myyjällä on voimassa oleva lupa alkoholituotteiden myynnille kiinteissä myyntipisteissä.

Korkeimman hallinto-oikeuden perustelujen mukaan alkoholin myynnin ehtojen oikea määrittäminen verkkokaupan säännöissä on ratkaisevan tärkeää kyseisen myyntimallin turvaamiseksi. Alkoholia myyville verkkokaupoille annetuissa myönteisissä tuomioissa ratkaisevana tekijänä on ollut se, että asiakkailta on ostohetkellä edellytetty sääntöjen hyväksymistä, joissa todetaan, että alkoholijuomien ostosopimuksen tekopaikaksi katsotaan tuotteiden myyntipiste, eikä alkoholin toimituspaikka, ja mikäli asiakas tilaa tuotteet kotiin kuljetettuina, tuotteet katsotaan asiakkaalle luovutetuiksi samalla hetkellä kun myyjä luovuttaa ne asiakkaan valtuuttamalle toimittajalle, esim. lähettile. Toisin sanoen ostaja valtuuttaa esimerkiksi kuljetusyrityksen tai lähetin noutamaan ja toimittamaan tuotteet.

Englanti ja Wales

Englannissa ja Walesissa alkoholijuomien myynti on luvanvaraista. Lupia on kahta eri tyyppiä; tilalupa (premises licence), joka vaaditaan esimerkiksi ravintoloilta ja baareilta, jotka haluavat myydä alkoholia, ja henkilökohtainen lupa (personal licence), joka vaaditaan henkilöltä, jotka myyvät alkoholia. Lisäksi jokaisessa tilassa jolla on lupa (premises licence) pitää myös olla nimetty vähintään yksi henkilö, jolla on henkilökohtainen lupa. Kyseisen henkilön ei tule olla paikan päällä jatkuvasti, mutta vastaa siitä, että alkoholin myynti tapahtuu lain puitteissa. Hakijan tulee suorittaa lupaan liittyvä koe (Personal Licence Holders Qualification Certificate). Luvan myöntää paikallishallinto (local council).

Englannissa ja Walesissa alkoholin ostamisen alaikäraja on 18 vuotta ja ikäraja koskee sekä mietoja että vahvoja alkoholijuomia. Kuitenkin 16- ja 17-vuotiaat voivat juoda mietoja alkoholijuomia täysi-ikäisen seurassa, mikäli tämä tapahtuu ruokailun yhteydessä ja sille osoitetussa tilassa. Englannissa ja Walesissa kaupat voivat myydä alkoholia 24 tuntia päivässä, paitsi sunnuntaisin jolloin myynti voi alkaa vasta klo. 10:00 jälkeen. Anniskelutiloissa, kuten baareissa voi ostaa alkoholia klo. 23:00 asti. Esimerkiksi baarit ja ravintolat voivat kuitenkin anoa myyntiluvan pidennystä, jota kautta myynti voi jatkua läpi yön. Englannissa ja Walesissa on laitonta myydä tai anniskella alkoholijuomia päihtyneelle henkilölle.

Alkoholijuomien myyminen verkossa on Englannissa ja Walesissa sallittua ja myynti verkossa edellyttää samoja lupia, kuin mitä vaaditaan esimerkiksi baarilta eli tilalupa ja henkilökohtainen lupa myydä alkoholia. Verkkokaupat edellyttävät, että ostajat vakuuttavat olevansa täysi-ikäisiä, mutta tätä ei valvota eikä tämä vaadi tunnistautumista. Alkoholijuomien toimitus edellyttää, että tilalupa sisältyy oikeus myydä alkoholia tilan ulkopuolella. Alkoholituote tulee luovuttaa henkilöllisyystodistusta vastaan, mikäli ostaja vaikuttaa alaikäiseltä. Tuotetta ostaessa pitää myös vakuuttaa olevansa täysi-ikäinen.

Espanja

Alkoholijuomien myynti Espanjassa on luvanvaraista, ja luvat haetaan paikalliselta kunnan tai kaupungin hallinnolta. Alkoholinmyynti on Espanjassa sallittua pääsääntöisesti klo 8–22 itsehallintoalueesta riippuen. Alkoholin juominen ja myynti julkisilla paikoilla on kiellettyä, ellei kyseessä ole yksityisen toimijan (kuten baarin tai ravintolan) terassi.

Alkoholijuomien myynnistä ja kotiinkuljetusta vastaava viranomainen on verovirasto (Agencia Tributaria). Lisäksi elinkeinoharjoittajan tulee olla rekisteröitynyt elintarvikeyritysten yleiseen terveysrekisteriin (Registro General Sanitario de Empresas Alimentarias y Alimentos).

(RGSEAA). Alkoholin verkkomyyntiä valvovat autonomisten alueiden kuluttaja-asioiden osastot (Direcciones generales de Consumo de las CCAA). Lisäksi markkinoinnin ja ikärajatarkastuksen valvonta on hajautettu useammalle viranomaiselle.

Alkoholin myynti verkossa on mahdollista, ja sitä valvotaan samalla tavalla kuin muuta myyntiä. Myös alkoholin toimittaminen on mahdollista Espanjassa. Samat kellonaikarajoitteet, ikärajat ja muut fyysiseen myynnin rajoitukset pätevät myös toimituksiin.

Ranska

Ranskassa jokaisella, joka aikoo avata alkoholijuomia myyvän toimipaikan joko päätoimisesti tai sivutoimisesti, on oltava lupa (Permis d'Exploitation), oli kyse sitten paikan päällä myynnistä (esim. ravintola, yökerho yms.) tai mukaan myynnistä (esim. supermarketit, postimyynti tai Internet-myynti). Luvan saamiseksi on käytävä koulutus, joka kestää 20 tuntia ja on voimassa 10 vuotta. Lupa haetaan kaupungintalolta, josta pyydetään todistus em. koulutuksesta, kun liiketoimintaa ollaan avaamassa tai jos henkilö hakee toimilupaa elinkeinonharjoittamiseen. Ranskassa toimiluvan myöntää kunta (ts. paikallishallinnon tason kompetenssi eli *mairie*), johon alkoholia myyvä toimiliike perustetaan.

Kun alkoholijuomia tarjoillaan aterioiden yhteydessä, ravintolan omistajalla on oltava ravintolalupa (kaikkia alkoholijuomia varten) tai ”pieni ravintolan lupa” (*petite licence de restaurant*) (vain viinejä, siidereitä ja oluita varten). Liikkuvat myyjät (ruoka-autot, catering-autot, pizza-autot jne.) saavat myydä ainoastaan juomia, joiden alkoholipitoisuus on enintään 18%, eli niitä koskee vain ”pieni ravintolan lupa”. Myös tilapäiset luvat (kuten urheilutapahtumiin urheiluseuroille ja -yhdistyksille) ovat mahdollisia Ranskan kansanterveyslainsäädäntöä kunnioittavissa rajoissa.

Alkoholin myynti alaikäisille (alle 18-vuotiaille) ja raskaana oleville naisille on Ranskassa kiellettyä ravintoloissa, kaupoissa ja baareissa. Huoltoasemilla on kiellettyä myydä alkoholijuomia mukaan otettavaksi kello 18.00 ja 08.00 välisenä aikana. Kaikkien take away -toimijoiden (supermarket, päivittäistavarakauppa jne.), jotka haluavat myydä alkoholia kello 22.00 ja 8.00 välisenä aikana, on läpäistävä erityinen koulutus saadakseen luvan myydä alkoholijuomia yöllä.

Ranskassa alkoholin myymistä internetissä koskee sama lainsäädäntö kuin paikan päällä mukaan myytävää alkoholia. Siten ”pienellä luvalla” (*petite licence*) saa myydä ryhmän 1 juomia (alkoholittomia) ja ryhmän 3 (alle 18 % juomat) juomia internetissä. Ryhmän 4 juomien, kuten rommin, myyntiin tarvitaan lupa (*licence*). Sen avulla voi myydä verkkosivustolla sekä alle että yli 18% alkoholijuomia. Myös alkoholijuomien toimitus on Ranskassa mahdollista ja sitä koskee sama lainsäädäntö kuin mukaan myytävää alkoholia. Alkoholijuomien myynti ja luovutus alle 18-vuotiaille on myös toimituksessa kiellettyä, mutta juomien ostaminen verkossa ja juomien toimituksen tilaaminen ei edellytä tunnistautumista.

Ranskassa alkoholijuomien myyntiä valvoo ensisijaisesti poliisi (*police administrative*). Santarmi (*Gendarmerie*) valvoo ensisijaisesti tilapäisiä alkoholilupia (esim. liikkuvat myyjät), mutta myös kunnallinen poliisi osallistuu niiden valvontaan.

Italia

Italiassa alkoholijuomien myyminen edellyttää lupaa, jonka myöntää Italian tulli- ja monopolivirasto (Agenzia delle Dogane e dei Monopoli). Luvan saannin edellytyksenä on, että

hakijaa ei ole tuomittu alkoholin laittomasta valmistuksesta eikä veronkierrosta. Italiassa alkoholijuomien myyminen verkossa ja alkoholijuomien toimitus on mahdollista ko. luvalla.

Kreikka

Kreikassa ei ole erityistä lupaprosessia alkoholin myynnille. Alkoholin myynti tulee mainita yrityksen toimintaa koskevassa kuvauksessa, kun se hakee toimintalupaa. Vaihtoehtoisesti tieto alkoholin myynnistä tulee saattaa viranomaisten tietoon, jos alkoholi lisätään myyntituotteeksi myöhemmin. Kreikassa alkoholia on myynnissä myös supermarketissa.

Kreikassa ainoa rajoitus alkoholinmyyntiin on se, ettei alkoholia saa myydä alle 18-vuotiaille. Tämän ikärajoituksen noudattaminen on kuitenkin myyjän vastuulla. Viranomaiset voivat tehdä pistokokeita erityisesti baareissa ja yöelämän huvittelupaikoissa koskien myös mahdollisesti alaikäisille tarjottavia alkoholijuomia. Kreikassa alkoholin myynnille verkon kautta tai alkoholijuomien toimitukseen ei ole rajoituksia. Verkkomyynnissä tulee kuitenkin yleensä täytettäväksi henkilötiedot, joista selviää tilaajan ikä.

Kreikassa alkoholijuomien kauppaa valvovat eri viranomaiset; pääasiassa tulli- ja veroviranomaisten valvontayksiköt koskien maahantuodusta alkoholista maksettuja veroja ja tulleja (jos kolmansista maista tuotu). Myös kehitysministeriöllä on omat tarkastajansa, jotka suorittavat tarkastuksia pääasiassa tehtyjen ilmiäntöjen perusteella. Kreikan viranomaisten yksi erityinen syy valvontaan on joissain yöelämän huvittelupaikoissa tarjottavat alkoholisekoitukset, jotka voivat olla vaarallisia kuluttajien terveydelle.

6 Lausuntopalaute

Luonnos hallituksen esitykseksi julkaistiin 5.7.2024 sähköisessä lausuntopalvelussa³¹. Lausuntopalvelussa julkaistiin myös ruotsinkielinen tiivistelmä³² esitysluonnoksesta. Lisäksi lausuntopyyntö ja ruotsinkielinen tiivistelmä esitysluonnoksesta lähetettiin usealle vastaanottajalle. Vastausaikaa oli 30.8.2024 saakka.

Lausuntoja saatiin 85 kappaletta. Lausunnon antoivat oikeusministeriö, opetus- ja kulttuuriministeriö, sisäministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö, valtiovarainministeriö, Etelä-Suomen aluehallintovirasto, Kilpailu- ja kuluttajavirasto, Lapsiasiavaltuutetun toimisto, Opetushallitus, Poliisihallitus, Ruokavirasto, Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto Valvira, Tasa-arvovaltuutetun toimisto, Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, Työterveyslaitos, Vanhusasiainvaltuutettu, Ahvenanmaan maakunnan hallitus, Etelä-Karjalan hyvinvointialue, Etelä-Savon hyvinvointialue, Kanta-Hämeen hyvinvointialue, Keski-Pohjanmaan hyvinvointialue Soite, Keski-Uudenmaan hyvinvointialue, Pirkanmaan hyvinvointialue, Pohjois-Karjalan hyvinvointialue Siun sote, Länsi-Uudenmaan hyvinvointialue, Pohjois-Savon hyvinvointialue, Satakunnan hyvinvointialue, HUS-Yhtymä, Helsingin kaupunki, Hämeenlinnan kaupunki, Kangasniemen kunta, A-kiltojen Liitto ry, A-klinikkasäätiö, Alko Oy, Ammattiosaamisen kehittämissyhdystys AMKE ry, Delivery Hero Finland Oy, Ehkäisevä

³¹ Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi alkoholilain muuttamisesta. Lausuntopyynnön diaarinumero: VN/33074/2023. Verkossa:

<https://www.lausuntopalvelu.fi/FI/Proposal/Participation?proposalId=b56fc88d-7890-4ed3-95a9-04337b035db1>.

³² Ruotsinkielisessä tiivistelmässä oli lakiesityksen pääasiallinen sisältö, pääasialliset perustelut, lakiehdotus (pykäläluonnokset) sekä lakiehdotuksen sanallinen kuvaus ja ehdotuksen pääasialliset vaikutukset.

päihdetyö EHYT ry, Ehkäisevä päihdetyö EHYT ry:n Päihdeasiamiestoiminta, Ehkäisevän päihdetyön järjestöverkosto, Elinkeinoelämän keskusliitto EK, Ensi- ja turvakotien liitto ry, Hermannin Viinitila Oy, Hyvinvointiala HALI ry, Hyvinvointialueyhtiö Hyvil Oy, Hämeen ammatti-instituutti Oy, International Blue Cross, Kaupan liitto ry, Kehitysvammaliitto, Kesko Oyj, K-kauppiasliitto ry, Kuluttajaliitto ry, Lastensuojelun Keskusliitto, Lidl Suomi, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry, Mannerheimin lastensuojeluliitto ry, Matkailu- ja Ravintolapalvelut MaRa ry, MIELI Suomen Mielenterveys ry, Olutliitto ry, Oy Hartwall ab, Oy Matkahuolto Ab, Palvelualojen ammattiliitto PAM ry, Panimo- ja virvoitusjuomateollisuusliitto ry, Pienpanimoliitto ry, Päihdelääketieteen yhdistys ry, Päivittäistavarakauppa ry, Sininauhaliitto ry, Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia, SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry, Starship Technologies, Suomen Alkoholijuomakauppa ry, Suomen ASH ry, Suomen Kuntaliitto ry, Suomen Luustoliitto ry, Suomen Lääkäriliitto - Finlands Läkarförbund, Suomen Osuuskauppojen Keskuskunta, Suomen Viiniyrittäjät Ry, Suomen Yleislääkärit GPF ry, Syöpäjärjestöt, Tunne rintasi ry, Uudenmaan sosiaalialan osaamiskeskus Socca ja Wolt Enterprises Oy. Lisäksi kaksi yksityishenkilöä antoivat lausunnon asiasta. Maa- ja metsätalousministeriö sekä Tulli totesivat, ettei niillä ole lausuttavaa esityksestä.

Valtaosa lausunnonantajista vastusti esitystä. Lausunnonantajista 23 suhtautui esitykseen myönteisesti, mutta suurin osa myönteisesti esitykseen suhtautuvista lausunnonantajista peräänkuulutti laajojakin muutoksia esitykseen. Osa lausunnonantajista ei tuonut lausunnossaan esille kantaansa muutosehdotukseen, mutta näissäkin lausunnoissa esitettiin useita korjaus- ja kehitysehdotuksia lakiesitykseen. Useissa lausunnoissa tuotiin pykäläkohtaisesti esille erilaisia muutostarpeita ja osin eri lausunnonantajien näkemykset olivat ristiriidassa keskenään.

Useissa lausunnoissa tuotiin esille, että ehdotettu muutos alkoholilainsäädäntöön on ristiriidassa alkoholilain kansanterveyden suojeluun perustuvan tarkoituksen ja tavoitteen kanssa. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos toteaa lausunnossaan, että ehdotetun alkoholin toimittamista koskevan muutoksen voidaan katsoa olevan ristiriidassa alkoholilain tarkoituksen eli alkoholihaittojen vähentämisen kanssa, eikä THL siksi kannata esitettyä lakimuutosta. Ahvenanmaan maakunnan hallitus tuo lausunnossaan esille, että ehdotus vaikuttaisi olevan ristiriidassa alkoholilain 1 §:ssä säädetyn kokonaistavoitteen kanssa, joka on alkoholipitoisten aineiden kulutuksen vähentäminen ja käyttäjille, muille henkilöille sekä koko yhteiskunnalle aiheutuvien haittojen ehkäiseminen. Maakunnan hallitus huomautti lausunnossaan, että mitä enemmän alkoholijuomia on saatavilla, sitä suurempi vaikutus alkoholiveron mahdollisilla tulevilla alennuksilla on kulutukseen, mikä puolestaan lisäisi maakunnan näkemyksen mukaan myös alkoholiin liittyviä haittoja. Maakunnan hallitus suhtautui lausunnossaan epäilevästi erityisesti väkevien alkoholijuomien toimittamisen välttämättömyyteen, vaikka katsoikin, että toimitusaikojen rajallisuus vaikuttaisi osin asiaa lieventävältä seikalta. Myös muun muassa A-kiltojen Liitto ry, A-klinikkasäätiö, Ehkäisevä päihdetyö EHYT ry, Hyvinvointialueyhtiö HYVIL Oy, Hämeenlinnan kaupunki, Kangasniemen kunta, Pohjois-Karjalan hyvinvointialue, Pohjois-Savon hyvinvointialue, Sininauhaliitto ry, Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia, SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry ja Suomen Lääkäriliitto – Finland Läkarförbund toivat lausunnoissaan esille, että esitys on ristiriidassa alkoholilain tarkoituksen ja tavoitteen kanssa.

Useissa lausunnoissa tuotiin esille, että sen lisäksi, että lakiesitys on ristiriidassa alkoholilain tavoitteen ja tarkoituksen kanssa, on se ristiriidassa myös perustuslain ja lasten oikeuksien sopimuksen kanssa. Esimerkiksi Suomen ASH ry tuo lausunnossaan esille, että esitetty lakimuutos on ristiriidassa lapsen oikeuksien sopimuksen velvoitteiden ja päähallituspuolueen omien kirjauksien kanssa sekä lisäksi vastoin perustuslain 19 §:n asettamia velvoitteita yhteiskunnan olosuhteiden kehittämiseen yleisesti terveyttä edistävään suuntaan julkisen vallan eri toimintaloikoilla. Myös esimerkiksi Helsingin kaupunki toteaa lausunnossaan, että julkisen

vallan tehtävänä on edistää väestön terveyttä – eikä nyt ehdotettu muutos toteuta tätä velvoitetta, sillä se ei vahvista terveyttä edistäviä rakenteita. Lapsiasiainvaltuutetun toimiston lausunnossa tuodaan esille, että lapsen etu ja lapsen oikeus erityiseen suojeluun ei esitysluonnoksessa toteudu. Lapsiasiainvaltuutetun toimiston lausunnossa tuodaan esille, että YK:n lapsen oikeuksien komitea on Suomelle antamissaan viimeisimmissä loppupäätelmissään suositellut, että Suomi tehostaa pyrkimyksiään estää huumeiden, alkoholin ja tupakan käyttöä nuorten keskuudessa. Hallituksen esitys ei Lapsiasiainvaltuutetun toimiston näkemyksen mukaan edistä YK:n lapsen oikeuksien komitean suositusta vaan päinvastoin on sen kanssa selkeässä ristiriidassa. Myös Lastensuojelun Keskusliitto tuo lausunnossaan esille, että alkoholijuomien toimittamisen salliminen on lapsen edun vastaista. MIELI Suomen Mielenterveys ry toteaa lausunnossaan, että esitys on selkeästi ristiriidassa hallitusohjelman kanssa, sillä hallitusohjelman mukaan hallitus edistää lapsimyönteisen yhteiskunnan rakentamista.

Useat lausunnonantajat toivat lausunnoissaan esille, että alkoholilakiin hallitusohjelman mukaan tehtävät muutokset tulisi antaa samalla esityksellä – ei erillisillä esityksillä, joiden yhteisvaikutuksia ei voida täysimääräisesti arvioida. Esimerkiksi Sininauhaliitto moittii lausunnossaan hallituksen toimintatapaa vapauttaa alkoholin tarjontaa pienin askelin ja siten rapauttaa kansanterveyttä, hyvinvointivaltiota sekä Alkon asemaa. Sininauhaliiton mukaan nyt ehdotettu lakimuutos on osa useiden esitysten sarjaa ja pilkkomalla alkoholilain uudistukset moneksi osaksi, hallitus voi Sininauhaliiton mukaan väittää jokaisen osan olevan vähämerkityksellinen, vaikka useiden esitysten yhteisvaikutukset tulevat Sininauhaliiton mukaan olemaan tuhoisat. Ehkäisevän päihdetyön järjestöverkosto tuo lausunnossaan esille, että se peräänkuulutti jo edellisessä alkoholilain muutoksessa kokonaisarvion tekemistä tulevista muutoksista ja peräänkuuluttaa sitä edelleen. Ensi- ja turvakotien liitto ry ilmaisi lausunnossaan vakavan huolensa siitä, että alkoholilainsäädäntöä uudistetaan paloittain. Länsi-Uudenmaan hyvinvointialue toteaa lausunnossaan, että nykyiseen alkoholilakiin on tämän hallituskauden aikana tarkoitus tehdä useita muutoksia, ja muutoksien vaikutuksia tulisi tarkastella niiden potentiaalisten yhteisvaikutuksien osalta, ei pelkästään erikseen. Lisäksi Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto Valvira, joka ei kannata ehdotettua muutosta, piti kestävämmänä, että alkoholin toimittamisesta säädettäessä jätettäisiin edelleen voimaan alkoholin etämyyntiä koskeva epäselvä oikeustila. Lisäksi esimerkiksi esitystä kannattava työ- ja elinkeinoministeriö piti lausunnossaan erittäin valitettavana, että hallitusohjelmakirjauksen alkoholin verkkokauppaa ja etämyyntiä ja -ostoa koskevia lakimuutoksia ei ole sisällytetty nyt lausunnoilla olevaan lakiesitykseen. Myös Kilpailu- ja kuluttajavirasto piti yllättävänä sitä, ettei alkoholin etämyynnin oikeustilaa selvennetä samassa yhteydessä, kun alkoholin verkkokauppaa koskevaan sääntelyyn ollaan muutoin tekemässä muutoksia. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos toi lausunnossaan esiin, että alkoholijuomien toimittamista koskevien sääntöjen tulisi olla johdonmukaisesti samat riippumatta siitä, onko alkoholijuomien vähittäismyyjä sijoittautunut Suomeen vai johonkin muuhun Euroopan unionin jäsenvaltioon.

Useat esitystä vastustavista lausunnonantajista toi esiin huolensa erityisesti lasten ja nuorten asemasta. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen mukaan alkoholijuomien toimittaminen kotiympäristöihin voi lisätä erityisesti lasten ja nuorten haitallisia kokemuksia perheissä, kuten vanhempien alkoholinkäytöstä johtuvaa turvattomuutta, hoidon ja huolenpidon laiminlyöntiä, altistumista tapaturmille ja mielenterveyshäiriöille sekä väkivallan todistamista ja uhriksi joutumista. Kehitysvammaliitto toteaa ehdotetun muutoksen lisäävän riskiä sikiöaikaisten alkoholivaurioiden syntymiselle ja muistuttaa lausunnossaan, että Suomessa syntyy vuosittain 600–3000 alkoholin sikiöaikana vaurioittamaa lasta. Kehitysvammaliitto toteaa, että raskaudenaikainen alkoholinkäyttö on merkittävin kehitysvammaisuuden aiheuttaja länsimaissa ja ainoa, joka olisi täysin estettävissä. Lastensuojelun Keskusliiton näkemyksen mukaan alkoholijuomien toimitusten mahdollistaminen lisää täysin uudella tavalla alkoholin saatavuutta, heikentää ikärajavalvontaa ja siirtää kulutusta yhä enemmän koteihin. Keskusliitto

katsoo, että esitetyt muutokset – varsinkin yhdessä hallituksen kaavailemien muiden lasten ja perheiden tilannetta heikentävien toimien kanssa – heikentävät lasten hyvinvointia. Keskusliitto esittääkin lausunnossaan vakavan huolensa siitä, että turvallinen lapsuus vaarantuu alkoholin saatavuutta lisäämällä. Mannerheimin Lastensuojeluliitto ry vastustaa lakiesitystä ja pitää sitä erityisen ongelmallisena lapsen oikeuksien toteutumisen ja lasten hyvinvoinnin kannalta. Lisäksi Mannerheimin lastensuojeluliitto ry katsoo, että lakiehdotus on huono sosiaalisten ja terveydellisten haittojen lisääntymisen sekä sosiaali- ja terveystalouden ja julkisen talouden lisääntyvän kuormituksen vuoksi.

Muista lausunnonantajista myös Opetushallitus esitti lausunnossaan huolensa alkoholilain muutoksen vaikutuksista lapsiin ja nuoriin ja heidän perheisiinsä. Oikeusministeriön mukaan esityksen säätämisperusteluissa tulisi tuoda nimenomaisesti esille se, merkitsevätkö ehdotettavat muutokset olennaista heikennystä lapsiperheiden tilanteeseen ja muodostuvatko eri uudistusten yhteisvaikutukset näiden lapsiperheiden asemaan kokonaisuutena arvioiden kohtuuttomiksi. Opetus- ja kulttuuriministeriön mukaan alkoholin toimittamisen vapautuessa lasten ja nuorten hyvinvoinnin varmistaminen tulee olla erityisessä keskiössä.

Iso osa lausunnonantajista oli huolissaan myös siitä, että ehdotettu muutos kasvattaisi alkoholin kulutusta ja sitä kautta lisäisi myös alkoholista aiheutuvia haittoja sekä aiheuttaisi jo muutoinkin kuormittuneiden sosiaali- ja terveystalouden kuormittumista entisestään. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen mukaan alkoholin kotiinkuljetus tekee helpommaksi myös ikääntyneen ja huonokuntoisen väestöosan alkoholistot, mikä todennäköisesti siten lisäisi myös heidän alkoholinkäyttöään, sillä alkoholinkäyttö heikentää ikääntyneiden toimintakykyä ja lisää tapaturmariskiä, mikä näkyy muun muassa lonkkamurtumina päivystyspoliklinikoilla ja ortopedisessa hoidossa. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos toteaa, että haavoittuvien väestöryhmien alkoholinkäyttö voisi kasvattaa palvelujärjestelmän kuormitusta niin lastensuojelussa, kotihoidossa, päihde- ja riippuvuuspalveluissa, päivystyspoliklinikoilla kuin muuallakin sosiaali- ja terveydenhuollon palveluissa, mikä heikentäisi entisestään hyvinvointialueiden vaikeaa taloudellista tilannetta ja muun hoidon ja palveluiden saatavuutta. Hämeenlinnan kaupunki tuo lausunnossaan esille, että alkoholijuomien toimitusmahdollisuus saattaa helpottaa alkoholin saantia ja sitä kautta lisätä alkoholista johtuvia haittoja käyttäjälleen, kotona mahdollisesti oleville lapsille tai muille perheenjäsenille sekä yhteiskunnalle. Kanta-Hämeen hyvinvointialue pitää erittäin suurena riskinä sitä, että ehdotettu muutos kasvattaa alkoholin kokonaiskulutusta, riskiryhmien alkoholin kulutusta, alkoholihaittoja ja -sairauksia, kasvattaa hyvinvointialueella sekä sosiaali- että terveystalouden kustannuksia ja siksi osaltaan heikentää hyvinvointialueiden taloutta sekä asukkaiden hyvinvointia, terveyttä ja turvallisuutta. Pirkanmaan hyvinvointialue esitti lausunnossaan suuren huolensa esityksen tuomista mahdollisista haittavaikutuksista terveyteen ja yleiseen hyvinvointiin. Pohjois-Savon hyvinvointialueen mukaan on olemassa riski, että uudistus kasvattaa alkoholin kokonaiskulutusta, riskiryhmien alkoholin kulutusta, alkoholihaittoja ja -sairauksia sekä kasvattaa sosiaali- että terveystalouden kustannuksia. International Blue Cross toteaa lausunnossaan, että alkoholin verkkomyynti edistää alkoholin helppoa saatavuutta ja lisää kulutusta ja siihen liittyviä haittoja. International Blue Cross tuo esille, että alkoholista aiheutuvia haittoja ovat yhteisöjen turvallisuuden vaarantuminen, nuorison suojelun heikentyminen, alkoholin käytöstä aiheutuvien haittojen lisääntyminen sekä lähisuhdeväkivallan ja –kuolemien lisääntyminen.

Poliisihallitus tuo lausunnossaan esille, että esitetyn kaltaisena lakimuutos ei ole poliisin näkökulmasta toteuttamiskelpoinen, vaan tulisi aiheuttamaan mittavan määrän lisätehtäviä poliisille erilaisten häiriöiden muodossa. Myös sisäministeriön arvion mukaan esityksellä voisi olla vaikutuksia poliisin tehtäviin: poliisin tehtävät lisääntyvät, jos alkoholijuomien toimittamisen seurauksena häiriökäyttäytyminen ja rikokset lisääntyvät. Lisäksi sisäministeriö

tuo esille, että on olemassa riski, että alkoholijuoman toimittajaan kohdistuisi väkivaltaa, jos toimittaja ei luovuta tilattuja ja maksettuja alkoholijuomia esitetyn 37 §:n toimituskieltojen takia – myös tämä lisäisi poliisin tehtäviä. Sisäministeriö katsoi lausunnossaan, että alkoholin toimittamisen ja luovuttamisen ei tulisi olisi mahdollista yleisillä paikoilla ja paikoissa, joissa sen nauttiminen tai hallussapito olisi muutoin kiellettyä. Sisäministeriö myös katsoo, että poliisin virka-avun ei tulisi olla esityksessä ehdotetulla tavalla maksutonta, mutta jos se säädettäisiin maksuttomaksi, tulisi poliisin toimintamenomomentille siirtää tehtävien aiheuttamat kustannukset. Oikeusministeriö korosti lausunnossaan kotioloissa tapahtuvan alkoholinkulutuksen ja väkivallan yhteyttä, sillä väkivaltarikollisuus ja muu aggressiivinen käyttäytyminen lisääntyvät alkoholinkäytön yhteydessä. Oikeusministeriön mukaan tämä näkyy esimerkiksi lähisuhdeväkivallassa, jonka taustalla on usein sekä humalahakuista käyttöä että pitkäaikaista alkoholin ongelmakäyttöä. Oikeusministeriö kiinnitti huomiota siihen, että suomalainen henkirikollisuus on viime vuosikymmeninä keskittynyt yksityisasuntoihin, ja että suomalaiset henkirikokset liittyvät läheisesti alkoholin käyttöön ja alkoholinkäyttötilanteisiin.

Osa esitystä vastustavista lausunnonantajista kuitenkin toi esiin myös esityksen sisältämiä mielestään hyviä ehdotuksia. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos katsoi, että mikäli alkoholijuomien kotiinkuljetus ja julkisille paikoille toimittaminen toteutetaan, valittava sääntelymalli ja erityisesti myynnin valvontamahdollisuudet vaikuttavat lakimuutoksen negatiivisten vaikutusten määrään. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen mukaan lakiehdotuksessa on tehty useita kannatettavia ja oikeansuuntaisia ratkaisuja alkoholihaittojen vähentämisen näkökulmasta. Näitä ovat THL:n mukaan muun muassa lupajärjestelmän käyttöönotto, samat toimittamisen aikarajat kuin vähittäismyynissä, juomien henkilökohtainen toimittaminen, ikärajan tarkastaminen sekä myyntitapahtumassa että toimituksen yhteydessä ja viranomaisen koeostojen mahdollistaminen.

Useat esitystä kannattavista lausunnonantajista peräänkuulutti lausunnoissaan tasapuolisia kilpailunedellytyksiä. Esimerkiksi Kaupan liitto ry ja Päivittäistavarakauppa ry katsoivat, että ehdotetussa muutoksessa kilpailutilanne jatkuisi edelleen epäreiluna kotimaiselle juomien vähittäiskaupalle, ellei ulkomaisille toimijoille asetettaisi samoja vaatimuksia kuin kotimaisille toimijoille. Kaupan liitto ry ja Päivittäistavarakauppa ry kuitenkin kannattavat alkoholijuomien toimituksen sallimista ja alkoholipolitiikan uudistamista hallitusohjelman mukaisesti. Kilpailu- ja kuluttajavirasto pitää esityksen puutteena sitä, että hallituksen esityksen nykytilan arvioinnissa ei ole lainkaan kuvattu, mikä on vallitseva oikeustila alkoholin verkkokaupan suhteen, kun alkoholia ostetaan ulkomaisilta yrityksiltä, eikä esityksessä ole arvioitu, mikä on tämän vallitsevan oikeustilan suhde EU-oikeuteen. Kotimaisten ja ulkomaisten alkoholimyyjien välisen kilpailuasetelman tasapuolisuutta on Kilpailu- ja kuluttajaviraston näkemyksen mukaan vaikea arvioida, kun esityksestä ei käy ilmi, mikä on vallitseva oikeustila silloin kun alkoholia ostetaan ulkomaisista verkkokaupoista. Lidl Suomi toteaa lausunnossaan, että muutoksesta huolimatta kotimaisen ja ulkomaisen etämyynnin kilpailuedellytysten välillä olisi edelleen huomattava epäsuhta, sillä ehdotetussa muutoksessa esitetyt vaatimukset kohdistuisivat vain kotimaisiin toimijoihin. Oy Hartwall Ab kannattaa lausunnossaan alkoholikaupan vastuullista ja elinkeinonharjoittajia tasa-arvoisesti kohtelevaa vapauttamista. Oy Hartwall Ab toteaa kuitenkin, että ehdotettujen muutosten tulisi kohdella kotimaisia toimijoita tasavertaisesti toimituslupien sekä verotuksen osalta myös suhteessa ulkomaisten toimijoiden etämyyntiin nähden. Myös Panimoliitto esittää, että tilattaessa alkoholia ulkomaisesta verkkokaupasta, tulisi suomalaisia toimijoita koskevia säännöksiä soveltaa myös ulkomailta Suomeen tuleviin alkoholikuljetuksiin. Panimoliiton mukaan tilanteessa, jossa asetetaan kotimaisille yrityksille vaatimuksia, jotka eivät koske ulkomailta tulevia toimituksia, suositaan ulkomaisia toimijoita kotimaisten toimijoiden kustannuksella. Panimoliitto ei pidä hyväksyttävänä, että Suomen lainsäädäntö syrjii kotimaisia vastuullisesti toimivia yrityksiä.

Useat lausunnonantajat toivat esille, että hallituksen esitysluonnos ei vastaa hallitusohjelman kirjausta, sillä esitys ei mahdollistaisi tilaviinien toimittamista asiakkaalle, jos sen etyylialkoholipitoisuus olisi enemmän kuin 8 %. Suomen Viiniyrittäjät Ry katsoo, että hallituksen alkoholilainsäädännön uudistusehdotus ei vain rajoittaisi kotimaisten viinitilojen mahdollisuuksia, vaan näyttäisi jopa suoraan suosivan ulkomaisia toimijoita. Hermannin Viinitila Oy toteaa lausunnossaan, että alkoholin toimituslupa tulisi ulottaa koskemaan kaikkia vähittäismyynnin omaavia tahoja niiden nykyisten vähittäismyyntilupien kattamille tuotteille – eli myös käsityöläispanimot ja tilaviinimyymlät tulisi sisällyttää toimitusluvan piiriin niiden vähittäismyyntilupien mukaisesti³³. Olutliitto ry toteaa, että se kannattaa esitysluonnosta yleisellä tasolla, mutta huomauttaa, että ehdotusluonnos on alkoholijuomien toimitusta koskevassa kohdassa mm. käsityöläisluen osalta hallitusohjelman vastainen. Olutliitto ry katsoo, että mikäli kuljetusluvalla saisi kuljettaa kuluttajalle vain maksimissaan kahdeksan prosenttisia oluita, niin uuden lain hyöty olisi panimoille käytännössä paljon pienempi ja voisi näin johtaa entistä enemmän oluttilausten siirtymiseen ulkomaisille toimijoille. Olutliitto ry:n mukaan lakiehdotus suosisi ulkomaisia yrityksiä kotimaisten kustannuksella, mikä olisi vastoin hallituksen tavoitetta edistää kotimarkkinoiden kasvua ja suomalaisten yritysten kaupallista hyvinvointia. Olutliitto ry toivookin lausunnossaan tämän esitysluonnoksessa olevan epäkohdan korjaamista.

Lausuntopalaute oli osin ristiriitaista sen suhteen, tulisiko alkoholijuomien toimituksessa olla erillinen toimituslupa vai ei. Osa lausunnonantajista katsoi, että erillinen toimituslupa olisi hyvä asia, kun taas osan mielestä alkoholijuomien toimitusten tulisi olla sidottuna alkoholijuomien vähittäismyyntilupa. Myös ikärajavalvonnan turvaamisen osalta lausunnonantajien näkemykset poikkesivat osin toisistaan. Osa lausunnonantajista katsoi, että alkoholijuoman ostamisen verkkokaupasta tulisi olla mahdollista ilman vahvaa sähköistä tunnistautumista kun taas osa katsoi, että vahva sähköinen tunnistautuminen olisi hyvä asia ja turvaisi osaltaan ikärajavalvonnan turvaamista. Osa lausunnonantajista katsoi, että alkoholijuoman vastaanottajan tulisi myös luovutustilanteessa aina todistaa ikänsä. Esimerkiksi Delivery Hero Finland Oy, Foodora katsoo, että ostajan iän tarkistaminen tulee toteuttaa luotettavalla vahvalla tunnistautumisella ostotapahtuman yhteydessä. Myös Kuluttajaliitto kannattaa ehdotettua sääntelyä, jonka mukaisesti tilattaessa alkoholia etäyhteyksin tilaajalta vaadittaisiin vahvaa sähköistä tunnistautumista. Suomen Osuuskauppojen keskuskunta SOK sen sijaan katsoo, että alkoholin nouto miehitetyistä noutopisteistä toimii jo nykyisellään, eikä tätä tule vaikeuttaa uudella lailla. Suomen Osuuskauppojen keskuskunta SOK katsoo, että ehdotettu kaksivaiheinen tunnistautuminen on ristiriidassa iän tarkistamiseen liittyvän nykyisen käytännön kanssa. Palvelualojen ammattiliitto PAM ry esitti lausunnossaan, että alkoholin luovutustilanteessa luovutuksen vastaanottajan tulisi aina todistaa henkilöllisyytensä. Henkilöllisyyden tarkistaminen muuttaa Palvelualojen ammattiliitto PAM ry:n näkemyksen mukaan luovutustilannetta lähetin näkökulmasta turvallisemmaksi ja antaa tälle selkeämpää juridista selkänöjää, jos esimerkiksi kohteen iän arvioiminen on epäselvää. Panimo- ja virvoitusjuomateollisuusliitto ry piti hyvänä, että toimituksissa tulisi noudattaa vastuullisuutta, ja ostajan ja vastaanottajan ikä ja kunto tarkistettaisiin.

Osa lausunnonantajista toi esille, että ehdotettu toimituspassikoulutus ei sovellu suoraan mihinkään nykyisistä ammatillisista tutkinnoista, mikä tarkoittaa, etteivät koulutuksen järjestäjät saisi tutkintojen järjestämiseen ammatillisen koulutuksen järjestämiseen tarkoitettua rahoitusta. Esimerkiksi Ammattiosaamisen kehittämissyhistys AMKE ry toi lausunnossaan esille, että toimituspassikoulutuksen ja –kokeenjärjestämisen tulisi ammatillisen koulutuksen järjestäjille samalla tavalla maksullista palvelutoimintaa kuin anniskelupassi ja hygieniapassi

³³ Käsityöläispanimoilla enintään 12 til.-% asti ja tilaviinimyymlöillä 13 til.-% asti.

ovat. Opetus- ja kulttuuriministeriö toteaa lausunnossaan, että toimituspassin suorittamisen kaikki kustannukset tulisi voida määrittää liikeloudellisin perustein ja täysimääräisesti laskuttaa suorittajilta tai heidän edustamiltaan organisaatioilta. Opetushallituksen lausunnon mukaan toimituspassikoulutukseen sekä toimituspassiin liittyviin käytäntöihin ja lupiin tulisi olla suunniteltuna valtakunnalliset vastuutahot ja toimintatavat ennen toiminnan aloittamista. Suomen Osuuskauppojen keskuskunta SOK ymmärsi vaateen toimituspassista, mutta totesi, että toimituspassista ei kuitenkaan saisi tulla kallista ja byrokraattista järjestelmää, jotta koulutuksista aiheutuvat kustannukset eivät valuisi kuljetusliikkeiden kautta kuluttajien kannettavaksi korotettujen toimitusmaksujen muodossa. Osa lausunnonantajista katsoi, että toimituspassikoulutus tulisi yhdistää anniskelupassikoulutukseen. Esimerkiksi Hämeen ammatti-instituutti Oy esittää lausunnossaan, että luotaisiin yksi yhtenäinen alkoholipassi, joka kattaisi kaikki alkoholin myyntiin ja toimitukseen liittyvät osa-alueet, mukaan lukien valmistuksen, vähittäismyyntin, anniskelun ja toimitusmyyntin.

Ahvenanmaan maakunnan hallitus toi lausunnossaan esille, että esityksen perusteella Ahvenanmaalla toimivilla oppilaitoksilla ei olisi oikeudellista perustaa järjestää ja myöntää ehdotettua toimituspassia, sillä opetus kuuluu itsehallintolain 18 §:n 14 kohdassa säädetyn mukaisesti maakunnan toimivaltaan. Maakunnan hallitus edellyttää lausunnossaan mainittujen säännösten tarkistamista ja jatkovalmistelua siten, että Ahvenanmaan elinkeinonharjoittajille voidaan myöntää toimituspassi.

Osa lausunnonantajista toi esille, että esitys on itsessään kannatettava, mutta se ei ole teknologianeutraali ja tämä tulisi korjata esitykseen. Esimerkiksi Kaupan liitto ry ja Päivittäistavarakauppa ry toivat lausunnoissaan esille, että erilaiset teknologiset ratkaisut alkoholin toimituksen ja noudon osalta tulisi sallia ja joka tapauksessa varmistaa lainsäädännön teknologianeutraalisuus tulevaisuutta silmällä pitäen. Starship Technologies tuo lausunnossaan esille, että lainsäädännön tulisi olla teknologianeutraalia. Tämä käytännönläheinen lähestymistapa varmistaisi Starship Technologiesin mukaan, että vastuulliset vähittäiskauppiat ja robottitoimitusten tarjoajat eivät joutuisi epäedulliseen asemaan ja että Suomi olisi jatkossakin edelläkävijä autonomisten toimitusten alalla. Starship Technologies korostaa, että jos ratkaisu vastaa lainsäädännön tavoitteita, ei tulisi olla väliä sillä, toteuttaako tavoitteen varmistumisen ihminen vai teknologia - tärkeintä tulisikin olla, että tavoitteet saavutetaan.

Useat lausunnonantajista toivat esille, että esityksen vaikutustenarviointeja tulisi täydentää. Aluehallintovirastot katsoivat yhteisessä lausunnossaan, että myös esityksen säätämisyjärjestysperusteluja tulisi täydentää erityisesti koeostoihin liittyvien perusoikeusnäkökohtien osalta. Osa lausunnonantajista katsoi, että säännöskohtaisiin perusteluihin tarvittaisiin joiltain osin täydennystä ja myös nykytilan arviointeja olisi osin syytä täydentää. Useissa lausunnoissa katsottiin, että myös pykälä tulisi korjata ennen esityksen antamista eduskunnalle. Esimerkiksi Mannerheimin lastensuojeluliitto ry katsoi, että esityksen vaikutustenarviointeja tulisi täydentää erityisesti taloudellisten vaikutusten sekä lasten oikeuksien näkökulmasta. Suomen Luustoliitto ry ja Vanhusasiainvaltuutettu katsoivat, että vaikutustenarvioinnit ovat ikääntyneiden ja vanhusten osalta puutteelliset. Oikeusministeriö kiinnitti huomiota esityksen suhteesta perusoikeutena turvattuun oikeuteen työhön ja elinkeinovapauteen siihen, että ehdotetut muutokset ainakin pääosin vähentävät alkoholielinkeinoon liittyviä rajoituksia. Oikeusministeriö piti nyt laadittujen muutosehdotusten sekä muiden valmistelussa olevien ja viime aikoina tehtyjen alkoholilakiin tai alkoholin haittavaikutuksiin liittyvien muutosten yhteisvaikutusten arviointia kuitenkin tärkeänä. Oikeusministeriön mukaan yhteisvaikutusten arvioinnin puuttuminen esityksestä vaikutti jossain määrin mahdollisuuksiin arvioida ehdotettujen muutosten perustuslainmukaisuutta. Opetushallitus ehdotti lausunnossaan, että jatkovalmistelussa vielä tarkemmin selvitetäisiin ehdotetun alkoholilain muutoksen vaikutukset terveyteen ja hyvinvointiin sekä

kokonaisvaikutukset lapsiin ja nuoriin huomioiden myös aiemman selvitystyön jälkeen julkaistut tutkimustiedot. Työ- ja elinkeinoministeriön mukaan hallituksen esitykseen tulisi sisällyttää arvio uuden toimitusmyyntiä koskevan lupajärjestelmän EU-oikeuden mukaisuudesta mukaan lukien sen syrjimättömyys, oikeasuhtaisuus ja välttämättömyys. Työ- ja elinkeinoministeriö huomauttaa, että hallituksen esitysluonnokseen ei sisälly arvioita siitä, miten esitys vaikuttaisi toisiin jäsenvaltioihin sijoittautuneisiin palveluntarjoajiin tai kuvausta muihin jäsenvaltioihin sijoittautuneisiin palveluntarjoajiin sovellettavasta lainsäädännöstä. Valtiovarainministeriö katsoo, että ehdotettujen pykälien 74 ja 75 säännöskohtaisia perusteluja tulisi tarkentaa. Lisäksi valtiovarainministeriö katsoo, että esityksen taloudellisia vaikutuksia koskevassa osiossa olisi syytä selkeästi osoittaa esimerkiksi taulukkomuodossa, miltä osin alkoholihallinnon kokonaiskustannuksia ja nyt esitettyjen tehtävien hoitamisesta johtuvia kustannuksia rahoitettaisiin veroluonteisen valvontamaksun tuotolla, julkisoikeudellisiin suoritemaksuihin ja miltä osin niitä rahoitettaisiin virastojen toimintamenoista. Lisäksi valtiovarainministeriö tuo lausunnossaan esille, että luonnoksessa ei myöskään missään kohden viitata valtion aluehallinnon uudistukseen.

Lisäksi Ruokavirasto totesi, ettei sillä varsinaisesti ole lausuttavaa lakimuutoksen pääasiasta, eli siitä, että sekä Alkolle että kotimaisille vähittäismyyntiluvallisille toimijoille mahdollistettaisiin alkoholijuomien verkkokauppa sekä muut jakeluun ja noutoon perustuvat vähittäismyyntikonseptit, kuten alkoholijuomien toimitus. Ruokavirasto kuitenkin esitti lausunnossaan, että säädettäessä alkoholijuomien verkkokaupan mahdollistamisesta sekä muusta jakeluun ja noutoon perustuvista vähittäismyyntikonsepteista, kuten alkoholijuomien toimituksesta, tulisi samalla harkita vastaavanlaista säätelyä nestemäisille elintarvikkeena markkinoitaville alkoholivalmisteille.

Yksityishenkilöistä toinen kannatti lausuntonsa perusteella ehdotettua muutosta. Molemmissa yksityishenkilöiden lausunnoissa tuotiin kuitenkin esille, että esitysluonnosta tulisi tarkentaa siten, että yksityiskäyttöön tapahtuvan alkoholijuomien tuonnin sallittavuus ilmenisi selkeämmin laista. Toisen yksityishenkilön mukaan esityksen merkittävin puute liittyi siihen, ettei esityksessä riittävän täsmällisesti tuoda esille, etteivät uudet vaatimukset koskisi muualle kuin Suomeen sijoittautuneita toimijoita. Lausuntopalautteen perusteella esityksen vaikutustenarviointeja, nykytilan arviointia, säännöskohtaisia perusteluja sekä säätämisyjärjestysperusteluja on täydennetty. Lisäksi ehdotettavia pykälä ja niiden sisältöä on korjattu lausuntopalautteen perusteella monin osin.

7 Säännöskohtaiset perustelut

2 §. Lain soveltamisala. Pykälän 1 momentin soveltamisalan piiriin lisättäisiin alkoholijuomien toimitus. Alkoholijuomien toimitukseen sovellettaisiin alkoholilain säännöksiä samoin kuin muihin lain soveltamisalan piiriin kuuluviin asioihin.

Pykälän 2 momentissa muutettaisiin viittaus ajantasaiseen elintarvikelakiin kumotun elintarvikelain asemasta.

3 §. Määritelmät. Pykälän 1 momentin 11 kohtaan lisättäisiin alkoholin vähittäismyyntiin määritelmään alkoholijuoman luovuttaminen kotimaan vähittäismyyntistä tai alkoholiyhtiöstä suoraan alkoholijuoman ostajalle, toimitusluvan haltijalle tai toimitusluvan haltijan järjestämän toimituksen suorittavalle alkoholijuoman toimittajalle toimitettavaksi ostajalle tai muulle vastaanottajalle. Määritelmää olisi tarpeellista täydentää, sillä aikaisemmin alkoholijuoman luovuttaminen toimitukseen ei ole ollut mahdollista.

Pykälän 1 momentin 14 kohdassa tilaviinin määritelmää muutettaisiin siten, että se vastaisi käsityöläisluen määritelmää sen suhteen, että myös tilaviinin osalta fyysistä erillisyyttä tarkasteltaisiin jatkossa suhteessa muihin valmistajiin eikä valmistuspaikkoihin. Lisäksi tuotantomääräraja muutettaisiin koskemaan kyseisen valmistajan tuottamia alkoholijuomia kaikissa valmistajan valmistuspaikoissa.

Pykälän 1 momentin 15 kohtaan lisättäisiin käsityöläisluen valmistuksen määritelmään, että sillä tarkoitetaan hiivalla käymisteitse valmistettua juomaa. Ongelmana nykyisessä säännöksessä on se, että käsityöläisluen valmistuksessa käytetään hiivaa ja hiiva ei ole nykyisen muotoilun mukaan periaatteessa ollut sallittu ainesosa. Käsityöläisluen määritelmää yhtenäistettäisiin vastaamaan alkoholi- ja alkoholijuomaverosta annetun lain (1471/1994) 9 §:n säännöstä alkoholijuomaveron suurimmasta alennuksesta panimolle. Jatkossa oikeudellista ja taloudellista riippumattomuutta sekä fyysistä erillisyyttä arvioitaisiin suhteessa toisiin panimoihin. Verotuskäytäntöä vastaavalla tavalla panimolla tarkoitettaisiin myös alkoholilaissa sellaista valmistajaa (yritystä), jolla on alkoholilain mukainen valmistuslupa oluelle.

Pykälän 1 momenttiin 16 kohtaan tehtäisiin uuden 17 kohdan lisäämisestä johtuva tekninen muutos. Pykälään lisättäisiin uusi 17 kohta, jossa määriteltäisiin alkoholijuoman toimituksen käsite. Alkoholijuoman toimitusta olisi kotimaan vähittäismyynnistä tai alkoholiyhtiöstä myytävän alkoholijuoman kuljettaminen ja luovutus kaupallisessa tarkoituksessa myyjältä ostajalle tai muulle vastaanottajalle. Määritelmä pitää sisällään sen, että alkoholijuoman luovutus voisi tapahtua 17 §:n mukaisesti joko vähittäismyyntipaikasta tai vähittäismyyntiluvassa määritellystä vähittäismyyntipaikan noutopisteistä. Alkoholijuoman toimittaminen tapahtuisi kaupallisessa tarkoituksessa. Näin ollen toimittamiseksi ei katsottaisi esimerkiksi sitä, jos kuluttaja ostaisi alkoholijuomia vähittäismyynnistä ja toimittaisi niitä vastikkeetta tuttavalleen. Tällainen toiminta olisi sallittua kuten tähänkin saakka. Alkoholijuoman toimittamiseksi ei katsottaisi myöskään alkoholijuomien rajat ylittävää etämyyntiä tai etäostamista, joita tämä hallituksen esitys ei koske.

Pykälän 1 momenttiin lisättäisiin uusi 18 kohta, jossa määriteltäisiin alkoholijuoman toimittajan käsite. Alkoholijuoman toimittajalla tarkoitettaisiin alkoholijuoman toimitusluvan haltijaa tai toimitusluvan haltijan järjestämän toimituksen suorittajaa, joka luovuttaisi kotimaan vähittäismyynnistä tai alkoholiyhtiöstä kuljetettavaksi tilatun juoman vastaanottajalle. Alkoholijuoman toimittaja olisi siis nimenomaisesti se henkilö, joka luovuttaisi alkoholijuoman vastaanottajalle, eli pelkkää alkoholijuoman kuljetusta ilman, että juomaa luovutetaan vastaanottajalle ei pidettäisi alkoholijuoman toimittamisena.

Kaikilla tässä tarkoitetuilla alkoholijuoman toimittajilla – eli henkilöillä, jotka luovuttaisivat kotimaan vähittäismyynnistä tai alkoholiyhtiöstä kuljetuksella tilatun juoman vastaanottajalle, tulisi olla lain 57 §:n 3 momentissa tarkoitettu toimituspassi.

4 §. Hyvän tavan vastaisten toimien kielto. Pykälän 1 momenttiin lisättäisiin, ettei alkoholijuomien toimituksessa saa toimia hyvän tavan vastaisesti. Vastaavanlainen kielto on säädetty alkoholin valmistuksen, maahantuonnin, myynnin ja markkinoinnin osalta, ja olisi tarkoituksenmukaista lisätä vastaavanlainen kielto myös toimituksen osalta.

5 §. Luvanvarainen toiminta. Pykälän 1 momenttiin lisättäisiin, että alkoholijuomia ei saisi toimittaa kotimaan vähittäismyynnistä tai alkoholiyhtiöstä ilman lupaa. Alkoholijuomien toimitukseen myyntipaikasta kuljetusta tarjoavan yrityksen tai vastaavan välityksellä tarvittaisiin jatkossa erillinen tämän esityksen 17 a § mukainen toimituslupa.

6 §. Poikkeukset luvanvaraisuudesta. Pykälän 1 momentin 1 kohtaa muutettaisiin siten, että siihen lisättäisiin mahdollisuus enintään 2,8 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävien alkoholijuomien toimitukseen ilman alkoholijuomien toimituslupaa. Enintään 2,8 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävien alkoholijuomien valmistus ja myynti on voimassa olevan lainsäädännön mukaan mahdollista ilman lupaa ja sääntelyn yhdenmukaisuuden näkökulmasta olisi perusteltua, että myös niiden toimitus olisi mahdollista ilman toimituslupaa.

7 §. Lupaviranomaiset. Pykälää muutettaisiin kokonaisuudessaan. Pykälän 1 momentti säilyisi ennallaan.

Pykälän 2 momentti muutettaisiin kokonaan. Uudessa 2 momentissa säädettäisiin luvan myöntävästä lupaviranomaisesta silloin, kun kyseessä olisi anniskelulupa sellaiseen anniskeluun, jota ei ole sidottu tiettyyn anniskelupaikkaan tai alkoholijuomien toimituslupa. Anniskeluluvan sellaiseen anniskeluun, jota ei ole sidottu tiettyyn anniskelupaikkaan ja alkoholijuomien toimitusluvan myöntäisi hakemuksesta hakijan toimipaikan aluehallintovirasto. Jos hakijalla ei olisi toimipaikkaa Suomessa, luvan myöntäisi hakijan kotipaikan aluehallintovirasto tai, jos hakijalla ei olisi kotipaikkaa Suomessa, Etelä-Suomen aluehallintovirasto.

Alkoholilain täytäntöönpanosta annetun valtioneuvoston asetuksen (151/2018) 8 §:n mukaan anniskelulupahakemuksessa on oltava anniskelupaikan tai, jos anniskelupaikkaa ei ole, hakijan toimipaikan sijainti- ja yhteystiedot. Olisi siten luontevaa, että ilman toimipaikkaa olevan anniskelulupaa koskevan hakemuksen käsittelevä aluehallintovirasto määräytyisi hakijan toimipaikan sijainnin mukaan. Toimipaikalla tarkoitettaisiin paikkaa, josta käsin anniskelutoimintaa harjoitetaan, esimerkiksi varastoa. Säännöksessä ei ole aikaisemmin ollut mainintaa näistä tapauksista. Muutoksella tehtäisiin tekninen korjaus ja täsmennys nykytilaan.

Aluehallintovirastot myöntävät luvat myös alkoholijuomien vähittäismyyntiin ja anniskeluun, joten sääntelyn yhdenmukaisuuden vuoksi olisi tarkoituksenmukaista, että aluehallintovirasto tutkisi myös alkoholijuomien toimitusta koskevan luvan myöntämisen edellytykset ja myöntäisi luvan toimijoille, jotka täyttävät alkoholijuomien toimitusta koskevat lakisääteiset edellytykset.

Pykälän nykyinen 2 momentti siirtyisi 3 momentiksi. Momenttiin tarkennettaisiin viittaus 1 ja 2 momenttiin, mutta sisällöllisesti se ei muuttuisi nykyisestä.

Pykälään lisättäisiin uusi 4 momentti, jonka mukaan laissa tarkoitetut ilmoitukset ja hyväksymishakemukset käsittelevä aluehallintovirasto määräytyisi 1 momentissa säädetyn mukaisesti. Näin ollen alkoholilaissa tarkoitetut muut ilmoitukset ja hyväksymishakemukset käsittelevä se aluehallintovirasto, jonka toimialueella sijaitsee se vähittäismyynti- tai anniskelupaikka, jossa ilmoituksen tai hyväksymishakemuksen mukaista toimintaa on tarkoitus harjoittaa. Toimivallanjako koskisi siis hakemusten lisäksi erilaisia alkoholilaissa tarkoitettuja ilmoituksia, toiminnan raportointia, muutoksia ja hyväksyntöjä. Käytännössä näin toimitaan nykyisenkin säännöksen perusteella. Muutoksella on tarkoitus täsmentää säännös nykytilannetta vastaavaksi.

11 §. Muutosten ilmoittaminen. Teknisistä syistä pykälä muutettaisiin kokonaan. Nykyinen, voimassa olevan lain 1 momentti kumottaisiin tarpeettomana, sillä siinä mainitut tiedot saadaan Patentti- ja rekisterihallitukselta suoraan eikä erillistä ilmoitusta oikeushenkilöiltä tarvita.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin voimassa olevan lain 2 momenttia vastaavalla tavalla, että luvanhaltijan tulisi hakea luvan muuttamista ennen oleellisten muutosten toteuttamista.

Muutosta ei saisi toteuttaa ennen kuin lupaviranomainen olisi hyväksynyt luvan muuttamisen. Momentti vastaisi voimassa olevan lain sanamuotoa.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin luvanhaltijoille velvollisuus ilmoittaa lupaviranomaiselle, jos toimintaa supistettaisiin tai se lopetettaisiin muutoin kuin tilapäisesti. Velvollisuus ilmoittaa toiminnan lopettamisesta tai supistamisesta koskisi vain pysyväisluonteisia muutoksia. Esimerkiksi kausiravintoloiden olisi edelleen halutessaan mahdollisuus pitää lupansa voimassa ympäri vuoden eikä toiminnan kausittaisesta keskeytyksestä tarvitsisi ilmoittaa lupaviranomaiselle. Samoin anniskelun jatkoaika olisi mahdollista pitää voimassa, vaikka sitä ei jatkuvasti käytettäisikään.

Lisäys olisi tarpeellinen, sillä nykyisellään viranomaisen rekistereihin jää roikkumaan turhaan jo lopettaneiden toimijoiden rekisteritietoja. Muutos auttaisi viranomaisia pitämään rekisteritietonsa ajan tasalla. Ilmoitus tulisi tehdä kuukauden kuluttua toiminnan lopettamisesta tai supistamisesta. Kuukausi olisi kohtuullinen aika luvanhaltijalle ilmoittaa muutoksesta. Muutoksella varmistettaisiin rekisteritietojen ajantasaisuus ja oikeellisuus.

Pykälän uuden 3 momentin mukaan 1 ja 2 momentissa säädetyt velvollisuudet luvan muutoksen hakemisesta tai ilmoittamisesta, koskisivat myös muita alkoholilaissa tarkoitettuihin ilmoituksiin ja hyväksymisiin liittyviä muutoksia.

Pykälään lisättäisiin uusi 4 momentti, jonka mukaan 1-3 momentissa tarkoitettuun lupahakemukseen, ilmoitukseen ja hyväksyntää koskevaan hakemukseen on liitettävä 13–20 §:ssä tarkoitettujen edellytysten arvioimiseksi tarpeellinen selvitys hakijasta, toiminnasta ja sen vaikutuksista sekä muista merkityksellisistä seikoista, jotka eivät jo ole asiaa käsittelevän viranomaisen käytössä.

Pykälään lisättäisiin uusi 5 momentti, jossa säädettäisiin asetuksenantovaltuudesta. Valtioneuvoston asetuksella annettaisiin tarkemmat säännökset luvan ja hyväksyntöjen muuttamista koskevaan hakemukseen sekä muutosilmoitukseen vaadittavista tiedoista. Alkoholilain täytäntöönpanosta annetun valtioneuvoston asetuksen (151/2018) 13 §:ssä säädetään jo muutosilmoituksen sisällöstä, mutta voimassa olevasta laista on puuttunut tätä koskeva asetuksenantovaltuus.

12 §. *Luvan myöntämisen yleiset edellytykset.* Pykälään lisättäisiin alkoholijuomien toimituslupa muiden alkoholilain mukaisten lupien lisäksi. Pykälässä säädettäisiin, että myös alkoholijuomien toimitusluvan myöntämisen edellytyksenä olisi, että alkoholilaissa säädetyt luvan myöntämisen yleiset edellytykset täyttyisivät toimitusluvan hakijan kohdalla. Jos luvan edellytykset hakijan kohdalla täyttyisivät, myönnettäisiin hakijalle ehdotetun 17 a §:n mukainen alkoholijuomien toimituslupa.

17 §. *Alkoholijuomien vähittäismyyntilupa ja sen myöntämisen edellytykset.* Pykälän 1 momentin 1 kohdasta muutettaisiin viittaus maankäyttö- ja rakennuslaista alueidenkäyttölakiin, sillä maankäyttö- ja rakennuslain nimike muuttuu 1.1.2025. Sama päivitys tehtäisiin pykälän 2 momenttiin.

Pykälään lisättäisiin uusi 5 momentti, jonka mukaan vähittäismyyntiluvassa voitaisiin määritellä noutopisteitä, joiden sisätiloista alkoholijuomia voitaisiin luovuttaa toimitukseen. Voimassa olevan lain mukaan vähittäismyyntilupa koskee ainoastaan vähittäismyyntiä yhden vähittäismyyntipaikan sisätiloissa. Muutos mahdollistaisi sen, että vähittäismyyjä voisi liiketoiminnassaan järjestää luovutuksen toimitusluvanhaltijalle siellä, missä se olisi toiminnan järjestämisen kannalta tehokkainta ja tarkoituksenmukaisinta. Luovutus voisi tapahtua

esimerkiksi varastolta, kunhan kyseinen varasto olisi määritelty noutopisteeksi luvanhaltijan vähittäismyyntiluvassa. Tällä menettelyllä voitaisiin turvata se, että luovutuspaikat olisivat lupaviranomaisten tiedossa ja siten valvonnan piirissä.

17 a §. *Alkoholijuomien toimituslupa ja sen myöntämisen edellytykset.* Alkoholilakiin lisättäisiin pykälä, jossa määriteltäisiin alkoholijuomien toimituslupan myöntämisen erityiset edellytykset. Mikäli hakija täyttäisi alkoholilain 12 ja 13 §:ssä säädettyt luvan myöntämisen yleiset edellytykset sekä 17 a §:ssä säädettyt alkoholijuomien toimituslupan myöntämisen erityiset edellytykset, hänelle myönnettäisiin pykälän mukainen alkoholijuomien toimituslupa.

Pykälän 1 momentissa määriteltäisiin alkoholijuomien toimituslupan myöntämisen edellytykset. Toimituslupa koskisi kotimaan vähittäismyyntistä tai alkoholiyhtiöstä myydyin alkoholijuoman kuljetusta ostajalle tai muulle vastaanottajalle tämän haluamaan paikkaan sekä alkoholijuoman luovutusta vastaanottajalle huomioiden lain 37 §:ssä säädetty toimituskiellot. Momentissa olevien 1 ja 2 kohtien lisäksi luvan saannin edellytyksenä olisi se, että hakija pystyisi varmistamaan alkoholilain mukaisten velvollisuuksien täyttymisen. Luvanhakijan tulisi vähittäismyyntiluvan ja anniskeluluvan tavoin täyttää 13 §:n mukaiset luvansaannin yleiset edellytykset. Kriteerit tälle olisivat samat kuin nykyisessä lainsäädännössä ja sen perusteluissa.

Pykälän 1 momentin 1 kohdan mukaisesti hakijalla tulisi olla laadittuna 56 §:ssä tarkoitettu omavalvontasuunnitelma. Lisäksi pykälän 1 momentin 2 kohdan perusteella luvan saannin edellytyksenä olisi se, että luvanhakija toimittaisi selvityksen siitä, miten hakija varmistuu, että sen lukuun toimivilla alkoholijuomien toimittajilla on 57 §:n 3 momentissa tarkoitettu toimituspassi. Kaikilla tässä tarkoitetuilla alkoholijuoman toimittajilla – eli henkilöillä, jotka luovuttaisivat kotimaan vähittäismyyntistä tai alkoholiyhtiöstä kuljetuksella tilatun juoman vastaanottajalle, tulisi olla lain 57 §:n 3 momentissa tarkoitettu toimituspassi. Luvanhaltijalla olisi kaikissa tilanteissa velvollisuus varmistua siitä, että alkoholijuomia toimittavilla henkilöillä on toimituspassi. Koska alkoholijuomien toimittajat voisivat vaihtua eikä vielä luvan hakemisen vaiheessa välttämättä olisi tietoa siitä, ketkä kaikki toimituspassin olisivat alkoholijuomien toimittajina, luvanhakijalta ei luvan hakemisen yhteydessä edellytettäisi yksityiskohtaista listausta siitä, ketkä alkoholijuomien toimittajista olisivat suorittaneet toimituspassin. Hakijan tulisi kuitenkin jo luvan hakemisen vaiheessa selvittää, miten hakija huolehtii siitä, että alkoholijuomien toimittajilla olisi toimituspassi suoritettuna.

Sääntelyllä pyritäisiin varmistamaan, että luvanhakijan lukuun toimivilla alkoholijuomien toimittajilla olisi kaikilla suoritettuna toimituspassi ja siten heillä olisi riittävät tiedot alkoholijuomien toimituksista koskevista säännöksistä, määräyksistä ja ohjeista sekä tarvittava tietotaito toimia myös mahdollisissa haastavissa alkoholijuomien luovutustilanteissa. Sääntelyllä varmistettaisiin, että alkoholijuomien toimituksiin ja erityisesti juomien luovutustilanteisiin osallistuvilla henkilöillä olisi lain mukaiset edellytykset sekä tietämys hoitaa alkoholijuomien kuljetus ja luovutustilanteet turvallisesti ja laissa edellytetyllä tavalla.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin lupaviranomaiselle oikeus määrätä alkoholijuomien toimituslupaan ehtoja ja rajoituksia. Nämä ehdot katsottaisiin hakija- ja tapauskohtaisesti. Ehdot voisivat koskea luovutukseen liittyviä tilanteita ja luovutuksessa käytettäviä ikärajavalvonnan ja päihtymistilan seurantaa, luovutettavien alkoholijuomien määrää, omavalvontaa, valvontaviranomaiselle toimitettavia tietoja taikka toiminnan sisältöä ja menettelytapoja. Edellytyksenä ehtojen asettamiselle olisi se, että ehdot olisivat välttämättömiä valvonnan turvaamiseksi tai turvallisuuden varmistamiseksi.

Lupaehtojen asettaminen koskisi erityisesti luovutustilanteita ja niissä noudatettavia menettelytapoja. Alkoholijuomien toimituksessa erityisesti luovutustilanteet voivat olla

haastavia. Luovutustilanteiden valvonta on myös hankalasti toteutettavissa, sillä valvontaviranomainen ei voi tietää, missä alkoholijuomia luovutetaan ja mitä luovutustilanteissa tapahtuu. Toisaalta luovutustilanteiden valvonta voi olla vaikeaa myös luvanhaltijalle silloin, kun hän ei itse toimita alkoholijuomia, vaan käyttää alkoholijuomien toimittajia. Tämän vuoksi olisi tärkeää, että valvovalla viranomaisella olisi mahdollisuus tarpeen vaatiessa asettaa erityisesti luovutustilanteita koskevia lupaehtoja. Lupaehtojen tarkoituksena olisi varmistaa toiminnan lainmukaisuus silloin, kun lupaviranomainen ei muutoin voisi varmistua luvan myöntämisen edellytysten täyttymisestä.

Luvanhaltija toimittaisi lupahakemuksen liitteenä 56 §:ssä tarkoitetun omavalvontasuunnitelman, jossa tulee kuvata muun muassa sitä, miten lain noudattamista seurataan, miten kriittisten tilanteiden riskien hallinta toteutetaan ja miten havaitut puutteellisuudet korjataan. Lupaehtoja voisi olla perusteltua asettaa esimerkiksi silloin, kun luvanhaltijan omavalvontasuunnitelman perusteella ei kävisi riittävän tarkasti ilmi, miten luvanhaltija varmistaa toiminnassaan sen, että luovutustilanteissa noudatetaan luovutuskieltoja. Koska eri luvanhakijoiden toimitustoiminta voi poiketa niin laajuudeltaan kuin toteutustavoiltaan, omavalvontasuunnitelmassa esitetyt toiminnan riskienhallintatoimenpiteetkin voivat olla erilaisia. Tämän vuoksi lupaehtoja harkittaisiin tapaus- ja hakijakohtaisesti. Lupaehtoihin voitaisiin esimerkiksi edellyttää, että luvanhaltija pitäisi kirjata toimituksista, joissa on kieltäydytty luovuttamasta alkoholijuomia tai esimerkiksi omavalvonnassaan huolehtisi siitä, että alkoholijuomien toimittamisessa on laadittu menettelysäännöt luovutustilanteisiin liittyviin ongelmatapauksiin.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin, että 2 momentissa tarkoitetut ehdot ja rajoitukset olisi mitoitettava siten, että ne eivät estäisi eivätkä kohtuuttomasti vaikeutta luvanhaltijan toiminnan harjoittamista. Jos ehtoja ja rajoituksia asetettaisiin luvanhaltijan käynnissä olevaan toimintaan, ne saataisiin määrätä tulemaan voimaan aikaisintaan 30 päivän kuluttua päätöksen tiedoksiannosta. Lupaviranomaisen olisi luvanhaltijan hakemuksesta muutettava lupaan liitettyjä ehtoja ja rajoituksia tai poistettava ne viipymättä, jos toiminnan luonne tai muut erityiset olosuhteet olisivat muuttuneet siten, etteivät ehdot ja rajoitukset enää olisi välttämättömiä. Sääntely olisi vastaava, mitä anniskeluluvan ehdoista säädetään 22 §:n 4 momentissa.

28 §. Alkoholijuomien muu myynti. Pykälän 3 momentti kumottaisiin tarpeettomana. Voimassa olevassa pykälässä säädetään, että alkoholiyhtiölle saadaan myöntää tukkumyyntilupa. Lisäksi pykälässä säädetään, että alkoholiyhtiö saa toimittaa alkoholijuomia luvanhaltijoille ja muille elinkeinonharjoittajille lähettämällä ne ostajalle. Alkoholiyhtiöllä olisi jatkossa samanlainen oikeus luovuttaa alkoholijuomia toimitettavaksi kuin kaikilla vähittäismyyntiluvanhaltijoillakin. Lisäksi alkoholiyhtiölle voidaan joka tapauksessa myöntää kaikkia muitakin alkoholilain mukaisia lupia, mikäli lain edellytykset täyttyvät. Näin ollen erillistä säännöstä alkoholiyhtiön luvista ei tarvittaisi jatkossa.

5 luku. Luvun otsikko muutettaisiin muodosta *Alkoholijuomien vähittäismyynti ja anniskelu* muotoon *Alkoholijuomien vähittäismyynti, toimitus ja anniskelu*, jotta luvun otsikko sisältäisi jatkossa myös lukuun ehdotettavan uuden sääntelyn ja kuvaisi siten luvun sisältöä tarkemmin.

35 §. Alkoholijuomien vähittäismyyntipaikka. Pykälää muutettaisiin kokonaisuudessaan. Pykälän 1 momenttia täsmennettäisiin siten, että säännös koskisi yli 2,8 prosenttia sisältäviä alkoholijuomia. Pykälässä ei ole ollut aiemmin mainintaa siitä, että vaatimus alkoholijuomien myynnistä hyväksytyssä myyntipaikassa koskee yli 2,8 prosenttisia juomia. Prosenttirajan puuttuminen on aiheuttanut ristiriitaisia tulkintoja. Enintään 2,8 prosenttisten alkoholijuomien myymiseen ei lain 6 §:n mukaan tarvita lupaa. Kuitenkin nykyistä säännöstä on tulkittu siten,

että vähittäismyyntiluvanhaltijat saavat luovuttaa 1,2–2,8 prosenttisia juomia vain hyväksytyssä vähittäismyyntipaikassa, kun taas ilman vähittäismyyntilupaa näitä juomia on saanut myydä missä vain.

Lisäksi pykälän 1 momentissa säädettäisiin, että vähittäismyyntiä saisi harjoittaa luovuttamalla alkoholijuomia asiakkaalle tai alkoholijuoman toimittajalle kotimaan vähittäismyyntistä tai alkoholiyhtiöstä. Nykyisin laissa mahdollistetaan alkoholijuoman luovuttaminen vain asiakkaalle. Koska alkoholijuomien toimituslupa koskee vähittäismyyntistä tai alkoholiyhtiöstä myydyn alkoholijuoman kuljetusta, olisi tarpeellista lisätä pykälään mahdollisuus luovuttaa alkoholijuomia alkoholijuoman toimittajalle. Lisäksi momentissa säädettäisiin vähittäismyyjän velvollisuudesta alkoholijuoman kuljetukseen luovutuksen yhteydessä tarkastaa alkoholijuoman toimittavan toimitusluvanhaltijan nimi sekä lupanumero siten, että ne voitaisiin tarvittaessa myös jälkikäteen todentaa. Vaatimus lisäisi alkoholijuomien toimitustoiminnan läpinäkyvyyttä sekä edistäisi sen valvontaa. Mikäli esimerkiksi lupaviranomaisella olisi myöhemmin tarve saada alkoholijuoman toimittajan tiedot, ne olisivat saatavissa vähittäismyyjältä tai alkoholiyhtiöltä.

Pykälän 2 momenttiin tehtäisiin sama täsmennys yli 2,8 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältäviä alkoholijuomia koskien kuin 1 momentissa. Lisäksi momentissa täsmennettäisiin alkoholijuoman nauttimiskieltoa vähittäismyyntipaikassa siten, että nauttimiskielto olisi voimassa, ellei laissa toisin säädetä. Tämä täsmennys koskee niitä tilanteita, joissa vähittäismyyntipaikalla on myös anniskelulupa. Ehdotetulla lisäyksellä täsmennettäisiin nykytilannetta.

Pykälään lisättäisiin uusi 3 momentti vähittäismyyntiluvanhaltijan velvollisuudesta varmistaa vahvalla sähköisellä tunnistautumisella asiakkaan ikä verkko-ostosten yhteydessä. Tällä varmistettaisiin se, että alaikäisillä ei olisi mahdollista tilata itselleen tai muille internetin välityksellä alkoholijuomia. Velvollisuus varmistaa vahvalla tunnistautumisella tilaajan ikä ostettaessa alkoholijuomia tietoverkossa olevan myyntialustan tai sovelluksen välityksellä olisi perusteltua, sillä toisin kuin vähittäismyynti- tai anniskelutilanteessa, myyjä ei voi tilauksen yhteydessä esimerkiksi ulkonäön perusteella arvioida, tulisiko ostajan ikä tarkastaa.

Vahvasta sähköisestä tunnistamisesta säädetään laissa vahvasta sähköisestä tunnistamisesta ja sähköisistä luottamuspalveluista (617/2009). Velvollisuus todistaa ikänsä olisi perusteltua, sillä pääsääntöisesti ostaminen tapahtuisi tietoverkossa olevan myyntialustan tai sovelluksen välityksellä. Toisin kuin vähittäismyynti- tai anniskelutilanteessa, tietoverkon välityksellä tapahtuvassa myyntitilanteessa myyjän ei olisi mahdollista esimerkiksi ulkonäön perusteella arvioida, tulisiko ostajan ikä tarkastaa. Säännös turvaisi ikärajavaivontaa.

Velvollisuudessa tunnistautua vahvan sähköisen tunnistamisen avulla on kyse henkilötietojen käsittelystä ja siihen sovelletaan tietosuoja-asetusta. Pykälässä säädetty toiminnanharjoittajan oikeus käsitellä henkilötietoja perustuisi tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan c alakohtaan, eli käsittely olisi tarpeen rekisterinpitäjän lakisääteisen velvoitteen – eli iän tarkastamisen ja alaikäiselle myymisen kiellon – noudattamiseksi. Ehdotetusta muutoksesta säädettäisiin tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 3 kohdan mukaisesti kansallisessa lainsäädännössä ja käsittelyn perustana olisi nimenomaisesti ostajan iän tarkastaminen ja alkoholilaissa säädettyjen velvoitteiden noudattaminen.

35 a §. Alkoholijuomien toimitus. Ehdotettavassa uudessa pykälässä säädettäisiin keskeisistä säännöistä, jotka koskisivat kaikkia alkoholijuomien toimitusluvanhaltijoita. Alkoholijuoman toimitus olisi siis mahdollista vain kotimaan vähittäismyyntistä tai alkoholiyhtiöstä.

Toimitukseen voitaisiin ottaa vain sellaisia alkoholijuomia, joita vähittäismyyntiluvanhaltija tai alkoholiyhtiö saisi luvan tai lain nojalla myydä.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin, että alkoholijuomien toimitus olisi sallittua vain, jos alkoholijuoma olisi ostettu ja noudettu vähittäismyyntiluvanhaltijalta tai alkoholiyhtiöstä.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin, että alkoholijuomien luovuttamisen yhteydessä tulisi todennettavasti tarkastaa alkoholijuoman vastaanottavan henkilön ikä 40 §:n 1 momentissa tarkoitetusta asiakirjasta. Alkoholijuomia ei saisi luovuttaa, jos vastaanottaja kieltäytyisi todistamasta ikänsä.

Toisin kuin vähittäismyyntissä tai anniskelussa, alkoholijuomien toimituksessa vastaanottajan ikä tulisi tarkistaa joka kerta todennettavasti. Iän tarkistamista olisi perusteltua edellyttää joka kerta, sillä luovutustilanteita on huomattavasti haastavampi kontrolloida kuin vähittäismyyntissä tai anniskelussa. Tämän vuoksi säännöksellä turvattaisiin ikäraja- ja valvonnan toteutuminen kaikissa tilanteissa. Tämä tarkoittaisi myös sitä, että alkoholijuoman toimituksessa juoman luovutus tapahtuisi aina suoraan kuljettajalta vastaanottajalle henkilökohtaisesti. Alkoholijuomia ei siten saisi jättää esimerkiksi juomatilauksen vastaanottajan ovelle, vaan luovutus edellyttäisi aina kuljettajan ja vastaanottajan yhtäaikaista läsnäoloa alkoholijuomien luovutustilanteessa. Iän tarkastaminen tulisi tehdä todennettavasti. Tiedot todennettavasta tarkastuksesta tulisi säilyttää luvanhaltijan rekisterissä kahden vuoden ajan tarkastuksen suorittamisesta, minkä jälkeen ne olisi poistettava. Todennettavuus olisi tärkeää sen vuoksi, että valvova viranomainen voisi toiminnassaan tarkastaa, että luovuttamiskieltoja olisi ikärajakieltojen osalta noudatettu ja toisaalta tarkastaa, että alkoholijuomien toimitusta harjoittava taho on myös tarkastanut vastaanottajan iän. Henkilötietojen tarkastus olisi mahdollista toteuttaa erilaisia teknisiä apuvälineitä käyttäen. Tällä tavoin voitaisiin turvata alkoholilainsäädäntöön liittyvä ikäraja- ja valvonnan toteutuminen.

Iän tarkastamisessa todennettavasti on kyse henkilötietojen käsittelystä ja siihen sovelletaan Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EU) 2016/679 luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta (yleinen tietosuojasetus), jäljempänä tietosuojasetus. Pykälässä säädetty oikeus käsitellä henkilötietoja perustuisi tietosuojasetuksen 6 artiklan 1 kohdan c alakohtaan, eli käsittely olisi tarpeen rekisterinpitäjän lakisääteisen velvoitteen – eli iän tarkastamisen ja alaikäiselle luovuttamisen kiellon – noudattamiseksi. Ehdotetusta muutoksesta säädettäisiin tietosuojasetuksen 6 artiklan 3 kohdan mukaisesti kansallisessa lainsäädännössä ja käsittelyn perustana olisi nimenomaisesti ostajan iän tarkastaminen todennettavasti, jotta myös valvontaviranomaisen mahdollisuus puuttua lainvastaiseen toimintaan olisi varmistettu lain tasolla.

Pykälässä säädettäisiin lisäksi, että alkoholijuomien luovuttamisen yhteydessä tulisi tarkastaa, ettei luovuttamiselle ole 37 §:n 1 tai 2 momentissa säädettyjä esteitä. Säännös korostaisi alkoholijuoman toimittajan velvollisuutta varmistua siitä, ettei luovutukselle olisi olemassa alkoholilaissa säädettyjä esteitä. Tällä tavoin voitaisiin osaltaan turvata alkoholilakiin sisältyvien ikärajojen noudattamisen lisäksi esimerkiksi päihtymystilavalvonnan toteutuminen myös alkoholijuomien toimituksessa.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin, että jos alkoholijuomaa ei saisi luovuttaa 2 momentin tai 37 §:n 1 tai 2 momentissa säädetyn toimituskiellon vuoksi, palautettaisiin alkoholijuoma myyjälle.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin, että toimitusluvanhaltija ei saisi kohdistaa alkoholijuomaa toimittavaan taloudellisia tai työnjohdollisia seuraamuksia, jos tämä kieltäytyisi 2 momentin tai 37 §:n nojalla luovuttamasta alkoholijuomaa. Esimerkiksi erilaisissa lähettipalveluissa kuljettajan ansiot voivat perustua hänen toimittamiensa tilausten määrään. Ehdotettavalla säännöksellä varmistettaisiin se, ettei työntekijällä tai toimeksiantosuhteessa olevalla olisi taloudellista motivaatiota luovuttaa alkoholijuomaa, vaikka alkoholin ostaja olisi esimerkiksi päihtynyt tai ei kykenisi todistamaan ikäänsä.

37 §. Vähittäismyynti-, toimitus- ja anniskelukiellot. Pykälää muutettaisiin kokonaisuudessaan. Pykälän otsikkoon ja 1 momenttiin lisättäisiin, että pykälässä säädettyjä kieltoja sovellettaisiin alkoholijuomien toimitukseen. Alkoholijuomia ei saisi toimittaa eikä luovuttaa alaikäiselle, liian päihtyneelle, häiritsevästi käyttäytyvälle tai mikäli epäiltäisiin alkoholijuoman päätyvän luovutettavaksi tai välitettäväksi lainvastaisesti.

Pykälän 2 momenttia muutettaisiin 1 momentin tavoin siten, että momenttiin lisättäisiin viittaus myös alkoholijuomien toimitukseen. Siten väkevää alkoholijuomaa ei saisi myydä tai muutoin luovuttaa vähittäismyynnissä tai alkoholijuomien toimituksessa alle 20-vuotiaalle.

Pykälän 3 momentti vastaisi voimassa olevan pykälän 3 momenttia.

Pykälään lisättäisiin uusi 4 momentti alkoholijuoman toimituskielloista. Alkoholijuomia ei saisi toimittaa sosiaali- ja terveydenhuollon palveluyksikköön eli esimerkiksi sairaalaan tai terveyskeskukseen tai sosiaalihuollon palveluasumisen toimintayksiköihin. Alkoholijuomia ei saisi myöskään kuljettaa esimerkiksi ensi- ja turvakoteihin, lastensuojelulaitoksiin eikä päihdekuntoutujien yksikköön. Kuljetuskielto näihin olisi tarpeellinen lain 4 §:n mukaisen hyvän tavan vastaisen toiminnan kiellon vuoksi eikä tällaisiin yksikköihin olisi tarpeellista saada tilattua alkoholijuomia ottaen huomioon näiden yksiköiden luonteen. Alkoholijuomia ei myöskään saisi toimittaa varhaiskasvatuksen järjestämispaikkaan, esi- tai perusopetuksen järjestämispaikkaan eikä pääosin lasten ja nuorten kokoontumiseen liittyvän toiminnan järjestämispaikkaan. Lasten ja nuorten järjestämispaikalla tarkoitettaisiin esimerkiksi kerhotiloja, harrastuspaikkoja, kesäleirejä, nuorisotaloja tai muita vastaavia tiloja ja alueita, joita käytettäisiin pääasiallisesti lasten ja nuorten toiminnan järjestämiseen. Ottaen huomioon, ettei alaikäinen saa nauttia alkoholijuomia olisi perusteltua kieltää alkoholijuomien toimitus lasten ja nuorten toimintaan ja tiloja koskeviin paikkoihin. Alkoholijuomien toimitus olisi kielletty myös alkoholilain 85 §:ssä tarkoitettuun paikkaan, jossa ei saa nauttia alkoholia sekä tilaan tai paikkaan, joka olisi hyväksytty anniskelualueeksi.

Alkoholilain 85 §:ssä tarkoitettu alkoholijuomien nauttimiskiello koskee, ellei laissa toisin säädetä, ravitsemisliikettä ja muuta paikkaa, jossa yleisölle maksusta pidetään saatavana ruokaa tai virvokkeita sekä kokoontumislaisissa tarkoitettua yleisötilaisuutta. Edellä mainittu tarkoittaa, että ensinnäkin ravitsemisliikkeessä ja muussa paikassa, jossa yleisölle maksusta pidetään saatavana ruokaa tai virvokkeita, ei saa nauttia alkoholijuomia ilman anniskelulupaa. Anniskelulupa koskee anniskelupaikan anniskelualuetta, ja anniskelualueella saa nauttia vain anniskeluluvan haltijan myymää alkoholijuomaa. Myöskään kokoontumislaisissa tarkoitettussa yleisötilaisuudessa ei saa nauttia alkoholijuomia ilman anniskelulupaa. Yleisötilaisuudella tarkoitetaan kokoontumislain (530/1999) 2 §:n 3 momentin mukaan yleisölle avoimia huvitilaisuuksia, kilpailuja, näytöksiä ja muita niihin rinnastettavia tilaisuuksia, joita ei ole pidettävä yleisinä kokouksina.

Järjestyslain (612/2003) 4 §:n 1 momentin mukaan päihdyttävän aineen nauttiminen julkisella paikalla ei ole sallittua. Poikkeuksena nauttimiskielloon on sen 2 momentin mukaisesti puistot ja siihen verrattavat julkiset paikat. Vaikka alkoholijuomia saisi toimittaa julkisiin paikkoihin,

niitä ei saisi nauttia niissä, ellei järjestyslaissa olisi sallittu tätä. Samoin alkoholilain 85 §:n mukaan alkoholijuomaa ei saa nauttia, ellei laissa toisin säädetä, ravitsemisliikkeessä eikä muussa paikassa, jossa yleisölle maksusta pidetään saatavana ruokaa tai virvokkeita eikä kokoontumislaissa tarkoitetussa yleisötilaisuudessa. Lisäksi poliisi saa, jos yleisen järjestyksen ylläpitäminen sitä edellyttää, kieltää alkoholijuomien nauttimisen yleisellä paikalla. Alkoholijuomien toimituskielto myös tällaisiin tiloihin tai alueille olisi perusteltua, sillä niissä ei muutoinkaan saisi nauttia omia alkoholijuomia.

38 §. *Vähittäismyynnin, alkoholijuomien toimituksen ja anniskelun henkilökunta.* Pykälä muutettaisiin kokonaisuudessaan. Pykälän *otsikko* muutettaisiin muodosta *Vähittäismyynnin ja anniskelun henkilökunta* muotoon *Vähittäismyynnin, alkoholijuomien toimituksen ja anniskelun henkilökunta*, jotta pykälän otsikko vastaisi paremmin myös pykälään lisättäväksi ehdotettavaa uutta sääntelyä.

Pykälän *1 momenttia* muutettaisiin siten, että vähittäismyynti- ja anniskelupaikkojen lisäksi myös alkoholijuomien toimitusta koskevassa toiminnassa tulisi olla toiminnan laajuus ja laatu huomioon ottaen riittävästi henkilökuntaa tehokkaan valvonnan ja järjestyksenpidon toteuttamiseksi. Momentissa säädetty henkilökuntaa koskevat säännökset eivät alkoholijuomien toimituksenkaan osalta kuuluisi luvan myöntämisen edellytyksiin, mutta luvanhaltija vastaisi lain velvoitteiden toteuttamisesta osana 56 §:ssä tarkoitettua omavalvontasuunnitelmaa.

Pykälän *2 momenttia* muutettaisiin siten, että jatkossa vähittäismyynti- ja anniskelupaikassa tulisi olla paikalla luvanhaltijan määräämä luvanhaltijan edustaja, kun paikassa saisi myydä tai nauttia yli 2,8 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältäviä alkoholijuomia ja paikka olisi avoinna asiakkaille. Voimassa olevan säännöksen mukaan henkilökuntaa tulee olla paikalla aina, kun paikka on avoinna asiakkaille siitä riippumatta, myykö luvanhaltija alkoholia kyseisellä hetkellä paikassa vai ei. Uuden säännöksen perusteella lupa voitaisiin myöntää sille ajalle, kun henkilökunta on paikalla ja alkoholia myydään tai nautitaan. Esimerkiksi itsepalvelukaupoissa henkilökuntaa saattaa olla paikalla muutaman tunnin päivässä, ja lupa voitaisiin hakea tälle aikavälille.

Pykälän 2 momentissa sekä myös jäljempänä pykälässä korvattaisiin voimassa olevassa laissa oleva termi ”vastaava hoitaja tai muu luvanhaltijan tähän tehtävään nimeämä henkilö” luvanhaltijan määräämällä luvanhaltijan edustajalla. Muutoksella yksinkertaistettaisiin ja selkeytettäisiin pykälän sanamuotoa. Selvyyden vuoksi valvontaviranomaiset ovat katsoneet, että alkoholilain termeistä vastaava hoitaja tai muu luvanhaltijan tähän tehtävään nimeämä henkilö olisi tarkoituksenmukaista korvata termillä luvanhaltijan määräämä luvanhaltijan edustaja.

Pykälään lisättäisiin uusi *3 momentti*, ja samalla voimassa olevan lain 3 momentti siirtyisi 4 momentiksi. Uudessa 3 momentissa säädettäisiin, että 3 §:n 1 momentin 18 kohdassa tarkoitetuilla alkoholijuomien toimittajilla tulisi olla 57 §:n 3 momentissa tarkoitettu alkoholijuomien toimituspassi.

Jäljempänä 57 §:ssä säädettäisiin erikseen siitä, että alkoholijuomien toimittajilla tulisi olla suoritettuna alkoholilain toimitusta koskevan sääntelyn ja toimitusta koskevien toimintaohjeiden tuntemista osoittava toimituspassi.

Pykälän *4 momentti* vastaisi pääosin voimassa olevan lain 3 momenttia. Momenttia täydennettäisiin siten, että henkilö, joka ei olisi täyttänyt 18 vuotta, ei saisi kuljettaa eikä luovuttaa alkoholijuomia asiakkaalle. Lisäyksen tarkoituksena olisi turvata ikärajavalvonnan toteutuminen kaikissa tilanteissa. Alkoholilain 37 § :ssä säädetään, ettei alkoholijuomaa saa

myydä eikä muutoin luovuttaa vähittäismyynnissä eikä anniskelussa alle 18-vuotiaalle. Alkoholijuoman toimittajan iästä olisi perusteltua säätää vastaavalla tavalla, sillä toimitettava juoma haettaisiin pääsääntöisesti sellaisesta vähittäismyyntipaikasta, jossa alkoholijuomia ei saisi lain mukaan luovuttaa alle 18-vuotiaalle.

Pykälän 5 momentissa säädettäisiin vastaavasti kuin voimassa olevan lain 4 momentissa, että alkoholijuomia myyvä ja vähittäismyynnin tai anniskelun valvontaan osallistuva henkilö ei tehtävässään saisi olla alkoholin eikä muun päihdyttävän aineen vaikutuksen alaisena. Momenttia muutettaisiin kuitenkin siten, että myöskään alkoholijuomia toimittava sekä toimituksen valvontaan osallistuva henkilö ei saisi olla alkoholin eikä muun päihdyttävän aineen vaikutuksen alaisena.

39 §. Yleinen valvonta. Pykälään lisättäisiin uusi 3 momentti. Uudessa 3 momentissa säädettäisiin, että alkoholijuoman toimitusluvan haltijan ja alkoholijuomien toimittajan tulisi valvoa 35 a, 37 ja 38 §:ssä säädettyjen kieltojen ja velvoitteiden noudattamista. Toimituksen valvontaa koskisivat samat yleiset valvontaan liittyvät säännökset ja velvoitteet kuin vähittäismyyntiä ja anniskelua.

40 §. Iän todistaminen. Pykälää muutettaisiin kokonaisuudessaan. Pykälän 1 momenttia muutettaisiin siten, että momentissa lueteltaisiin tyhjentävästi asiakirjat, joiden avulla alkoholijuomien ostaja ja anniskelualueella oleskeleva voisivat todistaa ikänsä. Jatkossa ikä voitaisiin todistaa vain voimassa olevalla viranomaisen myöntämällä kuvallisella henkilökortilla, ajokortilla tai passilla. Voimassa olevan sääntelyn mukaan ikä voidaan todistaa myös viranomaisen myöntämällä muulla luotettavalla kuvallisella asiakirjalla. Säännös on ollut tulkinnanvarainen sen suhteen, mitkä kaikki tahot ovat pykälässä tarkoitettuja viranomaisia ja mikä on luotettava kuvallinen asiakirja. Erityisesti ulkomaiset asiakirjat ovat aiheuttaneet tulkintavaikeuksia. Ehdotetulla muutoksella selkeytettäisiin nykytilaa.

Pykälään lisättäisiin uusi 2 momentti, jossa säädettäisiin alkoholijuoman toimituksen ostajan velvollisuudesta todistaa ikänsä ennen alkoholijuoman ostamista. Jos alkoholijuoman osto tapahtuisi etäyhteyden välityksellä, olisi alkoholijuoman ostaja velvollinen todistamaan ikänsä 35 §:n 3 momentissa säädettyllä tavalla. Iän todistaminen tapahtuisi siten vahvan sähköisen tunnistamisen avulla. Vahvasta sähköisestä tunnistamisesta säädetään laissa vahvasta sähköisestä tunnistamisesta ja sähköisistä luottamuspalveluista (617/2009). Velvollisuus todistaa ikänsä olisi perusteltua, sillä pääsääntöisesti ostaminen tapahtuisi tietoverkossa olevan myyntialustan tai sovelluksen välityksellä. Toisin kuin vähittäismyynti- tai anniskelutilanteessa, tietoverkon välityksellä tapahtuvassa myyntitilanteessa myyjän ei olisi mahdollista esimerkiksi ulkonäön perusteella arvioida, tulisiko ostajan ikä tarkastaa. Säännös turvaisi ikäraja-valvontaa.

Velvollisuudessa tunnistautua vahvan sähköisen tunnistamisen avulla on kyse henkilötietojen käsittelystä ja siihen sovelletaan tietosuojasetusta. Pykälässä säädetty toiminnanharjoittajan oikeus käsitellä henkilötietoja perustuisi tietosuojasetuksen 6 artiklan 1 kohdan c alakohtaan, eli käsittely olisi tarpeen rekisterinpitäjän lakisääteisen velvoitteen – eli iän tarkastamisen ja alaikäiselle myymisen kiellon – noudattamiseksi. Ehdotetusta muutoksesta säädettäisiin tietosuojasetuksen 6 artiklan 3 kohdan mukaisesti kansallisessa lainsäädännössä ja käsittelyn perustana olisi nimenomaisesti ostajan iän tarkastaminen ja alkoholilaissa säädettyjen velvoitteiden noudattaminen.

Pykälään lisättäisiin uusi 3 momentti, jossa säädettäisiin, että alkoholijuoman toimituksen vastaanottajalla olisi velvollisuus todistaa ikänsä 1 momentissa tarkoitettulla asiakirjalla alkoholijuoman toimittavalle henkilölle. Tämä olisi perusteltua, jotta voitaisiin varmistua siitä, ettei ostaja tai juoman vastaanottaja olisi alaikäinen. Sääntely mahdollistaisi myös sen, että

alkoholijuoman voisi tilata lahjaksi toiselle henkilölle, jolloin kuitenkin varmistettaisiin, että sekä alkoholijuoman ostaja että juoman vastaanottaja täyttäisi laissa säädetyn ikärajan. Tällöin toimitus olisi mahdollista ikärajavaltuutusta turvaten.

42 a §. Toimitusaika. Lakiin lisättäisiin uusi pykälä, jossa säädettäisiin alkoholijuomien toimitusajasta. Pykälän *1 momentissa* määriteltäisiin, että alkoholijuomien toimituksessa alkoholijuoman luovuttaminen vastaanottajalle olisi sallittua samana aikana kuin sen vähittäismyynti eli kello 9 ja 21 välillä. Alkoholijuomien luovutuksen tulisi tapahtua tämän sallitun ajan sisällä, vaikka alkoholijuomien kuljetus voisi tapahtua muuna aikana.

Pykälän *2 momentissa* tarkennettaisiin alkoholiyhtiöltä hankittujen juomien toimitusaikaa. Näiden osalta alkoholijuoman luovutuksessa vastaanottajalle noudatettaisiin, mitä 42 §:n 2 momentissa säädetään alkoholiyhtiön vähittäismyyntiajoista.

Pykälän *3 momentissa* säädettäisiin, mitä alkoholijuomille tapahtuisi, jos alkoholijuomaa ei voitaisi luovuttaa 1 tai 2 momentissa määritellyn ajan sisällä. Alkoholijuomien toimittajan tulisi tällöin palauttaa alkoholijuomat takaisin myyjälle tai toimittaa ne asiakkaalle myöhemmin 1 tai 2 momentissa määriteltynä toimitusaikana, ellei luovuttamatta jättäminen olisi johtunut 37 §:ssä tarkoitetusta syystä. Mikäli alkoholijuomia ei voitaisi luovuttaa 37 §:ssä säädetyn luovutuskieillon vuoksi, alkoholijuoma tulisi kuitenkin aina palauttaa suoraan myyjälle. Jos toimitus sen sijaan olisi epäonnistunut muusta syystä, voisi alkoholijuoman toimittaja yrittää toimitusta asiakkaalle myöhemmin. Alkoholijuomien toimittaminen uudestaan olisi mahdollista vasta seuraavana mahdollisena sallittuna ajankohtana, jonka kuljetuksen tilaaja ja toimittaja sopivat keskenään. Jos alkoholijuoman toimittaja ei suoraan palauttaisi juomia takaisin myyjälle, tulisi toiminnassa huomioida kuitenkin elintarvikelain (297/2021) säännökset.

45 §. Anniskelun valvonta eräissä tapauksissa. Voimassa olevan pykälän *3 momentissa* säädetyn asetuksenantovaltuuden sanamuotoa muutettaisiin siten, että jatkossa alkoholijuomien määrän rajoittamisesta voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä valtioneuvoston asetuksella. Voimassa olevan pykälän 3 momentin mukaan alkoholijuomien määrän rajoittamisesta säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella. Alkoholilain nojalla annettu valtioneuvoston asetus alkoholilain täytäntöönpanosta ei kuitenkaan sisällä tarkempia säännöksiä alkoholijuomien määrän rajoittamisesta.

Lisäksi asetuksenantovaltuus erotettaisiin omaksi momentiksi, eli pykälään lisättäisiin uusi *4 momentti*.

46 §. Alkoholijuomien hankkiminen. Pykälän *1 momenttia* täsmennettäisiin koskemaan yli 2,8 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältäviä alkoholijuomia. Täsmennyksellä selkeytettäisiin nykytilaa.

51 §. Hinnoittelu ja hinnan ilmoittaminen. Pykälän *1 momenttiin* lisättäisiin, että kahden tai useamman alkoholijuomapakkauksen tai -annoksen tarjoaminen alennettuun yhteishintaan olisi kiellettyä myös alkoholijuoman toimituksessa. Alkoholijuoman hinta yksittäin myytynä ja toimitettuna ei saisi olla korkeampi kuin yksittäisen juoman hinta olisi monipakkauksessa tai yhdessä myytynä ja toimitettuna. Sääntely vastaisi sitä, mitä säädetään alkoholijuomien vähittäismyyntin ja anniskelun hinnoittelusta.

Pykälän *2 momenttiin* lisättäisiin, että alkoholijuoman hinnasta annettavan hyvityksen, joka laskettaisiin alkoholijuomien tai muiden kulutushyödykkeiden ja palveluiden ostojen perusteella, tarjoaminen ja maksaminen myös toimituksessa olisi kiellettyä. Ehdotetun säännöksen mukaan alkoholijuomien myyntiä ei saisi edistää myöskään toimituksen kanta-

asiakaskorttien tai etuohjelmien yhteydessä siten, että alkoholijuomien ostaminen ja toimittaminen olisi ostohyvitysten johdosta sitä halvempaa, mitä enemmän niitä tai muita kulutushyödykkeitä ostaisi. Tällaisen hyvityksen tarjoamisen lisäksi myös sen maksaminen olisi kielletty. Suomessa toimivan etuohjelman yhteydessä ei siten saisi maksaa ostohyvityksiä edes niistä alkoholijuomien ostoista ja kuljetuksista, jotka ovat tapahtuneet ulkomailla – esimerkiksi Virossa. Sääntely vastaisi sitä, mitä säädetään alkoholijuomien vähittäismyynnin ja anniskelun hinnoittelusta.

57 §. Henkilökunnan osaaminen. Pykälän *1 momenttiin* lisättäisiin toimitusluvanhaltijan lukuun toimiva alkoholijuoman toimittaja, jonka osalta toimitusluvanhaltijan tulisi huolehtia siitä, että alkoholijuoman toimittaja tuntee tässä laissa säädettyt ja omavalvontasuunnitelmassa määrätyt velvoitteensa.

Pykälän *2 momenttiin* lisättäisiin maininta anniskelupassista. Nykyisessä säännöksessä viitataan anniskelupassiin alkoholilain tuntemista osoittavana todistuksena. Esityksen mukaisesti kuitenkin säädettäisiin uudesta alkoholijuomien toimituspassista, joten tarkoituksenmukaista on selvyiden vuoksi lisätä momenttiin anniskelupassi nimenomaisesti. Alkoholilain tuntemista osoittavan todistuksen nimitys on jo vakiintuneesti ollut anniskelupassi ja sääntelyn selkeyden vuoksi olisi hyvä käyttää myös pykälissä vastaavaa nimitystä. Vastaavasti elintarvikelaissa (297/2021) on nimenomainen maininta hygieniapassista.

Pykälään lisättäisiin uusi *3 momentti* toimituspassista. Toimitusluvanhaltijan olisi huolehdittava siitä, että sen lukuun toimivilla alkoholijuomien toimittajilla olisi alkoholilain toimitusta koskevan sääntelyn ja toimitusta koskevien toimintaohjeiden tuntemista osoittava Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston hyväksymän mallin mukainen todistus (*toimituspassi*). Kaikilla tässä tarkoitetuilla alkoholijuoman toimittajilla – eli henkilöillä, jotka luovuttaisivat kotimaan vähittäismyynnistä tai alkoholiyhtiöstä kuljetuksella tilatun juoman vastaanottajalle, tulisi olla lain 57 §:n 3 momentissa tarkoitettu toimituspassi.

Olisi tärkeä varmistaa, että alkoholijuomien toimitusluvanhaltija tai toimitukseen osallistuva ymmärtäisi alkoholilain mukaiset ikärajatarkastukseen liittyvät velvollisuutensa ja osaisi toimia mahdollisissa haastavissakin tilanteissa lain mukaisesti. Pykälän 1 momentissa säädetty velvollisuus huolehtia siitä, että henkilökunta ja toimitusluvanhaltijan lukuun toimiva alkoholijuoman toimittaja tuntee laissa säädettyt ja omavalvontasuunnitelmassa määrätyt velvoitteensa sekä pitää kirjaa henkilöiden koulutuksesta ja osaamisesta, koskee myös toimitusluvanhaltijoita. Toimituspassia koskeva sääntely osaltaan turvaisi tätä tavoitetta. Toimitustilanteissa kuljettaja toimisi todennäköisesti yksin ja luovutustilanteet voisivat tapahtua yksityisissä tiloissa. Tilanne toimituksessa on varsin erilainen kuin myymälässä, jossa paikalla on muita kollegoita ja mahdollisesti myös vartijoita. Näissä tilanteissa voi esiintyä alkoholijuomien toimittajaa kohtaan hankalia ja mahdollisia työturvallisuuteen liittyviä uhkia. Juomien luovutuksesta on paljon hankalampi kieltäytyä asiakkaan kotiovella esimerkiksi iän puuttumisen tai päihtymystilan takia. Tämän vuoksi kaikilla alkoholijuomien toimittajilla tulisi olla toimituspassi.

58 §. Alkoholilain tuntemista osoittavan todistuksen myöntäminen. Pykälää muutettaisiin kokonaisuudessaan. Pykälän *1 momenttia* muutettaisiin siten, että alkoholilain tuntemista osoittava todistus nimettäisiin anniskelupassiksi. Alkoholilain tuntemista osoittavan todistuksen nimitys on jo vakiintuneesti ollut anniskelupassi ja sääntelyn selkeyden vuoksi olisi hyvä käyttää myös pykälissä vastaavaa nimitystä. Myös elintarvikelaissa (297/2021) säädetään elintarvikehygieenistä osaamista osoittavasta todistuksesta, joka on laissa nimetty vastaavasti hygieniapassiksi.

Lisäksi pykälän 1 momenttia muutettaisiin siten, että luvanhaltijan edustajan pätevyys voitaisiin todistaa todistuksella anniskelupassista tai todistuksella tutkinnosta, joka olisi sisältänyt vastaavat tiedot kuin anniskelupassikoe. Anniskelupassi myönnettäisiin henkilölle, joka olisi suorittanut hyväksyttävästi anniskelupassikokeen. Voimassa olevan lain mukaan todistus myönnetään henkilölle, joka on suorittanut hyväksyttävästi alkoholilain ja sen valvonnan toimintatapojen tuntemista arvioivan kokeen tai saanut vastaavat tiedot sisältävän koulutuksen taikka suorittanut tutkinnon, johon vastaavat tiedot sisältyvät. Momentista poistettaisiin tarpeettomana maininta vastaavista tiedoista sisältävästä koulutuksesta, sillä alkoholilain valvonnasta annetun sosiaali- ja terveysministeriön asetuksen (158/2018) 7 §:ssä ei ole sen otsikosta huolimatta säädetty, että mikään koulutus vastaisi anniskelupassikoea. Lisäksi tutkinnon suorittajille ei momentin sananmuodosta huolimatta ole käytännössä myönnetty Valviran mallipohjan mukaista todistusta. Tämän vuoksi sääntelyä olisi tarpeen tarkentaa siten, että luvanhaltijan edustajan pätevyyden voisi osoittaa anniskelupassikokeen hyväksytystä suorittamisesta annettavan todistuksen lisäksi myös tutkintotodistuksella, josta ilmenee, että tutkintoon on sisällynyt sosiaali- ja terveysministeriön alkoholilain valvonnasta annetun asetuksen (158/2018) 6 §:n 1 momentissa lueteltujen aihealueiden osaamista.

Pykälän sanamuotoa selkeytettäisiin myös siten, että todistus anniskelupassista myönnettäisiin henkilölle, joka on suorittanut hyväksyttävästi anniskelupassikokeen. Säännöksellä ei muutettaisi nykytilaa. Muilta osin alkoholilain 58 §:n 1 momentin sääntely säilyisi ennallaan ja todistuksen myöntäisi jatkossakin valtioneuvoston toimiluvan tai opetus- ja kulttuuriministeriön järjestämisluvan nojalla ravintolapalvelun koulutusta antava oppilaitos.

Pykälään lisättäisiin uusi *2 momentti*, jossa säädetäisiin anniskelupassia vastaavasti toimitusta koskevan sääntelyn tuntemista osoittavasta todistuksesta, toimituspassista. Alkoholijuoman toimittajan pätevyys voitaisiin todistaa todistuksella toimituspassista. Toimituspassin myöntäisi oppilaitos, jolla olisi ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa (531/2017) tarkoitettu tutkintojen ja koulutuksen järjestämislupa tai oppilaitos, jolla on ammattikorkeakoululaissa (932/2014) tarkoitettu toimilupa. Todistus myönnettäisiin anniskelupassia vastaavasti henkilölle, joka olisi suorittanut hyväksyttävästi toimituspassikokeen. Anniskelupassia koskevasta sääntelystä poiketen alkoholijuomien toimituspassin voisi myöntää muikin ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa tarkoitettu oppilaitos kuin ravintolapalvelun koulutusta antava oppilaitos. Tämä olisi tarkoituksenmukaista, sillä alkoholijuomien toimitus- ja luovutustoiminta ei olisi sidottu ravintolapalveluja tarjoaviin yrityksiin, vaan alkoholijuomien toimitusta voisivat tarjota myös muut toimijat, joilla olisi alkoholilaissa tarkoitettu alkoholijuomien toimituslupa. Oppilaitosten, jotka tarjoaisivat toimituspassikokeita, tulisi mahdollistaa kokeen suorittaminen suomen, ruotsin ja englannin kielellä.

Voimassa olevan pykälän 2 momentti siirtyisi uudeksi *3 momentiksi*. Kyseisestä momentista muutettaisiin viittaus ajantasaiseen elintarvikelakiin kumotun elintarvikelain asemasta sekä viittaus muutettaisiin koskemaan voimassa olevassa elintarvikelaissa kyseistä asiaa sääntelevään 19 pykälää. Samalla muutettaisiin elintarvikelaissa tarkoitettua osaamistodistuksen nimitys hygieniapassiksi ja alkoholilain tuntemista osoittavan todistuksen nimitys muotoon anniskelupassi. Oppilaitoksella olisi oikeus periä anniskelupassikokeesta maksu, joka vastaisi enintään kokeen järjestämisestä aiheutuvia todellisia kustannuksia. Toimituspassikokeen järjestämisestä ja toimituspassin myöntämisestä oppilaitoksella olisi oikeus periä maksu. Maksun perimisen mahdollistaminen olisi tarkoituksenmukaista, jotta oppilaitokset tosiasiallisesti järjestäisivät näitä kokeita, joiden järjestäminen ei kuulu niiden perustehtäviin. Oppilaitokset voisivat hinnoitella kokeen liiketaloudellisin perustein.

Voimassa olevan pykälän asetuksenantovaltuutta koskeva 3 momentti siirtyisi uudeksi *4 momentiksi*. Asetuksenantovaltuutta muutettaisiin siten, että sosiaali- ja terveysministeriön

asetuksella voitaisiin antaa tarkemmat säännökset myös 2 momentissa tarkoitetun toimituspassia koskevan kokeen sisällöstä ja arvioinnista.

60 §. *Valvonta ja siihen liittyvä ohjaus.* Voimassa olevan alkoholilain pykälässä määritellään alkoholilakia valvovat viranomaiset ja niiden toimivalta. Pykälään lisättäisiin alkoholijuomien toimituksen valvontavastuut. Pykälän 1 momenttiin lisättäisiin, että aluehallintovirastot valvoisivat alkoholijuomien vähittäismyynnin ja anniskelun lisäksi myös alkoholijuomien toimitusta kukin alueellaan.

Pykälän 2 momenttiin lisättäisiin, että Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto valvoisi alkoholijuomien toimitusta koko maassa. Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto toimisi jatkossakin alkoholilain valvonnan ohjaavana viranomaisena eli sen tehtäviin kuuluisivat myös aluehallintovirastojen lupahallinnon ja valvonnan ohjaus, yhteensovittaminen ja kehittäminen, alkoholihallinnon tieto-, tilastointi- ja viestintäpalveluiden tuottaminen sekä tässä laissa säädettyt muut tehtävät. Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston tehtäviin kuuluisi siis myös alkoholijuomien toimitusta koskevan aluehallintovirastojen lupahallinnon ja valvonnan ohjaus, yhteensovittaminen ja kehittäminen, sekä toimitukseen liittyvien tieto-, tilastointi- ja viestintäpalveluiden tuottaminen sekä tässä laissa säädettyt muut tehtävät.

Pykälän 3 momenttiin lisättäisiin uusi 5 kohta anniskelupassi- ja toimituspassikokeeseen liittyvästä oppilaitosten ohjaamisesta. Alkoholilain 57 §:n 2 momentin perusteella Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto hyväksyy anniskelupassikokeita koskevan todistusmallin. Käytännössä tämän lisäksi virasto on ohjeistanut anniskelupassikokeita järjestäviä oppilaitoksia. Oppilaitosten ohjausta anniskelupassikokeisiin liittyen ei ole kuitenkaan määritelty kenenkään viranomaisen tehtäväksi, joten tästä tulisi sisällyttää tarvittavat toimivaltuussäännökset lakiin samalla kun lakiin lisätään toimituspassikoetta koskeva säännös.

Pykälän 3 momentin voimassa oleva 5 kohta siirtyisi uudeksi 6 kohdaksi.

61 §. *Valvontaohjelma.* Pykälän 1 momenttiin lisättäisiin, että valvontaviranomaisten tulee valvontaohjelmassaan ottaa huomioon myös alkoholijuomien toimitus. Valvonnallisesta näkökulmasta olisi tärkeää ottaa anniskelun ja vähittäismyynnin lisäksi myös toimitus valvontaohjelmaan mukaan, jotta tätä toimintaa voidaan ohjata ja valvoa yhdenmukaisesti.

62 §. *Tarkastus- ja tiedonsaantioikeus.* Pykälän 4 momentti muutettaisiin kokonaan. Uudessa 4 momentissa säädettäisiin viranomaisen oikeudesta tehdä alkoholijuomien koeostoja, jos se olisi tarpeellista alkoholijuoman toimitusta koskevan valvontatehtävän hoitamiseksi. Toimivaltaisella viranomaisella olisi myös oikeus hyödyntää täysi-ikäisiä vapaaehtoisia koeostojen suorittamisessa, jos viranomaisella olisi aiheutta olettaa, ettei alkoholijuoman toimitusluvan haltija tai sen lukuun toimiva alkoholijuoman toimittaja noudata laissa säädettyjä velvollisuuksiaan alkoholijuomien toimituksessa ja luovutuksessa.

Keskeinen osa alkoholijuomien vähittäismyynnin viranomaisvalvonnasta perustuu nykyisin ennalta ilmoittamattomiin tarkastuskäynteihin, joiden yhteydessä seurataan muun muassa, miten vähittäismyyntiluvanhaltijat täyttävät iän tarkistamista koskevan velvollisuutensa. Tällainen konkreettisten luovutustapahtumien valvonta ei olisi alkoholijuoman toimituksessa käytännössä mahdollista, koska viranomaisella ei olisi tietoa, milloin ja missä luovutukset tapahtuvat. Lisäksi suurin osa luovutuksista tapahtuisi todennäköisesti kotirauhan piirissä, jossa tarkastusten tekemiseen on lainsäädännössä asetettu erittäin korkea kynnyks. Ikärajavalvonnan turvaamiseksi alkoholivalvontaviranomaisille säädettäisiin oikeus tehdä tai teettää koeostoja sen selvittämiseksi, noudatetaanko alkoholijuomien toimituksissa alkoholilaissa säädettyjä luovutuskieltoja. Suomessa esimerkiksi kuitintarjoamisvelvollisuudesta käteiskaupassa annetun

lain (658/2013, jäljempänä kuittilaki) mukaan valvonnassa oikeus tehdä koeostoja on Verohallinnolla ja poliisilla sekä myös aluehallintovirastoilla alkoholijuomien anniskelupaikoissa. Samoin kuluttajansuojaviranomaisten eräistä toimivaltuuksista annetun lain (566/2020) perusteella kuluttaja-asiamiehellä on toimivalta tehdä koeostoja tietyissä tilanteissa sekä myös oikeus käyttää valehenkilöllisyyttä, jos se on välttämätöntä koeoston paljastumisen estämiseksi. Selkeyden vuoksi pykälässä säädettäisiin erikseen siitä, että toimivaltaisella viranomaisella on oikeus saada vähittäismyyntiluvanhaltijalta tieto, kuka on toimittanut alkoholijuomat koeoston yhteydessä.

Voimassa olevan pykälän 4 momentti siirtyisi pykälän 5 *momentiksi*. Sisällöllisesti momenttiin ei kuitenkaan tehtäisi muutoksia.

63 §. Tiedonsaantioikeus. Pykälän 1 *momenttiin* tehtäisiin tekninen muutos, sillä Työttömyysvakuutusrahasto on nykyisin Työllisyysrahasto, joten nimi muutettaisiin vastaamaan nykytilaa. Säännöksen perusteella valvontaviranomaisilla olisi oikeus saada samat tiedot kuin voimassa olevassa laissa, muun muassa rikosrekisteriote Oikeusrekisterikeskukselta.

Pykälään lisättäisiin uusi 2 *momentti*, jossa säädettäisiin valvontaviranomaisten oikeudesta saada maksutta ja salassapitosäännösten estämättä tietoja sakon täytäntöönpanosta annetun lain (672/2002) 46 §:ssä tarkoitetusta sakkorekisteristä. Tiedonsaantioikeus rajoittuisi tietoihin, jotka olisivat välttämättömiä luvanhakijan tai -haltijan yleisten luvan edellytysten selvittämistä varten tai seuraamusmaksutilanteissa kaksoisrangaistavuuden kiellon selvittämiseksi. Nykyään ongelmana on ollut, että valvontaviranomaiset eivät ole saaneet tietoja suoraan sakkorekisteristä, sillä tietojen luovuttamisesta ei ole säädetty erikseen lailla. Muutoksella nopeutettaisiin ja sujuvoitettaisiin luvan myöntämisprosessia sekä parannettaisiin tiedonsaantioikeutta seuraamuksia määrättäessä.

Sakkorekisterin tietojen käsittelyssä on kyse henkilötietojen käsittelystä ja siihen sovelletaan tietosuojasetusta. Pykälässä säädetty oikeus käsitellä henkilötietoja perustuisi tietosuojasetuksen 6 artiklan 1 kohdan c alakohtaan, eli käsittely olisi tarpeen rekisterinpitäjän lakisääteisen velvoitteen – eli luvanhakijan tai -haltijan luvansaannin edellytysten tarkastamisen – noudattamiseksi. Ehdotetusta muutoksesta säädettäisiin tietosuojasetuksen 6 artiklan 3 kohdan mukaisesti kansallisessa lainsäädännössä ja käsittelyn perustana olisi nimenomaisesti luvanhakijan tai -haltijan luvansaannin edellytysten arvioiminen.

71 §. Seuraamusmaksu. Pykälän 1 *momentissa* seuraamusmaksun yläraja nostettaisiin 20 000 euroon. Nykyinen 1000 euron maksimimäärä on käytännössä todettu varsin mitättömäksi summaksi. Joissain tapauksissa luvanhaltijalle saattaa olla taloudellisesti kannattavampaa rikkoa nykyisiä pykälässä määriteltyjä seikkoja, sillä taloudellisesti on järkevämpää ottaa nykyisen tasoinen seuraamusmaksu kuin korjata toimintaansa alkoholilain mukaisesti. Näin ollen nykyistä seuraamusmaksua olisi järkevää korottaa tuntuvasti, jotta sillä olisi samalla toimijoille myös jonkin asteista pelotevaikutusta noudattaa alkoholilain säännöksiä asianmukaisesti. Seuraamusmaksun määrän arvioinnissa tulisi kuitenkin nykyistä vastaavalla tavalla ottaa huomioon menettelyn laatu, vahingollisuus ja toistuvuus. Lisäksi seuraamusmaksun suuruutta arvioitaessa tulisi jatkossa ottaa huomioon myös luvanhaltijan taloudellinen asema.

Pykälän 1 *momenttiin* lisättäisiin myös uusi 8 kohta alkoholijuomien toimituksen seuraamusmaksun määräytymisperusteista. Toimitusluvanhaltija voisi saada seuraamusmaksun, mikäli tämä rikkoisi laissa säädettyjä velvollisuuksiansa, lupaehtojansa tai luvanhaltijan lukuun toimivien alkoholijuomien toimittajien osaamiseen liittyviä säännöksiä.

72 §. Luvan peruuttaminen. Pykälää muutettaisiin kokonaisuudessaan niin, että se rakentuisi jatkossakin seuraamusten asteittaiselle koventumiselle, jolloin luvan määräaikainen tai pysyvä peruuttaminen edellyttäisi pääsääntöisesti aiemmin määrättyä seuraamusta. Luvan peruuttamisen edellytyksiä kuitenkin osittain lievennettäisiin nykyisestä, jotta sääntely tukisi paremmin vaikuttavaa viranomaisvalvontaa. Pykälän rakennetta selkeytettäisiin siten, että määräaikaisesta ja pysyvästä peruuttamisesta säädettäisiin erillisissä momenteissa.

Pykälän *1 momentin* 1 kohdan mukaan luvan määräaikainen peruuttaminen voisi tulla kyseeseen silloin, jos toiminnanharjoittaja huomautuksen antamisen tai seuraamusmaksun määräämisen jälkeen jatkaisi 71 §:n 1 momentissa tarkoitettua velvollisuutensa rikkomista tai laiminlyöntiä. Jatkossa myös 71 §:n 1 momentin 7 kohdassa sekä uudessa 8 kohdassa säädettyjen velvollisuuksien rikkominen tai laiminlyönti voisi johtaa luvan määräaikaiseen peruuttamiseen pykälän 1 momentin 1 kohdan edellytysten täyttyessä. Pykälän 1 momentin 2 kohdan mukaan lupaviranomainen voisi peruuttaa luvan määräajaksi ilman aiemmin määrättyä seuraamusta silloin, jos toiminnanharjoittaja rikkoisi tai laiminlöisi tässä laissa säädettyä olennaista velvollisuuttaan. Olennaisen velvollisuuden rikkomisena voitaisiin pitää tapauskohtaisesti esimerkiksi alkoholijuoman myyntiä tai luovuttamista alle 18-vuotiaalle tai henkilölle, jonka päihtymys on selvästi havaittavissa. Näin voisi esimerkiksi silloin, jos henkilöpapereita ei ole tarkistettu ollenkaan nuorilta henkilöiltä. Jatkossakin pykälän *2 momentin* mukaan määräajan pituudesta määrättäessä otettaisiin huomioon erityisesti peruuttamisen perusteena olevan toiminnan vakavuus ja teko-olosuhteet.

Pykälän *3 momentin* 1 kohdan mukaan luvan pysyvä peruuttaminen voisi tulla kyseeseen silloin, jos toiminnanharjoittaja määräaikaisen luvan peruuttamisen jälkeen jatkaisi velvollisuutensa rikkomista tai laiminlyöntiä. Pykälän 3 momentin 2 kohta vastaisi sisällöltään voimassa olevaa sääntelyä ja tulisi jatkossakin sovellettavaksi vain poikkeuksellisissa tilanteissa. Pykälän 3 momentin 3 kohdan mukaan lupaviranomainen voisi peruuttaa luvan tai hyväksymisen pysyvästi, jos luvan tai hyväksymisen edellytykset eivät olisi voimassa. Peruuttamisen edellytyksenä ei enää jatkossa olisi määräajan asettaminen, sillä luvan tai hyväksymisen edellytyksissä olevaa puutetta ei aina ole mahdollista korjata määräajassa. Lupaviranomaisen olisi kuitenkin jatkossakin hallintolain mukaisesti kuultava luvan tai hyväksynnän haltijaa ennen luvan tai hyväksymisen pysyvää peruuttamista. Lupaviranomaisen tulisi peruuttaa lupa tai hyväksyminen pysyvästi, jos luvan tai hyväksymisen edellytyksissä oleva puute ei olisi korjaantunut kuulemisaikana.

72 a §. Luvan lopettaminen. Lakiin lisättäisiin selvyyden vuoksi uusi pykälä koskien luvan ja toiminnan lopettamista. Uudella jaottelulla korostettaisiin sitä, että toiminnan lopettamisessa ei ole kyse luvan peruuttamisesta, eikä toiminnan lopettamisesta aiheudu uuden luvan myöntämisen estävää 13 §:n 4 momentin 3 kohdan mukaista karenssia.

Pykälän *1 momentin* mukaan lupaviranomaisen olisi merkittävä rekisteriin tämän lain mukainen lupa tai hyväksyminen päättyneeksi, jos toiminnanharjoittaja olisi lopettanut toimintansa muutoin kuin tilapäisesti. Säännöstä sovellettaisiin lähtökohtaisesti vain silloin, kun toiminnanharjoittaja itse ilmoittaisi toimintansa lopettamisesta. Säännös kuitenkin mahdollistaisi voimassa olevasta laista poiketen myös viranomaisaloitteisen rekisterimerkinnän luvan tai hyväksymisen päättymisestä silloin, kun toiminnanharjoittaja olisi laiminlyönyt 11 §:ään lisättyä velvollisuutta ilmoittaa toiminnan lopettamisesta. Säännös olisi tarpeellinen esimerkiksi tilanteessa, jossa luvanhakija olisi hakemassa anniskelulupaa sellaiseen paikkaan, jossa toisella toimijalla olisi voimassa oleva anniskelulupa, mutta tämä toinen toimija olisi lopettanut toimintansa muutoin kuin tilapäisesti kyseisessä paikassa. Viranomaisaloitteinen luvan merkitseminen päättyneeksi edellyttäisi selvitystä, jonka mukaan toiminnanharjoittaja olisi lopettanut toimintansa muutoin kuin tilapäisesti esimerkiksi siten, että

toiminnanharjoittajalla ei enää olisi käyttöoikeutta toimipaikan tiloihin taikka toiminta olisi merkitty lopetetuksi muun viranomaisen elinkeinotoimintaa koskevaan rekisteriin. Jatkossa tällaisessa tilanteessa lupaviranomainen voisi luvanhaltijalle tehdyn kuulemisen jälkeen merkitä luvan päättyneeksi rekisteriin ja myöntää uudelle luvanhakijalle anniskeluluvan kyseiseen anniskelupaikkaan.

Voimassa olevassa laissa ei ole nykyisin säännöksiä siitä, miten toimitaan hyväksynnän haltijan tai määräaikaisen luvan haltijan mennessä konkurssiin taikka luvan tai hyväksynnän haltijana toimivan yksityisen elinkeinonharjoittajan kuollessa. Lakiin sisältyy ainoastaan säännös, jonka mukaan luvanhaltijan konkurssipesällä on oikeus jatkaa lupaa edellyttävää toimintaa enintään yhden vuoden ajan konkurssin alkamisesta. Pykälän 2 momentissa laajennettaisiin vastaava oikeus koskemaan myös luvanhaltijan kuolinpesää sekä hyväksynnän haltijan konkurssipesää tai kuolinpesää. Lisäksi säännöksessä täsmennettäisiin, kuinka pitkään toimintaa olisi mahdollista enintään jatkaa, jos lupa tai hyväksyntä olisi ollut voimassa määräaikaisena. Säännökseen lisättäisiin myös edellytys, jonka mukaan toiminnan jatkamisesta olisi ilmoitettava lupaviranomaiselle viipymättä konkurssiin asettamisen tai kuoleman jälkeen. Pääsääntöisesti voitaisiin edellyttää, että ilmoitus tulisi tehdä kuukauden kuluessa konkurssiin asettamisesta tai kuolemasta.

75 §. Aluehallintoviraston perimät maksut. Pykälän 2 momenttiin lisättäisiin uusi 3 kohta alkoholijuomien toimituksen valvontamaksusta. Valvontamaksu perittäisiin toimitusluvan haltijalta. Vastaavaa valvontamaksua peritään vähittäismyynti- ja anniskeluluvanhaltijalta. Pykälän 2 momentin 2 kohtaan tehtäisiin tekninen muutos uuden 3 kohdan lisäämisen johdosta.

84 §. Alkoholijuoman välittäminen ja luovuttaminen. Pykälään tehtäisiin täsmennys kielletyn välittämisen osalta. Pykälän mukaan alkoholijuomaa ei saisi välittää eikä luovuttaa palkkiota vastaan, ellei laissa toisin säädetäisi. Alkoholijuomien välittäminen ja luovuttaminen palkkiota vastaan ei olisi kiellettyä, mikäli kyseessä on alkoholilain mukainen toimitusluvanhaltijan harjoittama toimitus. Pykälän tarkoittama kielto ei koskisi tätä luvanvaraista toimintaa.

85 §. Kielto nauttia alkoholijuomia. Pykälän 1 momenttia täsmennettäisiin koskemaan yli 2,8 prosenttisia alkoholijuomia. Täsmennyksellä selkeytettäisiin nykytilannetta.

90 §. Rangaistussäännökset. Pykälän 5 momentin 1 kohta muutettaisiin siinä viitatus 37 §:ään ehdotettavien muutosten johdosta. Samalla alkoholirikkomuksena rangaistavien tekojen alaa täsmennettäisiin. Alkoholirikkomuksesta tuomittaisiin myös se, joka tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta rikkoisi 37 §:n 1–3 momentissa säädettyä vähittäismyynti-, toimitus- tai anniskelukiellon. Näin ollen, mikäli alkoholijuomien toimittaja luovuttaisi alkoholijuoman esimerkiksi alaikäiselle tai vahvasti päihtyneelle henkilölle, olisi tämä rangaistava teko ehdotettavassa 90 §:ssä tarkoitettulla tavalla. Voimassa olevassa pykälässä alkoholijuoman myyminen tai muu luovuttaminen vähittäismyyntissä ja anniskelussa esimerkiksi alaikäiselle tai vahvasti päihtyneelle on jo kriminalisoitu, joten kriminalisoinnin ulottaminen myös toimitustoiminnassa tapahtuvaan alkoholijuoman luovuttamiseen olisi perusteltua.

Pykälän 5 momentin 2 kohta muutettaisiin siinä viitatus 38 §:ään ehdotettavien muutosten johdosta. Voimassa olevan lain 38 §:ssä tarkoitettu vastaava hoitaja tai muu tehtävään nimetty henkilö muutettaisiin ehdotettavan 38 §:n mukaisesti luvanhaltijan edustajaksi. Näin ollen alkoholirikkomuksesta tuomittaisiin myös se, joka 90 §:n 5 momentin 2 kohdan mukaan tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta vähittäismyynti- tai anniskeluluvan haltijana taikka 38 §:ssä tarkoitettuna luvanhaltijan edustajana rikkoisi 35 tai 36 §:ssä säädettyä vähittäismyyntipaikan ja anniskelupaikan järjestyksen valvontaa koskevaa velvoitetta.

Edellä pykälän 5 momentin 1 ja 2 kohdassa tarkoitettujen alkoholilaissa sakkorangaistuksella sanktioitujen alkoholirikkomusten lisäksi rikoslain (39/1889) 50 a luvussa säädetään alkoholirikoksista. Voimassa olevan rikoslain 50 a luvun 1 pykälän 1 momentin 3 kohdan mukaan joka alkoholilain tai sen nojalla annetun säännöksen vastaisesti myy, välittää tai muutoin toiselle luovuttaa alkoholijuomaa tai väkiviinaa, on tuomittava alkoholirikoksesta sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi. Kyseinen rikoslain säännös voisi tulla sovellettavaksi alkoholijuomien toimituksiin liittyvissä luovutustilanteissa.

Liite. Liitteeseen lisättäisiin uusi *6 a kohta*, joka koskisi alkoholijuomien toimituksen valvontamaksua ja sen määräytymistä. Liitteen 6 a-kohdan mukaan aluehallintovirasto perisi toistaiseksi voimassa olevien alkoholijuomien toimituslupien haltijoilta vuotuisen valvontamaksun. Valvontamaksukausi olisi kalenterivuosi. Maksu muodostuisi kiinteästä perusmaksusta ja toiminnan laajuudesta riippuvasta lisämaksusta siten, että luvanhaltijakohtainen perusmaksu olisi 100 euroa.

Toiminnan laajuudesta riippuvan lisämaksun suuruus määräytyisi valvontamaksukauden aikana lupaviranomaiselle vuosittain raportoitujen alkoholijuomien toimitusmäärien perusteella. Yhdellä toimituksella tarkoitetaan yhteen tilaukseen perustuvaa toimitusta. Toimitukseksi lasketaan myös sellainen toimitus, jossa alkoholijuomia ei ole voitu luovuttaa esimerkiksi 37 §:ssä säädetyn toimituskiellon vuoksi. Merkitystä ei olisi sillä, kuinka monta alkoholijuomaa toimituksen yhteydessä on kerralla luovutettu, vaan valvontamaksu määräytyisi tehtyjen toimitusten määrän perusteella. Toimitusmääräkohtainen valvontamaksu olisi perusmaksun lisäksi 0,10 euroa toimitukselta vuodessa 1 000 kuljetuksen ylittävältä osalta. Edellä mainituin perustein määrätty valvontamaksu pyöristettäisiin alaspäin lähimpään kymmeneen euroon.

Luvanhaltija olisi velvollinen ilmoittamaan lupaviranomaiselle tekemiensä toimitusten kokonaismäärän vuosittain. Mikäli luvanhaltija ei tekisi ilmoitusta määräajassa, lupaviranomaisella olisi oikeus velvoittaa luvanhaltija 70 §:ssä säädetyn uhkasakon uhalla ilmoittamaan toimitusten kokonaismäärä. Lupaviranomaisen olisi kuitenkin esitettävä luvanhaltijalle muistutus ja annettava kohtuullinen aika edellä mainittujen tietojen ilmoittamiseksi ennen uhkasakon asettamista. 80 §:n mukaiset oikeussuojakeinot koskisivat myös toimituksen valvontamaksua, eli valvontamaksuun saa vaatia oikaisua maksun määränneeltä viranomaiselta, ja oikaisuvaatimukseen annettuun päätökseen saa hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen. Alkoholilain 80 §:n 4 momentin mukaisesti valvontamaksu on oikaisuvaatimuksesta ja muutoksenhausta huolimatta suoritettava säädettyssä ajassa.

Liitteen 7 kohtaan ehdotetaan lisättäväksi uusi säännös toimituksen valvontamaksujen perimisestä. Maksut laskutettaisiin jälkikäteen viimeistään 30.4. siten, että määräin perustuva laskenta-aika on edellinen kalenterivuosi.

8 Lakia alemman asteinen sääntely

Ehdotetun lain 11 pykälään lisättäisiin uusi 4 momentti, joka koskisi valtioneuvostolle osoitettua asetuksenantovaltuutta tarkempien säännösten antamiseksi 11 §:ssä tarkoitettujen toiminnan muutosten johdosta tehtävän hakemuksen tai ilmoituksen sisällöstä. Alkoholilain täytäntöönpanosta annetun valtioneuvoston asetuksen (151/2018) 13 §:ssä säädetään jo luvan muuttamista koskevan hakemuksen sisällöstä, mutta voimassa olevasta laista on puuttunut tätä koskeva asetuksenantovaltuus. Nyt ehdotettavan lain sisältämien muutosten johdosta valtioneuvoston asetukseen tehtäisiin tarvittavat muutokset muutosasetuksella. Lisäksi alkoholilain nojalla annettuun sosiaali- ja terveysministeriön asetukseen alkoholilain valvonnasta (158/2018) valmistellaan tarvittavia muutoksia muutosasetuksella. Kyseisten muutosasetusten on tarkoitus tulla voimaan yhtä aikaa lakiehdotuksen kanssa.

Voimassa olevan lain 45 §:n 3 momentissa tarkoitetun asetuksenantovaltuuden sanamuotoa ehdotetaan muutettavaksi siten, että kyseisessä pykälässä tarkoitetusta alkoholijuomien määrän rajoittamisesta voidaan antaa tarkempia säännöksiä valtioneuvoston asetuksella. Asetuksenantovaltuus erotettaisiin samalla omaksi 4 momentikseen. Voimassa olevan lain sanamuodon perusteella alkoholijuomien määrän rajoittamisesta säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella, mutta voimassa olevassa valtioneuvoston asetuksessa ei ole säännöksiä koskien alkoholijuomien määrän rajoittamista. Valmisteilla olevassa valtioneuvoston muutosasetuksessa ei myöskään säädettäisi alkoholijuomien määrän rajoittamisesta, mutta lakiin tehtävällä asetuksenantovaltuutta koskevalla muutoksella mahdollistettaisiin tarkempien säännösten antaminen valtioneuvoston asetuksella tarvittaessa.

9 Voimaantulo

Ehdotetaan, että laki tulisi voimaan 1.1.2025. Ehdotetaan, että lain 2 §:n 1 ja 2 momentti, 3 § §:n 1 momentin 11, 17 ja 18 kohta, 4 §:n 1 momentti, 5 §:n 1 momentti, 7, 12, 17 ja 17 a §:ä, 28 §:n 3 momentti, 35,35 a, 37 ja 38 §, 39 §:n 3 momentti, 40, 42 a §, 62 §:n 4 momentti, 75 §:n 2 momentti, 84 §, 90 §:n 5 momentti ja liitteen 6 a kohta tulevat kuitenkin voimaan viiden kuukauden kuluttua lain voimaantulosta.

Voimaantulon porrastaminen olisi perusteltu, jotta lupa- ja valvontaviranomaisilla olisi riittävä aika laatia prosessit ja tietojärjestelmämuutokset, joita uusi alkoholilakiin otettava lupamuoto edellyttäisi. Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto Valviralla tulisi myös olla riittävästi aikaa laatia ehdotettuun toimituspassikoulutukseen tarvittava materiaali suomen, ruotsin ja englannin kielellä. Samoin porrastaminen olisi tarpeellinen, jotta niillä oppilaitoksilla, jotka aikoisivat järjestää toimituspassikoulutuksia ja -kokeita, olisi mahdollisuus suunnitella ja organisoida koulutusten ja kokeiden järjestäminen asianmukaisella tavalla. Porrastaminen olisi perusteltua säätää myös, jotta alkoholijuomien toimitustoimintaa harjoittavalla henkilöstöllä olisi tosiasiallisesti mahdollisuus hankkia ehdotetun lain edellyttämä toimituspassikoulutus ennen kuin toimintaa käynnistettäisiin.

Voimaantulon porrastaminen olisi perusteltua myös siksi, että ehdotetun muutoksen myötä alkoholiyhtiö Alko Oy:n tulisi hakea alkoholijuomien toimituslupaa yritystoimituksiin yritysosoitteisiin. Voimassa olevan lainsäädännön mukaan tämä on Alko Oy:lle mahdollista ilman erillistä alkoholijuomien toimituslupaa. Alko Oy:n yritystoimitukset yritysosoitteisiin on toisin sanoen toteutettu voimassa olevan lain pykälällä, joka kumottaisiin nyt uuden lupamuodon myötä tarpeettomana. Jos kumottavaa sääntelyä ei porrastettaisi, ei Alko Oy:llä olisi enää mahdollista ilman alkoholijuomien toimituslupaa ja henkilöstön toimituspasseja kuljettaa alkoholijuomia yrityksiin. Tämä voisi hankaloittaa Alko Oy:n toiminnan lisäksi myös toimintaa niissä yrityksissä, jotka voimassa olevan lain mukaisesti ovat voineen tilata alkoholijuomia Alko Oy:stä kuljetettuna ja toimitettuna yritysosoitteisiin.

10 Toimeenpano ja seuranta

Uudistuksen taloudellisia sekä sosiaali- ja terveysvaikutuksia seurataan yhteistyössä Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen, Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston, aluehallintovirastojen ja Kilpailu- ja kuluttajaviraston kanssa. Virastojen lisäresursointitarvetta ja valvontamaksujen tasoa on tarpeen tarkastella muutoksen voimaan tulon jälkeen huomioiden toimitusluvanhaltijoiden lopullinen lukumäärä ja saadut kokemukset valvontatyön käytännön toteuttamisesta.

Hallitusohjelmassa on sovittu, että puoliväliriiheen mennessä tehdään sosiaali- ja terveysministeriön ja työ- ja elinkeinoministeriön yhteistyössä selvitys 15 prosentin vahvuisten viinien myynnin vapauttamisesta.

11 Suhde muihin esityksiin

Esitys liittyy valtion vuoden 2025 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä. Esityksen mukaisiin uusiin tehtäviin esitetään lisämäärärahoja Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastolle. Esityksellä olisi näin vaikutuksia Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto Valviran toimintamenomomentille (mom. 33.02.05).

12 Suhde perustuslakiin ja säätämisjärjestys

12.1 Yleistä

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi alkoholijuomien toimituksesta kotimaan vähittäismyynnistä tai alkoholiyhtiöstä suoraan ostajalle tai muulle vastaanottajalle ostajan ilmoittamaan osoitteeseen. Esityksen mukaisesti alkoholijuoman toimittaminen edellyttäisi alkoholijuoman toimituslupan, jonka tarkoituksena on varmistaa alkoholijuomien toimitusten lainmukaisuus sekä varmistaa myös toimitusten tehokas viranomaisvalvonta. Ehdotettavan sääntelyn tarkoituksena on uudistaa alkoholipolitiikkaa vastuullisesti eurooppalaiseen suuntaan ja jatkaa vuonna 2018 tehtyä alkoholilain kokonaisuudistusta. Hallituksen tavoitteena on reilun ja avoimen kilpailun edistäminen. Ehdotettavalla sääntelyllä tavoitellaan siten myös nykyistä sääntelyä vapaampaa alkoholielinkeinonharjoittamisen oikeutta kuitenkin siten, että myös alkoholilain tarkoituksen ja tavoitteiden toteutuminen turvattaisiin edelleen asianmukaisesti.

Ehdotettavat muutokset kytkeytyvät perustuslain 19 §:n 3 momenttiin, jonka mukaan julkisen vallan on, sen mukaan kuin lailla tarkemmin säädetään, edistettävä väestön terveyttä. Velvoite väestön terveyden edistämiseen viittaa säännöksen perustelujen mukaan yhtäältä sosiaali- ja terveydenhuollon ehkäisevään toimintaan ja toisaalta yhteiskunnan olosuhteiden kehittämiseen julkisen vallan eri toimintaloikoilla yleisesti väestön terveyttä edistävään suuntaan. Ehdotettavalla sääntelyllä on liittynyt myös perustuslain 19 §:n 3 momentin jälkimmäisessä virkkeessä mainittuun julkisen vallan velvollisuuteen tukea perheen ja muiden lapsen huolenpidosta vastaavien mahdollisuuksia turvata lapsen hyvinvointi ja yksilöllinen kasvu. Lisäksi esitystä on tarpeen tarkastella suhteessa perustuslain 10 §:n 1 momentissa säädettyyn yksityiselämän – erityisesti henkilötietojen – suojaan sekä perustuslain 18 §:n 1 momentissa säädettyyn oikeuteen työhön ja elinkeinonvapauteen. Ehdotettavia muutoksia tulee tarkastella myös suhteessa perustuslain 22 §:ssä säädettyyn julkisen vallan velvollisuuteen turvata perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutuminen.

12.2 Yksityiselämän ja henkilötietojen suoja

Lakiehdotus on merkityksellinen perustuslain 10 §:ssä säädetyn yksityiselämän ja henkilötietojen suojan kannalta. Ehdotettu sääntely on merkityksellistä myös EU:n perusoikeuskirjan kannalta. EU:n perusoikeuskirjan 7 artiklassa turvataan yksityiselämän suoja ja 8 artiklassa jokaisen oikeus henkilötietojensa suojaan. Artiklan mukaan henkilötietojen käsittelyn on oltava asianmukaista ja sen on tapahduttava tiettyä tarkoitusta varten ja asianomaisen henkilön suostumuksella tai muun laissa säädetyn oikeuttavan perusteen nojalla. EU:n tuomioistuimen antamat tuomiot määrittävät näiltä osin yksityiselämän ja henkilötietojen suojan keskeistä sisältöä. Samoin Euroopan ihmisoikeussopimuksen yksityiselämän suoja koskevan 8 artiklan on Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytännössä katsottu kattavan myös henkilötietojen suojan.

Perustuslakivaliokunnan mukaan yleisen tietosuoja-asetuksen yksityiskohtainen sääntely, jota tulkitaan ja sovelletaan EU:n perusoikeuskirjassa turvattujen oikeuksien mukaisesti, muodostaa yleensä riittävän säännöspohjan myös perustuslain 10 §:ssä turvattun yksityiselämän ja henkilötietojen suojan kannalta. Valiokunnan käsityksen mukaan yleisen tietosuoja-asetuksen sääntely vastaa asianmukaisesti tulkittuna ja sovellettuna myös Euroopan ihmisoikeussopimuksen mukaan määräytyvää henkilötietojen suojan tasoa. Näin ollen erityislainsäädäntöön ei ole yleisen tietosuoja-asetuksen soveltamisalalla enää valtiosääntöisistä syistä välttämätöntä sisällyttää kattavaa ja yksityiskohtaista sääntelyä henkilötietojen käsittelystä. Perustuslakivaliokunnan mielestä henkilötietojen suoja tulee jatkossa turvata ensisijaisesti yleisen tietosuoja-asetuksen ja säädettävän kansallisen yleislainsäädännön nojalla (PeVL 14/2018 vp, s. 4). Perustuslakivaliokunta katsoo myös, että sääntelyn selkeyden vuoksi kansallisen erityislainsäädännön säätämiseen tulee jatkossa suhtautua pidättyvästi ja rajata sellainen säätäminen vain välttämättömään tietosuoja-asetuksen antaman kansallisen liikkumavaran puitteissa. Erityislainsäädännön tarpeellisuutta on arvioitava myös yleisen tietosuoja-asetuksen edellyttämän riskiperustaisen lähestymistavan mukaisesti kiinnittämällä huomiota tietojen käsittelyn aiheuttamiin uhkiin ja riskeihin. Mitä korkeampi riski käsittelystä aiheutuu luonnollisen henkilön oikeuksille ja vapauksille, sitä perustellumpaa on yksityiskohtaisempi sääntely. Tällä seikalla on erityistä merkitystä arkaluonteisten tietojen käsittelyn osalta (PeVL 14/2018 vp, s. 5).

Lakiehdotuksen mukaan alkoholijuoman ostajan tulee juomaa verkkokaupasta tilatessaan todistaa ikänsä vahvan sähköisen tunnistautumisen avulla. Tämä edellyttää, että myyjälle välittyy tieto ostajan henkilöllisyydestä siten, että myyjä voi varmistua ostajan iästä. Tämä tarkoittaa, että myyjän tulee varmistaa sähköisen tunnistautumisen avulla ostajan henkilötunnus, jotta myyjä voi varmistua siitä, että hän voi alkoholilain mukaan myydä alkoholijuoman ko. henkilölle. Alkoholilain mukaan alkoholijuomien myyminen ja muutoin luovuttaminen alle 18-vuotiaalle on kielletty ja väkevän alkoholijuoman myyminen tai muutoin luovuttaminen alle 20-vuotiaalle on kielletty. Rangaistus alkoholirikoksesta säädetään rikoslain 50 a luvun 1–3 §:ssä ja sen mukaan esimerkiksi alkoholijuoman myyminen ja luovuttaminen alaikäiselle on säädetty rangaistavaksi sakon tai vankeuden uhalla. Näin ollen, alkoholijuoman oston tapahtuessa verkon välityksellä on perusteltua, että alkoholijuoman myyjällä on myös tällöin velvollisuus varmistua ostajan iästä – ja toisaalta laissa säädetty oikeus käsitellä tähän tarvittavaa henkilötietoa, eli henkilötunnusta.

Lakiehdotuksessa säädettäisiin lisäksi alkoholijuoman kuljettajan, eli alkoholijuoman luovuttajan, velvollisuudesta tarkastaa todennettavasti alkoholijuoman vastaanottajan ikä ennen kuin hän luovuttaa alkoholijuoman henkilölle. Tämä ei poikkea siitä, miten alkoholin vähittäismyynnissä tai anniskelussakin toimitaan ja ehdotus noudattaa tältä osin alkoholilain systematiikkaa. Sääntelyllä pyritään osaltaan varmistamaan tehokas alkoholijuomien ikärajavalvonta ja siten myös suojaamaan lapsia ja nuoria alkoholin haitallisilta vaikutuksilta. Sääntely on siten oikeasuhtaista, välttämätöntä ja myös tehokasta sen taustalla vaikuttavan tavoitteen turvaamiseksi.

Lakiehdotuksen mukaan lain 63 §:ään lisättäisiin uusi 2 momentti, jonka mukaan viranomaisella olisi oikeus saada maksutta ja salassapitosäännösten estämättä tietoja sakon täytäntöönpanosta annetun lain 46 §:ssä tarkoitetusta sakkorekisteristä. Sääntely liittyy perustuslain 10 §:ssä turvattuun yksityiselämän suojaan, jonka lähtökohtana on yksilön oikeus elää omaa elämäänsä ilman viranomaisten ja ulkopuolisten tahojen mielivaltaista tai aiheetonta puuttumista siihen.³⁴ Yksityiselämän suojan kannalta merkityksellisenä on pidetty muun muassa viranomaisen

³⁴ Kts. HE 309/1993 vp, s. 52/II, PeVL 36/2002 vp, s. 5/II, PeVL 9/2004 vp, s. 5/II.

oikeudesta saada henkilötietoja samoin kuin henkilön velvollisuudesta antaa itseään koskevia tietoja viranomaiselle.

Perustuslakivaliokunta on todennut, että sellaisessa tietojensaantioikeudessa, joka menee tietoja koskevien salassapitosäännösten edelle, on viime kädessä kysymys siitä, että tietoihin oikeutettu viranomainen omine tarpeineen syrjäyttää ne perusteet ja intressit, joita tietoihin liittyvällä salassapitovelvollisuudella suojataan. Mitä täydellisemmin tietojensaantioikeus kytketään säännöksissä asiallisiin edellytyksiin, sitä todennäköisemmin yksittäistä tietojensaantipyyntöä joudutaan käytännössä perustelemaan.³⁵ Arvioidessaan tietojen saamista ja luovuttamista koskevaa sääntelyä perustuslain 10 §:n 1 momentissa säädetyn yksityiselämän ja henkilötietojen suojan kannalta perustuslakivaliokunta on kiinnittänyt huomiota muun muassa siihen, mihin ja ketä koskeviin tietoihin tiedonsaantioikeus ulottuu ja miten tietojensaantioikeus sidotaan tietojen välttämättömyyteen. Tällöin tietojensaanti- ja luovuttamismahdollisuus on voinut liittyä jonkin tarkoituksen kannalta ”tarpeellisiin tietoihin”, jos tarkoitetut tietosisällöt on pyritty luettelemaan laissa tyhjentävästi. Jos taas tietosisältöjä ei ole samalla tavoin luetteloitua, sääntelyyn on pitänyt sisällyttää vaatimus ”tietojen välttämättömyydestä” jonkin tarkoituksen kannalta. Perustuslakivaliokunnan mielestä erottelua puoltavat seikat saavat erityisen painoarvon säädettäessä viranomaisen oikeudesta saada tai luovuttaa tietoja salassapitosäännösten estämättä sähköisessä toimintaympäristössä.³⁶ Toisaalta perustuslakivaliokunta on lausunnossaan todennut myös, että toiminnan rekisteröiminen ilman ennakkollista varmistumista siitä, että toiminta täyttäisi sille laissa säädetty edellytykset, ei ole täysin ongelmaton.³⁷

Perustuslakivaliokunnan mukaan lähtökohtaisesti yleisen tietosuojasetuksen yksityiskohtainen sääntely, jota tulkitaan ja sovelletaan EU:n perusoikeuskirjassa turvattujen oikeuksien mukaisesti, muodostaa yleensä riittävän säännöspohjan myös perustuslain 10 §:ssä turvatun yksityiselämän ja henkilötietojen suojan kannalta.

Nyt ehdotetussa muutoksessa valvontaviranomaisen oikeus saada tietoja sakkorekisteristä rajoittuisi niihin tietoihin, jotka olisivat välttämättömiä joko alkoholilaissa säädettyjen luvansaannin edellytysten arvioimiseksi taikka arvioitaessa sitä, ettei rekisteröidylle aseteta seuraamusmaksua tilanteessa, jossa hänelle olisi jo samasta teosta aiheutunut sakkorangaistus. Sääntelyllä suojattaisiin näin ollen yhtäältä yhteiskunnallisia intressejä siten, ettei alkoholilaissa tarkoitettuja lupia myönnettäisi sellaiseen toimintaan, joka ei täyttäisi laissa säädettyjä vaatimuksia ja toisaalta sääntelyllä suojattaisiin myös rekisteröityä itseään siten, ettei häneen kohdistuisi samasta teosta kaksinkertaista rangaistusta. Sakon täytäntöönpanosta annetun lain mukaisesti sakkorekisterin tietoja ei saa luovuttaa enää sen jälkeen, kun kolme vuotta on kulunut lainvoimaisen tuomion tai muun lopullisen viranomaisratkaisun julistamisesta tai antamisesta. Valvontaviranomainen ei näin ollen voisi saada tietoja sellaisista sakkorangaistuksista, joiden määräytymisestä olisi kulunut enemmän kuin kolme vuotta. Valvontaviranomaisen tulisi myös tietoja pyytäessään perustella, miksi kyseiset tiedot olisivat nimenomaisesti välttämättömiä luvansaannin edellytysten arvioimiseksi tai kaksoisrangaistavuuden kiellon selvittämiseksi. Valvontaviranomainen ei myöskään alkoholilain 66 §:ssä säädetyn perusteella voi tallentaa sakkorekisteristä saamia tietoja alkoholielinkeinorekisteriin. Näin ollen valvontaviranomainen ei säilyttäisi itsellään sakkorekisterin tietoja pidempään, kuin luvan

³⁵ Kts. PeVL 62/2010 vp, s. 3-4, PeVL 42/2010 vp, s. 3.

³⁶ Kts. PeVL 12/2019 vp, s. 4 ja PeVL 73/2018 vp, s. 8-10.

³⁷ Kts. PeVL 26/2017 vp, s. 67.

saannin edellytysten arvioimiseksi tai kaksoisrangaistavuuden kiellon selvittämiseksi olisi välttämätöntä.

Tiedonsaantioikeus olisi tarkkarajaisesti rajoitettu vain niihin tietoihin, jotka olisivat valvontaviranomaiselle välttämättömiä luvanhakijan tai -haltijan yleisten luvan edellytysten selvittämistä varten tai seuraamusmaksutilanteissa kaksoisrangaistavuuden kiellon selvittämiseksi. Voimassa olevan alkoholilain 13 §:n mukaan luvan saannin yleisenä edellytyksenä on, että hakija tunnetaan luotettavaksi ja hän on henkilökohtaisilta ominaisuuksiltaan tehtävään sopiva, ja että mahdollisesti hakijana tai luvanhaltijana olevan oikeushenkilön hallintoelimiin kuuluvat henkilöt ja toimitusjohtaja sekä avoimessa yhtiössä yhtiömiehet ja kommandiittiyhtiössä vastuunalaiset yhtiömiehet täyttävät myös tämän edellytyksen.

Luvan saannin edellytysten arvioiminen on viranomaisen lakisääteinen tehtävä ja niiden selvittämiseksi viranomaisella tulee olla mahdollisuus saada tietoja myös sakkorekisteristä. Luvan saannin edellytysten arvioiminen liittyy suurelta osin siihen, että viranomainen voi varmistaa ennakkollisesti ja myös toiminnan aikaisen valvonnan avulla toiminnan asianmukaisuuden sekä lainmukaisuuden ja suojata näin myös sääntelyn taustalla vaikuttavia yhteiskunnallisia intressejä, kuten lupahallinnon ja valvonnan toimin ehkäistä alkoholista käyttäjilleen, muille ihmisille ja koko yhteiskunnalle aiheuttamia haittoja. Alkoholilaissa tarkoitettu lupa- ja valvontaviranomainen ei myöskään voisi luovuttaa sakkorekisteristä saamia tietoja muille. Perustuslakivaliokunta on lausuntokäytännössään katsonut, että myös salassapitosäännöksillä suojataan yksityiselämän suojaa.³⁸ Sääntelyä on näin ollen pidettävä välttämättömänä oikeasuhtaisena sekä tehokkaana sen taustalla vaikuttavan tavoitteen saavuttamiseksi. Edellä mainitun perusteella esitystä ei voida pitää yksityisyydensuojan tai henkilötietojen perustuslainsuojan kannalta ongelmallisena.

12.3 Oikeus työhön ja elinkeinonvapaus

Alkoholijuomien toimituslupa olisi uusi lupamuoto ja muodostaisi siten uuden poikkeuksen pääsääntönä olevaan elinkeinonvapauteen. Perustuslain 18 §:n 1 momentin mukaan jokaisella on oikeus lain mukaan hankkia toimeentulonsa valitsemallaan työllä, ammatilla tai elinkeinolla. Vaikka perustuslakivaliokunta on käytännössään pitänyt elinkeinovapautta pääsääntönä, se on pitänyt alkoholiin liittyvän elinkeinonharjoittamisen eri muotojen luvanvaraistamista hyväksyttävänä muun muassa alkoholin käyttöön liittyvien terveyshaittojen pienentämiseksi ja sen käytöstä aiheutuvien sosiaalisten haittojen vähentämiseksi. Sama koskee myös yksinoikeutta koskevaa sääntelyä (ks. PeVL 48/2017 vp).

Elinkeinonvapaus sisältyy myös EU:n perusoikeuskirjaan, jonka 16 artiklan mukaan elinkeinonvapaus tunnustetaan unionin oikeuden sekä kansallisten lainsäädäntöjen ja käytäntöjen mukaisesti. Perusoikeuskirjan 15 artiklassa on turvattu oikeus harjoittaa vapaasti valitsemaansa tai hyväksymäänsä ammattia.

Perusoikeuskirjan 52 artiklan mukaan siinä tunnustettujen oikeuksien ja vapauksien käyttämistä voidaan rajoittaa ainoastaan lailla sekä kyseisten oikeuksien ja vapauksien keskeistä sisältöä kunnioittaen. Suhteellisuusperiaatteen mukaisesti rajoituksia voidaan säätää ainoastaan, jos ne ovat välttämättömiä ja vastaavat tosiasiallisesti unionin tunnustamia yleisen edun mukaisia

³⁸ Kts. esim. PeVL 39/2009 vp, s. 3, PeVL 40/2005 vp, s. 2.

tavoitteita tai tarvetta suojella muiden henkilöiden oikeuksia ja vapauksia. EU:n oikeuden soveltamisalalla oleva kansallinen laki ei saa olla ristiriidassa EU:n perusoikeuskirjan määräysten kanssa. Lainvalmistelussa on näin ollen otettava EU:n perusoikeudet huomioon siltä osin kuin asian, josta valmistellaan kansallista lainsäädäntöä, voidaan katsoa kuuluvan EU:n oikeuden soveltamisalan piiriin. Esimerkiksi tapauksessa C198/14 Visnapuu EU:n tuomioistuin tutki ja sovelsi nimenomaan alkoholilaissa säädettyjen lupajärjestelmää ja Alkon yksinoikeutta koskevia säännöksiä.

Perustuslakivaliokunta on lausuntokäytännössään pitänyt elinkeinovapautta pääsääntönä, mutta katsonut elinkeinotoiminnan luvanvaraistamisen olevan poikkeuksellisesti mahdollista. Luvanvaraisuudesta on kuitenkin aina säädettävä lailla, jonka on täytettävä perusoikeutta rajoittavalta lailta vaadittavat täsmällisyyden ja tarkkarajaisuuden vaatimukset. Sääntelyn sisällön osalta valiokunta on pitänyt tärkeänä, että säännökset luvan edellytyksistä ja pysyvyydestä antavat riittävän ennustettavuuden viranomaistoimista. Tältä kannalta merkitystä on muun muassa sillä, missä määrin viranomaisten toimivaltuudet määräytyvät niin sanotun sidotun harkinnan tai tarkoituksenmukaisuusharkinnan mukaisesti. Lisäksi viranomaisen toimivallan liittyy toimilupaan ehtoja tulee perustua riittävän täsmällisiin lain säännöksiin (ks. esim. PeVL 32/2010 vp).

Alkoholijuomien toimitustoiminnan harjoittaminen olisi vähittäismyyntiä ja anniskelua vastaavalla tavalla luvanvaraista. Kyse on elinkeinovapauden näkökulmasta sellaisesta erityislaatuudesta taloudellisesta toiminnasta, jonka luvanvaraistamista on pidettävä hyväksyttävänä väestön terveyden turvaamiseksi ja sosiaalisten haittojen vähentämiseksi. Lupa tarvittaisiin alkoholijuomien kuljettamiseen ja luovuttamiseen vähittäismyyntiltä ostajalle. Lupa tulisi myöntää, jos hakijaan liittyvät ja toiminnan harjoittamiseen ja sen valvontaan tarvittavat edellytykset täyttyisivät. Hakijaan liittyvät vaatimukset liittyisivät erityisesti luotettavuuteen ja taloudellisiin edellytyksiin, jotka vaikuttavat osaltaan hakijan kykyyn noudattaa alkoholilain säännöksiä. Lisäksi lupaviranomainen voisi tarkoin laissa säädetyn edellytyksin asettaa välttämättömiä lupaehtoja esimerkiksi erilaisten turvallisuusriskien ehkäisemiseksi ja toiminnan asianmukaisuuden varmistamiseksi.

Perustuslakivaliokunta on elinkeinotoiminnan sääntelyn yhteydessä pitänyt luvan peruuttamista vaikutuksiltaan jyrkempänä kuin haetun luvan epäämistä. Sen vuoksi valiokunta on katsonut sääntelyn oikeasuhtaisuuden kannalta välttämättömäksi sitoa luvan peruuttamismahdollisuus vakaviin tai olennaisiin rikkomuksiin tai laiminlyönteihin sekä siihen, että luvanhaltijalle mahdollisesti annetut huomautukset tai varoitukset eivät ole johtaneet toiminnassa esiintyneiden puutteiden korjaamiseen (ks. esim. PeVL 13/2014 vp).

Esityksen 72 §:n mukaan lupaviranomainen voisi peruuttaa alkoholilain mukaisen luvan määräajaksi tai pysyvästi, jos luvanhaltija lupaviranomaisen huomautuksesta tai seuraamusmaksusta huolimatta jatkaa velvollisuuksiensa rikkomista tai laiminlyöntiä. Pysyvästi lupa voitaisiin peruuttaa, jos velvollisuuksien rikkominen on jatkunut seuraamusmaksun jälkeen ja lain rikkominen olisi tahallista ja kokonaisuutena arvostellen törkeää. Lupa voitaisiin peruuttaa ilman huomautusta tai seuraamusmaksua vain poikkeuksellisissa tilanteissa. Lupa tulisi peruuttaa myös, jos luvan saamisen edellytykset eivät olisi enää voimassa. Ehdotetussa säännöksessä on pidetty lähtökohtana perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännössään edellyttämiä vaatimuksia.

Alkoholilain säännösten valvonta perustuu kattavaan lupajärjestelmään. Käytännössä lupajärjestelmällä varmistetaan, että alkoholielinkeinossa toimivat elinkeinonharjoittajat kykenevät vastaamaan velvoitteistaan, heidät tavoitetaan valvonnalla ja lain vastaiseen toimintaan voidaan tehokkaasti puuttua. Alkoholilain tarkoituksena on vähentää

alkoholipitoisten aineiden kulutusta rajoittamalla ja valvomalla niihin liittyvää elinkeinotoimintaa, jotta alkoholin käyttäjilleen, muille ihmisille ja koko yhteiskunnalle aiheuttamien haittoja voitaisiin ehkäistä. Ehdotettava sääntely toteuttaa siten myös alkoholilain tarkoitusta oikeasuhtaisella ja tehokkaalla tavalla.

Toisaalta lakiehdotus myös osaltaan purkaa alkoholielinkeinotoiminnan rajoituksia, sillä lakiehdotuksen mukaan jatkossa olisi mahdollista toimittaa alkoholijuomia myös kotimaan vähittäismyynnistä ostajalle. Voimassa olevan lain mukaan tällainen ei ole mahdollista. Ehdotettava sääntely siis laajentaisi osin elinkeinonharjoittamisen oikeutta ja toisaalta myös oikeutta työhön, sillä se mahdollistaisi uudenlaisen alkoholielinkeinotoiminnan aloittamisen – joka kuitenkin edellä kuvatulla tavalla edellyttäisi alkoholijuomien toimituslupaa toiminnan asianmukaisuuden ja tehokkaan viranomaisvalvonnan varmistamiseksi. Perustuslakivaliokunta on viimeisintä alkoholilain muutosta koskevassa lausunnossaan PeVL 10/2024 vp katsonut, että tuolloin käsiteltävänä olleen lakiehdotuksen arvioinnin kannalta keskeistä oli, ettei kyse ollut uudesta rajoituksesta elinkeinonharjoittamiseen, vaan siitä, että osa sillä hetkellä alkoholiyhtiön yksinoikeuteen kuuluneista tuotteista siirrettiin vähittäismyynnin luvanvaraisuuden piiriin. Näin ollen kyseisellä ehdotuksella tosiasiallisesti vähennettiin alkoholielinkeinoon liittyvää perustuslain 18 §:n 1 momenttiin puuttuvaa rajoitussääntelyä.

Nyt ehdotettava sääntely mahdollistaa uudenlaisen tavan harjoittaa alkoholielinkeinoa ja voi siten myös lisätä työpaikkoja alkoholielinkeinoon. Toisin sanoen, suhteessa voimassaolevaan alkoholilainsäädäntöön ehdotettu muutos pääosin vähentäisi alkoholielinkeinoon liittyviä rajoituksia, sillä jatkossa alkoholijuomien toimittaminen vastaanottajalle olisi mahdollista, eikä alkoholijuomaa olisi enää välttämätöntä noutaa vähittäismyyntipaikasta tai alkoholiyhtiöstä. Tämä turvaisi osaltaan elinkeinonvapautta ja oikeutta työhön oikeasuhtaisella ja alkoholilain tarkoitusta ja tavoitetta toteuttavalla tavalla.

12.4 Yhdenvertaisuus

Lakiehdotus koskettaa myös perustuslain 6 §:ssä säädettyä yhdenvertaisuutta. Lähtökohtaisesti perustuslain yhdenvertaisuussäännös koskee vain ihmisiä. Yhdenvertaisuusperiaatteella voi kuitenkin olla merkitystä myös oikeushenkilöitä koskevan sääntelyn arvioinnissa etenkin silloin, kun sääntely voi vaikuttaa välillisesti luonnollisten henkilöiden oikeusasemaan. Näkökulman merkitys on sitä vähäisempi mitä etäisempi tämä yhteys on.³⁹ Nyt ehdotettu muutos koskee lähtökohtaisesti oikeushenkilöitä ja niiden asemaa. Muutoksella voi olla välillisiä vaikutuksia niiden luonnollisten henkilöiden oikeusasemaan, joiden elinkeinotoiminta perustuu alkoholijuomien vähittäismyyntiin.

Nyt ehdotetun muutoksen jatkovalmistelussa esitystä muutettiin siten, että alkoholien toimitus toimitusluvalla olisi mahdollista vähittäismyyntiluvan sallimien vahvuusrajojen puitteissa. Tämä tarkoittaisi käytännössä sitä, että esityksessä huomioitaisiin hallitusohjelman mukaisesti myös se, että kotimaisten käsityöläispanimoiden, pienpanimoiden ja tilaviinien valmistajilla olisi mahdollisuus myydä tuotteitaan toimituksella niiden vähittäismyynnin vahvuusrajojen puitteissa. Tämä asettaisi alkoholin vähittäismyyjät osin eriarvoiseen asemaan, sillä tilaviinien ja käsityöläisolutluiden valmistajien vähittäismyynnin vahvuusrajat ovat suuremmat kuin muiden vähittäismyyjien. Tilaviinien ja käsityöläisolutluiden valmistajien valmistamien alkoholijuomien etyylialkoholipitoisuuden omaavat juomat kuuluvat tilaviini- ja käsityöläisolutpoikkeusta lukuun ottamatta alkoholiyhtiön vähittäismyynnin yksinoikeuden piiriin.

³⁹ Kts. esimerkiksi PeVL 11/2012 vp, s. 2.

Tilaviinien ja käsityöläisöluiden valmistajien alkoholijuomien valmistusta on kuitenkin rajoitettu määrällisesti siten, että tilaviinin valmistaja saa tuottaa kalenterivuoden aikana alkoholijuomia enintään 100 000 litraa ja käsityöläisöluiden valmistaja saa tuottaa ko. alkoholijuomia kalenterivuoden aikana enintään 500 000 litraa. Lisäksi tilaviinien ja käsityöläisöluiden valmistajat valmistavat itse vähittäismyyntiluvanalaiset alkoholijuomat alkoholijuomien valmistusluvalla. Tavanomaisesti alkoholijuomien vähittäismyyntiluvalliset toimijat hankkivat myymänsä alkoholijuomat niiden valmistajilta, eivätkä siis valmista niitä omassa toiminnassaan. Tilaviinien ja käsityöläisöluiden valmistajien oikeus toimittaa valmistamiaan alkoholijuomia niiden vähittäismyyntiin vahvuusrajojen mukaisesti on perusteltua, sillä sääntelyllä tuettaisiin kotimaista käsityöläisvalmistusta ja pyritäisiin säilyttämään ko. elinkeinon vetovoima myös tulevaisuudessa. Toisaalta jatkovalmistelussa valmisteltu muutos asettaisi kansalliset tilaviinien ja käsityöläisöluiden valmistajat yhdenvertaisempaan asemaan suhteessa ulkomaisiin alkoholijuomien valmistajiin ja –myyjiin, sillä aiemmin kansalliset tilaviinien ja käsityöläisöluiden valmistajat ovat voineet myydä tuotteitaan ainoastaan suoraan valmistuspaikalta ja toisaalta kuluttajilla on tietyin edellytyksin ollut mahdollista saada ulkomaisia tilaviinejä ja käsityöläisöluita kotiin toimitettuna.

Perustuslakivaliokunnan käytännössä on vakiintuneesti korostettu, ettei yhdenvertaisuusperiaatteesta voi johtua tiukkoja rajoja lainsäätäjän harkinnalle pyrittäessä kulloisenkin yhteiskuntakehityksen vaatimaan sääntelyyn.⁴⁰ Nyt ehdotettua sääntelyä voidaan näin ollen edellä kuvatuilla perusteilla pitää valtiosääntöoikeudellisesti hyväksyttävänä.

12.5 Rikosoikeudellinen laillisuusperiaate

Perustuslain 8 § sisältää rikosoikeudellisen legaliteettivaatimuksen tärkeimmät ainesosat. Perusoikeusuudistusta koskevan hallituksen esityksen mukaan näitä ovat ainakin vaatimus rikoksina rangaistavien tekojen määrittelemisestä laissa, taannehtivan rikoslain kielto, rikoslain analogisen soveltamisen kielto, vaatimus rikoksesta seuraavien rangaistusten määrittelemisestä laissa, tekohetkellä säädettyä ankaramman rangaistuksen käytön kielto ja vaatimus rikosoikeudellisten normien laintasoisuudesta (ks. HE 309/1993 vp). Säännös edellyttää myös, että kunkin rikoksen tunnusmerkistö on soveltajan kannalta riittävällä täsmällisyydellä ilmaistava laissa. Lakiehdotuksessa ehdotetaan alkoholirikkomusta koskevan lain 90 §:n 5 momentin 1 kohtaa muutettavaksi siten, että alkoholirikkomuksesta tuomittaisiin myös alkoholijuoman toimittaja, jos hän tahallaan tai törkeästi huolimattomuudesta rikkoisi 37 §:n 1–3 momentissa säädettyä toimituskieltoa. Näin ollen, mikäli alkoholijuomien toimittaja luovuttaisi alkoholijuoman esimerkiksi alaikäiselle tai vahvasti päihtyneelle henkilölle, olisi tämä rangaistava teko ehdotettavassa 90 §:ssä tarkoitetulla tavalla. Voimassa olevassa pykälässä alkoholijuoman myyminen tai muu luovuttaminen vähittäismyyntissä ja anniskelussa esimerkiksi alaikäiselle tai vahvasti päihtyneelle on jo kriminalisoitu, joten kriminalisoinnin ulottaminen myös toimitustoiminnassa tapahtuvaan alkoholijuoman luovuttamiseen olisi perusteltua ja oikeasuhtaista.

Alkoholilain 90 § on aiemmin säädetty perustuslakivaliokunnan myötävaikutuksella. Nyt pykälään ei tehtäisi muita sisällöllisiä muutoksia, kuin lisättäisiin myös alkoholijuoman toimittaminen rikkomussääntelyn piiriin. Rangaistussäännöksen sanamuodon perusteella olisi edelleen ennakoitavissa, minkälainen alkoholilain vastainen toiminta tai laiminlyönti olisi kyseisen säännöksen nojalla rangaistavaa.

⁴⁰ ks. esim. PeVL 2/2011 vp, s. 2/II, PeVL 64/2010 vp, s. 2.

Toimitustoiminnassa tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta pykälässä tarkkarajaisesti määriteltyjen velvollisuuksien rikkomisesta on perusteltua säätää anniskelua ja vähittäismyyntiä vastaavasti rikkomuksesta aiheutuvista seuraamuksista. Toimitustoiminnassa tapahtuvaan alkoholijuoman luovutustilanteeseen voi sisältyä anniskelussa ja vähittäismyyntissä tapahtuviin luovutustilanteisiin verrattuna enemmän laiminlyönnin riskejä, sillä alkoholijuoman toimittaminen voi tapahtua juoman vastaanottajan kotiovella tai muussa paikassa tai tilassa, jossa ei olisi välttämättä ulkopuolisia tai toimittajan lisäksi muuta henkilökuntaa paikalla. Toimituskieltojen taustalla vaikuttaa muun muassa tarve suojella lapsia ja nuoria alkoholista aiheutuvilta haitoilta, vähentää alkoholin aiheuttamasta humalatilasta mahdollisesti aiheutuvia yksilö- ja yhteiskuntatason haittoja sekä suojella myös sekä alkoholin käyttäjää että muita ihmisiä alkoholin aiheuttaman humalatilasta mahdollisilta haittavaikutuksilta – kuten tapaturmilta ja häiriökäyttäytymiseltä. Luovutuskiellon noudattamisen turvaamiseksi ja sääntelyn tehokkuuden varmistamiseksi on välttämätöntä säätää myös luovutuskiellon noudattamatta jättämiseen liittyvistä seuraamuksista.

Alkoholirikoksista säädettäisiin rikoslaissa, eikä rikoslain säännöksiä ehdoteta muutettaviksi. Rikoslain alkoholirikoksen tunnusmerkistön täytyminen edellyttää tahallisuutta. Alkoholirikkomuksesta voitaisiin alkoholirikoksesta poiketen tuomita myös törkeän huolimattomuuden nojalla. Alkoholirikkomuksiin sisältyy myös toissijaisuuslauseke, jonka mukaan alkoholirikkomuksesta tuomitaan sakkoon, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta. Tämä turvaa sen, ettei henkilöä tuomittaisi saman teon johdosta sekä alkoholirikoksesta että alkoholirikkomuksesta.

12.6 Oikeus sosiaaliturvaan

Perustuslain 19.3 §:n mukaisesti julkisen vallan on turvattava jokaiselle riittävät sosiaali- ja terveyspalvelut ja edistettävä väestön terveyttä. Julkisen vallan on lisäksi tuettava perheen ja muiden lapsen huolenpidosta vastaavien mahdollisuuksia turvata lapsen hyvinvointi ja yksilöllinen kasvu. Perustuslain 19 §:n 3 momentin säännös julkisen vallan velvollisuudesta edistää väestön terveyttä viittaa yhtäältä sosiaali- ja terveydenhuollon ehkäisevään toimintaan ja toisaalta yhteiskunnan olosuhteiden kehittämiseen julkisen vallan eri toimintaloikoilla yleisesti väestön terveyttä edistävään suuntaan.⁴¹

Myös EU:n perusoikeuskirjan 35 artiklan mukaan jokaisella on oikeus saada ehkäisevää terveydenhoitoa ja lääkinnällistä hoitoa kansallisen lainsäädännön ja kansallisten käytäntöjen mukaisin edellytyksin.

Kuten lakiehdotuksen vaikutusarvioinnissa on tuotu esille, voi esityksellä olla vähäinen alkoholihaittoja ja niistä aiheutuvia kustannuksia kasvattava vaikutus. Esitys voi joltain osin lisätä alkoholijuomien saatavuutta, kun jatkossa alkoholijuomia voisi tilata esimerkiksi suoraan kotiin. Alkoholi ei ole tavanomainen kulutushyödyke vaan se aiheuttaa monenlaisia sosiaalisia ja terveydellisiä ongelmia kuluttajille. Yhteiskuntatasolla lakiesityksen vaikutukset olisivat todennäköisesti melko vähäisiä, mutta joidenkin yksilöiden tai yhteisöjen kohdalla lakiesityksen vaikutukset voivat olla merkittäviä. Tutkimuskirjallisuuden perusteella on havaittavissa, että alkoholin verkko-ostoksia sekä toimituksia hyödyntävät keskimääräistä enemmän juuri alkoholin riskikäyttäjät. Lakiesityksellä voi siis olla negatiivisia vaikutuksia alkoholiin liittyviin

⁴¹ ks. Hallituksen esitys Eduskunnalle perustuslakien perusoikeussäännösten muuttamisesta (HE 309/1993 vp. s. 71).

sosiaaliin ja terveydellisiin ongelmiin erityisesti niiden henkilöiden kohdalla, jotka käyttävät jo entuudestaan alkoholia paljon.

Vaikka asiasta on vielä vähän tutkimustietoa, edellä kuvattu kehityskulku on mahdollinen muun muassa siksi, että esimerkiksi ajokuntoisena oleminen ei enää alkoholijuomien toimitusten myötä olisi välttämätöntä, toimituksessa ostajan päihtymistilan seuranta on myös vaikeampaa, sillä alkoholijuomia luovuttava henkilö ei pysty tarkkailemaan päihtyneen henkilön tuntomerkkejä samalla tavalla kuin myymälässä. Alkoholijuomien toimitus voi myös johtaa juomistilanteiden pitkittymiseen ja suurien alkoholimäärien juomiseen tilauskerralla. Australiassa tehdyssä tutkimuksessa⁴² edellä mainittu ongelma on yhdistetty erityisesti pikatilausten yhteyteen. Suomalaisten (20-79-vuotiaat) kotiympäristössä tapahtuneista humalakerroista 74 prosentissa alkoholia nautittiin myös klo 9.00-21.00 ulkopuolella.⁴³

Nyt ehdotettavaan alkoholilain muutokseen sisältyy toimitusaikarajaus, jolla voitaisiin ehkäistä erityisesti illalla tapahtuvaa alkoholijuomien impulsiivista tilaamista ja osin myös alkoholijuomien pikatilauksia. Tällä tavoin on pyritty varmistamaan, ettei alkoholijuomien toimitusaika mahdollista alkoholijuomien hankkimista vähittäismyyntiaikojen ulkopuolella ja siten sääntelyllä on pyritty minimoimaan ehdotettavasta muutoksesta mahdollisesti aiheutuvia haitallisia sosiaali- ja terveysvaikutuksia.

Lakiesityksen sosiaaliset ja terveydelliset riskit liittyvät erityisesti juomistilanteiden pitkittymiseen sekä kerralla juotujen annosten kasvuun. Kyseisten riskien voidaan arvioida korostuvan erityisesti alkoholia jo entuudestaan paljon käyttävien yksilöiden kohdalla. Riskien realisoitumiseen vaikuttaa olennaisesti kuinka hyvin alkoholijuomaa toimittaessa noudatetaan esityksen luovuttamiskieltoa päihtyneille henkilöille. Sääntelyllä on kuitenkin pyritty varmistamaan, että myöskään alkoholijuomien toimitusten yhteydessä ei alkoholijuomia voida luovuttaa alkoholilaissa säädettyjen luovutuskieltojen vastaisesti. Tämä tarkoittaa, että alkoholia ei saisi myöskään toimituksissa luovuttaa päihtyneelle henkilölle. Toimituskiellon rikkomisesta voisi seurata alkoholijuoman luovuttaneelle alkoholijuoman toimittajalle rikosoikeudellinen seuraamus sekä toimitusluvanhaltijalle myös hallinnollisia seuraamuksia, mikä osaltaan vahvistaa sääntelyn vaikuttavuutta ja tehokkuutta ja toteuttaa perustuslain 19 §:n 3 momentin mukaista julkisen vallan velvollisuutta edistää väestön terveyttä.

Edellä esitetyn perusteiden esitys voi yhtäältä lisätä väestön terveyteen liittyviä haitallisia vaikutuksia, mutta toisaalta esityksellä mahdollistettaisiin alkoholielinkeinon harjoittaminen nykyistä sääntelyä laajemmin, mikä turvaisi elinkeinovapautta. Esityksen mukainen alkoholijuomien toimittamisen salliva sääntelymalli perustuisi lupajärjestelmään, jossa toimivaltaiset viranomaiset pystyisivät valvomaan toimintaa ja tällä pyrittäisiin osaltaan edistämään väestön terveyttä perustuslain 19 §:n 3 momentin mukaisesti mahdollistaen samalla elinkeinovapaus nykyistä laajemmin.

12.7 Lasten ja nuorten asema

Lapsen oikeuksia koskevan yleissopimuksen (SopS 60/1991) 3 artiklan mukaan muun muassa lainsäädäntötoiminnassa on otettava huomioon lapsen etu niissä asioissa, jotka koskevat lapsia. EU:n perusoikeuskirjan 24 artiklassa säädetyn mukaisesti lapsella on oikeus hänen hyvinvoinnilleen välttämättömään suojeluun ja huolenpitoon. Saman artiklan mukaisesti

⁴² Callinan S. ym. (2023) In order to assess the impact of home delivery expansion within Australia, researchers need regulators to collect and share data on sales. *Drug Alcohol Rev.* 42, 1309–1311.

⁴³ Tieto perustuu THL:n tuottaman juomatapatutkimuksen aineistoon vuodelta 2023

kaikissa lasta koskevissa viranomaisten tai yksityisten laitosten toiminna on ensisijaisesti otettava huomioon lapsen etu.

Suomessa on tällä hetkellä arviolta 65-70 000 lasta (noin 6 % alaikäisistä), joiden toisella tai molemmilla vanhemmilla on päihdeongelma. Vanhempien päihdeongelmista kärsineiden lasten mielenterveysongelmien riski 13–17-vuotiaana on noin puolitoistakertainen ja haitallisen päihteen käytön riski kaksinkertainen verrattuna lapsiin, joiden vanhemmilla ei ole päihdeongelmaa. Alkoholista aiheutuvat negatiiviset vaikutukset lapsiin ja nuoriin eivät kuitenkaan liity ainoastaan vakavasti päihderiippuvaisten vanhempien tilanteeseen. Monissa perheissä alkoholin riskikäyttö on yleistä. Perheissä, joissa alkoholin riskikäyttöä esiintyy, kasvaa myös riski lasten ja nuorten kokemalle turvattomuuden tunteelle, erinäisille pelkotiloille ja heitä koskevien huolenpidon laiminlyönnille arjessa. Lasten ja nuorten turvallisuuden tunteen heikentyminen voi vaarantaa monin tavoin lasten ja nuorten kasvua ja kehitystä myös myöhemmällä iällä, kuten heikentää heidän koulumenestystään ja sosiaalisia suhteitaan. Lapsiperheissä, joissa toisella tai molemmalla vanhemmalla on alkoholiongelma tai alkoholin riskikäyttöä, voi lapsen hyvinvointi ja yksilöllinen kasvu nyt ehdotetun muutoksen johdosta entisestään heikentyä.

Kuten tämän lakiehdotuksen vaikutusten arvioinnissa tuodaan esille, Suomessa nuorten alkoholinkäytön vähenemiseen yksi keskeisesti vaikuttanut tekijä on ollut nuorten kokemaa alkoholin saatavuuden vaikeutuminen⁴⁴ eli käytännössä tehostunut ikäraja- ja valvonta. Sekä yksityiset vähittäisliikkeet että Alkot ovat tehostaneet ikäraja- ja valvontaa 2010-luvulle tultaessa. Alkoholijuomien toimitusta (kirjallisuudessa terminä alkoholijuomien kotiinkuljetus) käsittelevän tutkimuskirjallisuuden mukaan alkoholijuomien toimituksessa keskeinen vastuullisen myynnin ja myynninvalvonnan ongelma liittyy ikärajojen tarkistamiseen. Esityksessä kuitenkin säädettäisiin, että alkoholijuomien luovuttamisen yhteydessä tulisi todennettavasti tarkastaa vastaanottajan ikä, eikä alkoholijuomia saisi luovuttaa henkilölle, joka ei luovutushetkellä olisi 18 vuotta. Mikäli ikäraja- ja valvontaa ei toteuteta tehokkaasti, alkoholin toimitus voi kuitenkin lisätä alkoholin saatavuutta erityisesti nuorille. Todennettavalla tarkastuksella pyritäisiin varmistamaan, että toimijat noudattavat ikärajantarkastuksia ja että valvontaa voidaan tältä osin kohdistaa toimijaan tarvittaessa myös jälkikäteen – ja siten puuttua tehokkaasti lainvastaiseen toimintaan myös toiminnan aikaisessa valvonnassa.

Australiassa tehdyssä tutkimuksessa pikatilaukset olivat erityisen yleisiä alle 25-vuotiailla. Pikatilaukset voivat näin johtaa juomatilanteiden pitkittymiseen sekä kerralla nautittujen alkoholiannosten kasvuun erityisesti nuorilla. Toisaalta lakiesitys ei sallisi toimituksia kello 21 jälkeen, mikä ehkäisisi myöhään illalla tapahtuvia pikatilauksia ja juomiskertojen pitkittymistä myöhään ilta- ja yöaikaan. Nuorten (20-34 -vuotiaiden) juomiskerroista kotiympäristössä noin 60 prosentissa alkoholia nautittiin myös klo 9.00-21.00 ulkopuolella. Nuorten kotiympäristössä tapahtuneista juomiskerroista, joissa alkoholia juotiin humalaan, 90 % loppui kello 9-21 ulkopuolella.

Nyt ehdotetusta muutoksesta voi aiheutua joitakin haitallisia vaikutuksia sekä ihmisten terveyteen ja hyvinvointiin yleisesti että lasten ja nuorten hyvinvointiin ja yksilölliseen kasvuun. Ehdotetussa muutoksessa on kuitenkin pyritty turvaamaan ikäraja- ja valvonta mahdollisimman tehokkaasti, jotta lapsin ja nuoriin kohdistuvat alkoholinkäytöstä johtuvat haitat eivät tämän esityksen johdosta lisääntyisi mainittavasti. Toisaalta alkoholijuomien toimittaminen lasten vanhemmille voi lisätä jo erityisen haavoittuvassa asemassa olevien riskikäyttäjien lasten

⁴⁴ Raitasalo K ym. (2018) What is going on in underage drinking? Reflections on Finnish ESPAD data. Drug and Alcohol Review 37, 76–84.

kokemaa turvattomuutta kotioiloissa ja vaarantaa samalla lapsen yksilöllisen kasvun ja kehityksen sekä hyvinvoinnin. Alkoholijuomien toimitukseen liittyvillä kellonaikarajoituksilla voidaan kuitenkin osin vaikuttaa siihen, ettei päihdeongelmaisten lasten vanhemmilla ole kuitenkaan mahdollisuutta tilata alkoholijuomia kuljetuksella sellaiseen aikaan, jolloin alkoholin vähittäismyyntikään ei olisi lain mukaan sallittua. Tällä pyritään osaltaan turvaamaan myös lasten asemaa ja rajoittamaan alkoholin saatavuutta. Lakiehdotus toisaalta myös mahdollistaisi alkoholielinkeinonharjoittamisen nykyistä sääntelyä laajemmin ja mahdollisesti lakiehdotuksen johdosta voisi myös syntyä uusia työpaikkoja alalle.

Perustuslakivaliokunta on lausunnossaan⁴⁵ todennut, että hallituksen tulee huolehtia siitä, ettei toteutettavat muutokset vaikuta kohtuuttomasti perheiden mahdollisuuksiin turvata lapsen hyvinvointi. Nyt ehdotettu muutos voisi joltain osin lisätä alkoholijuomien saatavuutta siten, että alkoholijuomia voisi tilata esimerkiksi suoraan kotiosoitteeseen, eikä alkoholijuomaa olisi näin ollen välttämätöntä enää itse noutaa vähittäismyyntipaikasta taikka alkoholiyhtiöstä. Toisaalta, esitys ei mahdollistaisi alkoholijuomien toimittamista ajankohtina, jolloin myöskään alkoholijuomien ostaminen vähittäismyyntistä tai alkoholiyhtiöstä ei olisi sallittua. Tämä rajaisi osaltaan heräteostosten ja kotiin tilaamisen mahdollisuuden niihin kellonaikoihin, jolloin juoma olisi muutoinkin hankittavissa noutamalla se vähittäismyyntistä tai alkoholiyhtiöstä. Samoin alkoholijuomien toimituksessa pätisivät samat alkoholijuomien toimituskiellot kuin vähittäismyyntissäänkin. Näin ollen alkoholijuoman toimittaja ei saisi luovuttaa juomaa alkoholijuomien myyntiaikojen ulkopuolella, eikä juomaa saisi myöskään luovuttaa esimerkiksi selvästi päihtyneelle henkilölle. Edellä kuvatuin perustein nyt ehdotettua muutosta ei voida pitää olennaisena heikennyksenä lasten ja nuorten tai lapsiperheiden asemaan. Nyt ehdotetun muutoksen ja aiemmin tehdyn alkoholilain muutoksen (Laki alkoholilain 17 ja 26 §:n muuttamisesta, L 305/2024) yhteisvaikutuksia lapsiperheiden asemaan ei myöskään edellä ja hallituksen esityksessä HE 7/2024 vp kuvatuin perustein voida arvioida muodostuvan kohtuuttomiksi.

Lakiehdotukseen liittyvien mahdollisten haitallisten terveysvaikutusten osalta hallitus on toteuttamassa useita muita terveyden edistämistä ja lasten ja nuorten hyvinvointia tukevia toimia. Hallitus aikoo esimerkiksi toteuttaa sosiaali- ja terveyspalveluissa uudistuksia, joilla hyvinvointialueet pystyvät tehokkaammin varautumaan tulevaisuuden haasteisiin. Palveluiden rakennetta aiotaan uudistaa toimimaan portaittain ja tavoitteena on painopisteen siirto korjaavista palveluista kohti varhaisempaa tukea ja apua sekä ennaltaehkäisyä. Oikea-aikainen hoitoon ja palveluihin pääsy aiotaan hallituksen toimin pyrkiä varmistamaan ja palveluihin syntyneitä jonoja purkamaan.

Hallitus on lisäksi sitoutunut edistämään muun muassa mielenterveys- ja päihdeongelmiin liittyvien sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden saatavuutta ja vaikuttavuutta. Edellä mainituissa palveluissa kiinnitetään erityistä huomiota ehkäisevään mielenterveys- ja päihdetyöhön lasten ja nuorten toiminnassa. Hallitusohjelman mukaisesti myös päihdetyötä kehitetään muun muassa huomioimalla ja turvaamalla asiakkaiden tarpeita vastaavat erilaiset vaihtoehdot päihdehoitomalleihin. Näillä ja muilla hallitusohjelman sosiaali- ja terveydenhuoltoa, lasten ja nuorten palveluja ja erityisesti päihde- ja mielenterveystyön uudistuksilla edistetään terveyttä ja turvataan lasten hyvinvointia ja yksilöllistä kehitystä tilanteessa, jossa samalla mahdollistetaan alkoholielinkeinon uudenlainen harjoittaminen alkoholilain tarkoitus ja tavoite turvaten.

⁴⁵ Ks. esim. PeVL 11/2015 vp, jossa perustuslakivaliokunta käsitteli taloudellisten tukien leikkaamisten perustuslainmukaisuutta.

12.8 Julkisen vallan velvollisuus turvata perus- ja ihmisoikeuksien toteutuminen

Perusoikeudet sitovat ja velvoittavat ensi sijassa julkista valtaa. Perusoikeussääntelyn lähtökohtana on perinteisesti ollut yksilön vapauspiirin suojaaminen valtiovallan taholta tulevilta puuttumisilta. Perustuslain 22 §:n mukaan julkisen vallan on turvattava perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutuminen. Perusoikeuksien tosiasiallinen toteutuminen edellyttää usein julkisen vallan aktiivisia toimenpiteitä esimerkiksi perusoikeuksien suojaamiseksi ulkopuolisilta loukkauksilta tai tosiasiallisten edellytysten luomiseksi perusoikeuksien käyttämiselle. Turvaamiskeinoihin kuuluu toisaalta myös perusoikeuden käyttöä turvaavan ja täsmentävän lainsäädännön aikaansaaminen.

Nyt ehdotetulla alkoholilain muutoksella voi olla haitallisia vaikutuksia ihmisten terveyteen, lasten ja nuorten hyvinvointiin sekä toisaalta mahdollisten lisääntyneiden alkoholista aiheutuvien sairauksien myötä myös sosiaali- ja terveystalouden kuormitukseen ja siten myös sosiaali- ja terveystalouden riittävyyteen. Toisaalta lakiehdotuksella mahdollistettaisiin alkoholielinkeinon harjoittaminen uudella tavalla ja siten laajennettaisiin osin elinkeinonharjoittamisen oikeudesta nauttiminen nykyistä sääntelyä paremmin.

Hallitus on sitoutunut toimiin, joilla parannetaan sosiaali- ja terveystalouden saatavuutta, mielenterveystalouden saatavuutta ja lasten ja nuorten lyhytpsykiatriapalvelujen yhdenvertaista saatavuutta. Hallitus on hallitusohjelmassaan sitoutunut myös parantamaan mielenterveys- ja päihdeongelmiin liittyvien sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden saatavuutta ja vaikuttavuutta ja kiinnittämään erityistä huomiota ehkäisevään mielenterveys- ja päihdetyöhön lasten ja nuorten toiminnassa. Näillä toimilla yhdessä nyt ehdotetun muutoksen kanssa voidaan edistää sekä perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista, lasten ja nuorten hyvinvointia ja yksilöllistä kehitystä sekä samalla mahdollistaa alkoholielinkeinonharjoittaminen nykyistä vähäisemmin rajoituksin.

Alkoholilain tarkoituksena on vähentää alkoholipitoisten aineiden kulutusta rajoittamalla ja valvomalla niihin liittyvää elinkeinotoimintaa alkoholin käyttäjilleen, muille ihmisille ja koko yhteiskunnalle aiheuttamien haittojen ehkäisemiseksi. Nyt ehdotettu muutos ei ole vastoin alkoholilain tavoitetta ja tarkoitusta. Alkoholilain tavoitteena olisi edelleen alkoholihaittojen vähentäminen ja myös alkoholijuomien toimitukseen edellytettäisiin lupaa – samoin kuin alkoholin vähittäismyyntiin ja anniskeluun. Alkoholijuomia saisi edelleen ostaa vain vähittäismyyntistä tai alkoholiyhtiöstä ja vain laissa säädettyjen myyntiaikojen sisällä. Joissain tapauksissa alkoholijuomien saatavuus voisi joka tapauksessa parantua; esimerkiksi tilanteissa, joissa alkoholijuoman tilaajalla olisi pitkä matka kauppaan tai alkoholiyhtiöön, eikä hän omistaisi autoa, voisi alkoholijuomien toimitusmahdollisuus tosiasiallisesti parantaa hänen kohdallaan alkoholijuomien saatavuutta. Esitys siis mahdollistaisi alkoholijuomien uudenlaisen hankkimisen, kun alkoholijuomia ei tarvitsisi enää hakea ainoastaan vähittäismyyntipaikasta tai alkoholiyhtiöstä vaan sen voisi tilata verkon välityksellä toimitettavaksi ostajan haluamaan sijaintiin. Ehdotetulla muutoksella ei olisi merkittäviä vaikutuksia alkoholin vähittäismyynti- ja anniskelulupajärjestelmään ja ehdotetulla muutoksella pyrittäisiin osaltaan myös parantamaan ja tehostamaan alkoholilain valvontasääntelyä. Edellä kuvatuin perustein ehdotettu muutos on alkoholilain tavoitteen ja tarkoituksen näkökulmasta hyväksyttävä. Edellä esitetyn mukaisesti lakiesitystä voidaan pitää myös perusoikeusjärjestelmän kannalta hyväksyttävänä ja oikeasuhtaisena.

12.9 Valvontaviranomaisen koeostot

Lakiehdotuksen mukaan toimivaltaisella viranomaisella olisi oikeus tehdä koeostoja, jos se olisi tarpeellista alkoholijuoman toimitusta koskevan valvontatehtävän hoitamiseksi.

Toimivaltaisella viranomaisella olisi myös oikeus hyödyntää täysi-ikäisiä vapaaehtoisia koeostojen suorittamisessa, jos viranomaisella olisi aihetta olettaa, ettei alkoholijuoman toimitusluvan haltija tai sen lukuun toimiva alkoholijuoman toimittaja noudattaisi laissa säädettyjä velvollisuuksiaan alkoholijuomien toimituksessa ja luovutuksessa. Täysi-ikäisten vapaaehtoisten käyttäminen koeostoihin voidaan nähdä perustuslain 124 §:ssä tarkoitettuna julkisen vallan siirtämisenä muulle kuin viranomaiselle. Toisaalta koeoston suorittava vapaaehtoinen suorittaisi ainoastaan alkoholijuoman oston ja vastaanottamisen, eikä osallistuisi viranomaisen suorittamaan valvontaan tai valvontaan liittyvän ratkaisun tekemiseen muulla tavoin. Julkisen hallintotehtävän antamisesta viranomaiskoneiston ulkopuolelle voidaan säätää tai päättää vain perustuslaissa tarkoitettujen edellytysten vallitessa. Tehtävän antamisen on oltava tarpeen tehtävän tarkoituksenmukaiseksi hoitamiseksi, eikä julkisen hallintotehtävän antaminen muulle kuin viranomaiselle saa vaarantaa perusoikeuksia, oikeusturvaa eikä muita hyvän hallinnon vaatimuksia.

Nyt ehdotettu muutos on välttämätön tarkoituksenmukaisen ikärajavalvonnan mahdollistamiseksi ehdotetussa alkoholijuoman toimituksessa. Valvovalla viranomaisella on käytännössä hyvin haastavaa valvoa ikärajojen noudattamista kuljetustoiminnassa, ellei viranomaisella olisi mahdollisuutta hyödyntää työssä myös vapaaehtoisia täysi-ikäisiä, mutta mahdollisesti nuorelta vaikuttavia henkilöitä. Mikäli valvonta olisi tehotonta, olisi suuri riski sille, ettei ikärajatarkastuksia noudatettaisi ja alkoholijuomia voisi päätyä myös alaikäisten haltuun. Tällöin viranomaisella olisi hyvin vähän mahdollisuuksia saada tietoa lainvastaisesta toiminnasta tai puuttua siihen, jolloin toiminta voisi jatkua pitkäänkin, ennen kuin viranomainen saisi siitä tiedon. Viranomaisen oman henkilökunnan käyttäminen koeostoihin olisi mahdollista, mutta eri toimijoilla on mahdollista hyvin pienellä vaivalla saada selville, että ostaja valvovan viranomaisen virkahenkilö, mikä vaikeuttaisi valvonnan asianmukaista suorittamista. Valvonnan tehokkuus on hyvin tärkeää varmistaa, jotta voidaan suojella lapsia ja nuoria alkoholien aiheuttamilta haitoilta ja varmistaa alkoholilaissa tarkoitettujen ikärajojen ja muiden luovutuskieltojen noudattaminen – ja toisaalta puuttua tehokkaasti mahdolliseen lainvastaiseen toimintaan siten, että sitä ei enää jatkossa kyseisen toimijan kohdalla tapahtuisi.

Koeostojen suorittaminen vapaaehtoisen täysi-ikäisen henkilön toimesta ei vaarantaisi perusoikeuksien, oikeusturvan tai hyvän hallinnon oikeusperiaatteiden vaatimuksia. Toimivaltainen viranomainen tai sen lukuun toimiva vapaaehtoinen ei voisi koeostoja tehdessään millään tavalla yllyttää elinkeinonharjoittajaa lainvastaiseen tekoon. Eli jos alkoholin toimittaja kieltäytyisi luovuttamasta tuotetta vapaaehtoiselle, joka ei todistaisi ikäänsä tai vaikuttaisi olevan päihtynyt, ei koeostaja saisi yllyttää juoman toimittajaa luovuttamaan sitä hänelle kieltäytymisen jälkeen. Vapaaehtoinen ei myöskään osallistuisi muulla tavoin valvontaan tai valvontapäätöksen tekemiseen, jolloin viranomainen itse suorittaisi harkinnan mahdollisista toimenpiteiden tarpeesta koeoston seurauksena ja tekisi mahdolliset ratkaisut valvonta-asiassa. Toimijan oikeusturvana olisi edelleen laissa säädetty oikeusturvakeinot, eli toimijalla olisi mahdollisuus alkoholilain 81 §:ssä säädetyn mukaisesti hakea päätökseen muutosta valittamalla siitä hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään.

Vapaaehtoisten hyödyntäminen koeostoissa on tarpeellista valvonnan tehokkaan turvaamisen vuoksi ja erityisesti lasten ja nuorten suojelemiseksi. Koeostojen suorittaminen vapaaehtoisen täysi-ikäisen avulla turvaisi yhtäältä perustuslain 20 §:n 3 momentissa säädettyä julkisen vallan velvollisuutta edistää väestön terveyttä, sillä koeostojen avulla viranomaisella olisi mahdollista puuttua lainvastaiseen toimintaan, josta voisi aiheutua vahinkoa lapsille ja nuorille tai myös täysi-ikäisille päihtyneille henkilöille. Toisaalta koeostoilla pyritäisiin turvaamaan lasten oikeutta hyvinvointiin ja yksilölliseen kasvuun, sillä alkoholijuomien alaikäiselle voisi vaarantaa vakavasti kyseisen lapsen tai nuoren hyvinvointia ja yksilöllistä kasvua.

Edellä mainituilla perusteilla viranomaisen mahdollisuus käyttää koeostoissa vapaaehtoisia täysi-ikäisiä henkilöitä on oikeasuhtainen, välttämätön ja tehokas keino turvata sen taustalla vaikuttavan tavoitteen – eli lasten ja nuorten sekä toisaalta myös päihtyneen henkilön suojelun – toteutumista.

12.10 Valvontamaksu

Vakiintuneen määritelmän mukaan vero on rahasuoritus, joka ei ole korvaus tai vastike julkisen vallan maksuvelvolliselle antamista eduista tai palveluista ja jolle on ominaista valtion menojen rahoittaminen (ks. HE 1/1998 vp). Perustuslain 81 §:n 1 momentin mukaan valtion verosta säädetään lailla, joka sisältää säännökset verovelvollisuuden ja veron suuruuden perusteista sekä verovelvollisen oikeusturvasta.

Esityksessä ehdotetaan, että aluehallintovirasto perisi vuotuisen valvontamaksun myös alkoholijuomien toimitusluvanhaltijoilta. Kuten vähittäismyynti- ja anniskeluluvanhaltijoilta perittävät valvontamaksut, myös ehdotettu valvontamaksu olisi luonteeltaan vero. Verovelvollisuuden perusteena olisi alkoholijuomien toimituslupa. Oikeusturvasta säädetään muutoksenhakua koskevassa 80 §:ssä.

Esityksen mukaan aluehallintovirasto perisi myös alkoholijuomien toimitusluvanhaltijoilta vuotuisen valvontamaksun, joka perustuisi luvan voimassaoloon ja jolla olisi tarkoitus yleisesti kattaa alkoholilain noudattamisen valvonnasta aiheutuvia kustannuksia. Valtiosääntöoikeudellisesta näkökulmasta tarkasteltuna valvontamaksu olisi vero, josta on edellä selostetusti säädetty lailla. Esityksen mukaan alkoholilaissa säädettäisiin velvollisuudesta valvontamaksun suorittamiseen, valvontamaksun suuruuden perusteista ja valvontamaksuvelvollisen oikeusturvasta.

12.11 Seuraamusmaksu

Esityksen mukaan alkoholilain 71 §:ssä säädetyn seuraamusmaksun enimmäismäärää nostettaisiin 1000 eurosta 20 000 euroon. Seuraamusmaksun enimmäismäärän korotus olisi näin ollen prosentuaalisesti arvioituna huomattava.

Perustuslakivaliokunta on asiallisesti rinnastanut rangaistusluonteisen taloudellisen seuraamuksen rikosoikeudelliseen seuraamukseen⁴⁶, vaikka perustuslain 8 §:n rikosoikeudellisen laillisuusperiaatteen täsmällisyysvaatimus ei perustuslakivaliokunnankaan näkemyksen mukaan sellaisenaan kohdistu hallinnollisten seuraamusten sääntelyyn.⁴⁷ Perustuslakivaliokunnan vakiintuneen käytännön mukaan laissa on täsmällisesti ja selkeästi säädetty maksuvelvollisuuden ja maksun suuruuden perusteista sekä maksuvelvollisen oikeusturvasta samoin kuin lain täytäntöönpanon perusteista.⁴⁸ Perustuslakivaliokunta on lisäksi pitänyt tärkeänä varmistaa, että säännökset täyttävät sanktioiden oikeasuhtaisuuteen liittyvät vaatimukset.⁴⁹

Nyt ehdotettu muutos seuraamusmaksun enimmäismäärän suuruuteen on perusteltu, sillä alkoholijuomat eivät ole tavanomaisia kulutushyödykkeitä, vaan ne aiheuttavat mittavia haittoja. Esimerkiksi vuonna 2020 alkoholin aiheuttamia kuolemia kirjattiin Suomessa 2 209 ja

⁴⁶ Ks. esim. PeVL 9/2012 vp ja siinä viitattu PeVL 32/2005 vp, s. 2/II, PeVL 55/2005 vp, s. 2/I

⁴⁷ Ks. esim. PeVL 28/2014 vp.

⁴⁸ PeVL 32/2005 vp, s. 2—3, PeVL 55/2005 vp, s. 2/I, PeVL 57/2010 vp, s. 2/II.

⁴⁹ Ks. esim. PeVL 15/2014 vp ja PeVL 17/2012 vp, s. 5—6 sekä siinä mainitut lausunnot.

erilaisia muita haittoja on moninkertaisesti. Voimassaolevan lain seuraamusmaksun enimmäismäärä (1000 euroa) ei nykyisellään ole suhteessa siihen, millaisia haittoja alkoholilain noudattamisen laiminlyönnistä voisi mahdollisesti seurata. Alkoholielinkeinonharjoittajia on lukuisia ja eri toimijoiden elinkeinotoiminnan laajuus voi vaihdella suurestikin. Jotta seuraamusmaksulla olisi tosiasiallisesti myös toimintaa ohjaava ns. pelotevaikutus, tulisi seuraamusmaksun määrää arvioida myös suhteessa lainvastaisesti toimivan tekijän taloudelliseen asemaan. Voimassa olevan lain seuraamusmaksun enimmäismäärän ollessa 1000 euroa, voi suurelle toimijalle olla kannattavampaa maksaa toiminnan näkökulmasta suhteellisen pieni seuraamusmaksu kuin muuttaa lainvastaista menettelyään. Tämän vuoksi seuraamusmaksun enimmäismäärää on tarkoituksenmukaista korottaa.

Nyt ehdotettu seuraamusmaksun enimmäismäärän suuruus ei myöskään ole poikkeuksellinen suhteessa muussa lainsäädännössä määriteltujen seuraamusmaksujen suuruuteen. Esimerkiksi finanssivalvonnasta annetun lain (878/2008) mukaan seuraamusmaksun määrä voi olla huomattavasti nyt ehdotettua määrää suurempi, sillä finanssivalvonnasta annetun lain mukaan seuraamusmaksun määrä voi olla oikeushenkilölle jopa kymmenen miljoonaa euroa ja luonnolliselle henkilöllekin jopa 100 000 euroa. Myös kuluttajansuojaviranomaisten eräistä toimivaltuuksista annetussa laissa (566/2022) säädetään, että elinkeinonharjoittajalle määrättävä seuraamusmaksu saa olla enintään kaksi miljoonaa euroa ja luonnolliselle henkilölle määrättävä seuraamusmaksu saa olla enintään 40 000 euroa. Näin ollen nyt ehdotettavaa seuraamusmaksun enimmäismäärän nostoa 1000 eurosta 20 000 euroon ei voida pitää kohtuuttomana tai edes poikkeuksellisena muutoksena.

Seuraamusmaksun suuruutta arvioitaessa on voimassa olevan alkoholilain mukaisesti otettava huomioon menettelyn laatu, vahingollisuus ja toistuvuus. Ehdotetun muutoksen mukaan seuraamusmaksun suuruutta arvioitaessa tulisi jatkossa ottaa huomioon myös tekijän taloudellinen asema. Seuraamusmaksu voitaisiin myös jatkossa määrätä myös sen alimmaismäärää (300 euroa) pienempänä, jos siihen olisi edellä mainitut seikat huomioon ottaen tai menettelyyn liittyvien lieventävien seikkojen vuoksi muutoin perusteltua aihetta. Seuraamusmaksua ei myöskään määrättäisi, jos menettelyä olisi pidettävä vähäisenä tai jos maksun määrääminen olisi menettelyn laatu, toistuvuus, suunnitelmallisuus, omavalvontasuunnitelman noudattaminen ja muut olosuhteet huomioon ottaen kohtuutonta.

Nyt ehdotettavan seuraamusmaksun enimmäismäärän korottaminen on perusteltua, sillä – kuten edellä on jo todettu – alkoholi ei ole tavanomainen kulutushyödyke, vaan se aiheuttaa myös haittoja, joita alkoholilainsäädännöllä sen tarkoituksen mukaisesti pyritään ehkäisemään. Alkoholilainsäädännön avulla pyritään ehkäisemään alkoholista käyttäjilleen muille ihmisille ja koko yhteiskunnalle aiheutuvia haittoja ja myös esimerkiksi suojelemaan lapsia ja nuoria alkoholin aiheuttamilta erinäisiltä haitoilta. Seuraamusmaksun suuruuden määräytymisessä otetaan perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännön edellyttämällä tavalla huomioon menettelyn laatu, vahingollisuus, toistuvuus sekä tekijän taloudellinen asema. Seuraamusmaksua koskevaan päätökseen voi myös hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään. Alkoholilaissa säädetään täsmällisesti ja selkeästi seuraamusmaksua koskevan maksuvelvollisuuden perusteista, maksun suuruuden perusteista, luvanhaltijan oikeusturvasta samoin kuin maksun täytäntöönpanon perusteista. Nyt ehdotettavaa seuraamusmaksun korotusta on siten pidettävä perustuslakivaliokunnan edellyttämällä tavalla oikeasuhtaisena, ottaen erityisesti huomioon sääntelyn taustalla vaikuttavien oikeushyvien suojelun tarve, seuraamusmaksun suuruutta arvioitaessa huomioitavat seikat sekä tekijälle turvatut oikeussuojakeinot.

12.12 Asetuksenantovaltuus

Nyt ehdotettavalla muutoksella 11 §:ään lisättäisiin uutena asetuksenantovaltuus, joka mahdollistaisi tarkempien säännösten antamisen valtioneuvoston asetuksella luvan ja hyväksyntöjen muuttamista koskevaan hakemukseen sekä muutosilmoitukseen vaadittavista tiedoista.

Perustuslain 80 §:n mukaan tasavallan presidentti, valtioneuvosto ja ministeriö voivat antaa asetuksia perustuslaissa tai muussa laissa säädetyn valtuuden nojalla. Lailla on kuitenkin säädettävä yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteista sekä asioista, jotka perustuslain mukaan muuten kuuluvat lain alaan.

Nyt ehdotettu muutos on välttämätön, koska valtioneuvoston asetuksella on jo voimassa olevan lain nojalla annettu kyseisiä tarkennuksia luvan muuttamista koskevan hakemuksen sisällöstä, vaikka tällaista asetuksenantovaltuutta laissa ei aiemmin ole ollut. Voimassa olevan lain 8 §:n 2 momentissa säädetään asetuksenantovaltuus lupahakemuksen sisällöstä, mutta muutoslupahakemuksen tai muun muutosilmoituksen sisältöjen osalta vastaavaa asetuksenantovaltuutta ei siis ole aiemmin ollut, vaikka asetuksella näitä tarkennuksia on annettu. Lakia on siis tarkoituksenmukaista tältä osin korjata ja asetuksenantovaltuuden tarkkarajaisuuden vuoksi on myös tarpeen, että asetuksenantovaltuus sisältää mahdollisuuden antaa tarkempia säännöksiä myös hyväksyntöjen muuttamista koskevaan hakemukseen sekä muutosilmoitukseen vaadittavista tiedoista.

Ehdotettu asetuksenantovaltuus olisi tällöin perustuslain 80 §:ssä säädetyn mukaisesti annettu lain nojalla. Ehdotettu asetuksenantovaltuus olisi myös tarkkarajainen siten, että alkoholilaissa säädettäisiin yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteista sekä asioista, jotka perustuslain mukaan kuuluvat lain alaan ja asetuksella annettaisiin vain näitä oikeuksia ja velvollisuuksia tarkentavia säännöksiä.

Edellä mainituilla perusteilla lakiehdotus voidaan käsitellä tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä. Ehdotettuun muutokseen sisältyy sellaista merkityksellistä punnintaa eri perusoikeuksien välillä, että hallitus pitää kuitenkin suotavana, että perustuslakivaliokunta antaisi asiasta lausunnon. Esimerkiksi julkisen vallan velvollisuus edistää väestön terveyttä ja huomioida ensisijaisesti päätöksenteossaan lapsen etu ja toisaalta mahdollistaa elinkeinonharjoittamisen oikeudesta nauttiminen nykyistä vapaammin voivat esityksen vaikutusarvioinnin valossa olla jossain määrin ristiriidassa keskenään.

Ponsi

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

alkoholilain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan alkoholilain (1102/2017) 28 §:n 3 momentti,
muutetaan 2 §:n 1 ja 2 momentti, 3 §:n 1 momentin 11 ja 14—16 kohta, 4 §:n 1 momentti, 5 §:n 1 momentti, 6 §:n 1 momentin 1 kohta, 7, 11 ja 12 §, 17 §:n 1 momentin 1 kohta ja 2 momentti, 5 luvun otsikko, 35, 37, 38 ja 40 §, 45 §:n 3 momentti, 46 §:n 1 momentti, 51 §:n 1 ja 2 momentti, 57 ja 58 §, 60 §:n 1 ja 2 momentti ja 3 momentin 5 kohta, 61 §:n 1 momentti, 62 §:n 4 momentti, 63 §:n 1 momentin johdantokappale, 71 §:n 1 momentin johdantokappale ja 7 kohta sekä 2 momentti, 72 §, 75 §:n 2 momentin 2 kohta, 84 §, 85 §:n 1 momentin johdantokappale, 90 §:n 5 momentti sekä liitteen 7 kohta,
sellaisina kuin niistä ovat 12 § laissa 605/2023 ja 17 §:n 1 momentin 1 kohta laissa 305/2024, sekä
lisätään 3 §:n 1 momenttiin uusi 17 ja 18 kohta, 17 §:ään uusi 5 momentti, lakiin uusi 17 a, 35 a, 42 a ja 72 a §, 39 §:ään uusi 3 momentti, 45 §:ään uusi 4 momentti, 60 §:n 3 momenttiin uusi 6 kohta, 62 §:ään uusi 5 momentti, 63 §:ään uusi 2 momentti, 71 §:n 1 momenttiin uusi 8 kohta ja 75 §:n 2 momenttiin uusi 3 kohta sekä liitteeseen uusi 6 a kohta seuraavasti:

2 §

Lain soveltamisala

Tätä lakia sovelletaan alkoholipitoisten aineiden valmistukseen, maahantuontiin, maastavientiin, kuljetukseen, myyntiin ja muuhun luovuttamiseen, käyttöön, hallussapitoon ja markkinointiin sekä alkoholijuomien toimitukseen.

Alkoholipitoisiin aineisiin, jotka ovat elintarvikkeita, sovelletaan elintarvikelakia (297/2021) siltä osin kuin tässä laissa ei toisin säädetä.

3 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

11) *alkoholijuoman vähittäismyynnillä* alkoholijuoman myyntiä nautittavaksi muualla kuin myyjän hallitsemissa tiloissa tai myyjän järjestämässä valvonnassa siten, että alkoholijuoma luovutetaan kotimaan vähittäismyynnistä tai alkoholiyhtiöstä suoraan alkoholijuoman ostajalle, toimitusluvan haltijalle tai toimitusluvan haltijan järjestämän toimituksen suorittavalle alkoholijuoman toimittajalle toimitettavaksi ostajalle tai muulle vastaanottajalle;

14) *tilaviinillä* yksinomaan käymisen avulla marjoista, hedelmistä tai muista kasvinosista paitsi rypäleistä tai viljatuotteista valmistettua enintään 13 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävää alkoholijuomaa, jonka valmistaja on oikeudellisesti ja taloudellisesti muista alkoholijuomien valmistajista riippumaton ja joka toimii maatalouden harjoittamisen yhteydessä ja fyysisesti erillään muista alkoholijuomien valmistajista eikä harjoita

lisenssivalmistusta ja jonka kalenterivuoden aikana tuottamien alkoholijuomien määrä on enintään 100 000 litraa;

15) *käsityöläisoluella* oikeudellisesti ja taloudellisesti muista panimoista riippumattomassa panimossa, jossa kalenterivuoden aikana tuotettujen alkoholijuomien määrä on enintään 500 000 litraa ja joka toimii fyysisesti erillään muista panimoista eikä harjoita lisenssivalmistusta, yksinomaan käymisen avulla valmistettua enintään 12 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävää alkoholijuomaa, joka on hiivalla käymisteitse valmistettu mallastetuista tai mallastamattomista viljatuotteista ja jonka valmistuksessa ei ole käytetty muita valmistusaineita kuin muiden kasvien jyviä, sokeria, humalaa ja muita käymiseen osallistuvia kasvinosia ja mausteita ja joka voi olla tiettyjen nimitysten kirjaamisesta maataloustuotteiden ja elintarvikkeiden erityisluonnetta koskevista todistuksista annetussa neuvoston asetuksessa (ETY) N:o 2082/92 säädettyyn erityisluonnetta koskevien todistusten rekisteriin annetun asetuksen (EY) N:o 2301/97 liitteen täydentämisestä annetussa komission asetuksessa (EY) N:o 244/2002 tarkoitettua sahtia;

16) *markkinoinnilla* mainontaa, epäsuoraa mainontaa ja muuta myynninedistämistä toimintaa; epäsuoraa mainontaa on erityisesti tuotteen myynninedistäminen muun hyödykkeen mainonnan yhteydessä siten, että muun hyödykkeen tunnuksena käytetään sellaisenaan tai tunnistettavasti muunneltuna tuotteen tai sen myyjän vakiintunutta tunnusta tai että muun tuotteen mainonnasta muutoin välittyy mielikuva tietystä tuotteesta tai sen myyjästä;

17) *alkoholijuoman toimituksella* kotimaan vähittäismyynnistä tai alkoholiyhtiöstä myytävän alkoholijuoman kuljetusta sekä luovutusta kaupallisessa tarkoituksessa myyjältä ostajalle tai muulle vastaanottajalle;

18) *alkoholijuoman toimittajalla* alkoholijuoman toimitusluvan haltijaa ja tämän järjestämän toimituksen suorittajaa, joka luovuttaa kotimaan vähittäismyynnistä tai alkoholiyhtiöstä kuljetettavaksi tilatun juoman vastaanottajalle;

4 §

Hyvän tavan vastaisten toimien kieltö

Alkoholipitoisten aineiden valmistuksessa, maahantuonnissa, myynnissä ja markkinoinnissa ja niiden yhteydessä sopimuksen tai muun järjestelyn mukaisesti harjoitettavassa elinkeinotoiminnassa ei saa toimia hyvän tavan vastaisesti. Mitä tässä momentissa säädetään, koskee myös alkoholijuomien toimitusta.

5 §

Luvanvarainen toiminta

Alkoholijuomia ei saa valmistaa, myydä eikä toimittaa kotimaan vähittäismyynnistä tai alkoholiyhtiöstä ilman lupaa.

6 §

Poikkeukset luvanvaraisuudesta

Edellä 5 §:ssä säädetystä poiketen:

1) enintään 2,8 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävien alkoholijuomien valmistus, myynti ja toimittaminen on sallittu;

7 §

Lupaviranomaiset

Alkoholijuomien vähittäismyynti- ja anniskeluluvan myöntää hakemuksesta se aluehallintovirasto, jonka toimialueella hakijan vähittäismyynti- tai anniskelupaikka sijaitsee. Jos vähittäismyynti tai anniskelu ei tapahdu tietyn aluehallintoviraston alueella, luvan myöntää hakijan kotipaikan aluehallintovirasto tai, jos hakijalla ei ole kotipaikkaa Suomessa, Etelä-Suomen aluehallintovirasto.

Anniskeluluvan sellaiseen anniskeluun, jota ei ole sidottu tiettyyn anniskelupaikkaan, ja alkoholijuomien toimitusluvan myöntää hakemuksesta hakijan toimipaikan aluehallintovirasto. Jos hakijalla ei ole toimipaikkaa Suomessa, luvan myöntää hakijan kotipaikan aluehallintovirasto tai, jos hakijalla ei ole kotipaikkaa Suomessa, Etelä-Suomen aluehallintovirasto.

Muun kuin 1 ja 2 momentissa tarkoitetun luvan myöntää hakemuksesta Sosiaali- ja terveystieteiden lupa- ja valvontavirasto.

Tässä laissa tarkoitetut ilmoitukset ja hyväksymishakemukset käsittelevä aluehallintovirasto määrätty 1 momentissa säädetyn mukaisesti.

11 §

Muutosten ilmoittaminen

Jos luvanhaltija päättää muuttaa toimintansa luonnetta tai laajuutta oleellisesti siten, että sille myönnetty lupa ei enää kata muuttunutta toimintaa, sen tulee hakea luvan muuttamista ennen muutoksen toteuttamista. Muutosta ei saa toteuttaa ennen kuin lupaviranomainen on hyväksynyt luvan muuttamisen.

Luvanhaltijan on kuukauden kuluessa ilmoitettava lupaviranomaiselle, jos se supistaa toimintaansa tai lopettaa sen muutoin kuin tilapäisesti.

Mitä 1 ja 2 momentissa säädetään luvan muutoksen hakemisesta tai ilmoittamisesta, koskee myös tässä laissa tarkoitettuihin ilmoituksiin ja hyväksymisiin liittyviä muutoksia.

Edellä 1–3 momentissa tarkoitettuun lupahakemukseen, ilmoitukseen ja hyväksyntään koskevaan hakemukseen on liitettävä 13–20 §:ssä tarkoitettujen edellytysten arvioimiseksi tarpeellinen selvitys hakijasta, toiminnasta ja sen vaikutuksista sekä muista merkityksellisistä seikoista, jotka eivät jo ole asiaa käsittelevän viranomaisen käytössä.

Valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkemmat säännökset luvan ja hyväksyntöjen muuttamista koskevaan hakemukseen sekä muutosittoilmoitukseen vaadittavista tiedoista.

12 §

Luvan myöntämisen yleiset edellytykset

Tämän lain mukainen valmistus-, maahantuonti-, käyttö-, tukkumyynti-, vähittäismyynti-, toimitus- ja anniskelulupa on myönnettävä elinkeinotoimintalain (565/2023) 2 §:n 1 momentissa tai 3 §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitetulle luonnolliselle henkilölle tai oikeushenkilölle, jolla on tässä laissa säädetty hakijaan liittyvät ja toiminnan harjoittamiseen tarvittavat edellytykset.

17 §

Alkoholijuomien vähittäismyyntilupa ja sen myöntämisen edellytykset

Käymisteitse valmistetun enintään 8,0 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävän ja muulla tavoin valmistetun enintään 5,5 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävän alkoholijuoman vähittäismyyntilupa koskee vähittäismyyntiä yhden vähittäismyyntipaikan sisätiloissa, ja se myönnetään:

1) monipuolista valikoimaa päivittäin tarvittavia elintarvikkeita alueidenkäyttölaissa (132/1999) tarkoitetussa rakennuksessa muutoin kuin tilapäisesti myyvälle hakijalle, jos alkoholijuomien myynnin osuus elinkeinotoiminnassa ei ole selvästi muiden elintarvikkeiden myynnin osuutta suurempi;

Tilaviinin ja käsityöläisluen vähittäismyyntilupa koskee vähittäismyyntiä yhden vähittäismyyntipaikan sisätiloissa ja se myönnetään kyseisten alkoholijuomien valmistajalle sen alueidenkäyttölaissa tarkoitetussa rakennuksessa sijaitsevan valmistuspaikan, jossa alkoholijuoman käyminen on tapahtunut, yhteyteen tai välittömään läheisyyteen. Vähittäismyyntipaikassa saadaan myydä myös 1 momentissa tarkoitettuja alkoholijuomia.

Vähittäismyyntiluvassa voidaan määritellä noutopisteitä, joiden sisätiloista alkoholijuomia voidaan luovuttaa toimitukseen.

17 a §

Alkoholijuomien toimituslupa ja sen myöntämisen edellytykset

Alkoholijuoman toimituslupa koskee kotimaan vähittäismyyntistä tai alkoholiyhtiöstä myydyin alkoholijuoman kuljetusta ja luovutusta ostajalle tai muulle vastaanottajalle. Lupa myönnetään, jos hakija on laatinut:

1) 56 §:ssä tarkoitetun omavalvontasuunnitelman; ja
2) selvityksen siitä, miten se varmistuu siitä, että sen lukuun toimivilla alkoholijuoman toimittajilla on 57 §:n 3 momentissa tarkoitettu toimituspassi.

Lupaviranomainen saa määrätä alkoholijuomien toimituslupaan ehtoja ja rajoituksia, jotka koskevat luovutukseen liittyviä tilanteita ja luovutuksessa käytettävää ikärajavalvonnan ja päihtymistilan seuranta, luovutettavien alkoholijuomien määrää, omavalvontaa, valvontaviranomaiselle toimitettavia tietoja tai toiminnan sisältöä ja menettelytapoja, jos ne ovat välttämättömiä valvonnan turvaamiseksi tai turvallisuuden varmistamiseksi.

Edellä 2 momentissa tarkoitetut ehdot ja rajoitukset on mitoitettava siten, että ne eivät estä eivätkä kohtuuttomasti vaikeuta luvanhaltijan toiminnan harjoittamista. Jos ehtoja ja rajoituksia asetetaan luvanhaltijan käynnissä olevaan toimintaan, ne saadaan määrätä tulemaan voimaan

aikaisintaan 30 päivän kuluttua päätöksen tiedoksiannosta. Lupaviranomaisen on luvanhaltijan hakemuksesta muutettava lupaan liitettyjä ehtoja ja rajoituksia tai poistettava ne viipymättä, jos toiminnan luonne tai muut erityiset olosuhteet ovat muuttuneet siten, etteivät ehdot ja rajoitukset ole enää välttämättömiä.

5 luku

Alkoholijuomien vähittäismyynti, toimitus ja anniskelu

35 §

Alkoholijuomien vähittäismyyntipaikka

Yli 2,8 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävien alkoholijuomien vähittäismyyntiä saa harjoittaa vain luovuttamalla niitä asiakkaalle tai alkoholijuoman toimittajalle kotimaan vähittäismyyntistä tai alkoholiyhtiöstä. Vähittäismyyjän tulee voida jälkikäteen todentaa alkoholijuomaa toimittavan toimituslupanhaltijan nimi ja lupanumero. Vähittäismyyntiluvan haltija saa myydä vain luvassa tarkoitettuja alkoholijuomia.

Yli 2,8 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävää alkoholijuomaa ei saa nauttia vähittäismyyntiluvan haltijan hallitsemalla vähittäismyyntipaikan sisä- tai ulkoalueella eikä tämän alueen välittömässä läheisyydessä, ellei laissa toisin säädetä. Luvanhaltijan on tarvittaessa merkittävä alue, jossa alkoholijuoman nauttiminen on kielletty.

Vähittäismyyjän ja alkoholiyhtiön on varmistettava verkko-oston yhteydessä vahvalla sähköisellä tunnistamisella, että ostaja ei ole alle 18-vuotias eikä väkevien alkoholijuomien verkko-oston yhteydessä alle 20-vuotias.

35 a §

Alkoholijuomien toimitus

Alkoholijuomien toimitus on sallittua vain, jos alkoholijuoma on ostettu ja noudettu kotimaan vähittäismyyntistä tai alkoholiyhtiöstä. Alkoholijuoman toimittaja saa luovuttaa ostajalle tai muulle vastaanottajalle vain sellaisia alkoholijuomia, joita toimitukseen luovuttaneella vähittäismyyntiluvanhaltijalla tai alkoholiyhtiöllä on vähittäismyyntiluvan tai lain nojalla oikeus myydä.

Alkoholijuomien luovuttamisen yhteydessä tulee todennettavasti tarkastaa vastaanottajan ikä 40 §:n 1 momentissa tarkoitetusta asiakirjasta. Tiedot todennettavasta tarkastuksesta on säilytettävä luvanhaltijan rekisterissä kahden vuoden ajan tarkastuksen suorittamisesta, minkä jälkeen ne on poistettava. Alkoholijuomia ei saa luovuttaa, jos vastaanottaja kieltäytyy todistamasta ikänsä. Alkoholijuomien luovuttamisen yhteydessä tulee tarkastaa, ettei luovuttamiselle ole 37 §:n 1 tai 2 momentissa säädettyjä esteitä.

Jos alkoholijuomaa ei saa luovuttaa 2 momentin tai 37 §:n 1 tai 2 momentissa säädetyn toimituskiellon vuoksi, alkoholijuoman toimittajan on palautettava alkoholijuoma myyjälle.

Toimituslupanhaltija ei saa kohdistaa alkoholijuomaa toimittavaan taloudellisia tai työnjohdollisia seuraamuksia, jos tämä kieltäytyy 2 momentin tai 37 §:n nojalla luovuttamasta alkoholijuomaa.

37 §

Vähittäismyynti-, toimitus- ja anniskelukiellot

Alkoholijuomaa ei saa myydä eikä muutoin luovuttaa vähittäismyyntissä, toimituksessa eikä anniskelussa:

- 1) alle 18-vuotiaalle;
- 2) henkilölle, jonka päihtymys on selvästi havaittavissa tai joka käyttäytyy häiritsevästi;
- 3) jos on perusteltu syy olettaa alkoholijuoman luvaton luovuttamista tai välittämistä.

Edellä 1 momentin 1 kohdassa säädetystä poiketen väkevää alkoholijuomaa ei saa myydä eikä muutoin luovuttaa vähittäismyyntissä eikä alkoholijuomien toimituksessa alle 20-vuotiaalle.

Alkoholijuomien hallussapitoa ja nauttimista anniskelupaikassa ei saa sallia henkilölle, joka on alle 18-vuotias, jonka päihtymys on selvästi havaittavissa tai joka käyttäytyy häiritsevästi.

Alkoholijuomaa ei saa toimittaa sosiaali- ja terveydenhuollon palveluyksikköön, varhaiskasvatuksen järjestämispaikkaan, esi- tai perusopetuksen järjestämispaikkaan eikä pääosin lasten tai nuorten kokoontumiseen liittyvän toiminnan järjestämispaikkaan. Alkoholijuomaa ei myöskään saa toimittaa 85 §:ssä tarkoitettuun paikkaan, jossa ei saa nauttia alkoholia, eikä tilaan tai paikkaan, joka on hyväksytty anniskelualueeksi.

38 §

Vähittäismyyntin, alkoholijuomien toimituksen ja anniskelun henkilökunta

Vähittäismyynti- ja anniskelupaikassa sekä alkoholijuomien toimitusta koskevassa toiminnassa tulee olla toiminnan laajuus ja laatu huomioon ottaen riittävästi henkilökuntaa tehokkaan valvonnan ja järjestyksenpidon toteuttamiseksi.

Vähittäismyynti- ja anniskelupaikassa tulee olla paikalla luvanhaltijan määräämä luvanhaltijan edustaja, kun paikassa saa myydä tai nauttia yli 2,8 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältäviä alkoholijuomia ja paikka on avoinna asiakkaille.

Alkoholijuomien toimittajilla tulee olla 57 §:n 3 momentissa tarkoitettu alkoholijuomien toimituspassi.

Henkilö, joka ei ole täyttänyt 18 vuotta, ei saa toimia luvanhaltijan edustajana eikä myydä tai anniskella alkoholijuomaa. Henkilö, joka on täyttänyt 16 vuotta, saa kuitenkin luvanhaltijan edustajan välittömän valvonnan alaisena myydä alkoholijuomia 17 §:ssä tarkoitetussa vähittäismyyntipaikassa ja anniskella alkoholijuomia. Henkilö, joka ei ole täyttänyt 18 vuotta, ei saa kuljettaa eikä luovuttaa alkoholijuomia asiakkaalle.

Alkoholijuomia myyvä tai toimittava ja vähittäismyyntin, alkoholijuomien toimituksen tai anniskelun valvontaan osallistuva henkilö ei tehtävässään saa olla alkoholin eikä muun päihdyttävän aineen vaikutuksen alaisena.

39 §

Yleinen valvonta

Alkoholijuoman toimitusluvan haltijan ja alkoholijuomien toimittajan tulee valvoa 35 a, 37 ja 38 §:ssä säädettyjen kieltojen ja velvoitteiden noudattamista.

40 §

Iän todistaminen

Alkoholijuomien ostaja ja anniskelualueella oleskeleva on velvollinen vaadittaessa todistamaan ikänsä alkoholijuomien vähittäismyyntiä ja anniskelua valvovalle henkilökunnalle ja tämän lain noudattamisen valvontaa suorittavalle viranhaltijalle viranomaisen myöntämällä voimassa olevalla kuvallisella henkilökortilla, ajokortilla tai passilla.

Alkoholijuoman toimituksen ostaja on velvollinen todistamaan ikänsä ennen alkoholijuoman ostamista.

Alkoholijuoman toimituksen vastaanottaja on lisäksi velvollinen todistamaan ikänsä 1 momentissa tarkoitetulla asiakirjalla alkoholijuoman toimittavalle henkilölle.

42 a §

Toimitusaika

Alkoholijuomia saa toimittaa vastaanottajalle vain kello 9:stä kello 21:een.

Edellä 1 momentissa säädetystä poiketen alkoholiyhtiöstä hankitun alkoholijuoman luovutuksessa vastaanottajalle noudatetaan, mitä 42 §:n 2 momentissa säädetään alkoholiyhtiön vähittäismyyntiajoista.

Jos alkoholijuomaa ei voida luovuttaa 1 tai 2 momentissa tarkoitettuna aikana, alkoholijuoma on palautettava myyjälle tai toimitettava asiakkaalle myöhemmin 1 tai 2 momentissa tarkoitettuna aikana, ellei luovuttamatta jättäminen ole johtunut 37 §:ssä tarkoitetusta syystä.

45 §

Anniskelun valvonta eräissä tapauksissa

Alkoholijuomien anniskelua saa harjoittaa 19 §:n 2 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa 41 §:n 2 momentin estämättä ja majoitushuoneessa lisäksi 36 §:n 2 ja 3 momentin ja 43 §:n estämättä, jos tarjolla olevien alkoholijuomien määrä on rajoitettu asiakasmäärän ja anniskelun valvonnan vaatimusten mukaisesti.

Alkoholijuomien määrän rajoittamisesta voidaan antaa tarkempia säännöksiä valtioneuvoston asetuksella.

46 §

Alkoholijuomien hankkiminen

Kun yli 2,8 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältäviä alkoholijuomia hankitaan vähittäismyyntiin tai anniskeluun 30 §:n 2 momentissa tarkoitetulla tavalla, ostajan on ilmoitettava myyjälle lupanumeronsa.

51 §

Hinnoittelu ja hinnan ilmoittaminen

Kahden tai useamman alkoholijuomapakkauksen tai -annoksen tarjoaminen alennettuun yhteishintaan vähittäismyynnissä, toimituksessa ja anniskelussa on kielletty.

Alkoholijuoman hinnasta annettavan hyvityksen, joka lasketaan alkoholijuomien tai muiden kulutushyödykkeiden ja palveluiden ostojen perusteella, tarjoaminen ja maksaminen vähittäismyynnissä, toimituksessa ja anniskelussa on kielletty.

57 §

Henkilökunnan osaaminen

Luvanhaltijan ja alkoholiyhtiön on osana omavalvontaansa huolehdittava siitä, että sen henkilökunta ja toimitusluvanhaltijan lukuun toimiva alkoholijuoman toimittaja tuntee tässä laissa säädetyt ja omavalvontasuunnitelmassa määrätyt velvoitteensa. Luvanhaltijan ja alkoholiyhtiön on pidettävä kirjaa toimipaikassa työskentelevien henkilöiden koulutuksesta ja osaamisesta ja pyydettäessä esitettävä tiedot valvontaviranomaiselle.

Anniskeluluvanhaltijan on huolehdittava siitä, että sen 38 §:ssä tarkoitetulla edustajalla on alkoholilain tuntemista osoittava Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston hyväksymän mallin mukainen todistus (*anniskelupassi*).

Alkoholijuoman toimitusluvanhaltijan on huolehdittava siitä, että sen lukuun toimivalla alkoholijuoman toimittajalla on tämän lain toimitusta koskevan sääntelyn ja toimitusta koskevien toimintaohjeiden tuntemista osoittava Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston hyväksymän mallin mukainen todistus (*toimituspassi*).

58 §

Alkoholilain tuntemista osoittavan todistuksen myöntäminen

Anniskeluluvanhaltijan edustajan pätevyys voidaan todistaa anniskelupassilla tai todistuksella tutkinnosta, joka on sisältänyt vastaavat tiedot kuin anniskelupassikoe. Anniskelupassin myöntää valtioneuvoston toimitusluvan tai opetus- ja kulttuuriministeriön järjestämisluvan nojalla ravintolapalvelun koulutusta antava oppilaitos. Anniskelupassi myönnetään henkilölle, joka on suorittanut hyväksyttävästi anniskelupassikokeen.

Alkoholijuoman toimittajan pätevyys voidaan todistaa toimituspassilla. Toimituspassin myöntää valtioneuvoston toimitusluvan tai opetus- ja kulttuuriministeriön järjestämisluvan nojalla koulutusta antava oppilaitos. Oppilaitoksen tulee tarjota toimituspassikokeita suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi. Toimituspassi myönnetään henkilölle, joka on suorittanut hyväksyttävästi toimituspassikokeen.

Oppilaitoksella on oikeus periä anniskelupassikokeesta maksu, joka vastaa enintään kokeen järjestämisestä aiheutuvia todellisia kustannuksia sekä toimituspassikokeen järjestämisestä ja toimituspassin myöntämisestä maksu. Anniskelupassi voidaan yhdistää elintarvikelain 19 §:ssä tarkoitetun hygieniapassin kanssa.

Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella voidaan antaa tarkemmat säännökset 1 ja 2 momentissa tarkoitettujen kokeiden sisällöstä ja arvioinnista, 1 momentissa tarkoitettua koetta vastaavista tutkinnoista sekä Ahvenanmaan maakunnassa myönnetyn todistuksen hyväksymisestä 1 momentissa tarkoitetuksi todistukseksi.

60 §

Valvonta ja siihen liittyvä ohjaus

Aluehallintovirastot valvovat alkoholijuomien vähittäismyyntiä, toimitusta, anniskelua ja markkinointia kukin alueellaan.

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto valvoo alkoholijuomien vähittäismyyntiä, toimitusta, anniskelua ja markkinointia koko maassa sekä ilmailulaissa (864/2014) ja merilaissa (674/1994) tarkoitetuilla aluksilla, joilla on Suomen kansallisuus.

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston tehtäviin kuuluvat myös:

-
- 5) anniskelupassi- ja toimituspassikokeeseen liittyvä oppilaitosten ohjaus;
 - 6) tässä laissa säädettyt muut tehtävät.
-

61 §

Valvontaohjelma

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto laatii yhteistyössä aluehallintovirastojen kanssa alkoholihallinnon valtakunnallisen valvontaohjelman. Ohjelmalla ohjataan alkoholijuomien anniskelun, vähittäismyyntin, toimituksen ja markkinoinnin alueellista lupahallintoa ja valvontaa yhdenmukaiseen ratkaisukäytäntöön ja tämän lain tehokkaaseen täytäntöönpanoon.

62 §

Tarkastus- ja tiedonsaantioikeus

Toimivaltaisella viranomaisella on oikeus tehdä koeostoja, jos se on tarpeellista alkoholijuoman toimitusta koskevan valvontatehtävän hoitamiseksi. Toimivaltaisella viranomaisella on oikeus hyödyntää täysi-ikäisiä vapaaehtoisia koeostojen suorittamisessa, jos viranomaisella on aihetta olettaa, ettei alkoholijuomien toimituslupan haltija tai sen lukuun toimiva alkoholijuomien toimittaja noudata laissa säädettyjä velvollisuuksiaan alkoholijuomien toimituksessa ja luovutuksessa. Vapaaehtoisia voidaan käyttää sellaisten alkoholijuomien koeostoissa, joita heillä on lain nojalla oikeus ostaa. Toimivaltaisella viranomaisella on oikeus saada vähittäismyyntiluvanhaltijalta alkoholijuoman toimituksen suorittavan toimitusluvanhaltijan nimi sekä lupanumero.

Luvanhaltijan on toimitettava määräajoin valvontaviranomaisille myyntiään ja muuta toimintaansa koskevat valvonnan ja toiminnan riskien arvioimisen kannalta tarpeelliset ilmoitukset ja tiedot. Tarkemmat säännökset ilmoitusten ja tietojen toimittamisesta annetaan sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella.

63 §

Tiedonsaantioikeus

Valvontaviranomaisilla on oikeus saada maksutta ja salassapitosäännösten estämättä valtion ja kunnan viranomaisilta sekä Kansaneläkelaitokselta, Työllisyysrahastolta ja Eläketurvakeskukselta tiedot, jotka ovat välttämättömiä:

Valvontaviranomaisilla on lisäksi oikeus saada maksutta ja salassapitosäännösten estämättä sakon täytäntöönpanosta annetun lain (672/2002) 46 §:ssä tarkoitetusta sakkorekisteristä tiedot, jotka ovat välttämättömiä 13 §:ssä tai 72 §:n 3 momentin 3 kohdassa tarkoitetun luvan edellytysten selvittämistä varten tai 71 §:n 3 momentissa säädetyn kaksoisrangaistavuuden kiellon selvittämiseksi.

71 §

Seuraamusmaksu

Lupaviranomainen voi määrätä luvanhaltijan maksamaan vähintään 300 euron ja enintään 20 000 euron seuraamusmaksun, jos:

7) 11 §:ssä tarkoitettua velvollisuutta ilmoittaa muutoksista, 56 §:ssä säädettyä kirjanpitovelvollisuutta tai velvollisuutta pitää omavalvontasuunnitelma ajan tasalla taikka 62 §:n 4 momentissa säädettyä ilmoitusten ja tietojen toimittamista koskevaa velvollisuutta ei ole kehotuksista huolimatta noudatettu;

8) alkoholijuomien toimituksessa on rikottu 5 luvussa tai 57 §:ssä luvanhaltijalle säädettyjä velvollisuuksia taikka 17 a §:n nojalla asetettuja ehtoja tai rajoituksia.

Seuraamusmaksu määrätään maksettavaksi valtiolle ja sen suuruutta arvioitaessa on otettava huomioon menettelyn laatu, vahingollisuus ja toistuvuus ja luvanhaltijan taloudellinen asema. Seuraamusmaksu voidaan määrätä 1 momentissa säädettyä pienempänä, jos siihen on mainittu seikat huomioon ottaen tai menettelyyn liittyvien lieventävien seikkojen vuoksi muuten perusteltua syytä. Seuraamusmaksua ei määrätä, jos menettelyä on pidettävä vähäisenä tai jos maksun määrääminen on menettelyn laatu, toistuvuus, suunnitelmallisuus, omavalvontasuunnitelman noudattaminen ja muut olosuhteet huomioon ottaen kohtuutonta. Luvanhaltijalle voidaan tällöin antaa huomautus, jos siihen on syytä.

72 §

Luvan peruuttaminen

Lupaviranomainen voi peruuttaa tämän lain mukaisen luvan määräajaksi, jos:

1) toiminnanharjoittaja huomautuksen antamisen tai seuraamusmaksun määräämisen jälkeen jatkaa 71 §:n 1 momentissa tarkoitettua velvollisuutensa rikkomista tai laiminlyöntiä; tai

2) toiminnanharjoittaja rikkoo tai laiminlyö tässä laissa säädettyä olennaista velvollisuuttaan.

Määräajan pituudesta määrättäessä otetaan huomioon erityisesti peruuttamisen perusteena olevan toiminnan vakavuus ja teko-olosuhteet.

Lupaviranomainen voi peruuttaa tämän lain mukaisen luvan tai hyväksymisen pysyvästi, jos:

1) toiminnanharjoittaja määräajaisen luvan peruuttamisen jälkeen jatkaa velvollisuutensa rikkomista tai laiminlyöntiä;

2) toiminnanharjoittaja rikkoo tätä lakia vakavaa vaaraa ihmisten terveydelle aiheuttavalla teolla tai laiminlyönnillä ja menettely on ollut kokonaisuutena arvostellen törkeää; tai

3) luvan tai hyväksymisen edellytykset eivät ole voimassa.

72 a §

Luvan lopettaminen

Lupaviranomaisen on merkittävä rekisteriin tämän lain mukainen lupa tai hyväksyminen päättäneeksi, jos toiminnanharjoittaja on lopettanut toimintansa muutoin kuin tilapäisesti.

Toistaiseksi voimassa olevan luvan tai hyväksynnän haltijan konkurssipesällä tai kuolinpesällä on oikeus jatkaa toimintaa enintään yhden vuoden ajan konkurssin alkamisesta tai kuolemasta. Määräaikaisena voimassa olevan luvan tai hyväksynnän haltijan konkurssipesällä tai kuolinpesällä on oikeus jatkaa toimintaa enintään määräaikaisuuden loppuun saakka, kuitenkin enintään yhden vuoden ajan konkurssin alkamisesta tai kuolemasta. Toiminnan jatkamisesta on ilmoitettava lupaviranomaiselle viipymättä konkurssiin asettamisen tai kuoleman jälkeen.

75 §

Aluehallintovirastonperimät maksut

Aluehallintovirasto perii tämän lain valvonnasta aiheutuvien kustannusten kattamiseksi vuotuisen valvontamaksun:

2) 17 §:ssä tarkoitetun vähittäismyyntiluvan haltijalta ja alkoholiyhtiöltä vähittäismyyntin valvonnasta (*vähittäismyyntin valvontamaksu*);

3) 17 a §:ssä tarkoitetun toimitusluvan haltijalta alkoholijuoman toimituksen valvonnasta (*toimituksen valvontamaksu*).

84 §

Alkoholijuoman välittäminen ja luovuttaminen

Alkoholijuomaa ei saa välittää eikä luovuttaa palkkiota vastaan, ellei laissa toisin säädetä. Alkoholijuoman välittäminen ja luovuttaminen on kielletty myös ilman palkkiota henkilölle, jolle 37 §:n mukaan ei saa myydä alkoholijuomaa.

85 §

Kielto nauttia alkoholijuomia

Yli 2,8 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävää alkoholijuomaa ei saa nauttia, ellei laissa toisin säädetä:

90 §

Rangaistussäännökset

Alkoholirikkomuksesta tuomitaan myös se, joka tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta

- 1) rikkoo 37 §:n 1–3 momentissa säädetyn vähittäismyynti-, toimitus- tai anniskelukiellon tai
- 2) vähittäismyynti- tai anniskeluluvan haltijana taikka 38 §:ssä tarkoitettuna luvanhaltijan edustajana rikkoo 35 tai 36 §:ssä säädettyä vähittäismyyntipaikan ja anniskelupaikan järjestyksen valvontaa koskevaa velvoitetta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 . Lain 2 §:n 1 ja 2 momentti, 3 §:n 1 momentin 11, 17 ja 18 kohta, 4 §:n 1 momentti, 5 §:n 1 momentti, 7, 12, 17 ja 17 a §, 28 §:n 3 momentin kumoaminen, 35, 35 a, 37 ja 38 §, 39 §:n 3 momentti, 40 ja 42 a §, 62 §:n 4 momentti, 75 §:n 2 momentti, 84 §, 90 §:n 5 momentti ja liitteen 6 a kohta tulevat kuitenkin voimaan viiden kuukauden kuluttua tämän lain voimaantulosta.

Liite

Alkoholilain 74 ja 75 §:ssä tarkoitetut valvontamaksut

6 a. Alkoholijuomien toimituksen valvontamaksu

Aluehallintovirasto perii toistaiseksi voimassa olevien alkoholijuomien toimituslupien haltijoilta vuotuisen valvontamaksun. Valvontamaksukausi on kalenterivuosi. Maksu muodostuu kiinteästä perusmaksusta ja toiminnan laajuudesta riippuvasta lisämaksusta seuraavasti:

Luvanhaltijakohtainen perusmaksu on 100 euroa.

Toiminnan laajuudesta riippuvan lisämaksun suuruus määräytyy valvontamaksukauden aikana lupaviranomaiselle vuosittain raportoitujen alkoholijuomien toimitusmäärien perusteella. Toimitusmääräkohtainen valvontamaksu on perusmaksun lisäksi 0,10 euroa toimitukselta vuodessa 1 000 kuljetuksen ylittävältä osalta. Maksu pyöristetään alaspäin lähimpään kymmeneen euroon.

Luvanhaltija on velvollinen ilmoittamaan lupaviranomaiselle tekemiensä toimitusten kokonaismäärän vuosittain 31.1. mennessä. Mikäli luvanhaltija ei tee ilmoitusta määräajassa, lupaviranomaisella on oikeus velvoittaa luvanhaltija 70 §:ssä säädetyn uhkasakon uhalla ilmoittamaan toimitusten kokonaismäärä. Lupaviranomaisen on esitettävä luvanhaltijalle muistutus ja annettava kohtuullinen aika edellä mainittujen tietojen ilmoittamiseksi ennen uhkasakon asettamista.

7. Valvontamaksujen perintä

Edellä 1–3 kohdassa tarkoitetut valvontamaksut laskutetaan jälkikäteen viimeistään 30.11. siten, että määriin perustuva laskenta-aika on 1.9.–31.8. Luvanhaltijalta ei peritä valvontamaksua, jos hänen toimintansa on loppunut viimeistään 31.3. ja jos hän on tehnyt siitä kirjallisen ilmoituksen säädetyssä ajassa. 4 kohdassa tarkoitetut valvontamaksut laskutetaan kalenterivuosittain etukäteen, kuitenkin viimeistään 31.3. Luvanhaltijalta ei peritä valvontamaksua sen kalenterivuoden osalta, jolloin hänen toimintansa on loppunut viimeistään 31.3., jos hän on tehnyt siitä kirjallisen ilmoituksen säädetyssä ajassa.

Uudelta vähittäismyynnin tai anniskelun luvanhaltijalta taikka uudesta anniskeluajan jatkamista koskevasta ilmoituksesta ei peritä valvontamaksua ensimmäisenä kalenterivuotena. Vähittäismyynnin, anniskelun ja anniskeluajan jatkamisen valvontamaksut laskutetaan kalenterivuosittain viimeistään 30.4., kun luvanhaltijalla on voimassa oleva lupa 1.4.

Edellä 6 a kohdassa tarkoitetut valvontamaksut laskutetaan jälkikäteen viimeistään 30.4. siten, että määriin perustuva laskenta-aika on edellinen kalenterivuosi.

Helsingissä 10.10.2024

Pääministeri

Petteri Orpo

Sosiaaliturvaministeri Sanni Grahn-Laasonen

Laki

alkoholilain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan alkoholilain (1102/2017) 28 §:n 3 momentti,
muutetaan 2 §:n 1 ja 2 momentti, 3 §:n 1 momentin 11 ja 14—16 kohta, 4 §:n 1 momentti, 5 §:n 1 momentti, 6 §:n 1 momentin 1 kohta, 7, 11 ja 12 §, 17 §:n 1 momentin 1 kohta ja 2 momentti, 5 luvun otsikko, 35, 37, 38 ja 40 §, 45 §:n 3 momentti, 46 §:n 1 momentti, 51 §:n 1 ja 2 momentti, 57 ja 58 §, 60 §:n 1 ja 2 momentti ja 3 momentin 5 kohta, 61 §:n 1 momentti, 62 §:n 4 momentti, 63 §:n 1 momentin johdantokappale, 71 §:n 1 momentin johdantokappale ja 7 kohta sekä 2 momentti, 72 §, 75 §:n 2 momentin 2 kohta, 84 §, 85 §:n 1 momentin johdantokappale, 90 §:n 5 momentti sekä liitteen 7 kohta,
sellaisina kuin niistä ovat 12 § laissa 605/2023 ja 17 §:n 1 momentin 1 kohta laissa 305/2024, sekä
lisätään 3 §:n 1 momenttiin uusi 17 ja 18 kohta, 17 §:ään uusi 5 momentti, lakiin uusi 17 a, 35 a, 42 a ja 72 a §, 39 §:ään uusi 3 momentti, 45 §:ään uusi 4 momentti, 60 §:n 3 momenttiin uusi 6 kohta, 62 §:ään uusi 5 momentti, 63 §:ään uusi 2 momentti, 71 §:n 1 momenttiin uusi 8 kohta ja 75 §:n 2 momenttiin uusi 3 kohta sekä liitteeseen uusi 6 a kohta seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

2 §

2 §

Lain soveltamisala

Lain soveltamisala

Tätä lakia sovelletaan alkoholipitoisten aineiden valmistukseen, maahantuontiin, maastavientiin, kuljetukseen, myyntiin ja muuhun luovuttamiseen, käyttöön, hallussapitoon ja markkinointiin.

Alkoholipitoisiin aineisiin, jotka ovat elintarvikkeita, sovelletaan elintarvikelakia (23/2006) siltä osin kuin tässä laissa ei toisin säädetä.

Tätä lakia sovelletaan alkoholipitoisten aineiden valmistukseen, maahantuontiin, maastavientiin, kuljetukseen, myyntiin ja muuhun luovuttamiseen, käyttöön, hallussapitoon ja markkinointiin *sekä alkoholijuomien toimitukseen.*

Alkoholipitoisiin aineisiin, jotka ovat elintarvikkeita, sovelletaan elintarvikelakia (297/2021) siltä osin kuin tässä laissa ei toisin säädetä.

3 §

3 §

Määritelmät

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

Tässä laissa tarkoitetaan:

11) *alkoholijuoman vähittäismyynnillä* alkoholijuoman myyntiä nautittavaksi muualla kuin myyjän hallitsemis- tiloissa tai myyjän järjestämässä valvonnassa;

11) *alkoholijuoman vähittäismyynnillä* alkoholijuoman myyntiä nautittavaksi muualla kuin myyjän hallitsemis- tiloissa tai myyjän järjestämässä valvonnassa *siten, että alkoholijuoma luovutetaan kotimaan vähittäismyynnistä tai alkoholiyhtiöstä suoraan alkoholijuoman ostajalle, toimitusluvan haltijalle tai toimitusluvan haltijan järjestämän toimituksen suorittavalle alkoholijuoman toimittajalle toimitettavaksi ostajalle tai muulle vastaanottajalle;*

14) *tilaviinillä* oikeudellisesti ja taloudellisesti muista alkoholijuomien valmistajista riippumattomassa valmistuspaikassa, jossa kalenterivuoden aikana tuotettujen alkoholijuomien määrä on enintään 100 000 litraa ja joka toimii maatalouden harjoittamisen yhteydessä ja fyysisesti erillään muista alkoholijuomien valmistuspaikoista eikä harjoita lisenssivalmistusta, yksinomaan käymisen avulla marjoista, hedelmistä ja muista kasvinosista paitsi rypäleistä ja viljatuotteista valmistettua enintään 13 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävää alkoholijuomaa;

14) *tilaviinillä yksinomaan käymisen avulla marjoista, hedelmistä tai muista kasvinosista paitsi rypäleistä tai viljatuotteista valmistettua enintään 13 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävää alkoholijuomaa, jonka valmistaja on oikeudellisesti ja taloudellisesti muista alkoholijuomien valmistajista riippumaton ja joka toimii maatalouden harjoittamisen yhteydessä ja fyysisesti erillään muista alkoholijuomien valmistajista eikä harjoita lisenssivalmistusta ja jonka kalenterivuoden aikana tuottamien alkoholijuomien määrä on enintään 100 000 litraa;*

15) *käsityöläisoluella* oikeudellisesti ja taloudellisesti muista alkoholijuomien valmistajista riippumattomassa panimossa, jossa kalenterivuoden aikana tuotettujen alkoholijuomien määrä on enintään 500 000 litraa ja joka toimii fyysisesti erillään muista alkoholijuomien valmistajista eikä harjoita lisenssivalmistusta, yksinomaan käymisen avulla valmistettua enintään 12 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävää alkoholijuomaa, joka on valmistettu mallastetuista tai mallastamattomista viljatuotteista ja jonka valmistuksessa ei ole käytetty muita valmistusaineita kuin muiden kasvien jyviä, sokeria, humalaa ja muita käymiseen osallistuvia kasvinosia ja mausteita, ja joka voi olla tiettyjen nimitysten kirjaamisesta maataloustuotteiden ja elintarvikkeiden erityisluonnetta koskevasta todistuksista annetussa neuvoston asetuksessa (ETY) N:o 2082/92 säädettyyn erityisluonnetta koskevien todistusten rekisteriin annetun asetuksen (EY) N:o

15) *käsityöläisoluella* oikeudellisesti ja taloudellisesti muista *panimoista* riippumattomassa panimossa, jossa kalenterivuoden aikana tuotettujen alkoholijuomien määrä on enintään 500 000 litraa ja joka toimii fyysisesti erillään muista *panimoista* eikä harjoita lisenssivalmistusta, yksinomaan käymisen avulla valmistettua enintään 12 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävää alkoholijuomaa, joka on *hiivalla käymisteitse* valmistettu mallastetuista tai mallastamattomista viljatuotteista ja jonka valmistuksessa ei ole käytetty muita valmistusaineita kuin muiden kasvien jyviä, sokeria, humalaa ja muita käymiseen osallistuvia kasvinosia ja mausteita, ja joka voi olla tiettyjen nimitysten kirjaamisesta maataloustuotteiden ja elintarvikkeiden erityisluonnetta koskevasta todistuksista annetussa neuvoston asetuksessa (ETY) N:o 2082/92 säädettyyn erityisluonnetta koskevien todistusten rekisteriin annetun asetuksen (EY) N:o 2301/97 liitteen

2301/97 liitteen täydentämisestä annetussa komission asetuksessa (EY) N:o 244/2002 tarkoitettua sahtia;

16) *markkinoinnilla* mainontaa, epäsuoraa mainontaa ja muuta myynninedistämistoimintaa; epäsuoraa mainontaa on erityisesti tuotteen myynninedistäminen muun hyödykkeen mainonnan yhteydessä siten, että muun hyödykkeen tunnuksena käytetään sellaisenaan tai tunnistettavasti muunnettuna tuotteen tai sen myyjän vakiintunutta tunnusta tai että muun tuotteen mainonnasta muutoin välittyy mielikuva tietystä tuotteesta tai sen myyjästä.

(uusi)

(uusi)

täydentämisestä annetussa komission asetuksessa (EY) N:o 244/2002 tarkoitettua sahtia;

16) *markkinoinnilla* mainontaa, epäsuoraa mainontaa ja muuta myynninedistämistoimintaa; epäsuoraa mainontaa on erityisesti tuotteen myynninedistäminen muun hyödykkeen mainonnan yhteydessä siten, että muun hyödykkeen tunnuksena käytetään sellaisenaan tai tunnistettavasti muunnettuna tuotteen tai sen myyjän vakiintunutta tunnusta tai että muun tuotteen mainonnasta muutoin välittyy mielikuva tietystä tuotteesta tai sen myyjästä;

17) *alkoholijuoman toimituksella kotimaan vähittäismyynnistä tai alkoholiyhtiöstä myytävän alkoholijuoman kuljetusta sekä luovutusta kaupallisessa tarkoituksessa myyjältä ostajalle tai muulle vastaanottajalle*

18) *alkoholijuoman toimittajalla alkoholijuoman toimitushuvan haltijaa ja tämän järjestämän toimituksen suorittajaa, joka luovuttaa kotimaan vähittäismyynnistä tai alkoholiyhtiöstä kuljetettavaksi tilatun juoman vastaanottajalle;*

4 §

Hyvän tavan vastaisten toimien kielto

Alkoholipitoisten aineiden valmistuksessa, maahantuonnissa, myynnissä ja markkinoinnissa ja niiden yhteydessä sopimuksen tai muun järjestelyn mukaisesti harjoitettavassa elinkeinotoiminnassa ei saa toimia hyvän tavan vastaisesti.

5 §

Luvanvarainen toiminta

4 §

Hyvän tavan vastaisten toimien kielto

Alkoholipitoisten aineiden valmistuksessa, maahantuonnissa, myynnissä ja markkinoinnissa ja niiden yhteydessä sopimuksen tai muun järjestelyn mukaisesti harjoitettavassa elinkeinotoiminnassa ei saa toimia hyvän tavan vastaisesti. *Mitä tässä momentissa säädetään, koskee myös alkoholijuomien toimitusta.*

5 §

Luvanvarainen toiminta

Voimassa oleva laki

Alkoholijuomia ei saa valmistaa eikä myydä ilman lupaa.

6 §

Poikkeukset luvanvaraisuudesta

Edellä 5 §:ssä säädetystä poiketen:

1) enintään 2,8 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävien alkoholijuomien valmistus ja myynti on sallittu;

7 §

Lupaviranomaiset

Alkoholijuomien vähittäismyynti- ja anniskeluluvan myöntää hakemuksesta se aluehallintovirasto, jonka toimialueella hakijan vähittäismyynti- tai anniskelupaikka sijaitsee. Jos vähittäismyynti tai anniskelu ei tapahdu tietyn aluehallintoviraston alueella, luvan myöntää hakijan kotipaikan aluehallintovirasto tai, jos hakijalla ei ole kotipaikkaa Suomessa, Etelä-Suomen aluehallintovirasto.

Muun luvan myöntää hakemuksesta Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto.

Ehdotus

Alkoholijuomia ei saa valmistaa, myydä eikä toimittaa kotimaan vähittäismyyntistä tai alkoholiyhtiöstä ilman lupaa.

6 §

Poikkeukset luvanvaraisuudesta

Edellä 5 §:ssä säädetystä poiketen:

1) enintään 2,8 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävien alkoholijuomien valmistus, myynti ja toimittaminen on sallittu;

7 §

Lupaviranomaiset

Alkoholijuomien vähittäismyynti- ja anniskeluluvan myöntää hakemuksesta se aluehallintovirasto, jonka toimialueella hakijan vähittäismyynti- tai anniskelupaikka sijaitsee. Jos vähittäismyynti tai anniskelu ei tapahdu tietyn aluehallintoviraston alueella, luvan myöntää hakijan kotipaikan aluehallintovirasto tai, jos hakijalla ei ole kotipaikkaa Suomessa, Etelä-Suomen aluehallintovirasto.

Anniskeluluvan sellaiseen anniskeluun, jota ei ole sidottu tiettyyn anniskelupaikkaan, ja alkoholijuomien toimitusluvan myöntää hakemuksesta hakijan toimipaikan aluehallintovirasto. Jos hakijalla ei ole toimipaikkaa Suomessa, luvan myöntää hakijan kotipaikan aluehallintovirasto tai, jos hakijalla ei ole kotipaikkaa Suomessa, Etelä-Suomen aluehallintovirasto.

Muun kuin 1 ja 2 momentissa tarkoitetun luvan myöntää hakemuksesta Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto.

Tässä laissa tarkoitetut ilmoitukset ja hyväksymishakemukset käsittelevä aluehallintovirasto määräytyy 1 momentissa säädetyn mukaisesti.

11 §

Muutosten ilmoittaminen

Jos lupa on myönnetty oikeushenkilölle ja oikeushenkilön omistukseen, sopimukseen tai muuhun järjestelyyn perustuva määräysvalta siirtyy, lupanhaltijan on ilmoitettava siitä lupaviranomaiselle kahden viikon kuluessa määräysvallan siirtymisestä.

Jos lupanhaltija päättää muuttaa toimintansa luonnetta tai laajuutta oleellisesti siten, että myönnetty lupa ei enää kata muuttunutta toimintaa, lupanhaltijan tulee hakea luvan muuttamista ennen muutoksen toteuttamista. Muutosta ei saa toteuttaa ennen kuin lupaviranomainen on hyväksynyt luvan muuttamisen.

11 §

Muutosten ilmoittaminen

Jos lupanhaltija päättää muuttaa toimintansa luonnetta tai laajuutta oleellisesti siten, että sille myönnetty lupa ei enää kata muuttunutta toimintaa, sen tulee hakea luvan muuttamista ennen muutoksen toteuttamista. Muutosta ei saa toteuttaa ennen kuin lupaviranomainen on hyväksynyt luvan muuttamisen.

Lupanhaltijan on kuukauden kuluessa ilmoitettava lupaviranomaiselle, jos se supistaa toimintaansa tai lopettaa sen muutoin kuin tilapäisesti.

Mitä 1 ja 2 momentissa säädetään luvan muutoksen hakemisesta tai ilmoittamisesta, koskee myös tässä laissa tarkoitettuihin ilmoituksiin ja hyväksymisiin liittyviä muutoksia.

Edellä 1–3 momentissa tarkoitettuun lupahakemukseen, ilmoitukseen ja hyväksyntää koskevaan hakemukseen on liitettävä 13–20 §:ssä tarkoitettujen edellytysten arvioimiseksi tarpeellinen selvitys hakijasta, toiminnasta ja sen vaikutuksista sekä muista merkityksellisistä seikoista, jotka eivät jo ole asiaa käsittelevän viranomaisen käytössä.

Valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkemmat säännökset luvan ja hyväksyntöjen muuttamista koskevaan hakemukseen sekä muutosittoitukseen vaadittavista tiedoista.

12 §

Luvan myöntämisen yleiset edellytykset

Tämän lain mukainen valmistus-, maahantuonti-, käyttö-, tukkumyynti-, vähittäismyynti- ja anniskelulupa on

12 §

Luvan myöntämisen yleiset edellytykset

Tämän lain mukainen valmistus-, maahantuonti-, käyttö-, tukkumyynti-, vähittäismyynti-, toimitus- ja anniskelulupa

myönnettävä elinkeinotoimintalain (565/2023) 2 §:n 1 momentissa tai 3 §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitetulle luonnolliselle henkilölle tai oikeushenkilölle, jolla on tässä laissa säädetty hakijaan liittyvät ja toiminnan harjoittamiseen tarvittavat edellytykset.

on myönnettävä elinkeinotoimintalain (565/2023) 2 §:n 1 momentissa tai 3 §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitetulle luonnolliselle henkilölle tai oikeushenkilölle, jolla on tässä laissa säädetty hakijaan liittyvät ja toiminnan harjoittamiseen tarvittavat edellytykset.

17 §

Alkoholijuomien vähittäismyyntilupa ja sen myöntämisen edellytykset

Käymisteitse valmistetun enintään 8,0 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävän ja muulla tavoin valmistetun enintään 5,5 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävän alkoholijuoman vähittäismyyntilupa koskee vähittäismyyntiä yhden vähittäismyyntipaikan sisätiloissa ja se myönnetään:

1) monipuolista valikoimaa päivittäin tarvittavia elintarvikkeita maankäyttö- ja rakennuslaissa (132/1999) tarkoitetussa rakennuksessa muutoin kuin tilapäisesti myyvälle hakijalle, jos alkoholijuomien myynnin osuus elinkeinotoiminnassa ei ole selvästi muiden elintarvikkeiden myynnin osuutta suurempi;

Tilaviinin ja käsityöläisoluen vähittäismyyntilupa koskee vähittäismyyntiä yhden vähittäismyyntipaikan sisätiloissa ja se myönnetään kyseisten alkoholijuomien valmistajalle sen maankäyttö- ja rakennuslaissa tarkoitetussa rakennuksessa sijaitsevan valmistuspaikan, jossa alkoholijuoman käyminen on tapahtunut, yhteyteen tai välittömään läheisyyteen. Vähittäismyyntipaikassa saadaan myydä myös I momentissa tarkoitettuja alkoholijuomia.

(uusi)

17 §

Alkoholijuomien vähittäismyyntilupa ja sen myöntämisen edellytykset

Käymisteitse valmistetun enintään 8,0 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävän ja muulla tavoin valmistetun enintään 5,5 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävän alkoholijuoman vähittäismyyntilupa koskee vähittäismyyntiä yhden vähittäismyyntipaikan sisätiloissa ja se myönnetään:

1) monipuolista valikoimaa päivittäin tarvittavia elintarvikkeita alueidenkäyttölaissa (132/1999) tarkoitetussa rakennuksessa muutoin kuin tilapäisesti myyvälle hakijalle, jos alkoholijuomien myynnin osuus elinkeinotoiminnassa ei ole selvästi muiden elintarvikkeiden myynnin osuutta suurempi;

Tilaviinin ja käsityöläisoluen vähittäismyyntilupa koskee vähittäismyyntiä yhden vähittäismyyntipaikan sisätiloissa ja se myönnetään kyseisten alkoholijuomien valmistajalle sen alueidenkäyttölaissa tarkoitetussa rakennuksessa sijaitsevan valmistuspaikan, jossa alkoholijuoman käyminen on tapahtunut, yhteyteen tai välittömään läheisyyteen. Vähittäismyyntipaikassa saadaan myydä myös I momentissa tarkoitettuja alkoholijuomia.

Vähittäismyyntiluvassa voidaan määritellä noutopisteitä, joiden sisätiloista alkoholijuomia voidaan luovuttaa toimitukseen.

17 a §

*Alkoholijuomien toimituslupa ja sen
myöntämisen edellytykset*

(uusi)

Alkoholijuoman toimituslupa koskee kotimaan vähittäismyynnistä tai alkoholiyhtiöstä myydyin alkoholijuoman kuljetusta ostajalle tai muulle vastaanottajalle. Lupa myönnetään, jos hakija on laatinut:

1) 56 §:ssä tarkoitetun omavalvontasuunnitelman; ja

2) selvityksen siitä, miten se varmistuu siitä, että sen lukuun toimivilla alkoholijuoman toimittajilla on 57 §:n 3 momentissa tarkoitettu toimituspassi.

Lupaviranomainen saa määrätä alkoholijuomien toimituslupaan ehtoja ja rajoituksia, jotka koskevat luovutukseen liittyviä tilanteita ja luovutuksessa käytettävää ikärajavaivonnan ja päihtymistilan seurantaa, luovutettavien alkoholijuomien määrää, omavalvontaa, valvontaviranomaiselle toimitettavia tietoja tai toiminnan sisältöä ja menettelytapoja, jos ne ovat välttämättömiä valvonnan turvaamiseksi tai turvallisuuden varmistamiseksi.

Edellä 2 momentissa tarkoitetut ehdot ja rajoitukset on mitoitettava siten, että ne eivät estä eivätkä kohtuuttomasti vaikeuta luvanhaltijan toiminnan harjoittamista. Jos ehtoja ja rajoituksia asetetaan luvanhaltijan käynnissä olevaan toimintaan, ne saadaan määrätä tulemaan voimaan aikaisintaan 30 päivän kuluttua päätöksen tiedoksiannosta. Lupaviranomaisen on luvanhaltijan hakemuksesta muutettava lupaani liitettyjä ehtoja ja rajoituksia tai poistettava ne viipymättä, jos toiminnan luonne tai muut erityiset olosuhteet ovat muuttuneet siten, etteivät ehdot ja rajoitukset ole enää välttämättömiä.

Alkoholijuomien muu myynti

Alkoholiyhtiö saa myydä alkoholijuomia myös 17 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettussa myymäläautossa ja -veneessä, jonka reitin aluehallintovirasto on vahvistanut.

Alkoholiyhtiö saa järjestää huutokaupan, jossa myydään alkoholijuomia.

Alkoholiyhtiölle saadaan myöntää alkoholijuomien tukkumyyntilupa. Alkoholiyhtiö saa toimittaa alkoholijuomia luvanhaltijoille ja muille elinkeinonharjoittajille lähettämällä ne ostajalle.

Alkoholijuomien muu myynti

Alkoholiyhtiö saa myydä alkoholijuomia myös 17 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettussa myymäläautossa ja -veneessä, jonka reitin aluehallintovirasto on vahvistanut.

Alkoholiyhtiö saa järjestää huutokaupan, jossa myydään alkoholijuomia.

5 luku

Alkoholijuomien vähittäismyynti ja anniskelu

35 §

Alkoholijuomien vähittäismyyntipaikka

Alkoholijuomien vähittäismyyntiä saa harjoittaa vain luovuttamalla niitä asiakkaalle hyväksytyssä vähittäismyyntipaikassa. Vähittäismyyntiluvan haltija saa myydä vain luvassa tarkoitettuja alkoholijuomia.

Alkoholijuomaa ei saa nauttia vähittäismyyntiluvan haltijan hallitsemalla vähittäismyyntipaikan sisä- tai ulkoalueella eikä tämän alueen välittömässä läheisyydessä. Luvanhaltijan on tarvittaessa merkittävä alue, jossa alkoholijuoman nauttiminen on kielletty.

5 luku

Alkoholijuomien vähittäismyynti, toimitus ja anniskelu

35 §

Alkoholijuomien vähittäismyyntipaikka

Yli 2,8 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävien alkoholijuomien vähittäismyyntiä saa harjoittaa vain luovuttamalla niitä asiakkaalle tai alkoholijuoman toimittajalle kotimaan vähittäismyyntistä tai alkoholiyhtiöstä. Vähittäismyyntiin tulee voida jälkikäteen todentaa alkoholijuomaa toimittavan toimitusluvanhaltijan nimi ja lupanumero. Vähittäismyyntiluvan haltija saa myydä vain luvassa tarkoitettuja alkoholijuomia.

Yli 2,8 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävää alkoholijuomaa ei saa nauttia vähittäismyyntiluvan haltijan hallitsemalla vähittäismyyntipaikan sisä- tai ulkoalueella eikä tämän alueen välittömässä läheisyydessä, ellei laissa toisin säädetä. Luvanhaltijan on tarvittaessa merkittävä alue, jossa alkoholijuoman nauttiminen on kielletty.

Vähittäismyyntiä ja alkoholiyhtiön on varmistettava verkko-oston yhteydessä vahvalla sähköisellä tunnistamisella, että

Voimassa oleva laki

Ehdotus

ostaja ei ole alle 18-vuotias eikä väkevien alkoholijuomien verkko-oston yhteydessä alle 20-vuotias.

35 a §

Alkoholijuomien toimitus

(uusi)

Alkoholijuomien toimitus on sallittua vain, jos alkoholijuoma on ostettu ja noudettu kotimaan vähittäismyynnistä tai alkoholiyhtiöstä. Alkoholijuoman toimittaja saa luovuttaa ostajalle tai muulle vastaanottajalle vain sellaisia alkoholijuomia, joita toimitukseen luovuttaneella vähittäismyyntiluvanhaltijalla tai alkoholiyhtiöllä on vähittäismyyntiluvan tai lain nojalla oikeus myydä.

Alkoholijuomien luovuttamisen yhteydessä tulee todennettavasti tarkastaa vastaanottajan ikä 40 §:n 1 momentissa tarkoitetusta asiakirjasta. Tiedot todennettavasta tarkastuksesta on säilytettävä luvanhaltijan rekisterissä kahden vuoden ajan tarkastuksen suorittamisesta, minkä jälkeen ne on poistettava. Alkoholijuomia ei saa luovuttaa, jos vastaanottaja kieltäytyy todistamasta ikäänsä. Alkoholijuomien luovuttamisen yhteydessä tulee tarkastaa, ettei luovuttamiselle ole 37 §:n 1 tai 2 momentissa säädettyjä esteitä.

Jos alkoholijuomaa ei saa luovuttaa 2 momentin tai 37 §:n 1 tai 2 momentissa säädetyn toimituskiellon vuoksi, alkoholijuoman toimittajan on palautettava alkoholijuoma myyjälle.

Toimitusluvanhaltija ei saa kohdistaa alkoholijuomaa toimittavaan taloudellisia tai työnjohdollisia seuraamuksia, jos tämä kieltäytyy 2 momentin tai 37 §:n nojalla luovuttamasta alkoholijuomaa.

37 §

Vähittäismyynti- ja anniskelukiellot

37 §

*Vähittäismyynti-, **toimitus-** ja anniskelukiellot*

Alkoholijuomaa ei saa myydä eikä muutoin luovuttaa vähittäismyynnissä eikä anniskelussa:

- 1) alle 18-vuotiaalle;
- 2) henkilölle, jonka päihtymys on selvästi havaittavissa tai joka käyttäytyy häiritsevästi;
- 3) jos on perusteltu syy olettaa alkoholijuoman luvatonta luovuttamista tai välittämistä.

Edellä 1 momentin 1 kohdasta poiketen väkevää alkoholijuomaa ei saa myydä tai muutoin luovuttaa vähittäismyynnissä alle 20-vuotiaalle.

Alkoholijuomien hallussapitoa ja nauttimista anniskelupaikassa ei saa sallia henkilölle, joka on alle 18-vuotias, jonka päihtymys on selvästi havaittavissa tai joka käyttäytyy häiritsevästi.

Alkoholijuomaa ei saa myydä eikä muutoin luovuttaa vähittäismyynnissä, toimituksessa eikä anniskelussa:

- 1) alle 18-vuotiaalle;
- 2) henkilölle, jonka päihtymys on selvästi havaittavissa tai joka käyttäytyy häiritsevästi;
- 3) jos on perusteltu syy olettaa alkoholijuoman luvatonta luovuttamista tai välittämistä.

Edellä 1 momentin 1 kohdassa säädetystä poiketen väkevää alkoholijuomaa ei saa myydä eikä muutoin luovuttaa vähittäismyynnissä eikä alkoholijuomien toimituksessa alle 20-vuotiaalle.

Alkoholijuomien hallussapitoa ja nauttimista anniskelupaikassa ei saa sallia henkilölle, joka on alle 18-vuotias, jonka päihtymys on selvästi havaittavissa tai joka käyttäytyy häiritsevästi.

Alkoholijuomaa ei saa toimittaa sosiaali- ja terveydenhuollon palveluyksikköön, varhaiskasvatuksen järjestämispaikkaan, esi- tai perusopetuksen järjestämispaikkaan eikä pääosin lasten ja nuorten kokoontumiseen liittyvän toiminnan järjestämispaikkaan. Alkoholijuomaa ei myöskään saa toimittaa alkoholilain 85 §:ssä tarkoitettuun paikkaan, jossa ei saa nauttia alkoholia, eikä tilaan tai paikkaan, joka on hyväksytty anniskelualueeksi.

38 §

Vähittäismyynnin ja anniskelun henkilökunta

Vähittäismyynti- ja anniskelupaikassa tulee olla toiminnan laajuus ja laatu huomioon ottaen riittävästi henkilökuntaa tehokkaan valvonnan ja järjestyksenpidon toteuttamiseksi.

Vähittäismyynti- ja anniskelupaikassa tulee olla paikalla luvanhaltijan edustajana tämän määräämä vastaava hoitaja tai muu luvanhaltijan tähän tehtävään nimeämä henkilö, jos paikka on avoinna asiakkaille.

38 §

Vähittäismyynnin, alkoholijuomien toimituksen ja anniskelun henkilökunta

Vähittäismyynti- ja anniskelupaikassa sekä alkoholijuomien toimitusta koskevassa toiminnassa tulee olla toiminnan laajuus ja laatu huomioon ottaen riittävästi henkilökuntaa tehokkaan valvonnan ja järjestyksenpidon toteuttamiseksi.

Vähittäismyynti- ja anniskelupaikassa tulee olla paikalla luvanhaltijan määräämä luvanhaltijan edustaja, kun paikassa saa myydä tai nauttia yli 2,8 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältäviä alkoholijuomia ja paikka on avoinna asiakkaille.

Henkilö, joka ei ole täyttänyt 18 vuotta, ei saa toimia vastaavana hoitajana tai muuna tehtävään nimettynä henkilönä eikä myydä tai anniskella alkoholijuomaa. 16 vuotta täyttänyt henkilö saa kuitenkin myydä alkoholijuomia 17 §:ssä tarkoitettussa vähittäismyyntipaikassa vastaavan hoitajan tai muun tehtävään nimetyn henkilön välittömän valvonnan alaisena. 16 vuotta täyttänyt henkilö saa myös anniskella alkoholijuomia vastaavan hoitajan tai muun tehtävään nimetyn henkilön välittömän valvonnan alaisena.

Alkoholijuomia myyvä ja vähittäismyyntin tai anniskelun valvontaan osallistuva henkilö ei tehtävässään saa olla alkoholin eikä muun päihdyttävän aineen vaikutuksen alaisena.

39 §

Yleinen valvonta

Vähittäismyynti- ja anniskeluluvanhaltijan sekä hänen henkilökuntansa tulee valvoa 35–38 §:ssä säädettyjen kieltojen ja velvoitteiden noudattamista ja vastata järjestyksenpidosta vähittäismyynti- ja anniskelupaikassa.

Luvanhaltija ja hänen edustajansa saa poistaa kieltoa rikkoneen tai selvästi päihtyneen henkilön luvanhaltijan hallitsemasta tilasta. Luvanhaltija ja hänen edustajansa saa ottaa astian, joka on viety pois anniskelualueelta, kieltoa rikkoneen henkilön hallusta ja hävittää sen sisältämän alkoholijuoman.

(uusi)

40 §

Alkoholijuomien toimittajilla tulee olla 57 §:n 3 momentissa tarkoitettu alkoholijuomien toimituspassi.

Henkilö, joka ei ole täyttänyt 18 vuotta, ei saa toimia luvanhaltijan edustajana eikä myydä tai anniskella alkoholijuomaa. *Henkilö, joka on täyttänyt 16 vuotta, saa kuitenkin luvanhaltijan edustajan välittömän valvonnan alaisena myydä alkoholijuomia 17 §:ssä tarkoitettussa vähittäismyyntipaikassa ja anniskella alkoholijuomia. Henkilö, joka ei ole täyttänyt 18 vuotta, ei saa kuljettaa eikä luovuttaa alkoholijuomia asiakkaalle.*

Alkoholijuomia myyvä tai toimittava ja vähittäismyyntin, *alkoholijuomien toimituksen* tai anniskelun valvontaan osallistuva henkilö ei tehtävässään saa olla alkoholin eikä muun päihdyttävän aineen vaikutuksen alaisena.

39 §

Yleinen valvonta

Vähittäismyynti- ja anniskeluluvanhaltijan sekä hänen henkilökuntansa tulee valvoa 35–38 §:ssä säädettyjen kieltojen ja velvoitteiden noudattamista ja vastata järjestyksenpidosta vähittäismyynti- ja anniskelupaikassa.

Luvanhaltija ja hänen edustajansa saa poistaa kieltoa rikkoneen tai selvästi päihtyneen henkilön luvanhaltijan hallitsemasta tilasta. Luvanhaltija ja hänen edustajansa saa ottaa astian, joka on viety pois anniskelualueelta, kieltoa rikkoneen henkilön hallusta ja hävittää sen sisältämän alkoholijuoman.

Alkoholijuoman toimitushuvan haltijan ja alkoholijuomien toimittajan tulee valvoa 35 a, 37 ja 38 §:ssä säädettyjen kieltojen ja velvoitteiden noudattamista.

40 §

Iän todistaminen

Alkoholijuomien ostaja ja anniskelualueella oleskeleva on velvollinen vaadittaessa todistamaan ikänsä alkoholijuomien vähittäismyyntiä ja anniskelua valvovalle henkilökunnalle ja tämän lain noudattamisen valvontaa suorittavalle viranhaltijalle viranomaisen myöntämällä kuvallisella henkilökortilla, ajokortilla tai passilla *taikka viranomaisen myöntämällä muulla luotettavalla kuvallisella asiakirjalla.*

Iän todistaminen

Alkoholijuomien ostaja ja anniskelualueella oleskeleva on velvollinen vaadittaessa todistamaan ikänsä alkoholijuomien vähittäismyyntiä ja anniskelua valvovalle henkilökunnalle ja tämän lain noudattamisen valvontaa suorittavalle viranhaltijalle viranomaisen myöntämällä *voimassa olevalla* kuvallisella henkilökortilla, ajokortilla tai passilla.

Alkoholijuoman toimituksen ostaja on velvollinen todistamaan ikänsä ennen alkoholijuoman ostamista.

Alkoholijuoman toimituksen vastaanottaja on lisäksi velvollinen todistamaan ikänsä 1 momentissa tarkoitetulla asiakirjalla alkoholijuoman toimittavalle henkilölle.

42 a §

Toimitusaika

(uusi)

Alkoholijuomia saa toimittaa vastaanottajalle vain kello 9:stä kello 21:een.

Edellä 1 momentissa säädetystä poiketen alkoholiyhtiöstä hankitun alkoholijuoman luovutuksessa vastaanottajalle noudatetaan, mitä 42 §:n 2 momentissa säädetään alkoholiyhtiön vähittäismyyntiajoista.

Jos alkoholijuomaa ei voida luovuttaa 1 tai 2 momentissa tarkoitettuna aikana, alkoholijuoma on palautettava myyjälle tai toimitettava asiakkaalle myöhemmin 1 tai 2 momentissa tarkoitettuna aikana, ellei luovuttamatta jättäminen ole johtunut 37 §:ssä tarkoitetusta syystä.

45 §

Anniskelun valvonta eräissä tapauksissa

45 §

Anniskelun valvonta eräissä tapauksissa

Alkoholijuomien anniskelua saa harjoittaa 19 §:n 2 momentissa tarkoitetuissa

Alkoholijuomien anniskelua saa harjoittaa 19 §:n 2 momentissa tarkoitetuissa

tapauksissa 41 §:n 2 momentin estämättä ja majoitushuoneessa lisäksi 36 §:n 2 ja 3 momentin ja 43 §:n estämättä, jos tarjolla olevien alkoholijuomien määrä on rajoitettu asiakasmäärän ja anniskelun valvonnan vaatimusten mukaisesti. Alkoholijuomien määrän rajoittamisesta säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

tapauksissa 41 §:n 2 momentin estämättä ja majoitushuoneessa lisäksi 36 §:n 2 ja 3 momentin ja 43 §:n estämättä, jos tarjolla olevien alkoholijuomien määrä on rajoitettu asiakasmäärän ja anniskelun valvonnan vaatimusten mukaisesti.

Alkoholijuomien määrän rajoittamisesta voidaan antaa tarkempia säännöksiä valtioneuvoston asetuksella.

46 §

Alkoholijuomien hankkiminen

Kun alkoholijuomia hankitaan vähittäismyyntiin ja anniskeluun 30 §:n 2 momentissa tarkoitetulla tavalla, ostajan on ilmoitettava myyjälle lupanumeronsa.

46 §

Alkoholijuomien hankkiminen

Kun yli 2,8 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältäviä alkoholijuomia hankitaan vähittäismyyntiin tai anniskeluun 30 §:n 2 momentissa tarkoitetulla tavalla, ostajan on ilmoitettava myyjälle lupanumeronsa.

51 §

Hinnoittelu ja hinnan ilmoittaminen

Kahden tai useamman alkoholijuomapakkauksen tai -annoksen tarjoaminen alennettuun yhteishintaan vähittäismyynnissä ja anniskelussa on kielletty.

Alkoholijuoman hinnasta annettavan hyvityksen, joka lasketaan alkoholijuomien tai muiden kulutushyödykkeiden ja palveluiden ostojen perusteella, tarjoaminen ja maksaminen vähittäismyynnissä ja anniskelussa on kielletty.

51 §

Hinnoittelu ja hinnan ilmoittaminen

Kahden tai useamman alkoholijuomapakkauksen tai -annoksen tarjoaminen alennettuun yhteishintaan vähittäismyynnissä, *toimituksessa* ja anniskelussa on kielletty.

Alkoholijuoman hinnasta annettavan hyvityksen, joka lasketaan alkoholijuomien tai muiden kulutushyödykkeiden ja palveluiden ostojen perusteella, tarjoaminen ja maksaminen vähittäismyynnissä, *toimituksessa* ja anniskelussa on kielletty.

57 §

Henkilökunnan osaaminen

Luvanhaltijan ja alkoholiyhtiön on osana omavalvontaa huolehdittava siitä, että henkilökunta tuntee tässä laissa säädetyt ja

57 §

Henkilökunnan osaaminen

Luvanhaltijan ja alkoholiyhtiön on osana omavalvontaansa huolehdittava siitä, että sen henkilökunta ja *toimitusluvanhaltijan lukuun*

omavalvontasuunnitelmassa määrätty velvoitteensa. Luvanhaltijan ja alkoholiyhtiön on pidettävä kirjaa toimipaikassa työskentelevien henkilöiden koulutuksesta ja osaamisesta ja pyydettyä esitettävä tiedot valvontaviranomaiselle.

Anniskeluluvanhaltijan on huolehdittava siitä, että 38 §:ssä tarkoitettulla vastaavalla hoitajalla tai muulla tehtävään nimetyllä henkilöllä on alkoholilain tuntemista osoittava Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston hyväksymän mallin mukainen todistus.

toimiva alkoholijuoman toimittaja tuntee tässä laissa säädetty ja omavalvontasuunnitelmassa määrätty velvoitteensa. Luvanhaltijan ja alkoholiyhtiön on pidettävä kirjaa toimipaikassa työskentelevien henkilöiden koulutuksesta ja osaamisesta ja pyydettyä esitettävä tiedot valvontaviranomaiselle.

Anniskeluluvanhaltijan on huolehdittava siitä, että sen 38 §:ssä tarkoitettulla *edustajalla* on alkoholilain tuntemista osoittava Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston hyväksymän mallin mukainen todistus (*anniskelupassi*).

Alkoholijuoman toimitusluvanhaltijan on huolehdittava siitä, että sen lukuun toimivalla alkoholijuoman toimittajalla on tämän lain toimitusta koskevan sääntelyn ja toimitusta koskevien toimintaohjeiden tuntemista osoittava Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston hyväksymän mallin mukainen todistus (toimituspassi).

58 §

Alkoholilain tuntemista osoittavan todistuksen myöntäminen

Alkoholilain tuntemista osoittavan todistuksen myöntää valtioneuvoston toimiluvan tai opetusministeriön järjestämisluvan nojalla ravintolapalvelun koulutusta antava oppilaitos. Todistus myönnetään henkilölle, joka on suorittanut hyväksyttävästi alkoholilain ja sen valvonnan toimintatapojen tuntemista arvioivan kokeen tai saanut vastaavat tiedot sisältävän koulutuksen taikka suorittanut tutkinnon, johon vastaavat tiedot sisältyvät.

58 §

Alkoholilain tuntemista osoittavan todistuksen myöntäminen

Anniskeluluvanhaltijan edustajan pätevyys voidaan todistaa anniskelupassilla tai todistuksella tutkinnosta, joka on sisältänyt vastaavat tiedot kuin anniskelupassikoe. Anniskelupassin myöntää valtioneuvoston toimiluvan tai opetus- ja kulttuuriministeriön järjestämisluvan nojalla ravintolapalvelun koulutusta antava oppilaitos. Anniskelupassi myönnetään henkilölle, joka on suorittanut hyväksyttävästi anniskelupassikokeen.

Alkoholijuoman toimittajan pätevyys voidaan todistaa toimituspassilla. Toimituspassin myöntää valtioneuvoston toimiluvan tai opetus- ja kulttuuriministeriön järjestämisluvan nojalla koulutusta antava oppilaitos. Oppilaitoksen tulee tarjota toimituspassikokeita suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi. Toimituspassi myönnetään henkilölle, joka on suorittanut hyväksyttävästi toimituspassikokeen.

Voimassa oleva laki

Oppilaitoksella on oikeus periä kokeesta maksu, joka vastaa enintään kokeen järjestämisestä aiheutuvia todellisia kustannuksia. Alkoholilain tuntemista osoittava todistus voidaan yhdistää elintarvikelain 27 §:ssä tarkoitetun osaamistodistuksen kanssa.

Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella annetaan tarkemmat säännökset 1 momentissa tarkoitetun kokeen sisällöstä ja arvioinnista sekä sitä vastaavista koulutuksista ja tutkinnoista sekä Ahvenanmaan maakunnassa myönnetyn todistuksen hyväksymisestä 1 momentissa tarkoitetuksi todistukseksi.

60 §

Valvonta ja siihen liittyvä ohjaus

Aluehallintovirastot valvovat alkoholijuomien vähittäismyyntiä ja anniskelua sekä markkinointia alueellaan.

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto valvoo alkoholijuomien vähittäismyyntiä ja anniskelua sekä markkinointia koko maassa sekä ilmailulaissa (864/2014) ja merilaissa (674/1994) tarkoitetuilla aluksilla, joilla on Suomen kansallisuus.

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston tehtäviin kuuluvat myös:

5) tässä laissa säädettyt muut tehtävät.

(uusi)

61 §

Valvontaohjelma

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto laatii yhteistyössä

Ehdotus

Oppilaitoksella on oikeus periä *anniskelupassikokeesta* maksu, joka vastaa enintään kokeen järjestämisestä aiheutuvia todellisia kustannuksia *sekä toimituspassikokeen järjestämisestä ja toimituspassin myöntämisestä maksu. Anniskelupassi* voidaan yhdistää elintarvikelain (297/2021) 19 §:ssä tarkoitetun *hygieniapassin* kanssa.

Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella voidaan antaa tarkemmat säännökset 1 ja 2 momentissa *tarkoitettujen kokeiden sisällöstä ja arvioinnista, 1 momentissa tarkoitettua koetta* vastaavista tutkinnoista sekä Ahvenanmaan maakunnassa myönnetyn todistuksen hyväksymisestä 1 momentissa tarkoitetuksi todistukseksi.

60 §

Valvonta ja siihen liittyvä ohjaus

Aluehallintovirastot valvovat alkoholijuomien vähittäismyyntiä, *toimitusta, anniskelua ja markkinointia* kukin alueellaan.

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto valvoo alkoholijuomien vähittäismyyntiä, *toimitusta, anniskelua ja markkinointia* koko maassa sekä ilmailulaissa (864/2014) ja merilaissa (674/1994) tarkoitetuilla aluksilla, joilla on Suomen kansallisuus.

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston tehtäviin kuuluvat myös:

5) *anniskelupassi- ja toimituspassikokeeseen liittyvä oppilaitosten ohjaus;*

6) tässä laissa säädettyt muut tehtävät.

61 §

Valvontaohjelma

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto laatii yhteistyössä

aluehallintovirastojen kanssa
alkoholihallinnon valtakunnallisen
valvontaohjelman. Ohjelmalla ohjataan
alkoholijuomien anniskelun ja
vähittäismyynnin sekä markkinoinnin
alueellista lupahallintoa ja valvontaa
yhdennukaiseen ratkaisukäytäntöön ja tämän
lain tehokkaaseen täytäntöönpanoon.

aluehallintovirastojen kanssa
alkoholihallinnon valtakunnallisen
valvontaohjelman. Ohjelmalla ohjataan
alkoholijuomien anniskelun,
vähittäismyynnin, toimituksen ja
markkinoinnin alueellista lupahallintoa ja
valvontaa yhdennukaiseen
ratkaisukäytäntöön ja tämän lain
tehokkaaseen täytäntöönpanoon.

62 §

Tarkastus- ja tiedonsaantioikeus

Luvanhaltijan on toimitettava määräajoin
valvontaviranomaisille myyntiään ja muuta
toimintaansa koskevat valvonnan ja
toiminnan riskien arvioimisen kannalta
tarpeelliset ilmoitukset ja tiedot. Tarkemmat
säännökset ilmoitusten ja tietojen
toimittamisesta annetaan sosiaali- ja
terveysministeriön asetuksella.

(uusi)

62 §

Tarkastus- ja tiedonsaantioikeus

Toimivaltaisella viranomaisella on oikeus
tehdä koeostoja, jos se on tarpeellista
alkoholijuoman toimitusta koskevan
valvontatehtävän hoitamiseksi.
Toimivaltaisella viranomaisella on oikeus
hyödyntää täysi-ikäisiä vapaaehtoisia
koeostojen suorittamisessa, jos
viranomaisella on aihetta olettaa, ettei
alkoholijuomien toimitusluvan haltija tai sen
lukuun toimiva alkoholijuomien toimittaja
noudata laissa säädettyjä velvollisuuksiaan
alkoholijuomien toimituksessa ja
luovutuksessa. Vapaaehtoisia voidaan
käyttää sellaisten alkoholijuomien
koeostoissa, joita heillä on lain nojalla oikeus
ostaa. Toimivaltaisella viranomaisella on
oikeus saada vähittäismyyntiluvanhaltijalta
alkoholijuoman toimituksen suorittavan
toimitusluvanhaltijan nimi sekä lupanumero.
Luvanhaltijan on toimitettava määräajoin
valvontaviranomaisille myyntiään ja muuta
toimintaansa koskevat valvonnan ja
toiminnan riskien arvioimisen kannalta
tarpeelliset ilmoitukset ja tiedot. Tarkemmat
säännökset ilmoitusten ja tietojen
toimittamisesta annetaan sosiaali- ja
terveysministeriön asetuksella.

63 §

63 §

Tiedonsaantioikeus

Valvontaviranomaisilla on oikeus saada maksutta ja salassapitosäännösten estämättä valtion ja kunnan viranomaisilta sekä Kansaneläkelaitokselta, työttömyysvakuutusrahastolta ja Eläketurvakeskukselta tietoja, jotka ovat välttämättömiä:

(uusi)

71 §

Seuraamusmaksu

Lupaviranomainen voi määrätä luvanhaltijan maksamaan vähintään 300 euron ja enintään 1 000 euron seuraamusmaksun, jos:

7) 11 §:ssä tarkoitettua velvollisuutta ilmoittaa muutoksista, 56 §:ssä säädettyä kirjanpitovelvollisuutta tai velvollisuutta pitää omavalvontasuunnitelma ajan tasalla taikka 62 §:n 4 momentissa säädettyä ilmoitusten ja tietojen toimittamista koskevaa velvollisuutta ei ole kehotuksista huolimatta noudatettu.

(uusi)

Seuraamusmaksu määrätään maksettavaksi valtiolle ja sen suuruutta arvioitaessa on otettava huomioon menettelyn laatu, vahingollisuus ja toistuvuus. Seuraamusmaksu voidaan määrätä 1

Tiedonsaantioikeus

Valvontaviranomaisilla on oikeus saada maksutta ja salassapitosäännösten estämättä valtion ja kunnan viranomaisilta sekä Kansaneläkelaitokselta, Työllisyysrahastolta ja Eläketurvakeskukselta tiedot, jotka ovat välttämättömiä:

Valvontaviranomaisilla on lisäksi oikeus saada maksutta ja salassapitosäännösten estämättä sakon täytäntöönpanosta annetun lain (672/2002) 46 §:ssä tarkoitetusta sakkorekisteristä tiedot, jotka ovat välttämättömiä 13 §:ssä tai 72 §:n 3 momentin 3 kohdassa tarkoitetun luvan edellytysten selvittämistä varten tai 71 §:n 3 momentissa säädetyn kaksoisrangaistavuuden kiellon selvittämiseksi.

71 §

Seuraamusmaksu

Lupaviranomainen voi määrätä luvanhaltijan maksamaan vähintään 300 euron ja enintään 20 000 euron seuraamusmaksun, jos:

7) 11 §:ssä tarkoitettua velvollisuutta ilmoittaa muutoksista, 56 §:ssä säädettyä kirjanpitovelvollisuutta tai velvollisuutta pitää omavalvontasuunnitelma ajan tasalla taikka 62 §:n 4 momentissa säädettyä ilmoitusten ja tietojen toimittamista koskevaa velvollisuutta ei ole kehotuksista huolimatta noudatettu;

8) alkoholijuomien toimituksessa on rikottu 5 luvussa tai 57 §:ssä luvanhaltijalle säädettyjä velvollisuuksia taikka 17 a §:n nojalla asetettuja ehtoja tai rajoituksia.

Seuraamusmaksu määrätään maksettavaksi valtiolle ja sen suuruutta arvioitaessa on otettava huomioon menettelyn laatu, vahingollisuus ja toistuvuus ja luvanhaltijan taloudellinen asema. Seuraamusmaksu

momentissa säädettyä pienempänä, jos siihen on nämä seikat huomioon ottaen tai menettelyyn liittyvien lieventävien seikkojen vuoksi muuten perusteltua aiheutta. Seuraamusmaksua ei määrätä, jos menettelyä on pidettävä vähäisenä tai jos maksun määrääminen on menettelyn laatu, toistuvuus, suunnitelmallisuus, omavalvontasuunnitelman noudattaminen ja muut olosuhteet huomioon ottaen kohtuutonta. Luvanhaltijalle voidaan tällöin antaa huomautus, jos siihen on aiheutta.

voidaan määrätä 1 momentissa säädettyä pienempänä, jos siihen on *mainitut* seikat huomioon ottaen tai menettelyyn liittyvien lieventävien seikkojen vuoksi muuten perusteltua aiheutta. Seuraamusmaksua ei määrätä, jos menettelyä on pidettävä vähäisenä tai jos maksun määrääminen on menettelyn laatu, toistuvuus, suunnitelmallisuus, omavalvontasuunnitelman noudattaminen ja muut olosuhteet huomioon ottaen kohtuutonta. Luvanhaltijalle voidaan tällöin antaa huomautus, jos siihen on aiheutta.

72 §

Luvan peruuttaminen

Lupaviranomainen voi peruuttaa tämän lain mukaisen luvan tai hyväksymisen määräajaksi tai pysyvästi, jos toiminnanharjoittaja huomautuksen antamisen tai seuraamusmaksun määräämisen jälkeen jatkaa 71 §:n 1 momentin 1–6 kohdassa tarkoitettua velvollisuutensa rikkomista tai laiminlyöntiä ja menettelyä on pidettävä olennaisena. Määräajan pituudesta määrättäessä otetaan huomioon erityisesti peruuttamisen perusteena olevan toiminnan vakavuus ja teko-olosuhteet. Lupa tai hyväksyminen voidaan peruuttaa pysyvästi vain, jos menettelyä jatketaan seuraamusmaksun määräämisen tai määräaikaisen luvan peruuttamisen jälkeen tahallisesti ja se on myös kokonaisuutena arvostellen törkeää.

Vaikka huomautusta ei ole annettu tai seuraamusmaksua määrätty, lupa tai hyväksyminen voidaan peruuttaa määräajaksi, jos luvanhaltija rikkoo tässä laissa säädettyjä olennaisia velvollisuuksiaan tavalla, joka osoittaa ilmeistä piittaamattomuutta 56 §:ssä tarkoitettuja velvollisuuksiaan kohtaan, tai pysyvästi, jos toiminnanharjoittaja rikkoo tätä lakia vakavaa vaaraa ihmisten terveydelle aiheuttavalla

72 §

Luvan peruuttaminen

Lupaviranomainen voi peruuttaa tämän lain mukaisen luvan *määräajaksi, jos:*

1) *toiminnanharjoittaja huomautuksen antamisen tai seuraamusmaksun määräämisen jälkeen jatkaa 71 §:n 1 momentissa tarkoitettua velvollisuutensa rikkomista tai laiminlyöntiä tai*

2) *toiminnanharjoittaja rikkoo tai laiminlyö tässä laissa säädettyä olennaista velvollisuuttaan.*

Määräajan pituudesta määrättäessä otetaan huomioon erityisesti peruuttamisen perusteena olevan toiminnan vakavuus ja teko-olosuhteet.

Lupaviranomainen voi peruuttaa tämän lain mukaisen luvan tai hyväksymisen pysyvästi, jos:

1) *toiminnanharjoittaja määräaikaisen luvan peruuttamisen jälkeen jatkaa velvollisuutensa rikkomista tai laiminlyöntiä;*

2) *toiminnanharjoittaja rikkoo tätä lakia vakavaa vaaraa ihmisten terveydelle aiheuttavalla teolla tai laiminlyönnillä ja menettely on ollut kokonaisuutena arvostellen törkeää; tai*

3) *luvan tai hyväksymisen edellytykset eivät ole voimassa.*

teolla tai laiminlyönnillä ja menettely on ollut kokonaisuutena arvostellen törkeää.

Lupa tai hyväksyminen tulee peruuttaa, jos luvanhaltija sitä pyytää tai hakemuksessa annettujen virheellisten tietojen tai olosuhteiden muutoksen vuoksi luvan tai hyväksymisen edellytykset eivät ole voimassa, eikä tilannetta ole korjattu asetetussa määräajassa. Luvanhaltijan konkurssipesällä on kuitenkin oikeus jatkaa lupaa edellyttävää toimintaa enintään yhden vuoden ajan konkurssin alkamisesta.

72 a §

Luvan lopettaminen

(uusi)

Lupaviranomaisen on merkittävä rekisteriin tämän lain mukainen lupa tai hyväksyminen päättyneeksi, jos toiminnanharjoittaja on lopettanut toimintansa muutoin kuin tilapäisesti.

Toistaiseksi voimassa olevan luvan tai hyväksynnän haltijan konkurssipesällä tai kuolinpesällä on oikeus jatkaa toimintaa enintään yhden vuoden ajan konkurssin alkamisesta tai kuolemasta. Määräaikaisena voimassa olevan luvan tai hyväksynnän haltijan konkurssipesällä tai kuolinpesällä on oikeus jatkaa toimintaa enintään määräaikaisuuden loppuun saakka, kuitenkin enintään yhden vuoden ajan konkurssin alkamisesta tai kuolemasta. Toiminnan jatkamisesta on ilmoitettava lupaviranomaiselle viipymättä konkurssiin asettamisen tai kuoleman jälkeen.

75 §

Aluehallintovirastonperimät maksut

Aluehallintovirasto perii tämän lain valvonnasta aiheutuvien kustannusten kattamiseksi vuotuisen valvontamaksun:

75 §

Aluehallintovirastonperimät maksut

Aluehallintovirasto perii tämän lain valvonnasta aiheutuvien kustannusten kattamiseksi vuotuisen valvontamaksun:

Voimassa oleva laki

2) 17 §:ssä tarkoitetun vähittäismyyntiluvan haltijalta ja alkoholiyhtiöltä vähittäismyyntin valvonnasta (vähittäismyyntin valvontamaksu).
(uusi)

Ehdotus

2) 17 §:ssä tarkoitetun vähittäismyyntiluvan haltijalta ja alkoholiyhtiöltä vähittäismyyntin valvonnasta (vähittäismyyntin valvontamaksu);
3) 17 a §:ssä tarkoitetun toimitusluvan haltijalta alkoholijuoman toimituksen valvonnasta (toimituksen valvontamaksu).

84 §

Alkoholijuoman välittäminen ja luovuttaminen

Alkoholijuomaa ei saa välittää eikä luovuttaa palkkiota vastaan. Alkoholijuoman välittäminen ja luovuttaminen on kielletty myös ilman palkkiota henkilölle, jolle 37 §:n mukaan ei saa myydä alkoholijuomaa.

84 §

Alkoholijuoman välittäminen ja luovuttaminen

Alkoholijuomaa ei saa välittää eikä luovuttaa palkkiota vastaan, *ellei laissa toisin säädetä*. Alkoholijuoman välittäminen ja luovuttaminen on kielletty myös ilman palkkiota henkilölle, jolle 37 §:n mukaan ei saa myydä alkoholijuomaa.

85 §

Kielto nauttia alkoholijuomia

Alkoholijuomaa ei saa nauttia, ellei laissa toisin säädetä:

85 §

Kielto nauttia alkoholijuomia

Yli 2,8 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävää alkoholijuomaa ei saa nauttia, ellei laissa toisin säädetä:

90 §

Rangaistussäännökset

Alkoholirikkomuksesta tuomitaan myös se, joka tahallaan tai törkeästi huolimattomuudesta

1) rikkoo 37 §:ssä säädetyn vähittäismyynti- tai anniskelukiellon tai

2) vähittäismyynti- tai anniskeluluvan haltijana taikka 38 §:ssä tarkoitettuna vastaavana hoitajana tai muuna tehtävään nimettynä henkilönä rikkoo 35 tai 36 §:ssä säädettyä vähittäismyyntipaikan ja

90 §

Rangaistussäännökset

Alkoholirikkomuksesta tuomitaan myös se, joka tahallaan tai törkeästi huolimattomuudesta

1) rikkoo 37 §:n 1–3 momentissa säädetyn vähittäismyynti-, *toimitus-* tai anniskelukiellon tai

2) vähittäismyynti- tai anniskeluluvan *luvanhaltijan edustajana* rikkoo 35 tai 36 §:ssä säädettyä vähittäismyyntipaikan ja

Voimassa oleva laki

Ehdotus

anniskelupaikan järjestyksen valvontaa koskevaa velvoitetta.

anniskelupaikan järjestyksen valvontaa koskevaa velvoitetta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 . Lain 2 §:n 1 ja 2 momentti, 3 §:n 1 momentin 11, 17 ja 18 kohta, 4 §:n 1 momentti, 5 §:n 1 momentti, 7, 12, 17 ja 17 a §, 28 §:n 3 momentin kumoaminen, 35, 35 a, 37 ja 38 §, 39 §:n 3 momentti, 40 ja 42 a §, 62 §:n 4 momentti, 75 §:n 2 momentti, 84 §, 90 §:n 5 momentti ja liitteen 6 a kohta tulevat kuitenkin voimaan viiden kuukauden kuluttua tämän lain voimaantulosta.

Liite

Alkoholilain 74 ja 75 §:ssä tarkoitetut valvontamaksut

(uusi)

Liite

Alkoholilain 74 ja 75 §:ssä tarkoitetut valvontamaksut

6 a. Alkoholijuomien toimituksen valvontamaksu

Aluehallintovirasto perii toistaiseksi voimassa olevien alkoholijuomien toimituslupien haltijoilta vuotuisen valvontamaksun. Valvontamaksukausi on kalenterivuosi. Maksu muodostuu kiinteästä perusmaksusta ja toiminnan laajuudesta riippuvasta lisämaksusta seuraavasti:

Luvanhaltijakohtainen perusmaksu on 100 euroa.

Toiminnan laajuudesta riippuvan lisämaksun suuruus määräytyy valvontamaksukauden aikana lupaviranomaiselle vuosittain raportoitujen alkoholijuomien toimitusmäärien perusteella. Toimitusmääräkohtainen valvontamaksu on perusmaksun lisäksi 0,10 euroa toimitukselta vuodessa 1 000 kuljetuksen ylittävältä osalta. Maksu pyöristetään alaspäin lähimpään kymmeneen euroon.

Luvanhaltija on velvollinen ilmoittamaan lupaviranomaiselle tekemiensä toimitusten kokonaismäärän vuosittain 31.1. mennessä. Mikäli luvanhaltija ei tee ilmoitusta määräajassa, lupaviranomaisella on oikeus velvoittaa luvanhaltija 70 §:ssä säädetyn

uhkasakon uhalla ilmoittamaan toimitusten kokonaismäärän. Lupaviranomaisen on esitettävä luvanhaltijalle muistutus ja annettava kohtuullinen aika edellä mainittujen tietojen ilmoittamiseksi ennen uhkasakon asettamista.

7. Valvontamaksujen perintä

Edellä 1–3 kohdassa tarkoitetut valvontamaksut laskutetaan jälkikäteen viimeistään 30.11. siten, että määriin perustuva laskenta-aika on 1.9.–31.8. Luvanhaltijalta ei peritä valvontamaksua, jos hänen toimintansa on loppunut viimeistään 31.3. ja jos hän on tehnyt siitä kirjallisen ilmoituksen säädetyssä ajassa. 4 kohdassa tarkoitetut valvontamaksut laskutetaan kalenterivuositain etukäteen, kuitenkin viimeistään 31.3. Luvanhaltijalta ei peritä valvontamaksua sen kalenterivuoden osalta, jolloin hänen toimintansa on loppunut viimeistään 31.3., jos hän on tehnyt siitä kirjallisen ilmoituksen säädetyssä ajassa.

Uudelta vähittäismyynnin tai anniskelun luvanhaltijalta taikka uudesta anniskeluajan jatkamista koskevan ilmoituksesta ei peritä valvontamaksua ensimmäisenä kalenterivuotena. Vähittäismyynnin, anniskelun ja anniskeluajan jatkamisen valvontamaksut laskutetaan kalenterivuositain viimeistään 30.4., kun luvanhaltijalla on voimassa oleva lupa 1.4.

7. Valvontamaksujen perintä

Edellä 1–3 kohdassa tarkoitetut valvontamaksut laskutetaan jälkikäteen viimeistään 30.11. siten, että määriin perustuva laskenta-aika on 1.9.–31.8. Luvanhaltijalta ei peritä valvontamaksua, jos hänen toimintansa on loppunut viimeistään 31.3. ja jos hän on tehnyt siitä kirjallisen ilmoituksen säädetyssä ajassa. 4 kohdassa tarkoitetut valvontamaksut laskutetaan kalenterivuositain etukäteen, kuitenkin viimeistään 31.3. Luvanhaltijalta ei peritä valvontamaksua sen kalenterivuoden osalta, jolloin hänen toimintansa on loppunut viimeistään 31.3., jos hän on tehnyt siitä kirjallisen ilmoituksen säädetyssä ajassa.

Uudelta vähittäismyynnin tai anniskelun luvanhaltijalta taikka uudesta anniskeluajan jatkamista koskevan ilmoituksesta ei peritä valvontamaksua ensimmäisenä kalenterivuotena. Vähittäismyynnin, anniskelun ja anniskeluajan jatkamisen valvontamaksut laskutetaan kalenterivuositain viimeistään 30.4., kun luvanhaltijalla on voimassa oleva lupa 1.4.

Edellä 6 a kohdassa tarkoitetut valvontamaksut laskutetaan jälkikäteen viimeistään 30.4. siten, että määriin perustuva laskenta-aika on edellinen kalenterivuosi.